

Ilie Corfus

**ÎNSEMNĂRI
DE
DEMULT**

JUNIMEA

Ilie Corfus

**ÎNSEMNĂRI
DE
DEMULȚ**

ILIE CORFUS

**ÎNSEMĂRI
DE DEMULT**

ILIE CORFUS

INSEMNARI
DE DEMULT

JUNIMEA – 1975

Coperta de arh. VASILE BUJDEI

***Însemnările sînt culese
de pe manuscrisele și cărțile românești vechi
din Biblioteca Academiei Republicii
Socialiste România***

INTRODUCERE

Cine răsfoiește un manuscris sau o carte veche din vaste biblioteci și arhive sau din vreo uitată bisericuță de țară rămîne, de multe ori, impresionat de bogăția și importanța însemnărilor de pe foile lor îngălbenite de vreme. Pe file albe de la început sau de la sfîrșit, care au servit la legatul cărții, pe fețele interioare ale „pereților”, pe marginile paginilor și, în sfîrșit, pe orice loc gol din text, dar mai ales de la sfîrșitul acestuia, mîna celor care știau să scrie și care aveau în stăpînire sau citeau numai cartea însemna pentru a rămîne în amintirea celor ce vin isprăvile, durerile și puținele lor bucurii sau împlîrile la care au fost martori, ori care i-au impresionat cel mai mult.

Mulți scriau pe cărți numai ca să fie amintiți de-a pururi: „Și am scris eu... ca să știe, că mîna va putrezi, iar slovele să vor pomeni în veci”¹. Cuvintele lor încearcă uneori și o rimă primitivă: „Scris-am eu... ca să știe, că am scris cu mîna de țîrlnă,

*mîna putrezește,
iară cine citește
tot pomenește”².*

Lucrul notat trebuia să fie adevărat :

*„Cel ce va scrie
mîntea în cap să-i fie
și întii să să socotească
ca să nu greșească”³.*

Unii socoteau însă această îndeletnicire o impietate pentru carte și posteritate. „Am scris aici, cine va celi să mă pomenească. Dar n-am făcut

-
1. Biblioteca Academiei R.S.R., manuscrisul român 3144, fața interioară a „peretelui” prim.
 2. Ibidem, carte românească veche, 1063; dublet, foaia albă de la sfîrșit.
 3. Ibidem, ms. rom. 3144, f. 1 v.

bine că am scris" — mărturisirea Meletie călugărul de la mănăstirea Hurez în 1789, deși cu doi ani mai înainte el era totuși sigur că „mare blestemat iaste care scrie pă cărți, fără nici o trebuință”⁴.

De aceea, cei ispitiți de vraja acestor însemnări le-au cules ori de câte ori au dat de ele în peregrinările lor pe la monumentele istorice din țară. Unii le-au găsit și prin colecții particulare de manuscrise și cărți vechi și le-au publicat așa cum și cât le-au aflat, mai ales în reviste. Istoricul sau literatul, care ar voi să folosească aceste prețioase urme de istorie și limbă veche românească, s-ar vedea nevoit să răsfoiască zeci și zeci de reviste, pentru a putea da de cutare sau cutare notiță și care de cele mai multe ori nu cuprinde ceea ce caută. Adunarea în volume a însemnărilor publicate pînă acum în diferite periodice rămîne un deziderat.

Volumul de față cuprinde însemnări dintr-o îndelungată perioadă de timp, începînd din secolul al XVII-lea și pînă în primii ani ai veacului nostru. Ele au fost culese de pe manuscrisele și cărțile românești vechi din Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România din București. Gîndul de a strînge asemenea notițe datează din primăvara anului 1945, cînd am început să mă familiarizez cu colecțiile acestei biblioteci. Am răsfoit de atunci încoace timp de mai mulți ani toate colecțiile de manuscrise românești, slave și grecești, precum și depozitul de cărți românești vechi. Și am cules însemnări din toate colțurile țării, scrise de multe și felurite mîini, uneori caligrafic, de cele mai multe ori însă mai puțin frumos, iar alte ori foarte greu de descifrat, unele fiind șterse de vreme sau distruse de alte întîmplări, încît în transcrierea lor se vor fi strecurat de bună seamă și unele greșeli de lectură. Dispariția notelor de pe marginea foilor se datorează legatului cărților. De aceea, asemenea însemnări au fost redată cu multe locuri goale.

Și cu cât găseam mai multe însemnări de acest fel, cu atît gîndul de a le publica în volum prindea contururi tot mai precise. Voiam să pun la dispoziția oricui un surprinzător de interesant și de variat tezaur de informații asupra multor întîmplări din trecutul poporului nostru. Este știut că tipărlte separat, azi una, mîine alta, în diferite publicații periodice, aceste note rămîn neștiute și nefolosite, pe cît de necunoscute și uitate au rămas ele pe cărțile pe care au fost așternute. Ba se mai întîmplă uneori ca aceeași însemnare, socotindu-se de fiecare dată inedită, să fie publicată de două persoane deosebite, în două reviste diferite sau chiar în una și aceeași revistă.

Așa a apărut acest volum de însemnări de demult, prima realizare de acest fel din literatura noastră. Firește că n-am inclus în el toate însemnările întîlnite pe parcursul anilor, ci numai pe acelea care aduc o

4. Ibidem, ms. rom. 2518, pe o foiță lipită de perete.

contribuție cât de mică la cunoașterea trecutului nostru, cu alte cuvinte numai acelea care au în ele o notă de istoricitate. Am lăsat la o parte însemnările privind viața anonimă de familie, precum și numele celor ce s-au iscălit pentru a lăsa posterității o mărturie despre efemera lor trecere pe acest pământ sau că au citit cartea ori numai că și-au încercat condeiul.

Nu toate notele adunate în această carte sînt inedite. Unele, ce-î drept o mică parte, au fost publicate mai înainte ca manuscrisele pe care erau trecute să ajungă în posesia Bibliotecii Academiei. Altele, și anume cele ce se află în primele 1380 de manuscrise ale acestei biblioteci, au fost tipărite în cele patru volume apărute pînă acum din catalogul manuscriselor românești⁵. Altă parte de însemnări aflate în primele 300 de manuscrise slave au fost publicate în catalogul acestei colecții⁶, iar altele de pe primele 1066 de manuscrise grecești în cataloagele acestora⁷. În sfîrșit, altele au fost luate direct de pe manuscrisele Bibliotecii Academiei și inserate în diferite publicații periodice. Toate aceste însemnări, care au fost publicate mai înainte, le-am transcris direct de pe izvodul lor original și le-am introdus în acest volum, indicînd pentru fiecare locul unde a fost tipărită în nota bibliografică ce le însoțește.

Toate celelalte, adică cea mai mare parte din însemnările din acest volum, vād acum pentru prima dată lumina tiparului. Autorii lor provin din diferite pături sociale, începînd cu domnitori, boieri și clerici înalți și terminînd cu simplul călugăr sau cu umilul preot, dascăl ori logofăt de sat sau cu temerarul păstor transilvănean.

Spre deosebire de cronică propriu-zisă, operă epică, încheagată și unitară, însemnările noastre aduc, simplu și naiv, știri scurte, cu date și informații precise, dintre care unele pot fi verificate cu ajutorul materialului documentar cunoscut, altele însă nu, acestea din urmă avînd așadar valoarea documentului unic. Apoi, fiecare însemnare este rezultatul priceperii și talentului, uneori de adevărat poet, ale celui ce a înșăilat-o, purtînd peste ani și ani și o părticică din gîndul și simțirea lui. Și aceasta impresionează cel mai mult.

Importanța unor astfel de însemnări a fost apreciată de toți cei ce au dat de ele. N. Iorga vedea scrisă în ele „istoria țării, prin cei mici”⁸.

5. *Catalogul manuscriselor românești*, tomul I întocmit de I. Bianu, București, 1907; tomul II de I. Bianu și R. Caracaș, București 1913; tomul III de I. Bianu și G. Nicolaiasa, Craiova 1931; tomul IV de G. Ștrempel, Fl. Moisil și L. Stolanovici, București 1967.

6. P. P. Panaitescu, *Manuscrisele slave din Biblioteca Academiei R.P.R.*, I, București, 1959.

7. *Catalogul manuscriselor grecești*, întocmit de C. Litzica, București 1909. *Catalogul manuscriselor grecești*, tomul II, întocmit de N. Camariano, București, 1940.

8. „*Revista Istorică*”, VII (1921), nr. 1—3, p. 26.

„Să se știe de cînd“..., sînt cuvintele cu care încep de obicei cele mai multe din aceste însemnări, unele poate mai valoroase decît însăși cartea pe care sînt scrise. Citindu-le după atît amar de ani, ele trezesc emoții, ca un ecou de baladă străveche, ca un dangăt de clopot din alte vremi.

Am împărțit însemnările din acest volum, după conținutul lor, în 13 capitole și le-am înșirat în fiecare capitol în ordine cronologică. În felul acesta, privit în sine, fiecare capitol formează o cronică scrisă de mai multe mîini, pe cît de atractivă, pe atît de interesantă ca informație istorică și literară. Unele însemnări sînt adevărate perle de limbă veche românească, vie, vorbită, de pe toate meleagurile țării.

Pe cei mai mulți autori de însemnări i-au interesat întîmplările politice din țară. Prin urmare, cele mai multe note conțin asemenea evenimente. Le-am înșirat deci în primul capitol, ca unele ce aduc informații care îmbrățișează un întreg complex de fapte și întîmplări din istoria țării noastre în curs de trei veacuri și mai bine. Ele completează uneori cu totul neașteptat datele cuprinse în izvoarele documentare și narative ale vremii. Cele mai multe din ele aduc precizări de zile și de ore la cronologia domnilor.

Strîns împletite cu aceste însemnări sînt notele privitoare la repertoriile ocupației străine și la războaiele purtate pe pămîntul țării, precum și la diferite năvăliri de pradă. Încadrat de trei puteri absolutiste, pămîntul românesc a resimțit adeseori această particulară stare geografică și politică. Aceste însemnări intră în capitolul al doilea.

Capitolul al treilea conține însemnări privind istoria socială, economică, administrativă, fiscală, istoria dreptului.

Un număr remarcabil de însemnări înregistrează fidel, anotimp după anotimp și an de an, starea vremii. Dăm de primăveri pline de soare și flori, dar și de primăveri posomorîte, prefațate de brume și ninsori tîrzii, care distrugeau semănăturile, viile și grădinile. Aflăm de unele veri liniștite care coceau bobul pe pai sau de altele furtunoase, aducătoare de grindină și inundații, dar mai ales de veri bîntuite de seceta care pustia recoltele și deschidea larg drumul lipsei, scumpetei și foametei. Întîlnim unele toamne blînde și îmbeșugate, dar și altele scurtate de brume și zăpezi premature care prăpădeau în picioare rodul cîmpului și al podgoriilor. Citim, în sfîrșit, despre ierni calde și goale, brăzdate de fulgere și tunete, dar și despre ierni geroase, cu zăpezi și vifore cumplite, care ucideau oameni și vite pe cîmpuri. Însemnările despre toate acestea se află înșirate în capitolul al patrulea, ca într-un calendar, foarte folositor pentru studiul influențelor timpului asupra agriculturii și preșurilor.

Capitolul al cincilea cuprinde notițe despre inundații, al șaselea despre lăcuste, iar al șaptelea despre epidemii și epizootii, toate povestind

urmările ce le-au avut aceste calamități asupra roadelor cîmpului și asupra vieții oamenilor și animalelor.

Insemnările despre învățămîntul nostru din trecut sînt puține și sporadice. Ele sînt trecute în capitolul al optulea. În schimb, prețul și circulația cărților, ca și costul legăturii lor, se pot studia cu ajutorul unei serii de însemnări, înșirate în capitolul al nouălea. Manuscrisele și cărțile au fost odoare rare și scumpe în trecut. Din unele însemnări se poate urmări evoluția prețului uneia și aceleiași cărți pe parcursul timpului. Din altele se poate face o idee de costul copiatului unui manuscris. Cărțile se luau uneori în robie și se răscumpărau ca și oamenii. Și ca și oamenii, ele primeau cîteodată pe trupul lor răni de arme, cînd locurile în care erau adăpostite erau călcate cu gînd de pradă. Urmărind circulația cărților, ne apropiem de lumea celor ce se interesau în trecut de slova scrisă sau tipărită. Cei mai mulți, între care și țărani, cumpărau cartea de cult pentru a o da de pomană la biserică. Contra furtului de carte se scriau pe marginea de jos a primelor ei foi blesteme înfricoșate. Cărțile au avut, după cum se știe, și un rol didactic în trecut, ajutînd la învățatul scrisului și cititului. După cum comerțul de cărți ne introduce în lumea dughenarilor, iar mai tîrziu a librarilor, tot așa reparatul lor ne descoperă pe cea a legătorilor de cărți. Toate cele menționate mai sus sînt elemente prețioase pentru studiul culturii noastre vechi și poate și pentru cel al mentalităților.

În capitolul al zecelea am inclus însemnări despre incendii și despre urmările lor nimicitoare asupra orașelor.

Lumea de demult a fost impresionată în mod deosebit de cutremurele de pămînt, de eclipse etc., pe care le considera, naiv, semne prevestitoare de nenorociri. Capitolul al unsprezecelea cuprinde cea mai amplă listă de cutremure de pămînt cunoscută pînă acum, iar capitolul al doisprezecelea înșiră însemnări despre eclipse, comete și mitologie populară.

În sfîrșit, în capitolul al treisprezecelea am adunat cîteva însemnări mai ample, fiecare scrisă de o singură mînă, despre fapte și întîmplări dintr-o perioadă mai îndelungată de timp. Cum fiecare din ele conține în sine o scurtă cronică, le-am intitulat „cronici mici”.

Insemnările pînă după mijlocul secolului al XIX-lea sînt scrise cu litere chirilice, afară de cîteva, care provin din Transilvania, și care sînt redactate în alfabetul latin. Sînt și cîteva însemnări în latinește. Acestora li s-a atașat o traducere românească. Tot cu litere latine sînt scrise și însemnările mai noi, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și de la începutul veacului nostru. Pe cele scrise cu litere chirilice mai vechi le-am transcris întocmai, adică în transliterație, cîtă vreme pentru cele mai noi am folosit transcrierea fonetică. Cuvintele sau frazele din textul însemnărilor, care sînt evidențiate cu litere mai subțiri (drepte) sînt traduse din limba slavă. Întregirile le-am pus în paranteză în care am mai arătat, cînd

a fost cu putință, a cui este însemnarea. Identificările și alte indicații le-am dat în josul paginilor. Am numerotat însemnările din fiecare capitol.

Unele cărți românești vechi au fost înlocuite între timp din Biblioteca Academiei. Ca urmare, cotele trecute în indicațiile bibliografice de la sfârșitul unor însemnări s-ar putea să nu mai corespundă exemplor existente astăzi în bibliotecă. De asemenea au fost modificate și cotele unor manuscrise românești.

Un glosar caută, la sfârșit, să explice cuvintele vechi.

Volumul nu-și propune să realizeze o ediție critică a însemnărilor, ci face ca acestea să apară așa cum se găsesc însăilate în original, cu greșelile, dar și cu adevărurile cuprinse în ele. În același timp, trebuie să avem în vedere faptul că aceste însemnări aparțin unor reprezentanți ai celor mai diferite clase, ele fiind redactate, aproape întotdeauna, în funcție de interesele respectivei grupări sociale și în conformitate cu viziunea lor particulară asupra societății și istoriei.

ILIE CORFUS

PRESCURTĂRI BIBLIOGRAFICE

- CATALOGUL = CATALOGUL MANUSCRIPTELOR ROMĂNEȘTI din Biblioteca Academiei R.S.R., tom. I, întocmit de I. Bianu, București, 1907; tom. II de I. Bianu și R. Caracaș, București, 1913; tom. III de I. Bianu și G. Nicolaiasa, București, 1931; tom. IV de G. Ștrempel, Fl. Moisil și L. Stoianovici, Craiova, 1967.
- CATALOGUL MS. G. = CATALOGUL MANUSCRIPTELOR GRECEȘTI din Biblioteca Academiei R.S.R., tom. I, întocmit de C. Litzica, București, 1909; tom. II de N. Camariano, București, 1940.
- Furtună D., ÎNSEMNĂRI = ÎNSEMNĂRI, în „Miron Costin”, II (1914), nr. 1, p. 15.
- Iorga N., MANUSCRIPTELE = MANUSCRIPTELE MĂNĂȘTIRII CERNICA, în „Biserica Ortodoxă Română”, XXVI (1902-1903), p. 210, 221-226, 231-232.
- Lugoșianu O., ÎNSEMNĂRI = ÎNSEMNĂRI DIN BĂTRÎNI, în „Revista Tinerimea Română”, II (1899), p. 120, 124-127; III (1899), p. 186, 188, 194.
- Ms. g. = Manuscris grecesc.
- Ms. r. = Manuscris românesc.
- Ms. s. = Manuscris slav.
- MANUSCRISELE SLAVE = P. P. Panaitescu, MANUSCRISELE SLAVE DIN • BIBLIOTECA ACADEMIEI R.P.R., București, 1959.
- Pamfile T., PĂMÎNTUL. = PĂMÎNTUL DUPĂ CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN, București, 1924.
- Pamfile T., — V. C. Nicolau, ÎNSEMNĂRI = ÎNSEMNĂRI, în „Miron Costin”, III (1915), nr. 12, p. 186.
- Virtosu E., ÎNSEMNĂRI = ÎNSEMNĂRI DESPRE 1821, în „Arhivele Olteniei”, IX (1930), p. 270-271, 274.

I. ISTORIE POLITICĂ INTERNĂ

1

Să să știe de cînd au domnit Stefan vodă cel Bătrîn și au rămas fiiu său Bogdan și au închinat turcilor țara Moldovei, leat 6964 (1456).¹

(Ms.r. 296, f. 31 v. Ed.: CATALOGUL I, p. 640).

2

La anul 6946 (1456) au închinat țara turcilor Bogdan vodă.¹

(Însemnarea lui T. Jora biv vel pitar).

(Ms.r. 50, f. 37 v. Ed.: CATALOGUL I, p. 121).

3

(Această) sfîntă carte a Legii vechi și a Legii noao² iaste dată sfintii mănăstiri Bistrița de luminatul și prea creștinul domnu Ioan Costandin Băsărab Brîncoveanu voivod întru pomenirea mării sale și a părinților mării sale. Care l-au ridicat Dumnezeu domnu în urma unchiului mării sale Ioan Șărban C(antacuzino) B(rîncoveanu) voivod, în luna lui oc(tombrie) 29, l(ea)t 7197 (1688), cu strigarea a toatii Țării Rum(ă)nești. Și i-au venit caf-tanul și sabiia și buzduganul, împreună cu sangeacul și cu sur-guciu de la împăratul turcescu, sultan Suliman, aici în țara mării sale, care iaste încoronat cu dînsa de putearnicul Dum-nezeu de la moșii și strămoșii mării sale. Acel putearnic Dum-

-
1. Însemnare tirzie, ecou al tradiției după care Bogdan cel Chior a supus Moldova turcilor. În realitate, suzeranitatea turcească asupra acestei țări a fost recunoscută de Petru Aron în 1456.
 2. *Biblia*, București, 1688.

nezeu să-i lungiască domnia în țara mării sale cu lină pace și cu fericită sănătate, cu biruință spre toți vrăjmașii mării sale. Și acel puternic Dumnezeu, care i-au încoronat cu stăpînirea țării să s(ă) milostivească să nu fie lipsit scaunul țării de rodul mării sale în veacii veacilor. Amin.

(C. r. v. 86, dublet, de la muzeul „Biserica domnească”, nr. 207, prima foaie după cea de titlu și pînă la p. 59).

4

Eu mult păcătosul Eustatie diacul din satul Huși, scriu ce am fost cu Iamandi, capicheaioa Moldovei la Baba, la Iusuf pașa Gerascher. Și domnu au fost în Moldova Antiohie C(antemir) voevod a 2 domnie, v(ă)l(eat) 7215, diche(mvrie) 8 dni (zile), 1706.

(C. r. v. 118-119, dublet, din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului, foaia albă de la început).

5

Az Soare log(ofăt) am scris aice ca să (să) știe de cînd eram la Baba, la pașa saraschierul, cu Sterie vel căp(itan), capeclihae ot (de la) Baba. Și era domnu în Țara Muntenescă Costandin Basarabă Brincoven, fev(ruarie) 5, let 7215 (1707).

(C. r. v. 118-119, dublet, din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului, foaia albă de la sfîrșit).

6

Iar cîndu au fost leatul 7224 (1716) s-au luat țara din Olt încoace supt biruința împărății Rîmului, sept(emvrie) 20, leat 7228 (1719).

(Documente 107/CCCLXXIII, din pisania bisericii de pe moșia Morunglavu).

7

Să (să) știe de cînd s-au tocmît acest Ohtai³ în dzilele lui Mihai voevod,⁴ cînd au adus stîlpul cel de piatră în Cîmpul Lungu. Ca să (să) știe și cine au tocmîtu: Nechita Mircăș, cu cheltuiala lui, ca să-i fie pomană părinților, Dumnedzău să-erte.

3. Octoih.

4. Mihai Racoviță, a doua domnie în Moldova (1715-1726).

În anul 7226 (1718), luna iunie 16 zile, la sfârșitul mucenic Antinogen. A scris robul lui Dumnezeu Toader diac.

(Ms. s. 39, pagina nenumerotată de la sfârșit, verso.
Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 59).

8

Această sfântă cărtice, care să chiamă Invățături creștinești și Flore darurilor⁵, că sint amundoo legate la un loc, am cumpărat-o den Țarigrad de la Petre, care fusese mărgelar la prăvălie în București, iar eu slujiam la dumnelui Steriia vel căp(itan) za Cerneți, fiind trimis de măriia sa Ion Costandin Basaraba voivod, capichiaia la Poartă. Eu eram la dumnelui copil den casă. S-am cumpărat cart(ea) aceasta t(a)l(eri) 2. Și-am scris aici în zilele mării sale domnului nostru Io Ioan voivod⁶, când eram călăraș de Țarigrad, dech(emvrie) 28 d(ni), văleat 7227 (1718), robul lui Dumnezeu Soare ceauș.

(C. r. v. 118-119, dublet, din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului, f. 203 v.).

9

Să (să) știe când au mersu părintele egumenul kir Teofan⁷ la cetatea Negru Vodă, împreună cu armașul cel mare, anume Palaloga, anume Mihai sătrarul cel (mare), anume Necula Golgoveanu, în luna lui fev(ruarie) 2 dn(i), 7233 (1723).

(Ms. r. 3562, fața interioară a peretelul prim).

10

Să s(ă) știe de când au perit soarile întâiu, în dzilile mării sali lu Antioh vodă⁸, (când)⁹ au ișit turcii din Caminiță. Îmbla let(u) 7207 (1699), 29 d(echemvrie).⁹

Iar când au vinit muscalii cu Petre împărat de s-au bătut cu turcii la Prut, la Stăniilești. Let 7219 (1711).

Iar când au (...) ¹⁰ voevod ce m(e)rge la Mihaiu Racoviță vodă, let 7221 (1713).

5. Ediția Snagov, 1700.

6. Ioan Mavrocordat, domn al Țării Românești (1716-1719).

7. Al mănăstirii din Cîmpulung.

8. Antioh Cantemir, în prima domnie în Moldova (1695-1700).

9. Foaia distrusă și acoperită la legat cu altă hirtie.

10. Scrierea ștearsă.

Iar cînd s-au mazilit Mihaiu Racoviță voevod, a trie mazi-
lie din Moldova și domn la Moldova n-au mai vinit, let 7236
(1726), sep(temvrie) 25.

(Insemnări ulterioare pe un triod, tipărit la Iași în 1747).

(C. r. v. 262, ex. V, p. 2-8 v).

11

Sept(emvrie) 2 dni, leat 7239 (1730), mercuri la 2 ciasuri
den nopte, au răposat Io Necolae voivod ¹¹, domnu prea învă-
țatu, și l-au îngropat tocmai simbătă.

Oct(omvrie) 23, leat 7239 (1730), la noao ciasuri den zi au
redicat pă fie-său, bezdadi Costandin, domnu tinăru ca dă 18
ani, și au fost domnu numai 2 săptămîni. Și mercuri, după ci
s-au (scurs) 2 săptămîni, au venit de la Țarigrad un turcu de-i
zicu (...) ¹², au citit întîiu ferman de domnie și intrînd (...) ¹², au
dat 4 tunuri, apoi l-au băgat pă (...) ¹² în spătărie și i-au citit alt
ferman dă mai (...) ¹². (După) aciasta au poruncit dă au încuiat
porțile și den sus și den jos și (...) ¹² i-au pus la opreală. Și cînd
i-au dus Costandin să-i (...) ¹². (În)tr-o joi, ghen(arie) 17 dni,
leat 2739 (1731) au venit Mihaiu voivod ¹³ de la țara (Moldo-
vei) mare și cînd au venit simbă(tă) seara la Cotrăceni iar
(...) ¹² intrat în tirgu și mersu întîiu la mitropolie (...) ¹² cînd au
venit din Țarigrad au venit 2 paici împărătești (...) ¹² și 3 ciauși
iar împărătești. Domnu prea cu blindeațe în (dom)nirea lui
(...) ¹².

(De altă mină :) forte bun di Țear(a) Rumânească, care
domnu nu era alt. Această scriem și mărturisim cu sufletele
noastre, de domnu bun și jefuitor. Costandin ot (indescrifrabil).

(C. r. v. 42, dublet 3, fața interioară a peretelui
ultim).

12

La vlet 7241 (1732) sept(emvrie), singur dentru sini îndem-
nat domnul nostru luminat Gligorii Ghica vodă, ¹⁴ ca să vază
scaonul bătrîn al domnilor, unde este cetate Sucevei, mai mult
pentru svintele mănăstiri, citind mărie sa honogravul țării și
auzind că sînt la aciste părți de sus, purcis-au cu toată curte

11. Nicolae Mavrocordat, a doua domnie în Țara Românească (1719-1730).

12. Scrierea ștearsă.

13. Mihai Racoviță, prima domnie în Țara Românească (1730-1731).

14. Grigore al II-lea Ghica, prima domnie în Moldova (1726-1733).

mării sale, întru carii era și boeri mari Costandin Costachi vel logofăt, Ion Niculci vel vornic, Sandul Sturza hatman. Și au mersu la Roman, la Niamțu și la citate în Bae, la Slatina mănăstire. Și luni, sept(emvrie) 11, au mas la mini în Horodniceni, și a doa zi m-au făcut vornic în Câmpul Lungu. Și au purces în Dragomirna și în Suciavă di au văzut citate și alte toate. Și cu cheltuiala mării sale m-au pus pitrop să copăr bisereca gospod, ce este în mijlocul tirgului, în numele sfântului mari mucenic Dimitrie. Șerban Can(a) biv vel med(elnicer).

(Ms. r. 86, f. 445 v. Ed.: CATALOGUL I, p. 183-184. N. Iorga, CEA D'INTĂIU VISITĂ DOMNEASCĂ LA MONUMENTE ISTORICE ȘI OPERA LUI GRIGORE MATEI-VODĂ GHICA, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice“, XIX, 1926, p. 143).

13

Leat 7241 (1733) s-au făcut schimbare domnilor, făcînd mutare lui Costandin vodă¹⁵ din București în Moldova și lui Grigorie vodă¹⁶ din Moldova în București. Și în luna lui aprilie dni 30 au fost Costandin vodă în Focșani, dar și Grigorie vodă tot într-acea zi s-au întîmplat de au fost în Focșani.

Și întru acea zi seara au venit Costandin vodă la Grigore vodă, iar marți, la zioa dintăi a lui mai au mersu Grigore vodă la Costantin vodă.

În trei zile, miercuri, au făcut Grigore vodă divan denaintea porții mănăstirii. Iar miercuri seara au eșit Grigore vodă la cîmp, spre ocol. Și au trecut și Costandin vodă din Moldova și au mersu la cort și au vorovit ca la 3 ciasuri din noapte și s-au luat zioa bună și joi, în zioa de Voznesenie, după bucate, au purces fieștecare la scaunul său.

(Insemnarea lui Radu grămăticul de la episcopia Buzăului).

(Ms. r. 2666, f. 179 v.).

14

Să să știi de cînd ni-au venit domn în țara Moldavii mărie sa Ioan Costandin Nicolae vovod¹⁷ cu al doile domnie, viînd

15. Constantin Mavrocordat, a doua domnie în Țara Românească (1731-1733).

16. Grigore al II-lea Ghica, prima domnie în Moldova (1726-1733).

17. Constantin Mavrocordat, a doua domnie în Moldova (1741-1743).

din Țara Românească aice. Și s-au mazilit de aice mărie sa Grigore Ghica voevod ¹⁸, carile au mersu mazil la Țarigrad, iar în Țara Românească au mersu domnu mărie sa Ion Mihail Racoviță voevod cu al doi(le) domnie ¹⁹ în București, la l(eat) 7250 (1741) octombrie 1.

Iar la al doile anu, la l(eat) 7251 (1743) iuni 29 s-au mazilit de aici mărie sa Costandin Nicolae voevod și au mersu mazil în Țarigrad. Și ni-au vinit domnu Moldovii mărie sa Ioan Nicolae voevod ²⁰, fratile mării sali Costandin voevod.

Iar la leat 7255 (1747), aprilie 15, iarăși au luat domnie țării Moldavii mărie sa Grigorie Ghica voevod ²¹, iar mărie sa Ioan vodă au mersu mazil în Țarigradu.

(Hîrtie, în 1947 necatalogată).

15

S-au mazilit măriia sa Mihai Racoviță voevod, care era domnu aici în Țară Rumânească ²², ș-au venit domnu măriia sa Costandin voevod Mavrocordat ²³. Și pentru ca să știe, am însemnat aici într-această carte, mai 8 d(ni), l(eat) 7252 (1744).

Ori cînd va veni acel om, să fie neoprit de la casa noastră, pentru că mult bine ne-a prinsu el noaă.

(Ms. g. 511, p. 861).

16

...În zilele bunului credincios domnu Io Ioan Neculae voevod ²⁴ la mazdilie mării sale. Și au venit luminatul domnu Grigorie Ghica v(oe)vod ²⁵, la v(el)et 7255, iar de la H(risto)s 1747, iulie 9 dzil(e).

Irodia(con) Cozma de la sfînta m(ă)n(ă)s(tire Neamțul.

(Ms. r 1630, f. 281).

17

Această sfîntă Liturghia s-au legat cînd s-au schimbat din Țara Moldovei Grigorie Ghica vod(ă) ²⁵ și au mersu în Țara Ro-

18. Grigore al II-lea Ghica, a doua domnie în moldova (1735-1741).

19. 1741-1744.

20. Ioan Mavrocordat (1743-1747).

21. Grigore al II-lea Ghica, a treia domnie în Moldova (1747-1748).

22. A doua domnie în Țara Românească (1741-1744).

23. A patra domnie în Țara Românească (1744-1748).

24. Ioan Mavrocordat, domn al Moldovei (1743-1747).

25. Grigore al II-lea Ghica, a treia domnie în Moldova (1747-1748).

mânească și aici au venit Costandin Necol(ai) voevod²⁶ la I(ea)t 7256 (1748) fev(ruarie) 8, de Simion lo(go)f(ăt) ot Comănești.

Această Leturghie s-au început în domnie mării sale lui Ioan Neculae v(oe)voda. Și apoi s-au mazilit, luni după duminica Thomii, la săptămîna după ce s-au cutremurat pămîntul, marți după Paști, în zori de zio, ap(rilie) 21. Și au vinit domnu mării sa Grigorie Ghica v(oe)vod²⁵ la vleat 7255 (1747), ap(rilie) 27.

(Însemnarea dascălului Gheorghe, fiul preotului Ioan din satul Comănești, care a terminat de scris liturghia la 8 decembrie 1746).

(Ms. r. 3312, f. 134, 171).

18

Să să știe că la luna lui fev(ruarie) 4 dni, la leat 7251 (1748), joi în Săptămîna harților din cișlegi, joi seara la trei ceasuri din noapți, au venit ferman de la împărăție, cu un cioh(odar) turcu și au adus ferman la mitropolie. Și s-au strinsu toți boerii acolo de le-au citit ferman și au pus caimacani pã vlădica și pã ban Greci(anu) și pã Dudescul vornic și pã Antonache visternic și pã Fierăscul visternic. Și pã Costandin vodă²⁷ l-au mazilit și l-au mutat domnu să meargă la Moldova²⁸ și de la Moldova să vie Grigore vodă²⁹ domnu aici în Țara Rumânească. Să să pomenească.

(Ms. r. 438, f. 123 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 139-140).

19

Aice însămnăm pentru'oarecare pricin(i) ce s-au făcut în zilele pre innălțatului domnu nostru Costandin Mihail Cehan Racoviță voevod³⁰, că au fugit toți boerii mari, alții la tătari,

26. Constantin Mavrocordat, a treia domnie în Moldova (1748-1749).

27. Constantin Mavrocordat, a patra domnie în Țara Românească (1744-1748).

28. A treia domnie în Moldova (1748-1749).

29. Grigore al II-lea Ghica, în a doua domnie în Țara Românească (1748-1752).

30. În prima domnie în Moldova (1749-1753).

alții la leși, alții la Ardeal, în luna iunie 17 și s-au întorsu la sept(emvrie) 6 zile, la vâleat 7259 (1750).

(Ms. r. 940, f. 2. Ed.: CATALOGUL, III, p. 158).

20

Aciastă sfântă și dumnezeiască Evanghelie³¹ s-au dăruit și s-au afierosit de mine, robul lui Dumnezeu, Neculae Dudescul biv vel vornic la sfânta biserică de la Stroești, întru care să prăznuiască și să cinstește hramul sfântului și marelui Nicolae de la Miralichia, care pentru a lui de la Dumnezeu dăruit(ă) coroață a facerilor de bine cu totu neamul creștinescu. La care și eu, robul său, la întimplarea ce mi s-au întimplat la curgerea anilor 1759 (1751), mart 28 d(ni), fost-am trimis de domnul nostru Io Grigorie Ghica v(oe)v(od)³² la urgie la Znagovu de am șazut zile 48. Și după aceia iarăș aducîndu-mă vătaful Gheorghie Ghiurgiul de copii, iarăș din porunca mării sale mai sus numitului domnu la mănăstirea ce să numește Cotrăceni, și acolo am șazut zile 35, încă tot la urgie aflîndu-mă. După aceste toate zile, m-au dus la mănăstirea ce să chiamă Văcărești, aridicîndu-mă un căpitan, Dragomir Dolete. Și am șazut acolo zile 44.

La care, văzînd că Dumnezeu mă pedepsește pentru mulțimea păcatelor meale, am epicalisit și am chemat pă acest sfînt Nicolae, ca să-mi ajute, să mă scape din mîna vrăjmașilor. Și așa, fără zăbavă și în grabă ș-au arătat mulțimea milelor sale către mine. Eu dar, robul său, cu ce a-i da mirie să mă arātu altu nemai avînd, fără numai am hotărît puindu gîndu la Dumnezeu și la ajutoriul sfîntului ca den temelie să facu aciastă sfîntă bisericuță cu a mea cheltuială la satul Stroeștii.

Ci dar, pînă a să începe a să face acea săvîrșire, am adus întii semnu de plecăciune cătră aciastă sfîntă bisericuță a sfîntului Nicolae aciastă sfîntă evanghelie la leat 7260 (1751) oc(tomvrie) 9 d(ni). Și cine s-ar ispiti a o apoxenisi sau a o depărta de la aciastă bisericuță, să aibă înaintea Domnu Is(us) H(risto)s împotrivor și pă sfîntul Nicolae și să să orînduiască la judecata care iaste să să judece Iuda Isarioteanul. La care și eu, pentru

31. Ediția București, 1750.

32. Grigore al II-lea Ghica în a doua sa domnie în Țara Românească (1748-1752).

aducerea aminte, am pus pecetea³³ la toate foile aceste, ce s-au scris de Gheorghie logofețăul, sluga mea, Benea.

(C. r. v. 275, primele trei foi tipărite și nepaginate, precum și f. 1-16 Ț. Ed. : N. Iorga, O PRIGONIRE POLITICĂ SUB FANARIOȚI, în Analele Academiei Române, Mem. Secț. Ist., seria III, tom. IV, p. 377-378, cu greșeli la transcriere).

21

Oct(omvrie), leat 7261 (1752), au intrat măriia sa Matei Grigorie Ghica voevod³⁴ în scaun, domnu tinăr de 30 ani.

(Ms. r. 603, f. 392 Ț. Ed. : CATALOGUL, II, p. 374).

22

Să să știe anul cu gerul tare, la leat 7263 (1755). Într-acest an au mersu prea sfi(nțitul) pări(nte)le epi(scop) Rîm(niceanu) kyriu kyr Grigorie la Țarigrad pentru folosul țării și la întoarcere l-au îmbrăcat măriia sa vodă cu blană de samuru. Rafail.

(Ms. r. 2107, f. 84 Ț.).

23

Scris-am eu popa Moisei ot Brăești, cînd șădiam aici la satu Brăești și pă a(cea) vre(me) era episcop Buz(ăului) Anthemu. Și mu(ltă) vrajbă întru domnu³⁵ și(in)tru boieri. Și făcură pă Văcăriști surgun, la luna lui iunie 1 d(ni), 1755. Eu popa Moisi sin popa Manta.

(C. r. v. 42, p. 309).

24

Aici amu scris eu Ion zap(ciu), în zelele pră luminatului dum(n)ului nostru Ion Cost(an)d(in) Țihan Racoviță voivod, cînd s-au făcut Văcărișt(ii) surgun. Și era ispravnic Scarlat biv vel med(e)l(nicer), la luna lui au(gust), 9 d(ni), leat 7263, iar di la H(risto)s 1755. Eu Ioan sin Cost(an)d(in) pîrcălab ot Roș.

(C. r. v. 42, p. 300).

33. Inelară, octogonală.

34. Domn al Țării Românești (1752-1753).

35. Constantin Racoviță (1753-1756).

25

Să să știe de cînd au pribegit Stăvărache din Eși că să teamea de Io Ioan Grigorie voevod³⁶, la velet 7267 (1759).

(Ms. r. 3270, fața interioară a peretelut ultim).

26

7267 (1759), mart 18, s-au sculat toți boerii împreună cu toată țara zurba asupra lui Iordache Stavrachi spa(tar) di l-au gon(it) din Moldova, fiind foarte om rău și făce ce-i era voe în zilele acestui domn. Și au scăpat noapte cu port turcesc și au fugit ca vai de el la Țarigrad.

(Din „Însămnare de semne ce s-au făcut în pămîntul Moldovii“).

(Ms. r. 2776, f. 62 v.).

27

Intr-acest letopisăț am cetit și eu, cari m-am iscălit.

Și pre pre înălțat al nostru stăpin, mărie sa Ioan Gligor(ie) Todirașcu voevod³⁷, domnu domnu țării Moldovii, Dumnedzău să-l păziască întru mulți și fericiți ani, țara să domniască și di vrăjmaș cu apărare supuindu-i su(b) pisoare (!). Acestui pre înălțat și luminat domnu, fiindu încă beiuzadi, i-a venit di la pre puterneca împărăție a Țar(i)grad(u)lui caftan aice în Eș.

La velet de cînd am scris 7272 (1763) di la zidire lumii, octomvrii 7. Iordache Roset.

(Ms. r. 1298, f. 112-114 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 490-491).

28

³⁸...Și am scris eu, Oprișean log(ofăt) za divan, la schimbarea mării sale din domnie Costandin vodă Mavrocordatu, la leatu 1763³⁹. Și apoi au venit domnu mării sa Costandin Racoviță⁴⁰, fiind mitropolit a toată Ungrovlahiia kiriu kir Grigorie.

Și mîna mea va putezi, iar cela ce va citi mă va pomeni. Oprișean log(ofăt) z(a) d(i)v(an), mar(tie) 23 d(ni), 1763.

(C. r. v. 139, schimb 2, f. 209 v.).

36. Corect : Ioan Teodor Callimachi (1758-1761).

37. Ioan Teodor Callimachi (1758-1761).

38. *Noul Testament*, București, 1703.

39. Din a șasea domnie a sa în Țara Românească (1761-1763).

40. A doua sa domnie în Țara Românească (1763-1764).

29

Maziliaa mării sale lui Constandin vodă Mavrocordat⁴¹ 1764.
Intrarea mării sale lui Ștefan vodă⁴² în București, 1764.

(Ms. r. 1156, f. 141. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 223).

30

Io Stefan Mihai Racoviță vovod⁴³ din mila lui Dumnezeu.
Credinciosul boeriu domnii mele Mihalachi biv vel sardar,
ispravnicule ot sud Mehedinți, sănătate. Îți facem în știre domnia
mea că aici au dat jalbă oamenii dintr-acei județ, cum că sint
incărcați la bir peste puțința lor și trage și biro cu fugiții. Care
acei fugiți sint în județul Mușcel. Ci dar să trimiți să aducă pe
acei fugiți, față fiind și jăluitorii.

(Ms. r. 253, f. 4 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 68).

31

Let 7273 (1765), august 15, au spînzurat împărăție pe acest
om rău Stravachi dinainte uși lui la Țarigrad, ajungînd jalobă
din Țara M(unte)niască precum că au prăp(ădit) țara, fiind el
baș (c)apiche(ha)e la Ștefan vodă⁴⁴, ficior(u)l lui (Mihai) vodă
Racoviță, fiind domnu rău și făr de frică l(a) Dum)nezău, (l-au)
luat pe acest tiran Stavrachî lingă sine fiind foarte boga(t), cu
putere banilor lucra ce vre, tremura toți greci(i) de numele lui.
În scurt n-au stătut din greci nime cu atîta răutate și putere
mare la turci. La care au găsit bogăție multă peste fire, după ce
l-au spînzurat, fiind vezîr Mehmet Pașa mu(...) ⁴⁵ au meșterșugit
de l-au omorit.

(Din „Însămănare de semne ce s-au făcut în pămîntul Mol-
dovii“).

(Ms. r. 2776, fața Interioară a peretelui ultim).

32

Am pomenit eu, Voicu sin Ianache ot Godeni, porecla Mar-
vistiou, 1768, octomvrie 5 d(ni), în zilele prea înălțatului domn
a totă Țara Rumânească Alix(an)dru voivod⁴⁶ au venit chemari

41. Corect: Constantin Racoviță.

42. Ștefan Racoviță (1764-1765).

43. Ștefan Racoviță, domn al Țării Românești (1764-1765).

44. Ștefan Racoviță, domn al Țării Românești (1764-1765).

45. Hirtie distrusă.

46. Alexandru Ghica (1766-1768).

de oste și am făcut un car cu patru boi bun și l-am dat în mîna lui Gheorghe sin Ion Ceauș și s-au dus la o cetate la Voziia în Țara Tătărăscă.

La anul de la mîntuirea lumii leat 1769, octomvrie, au început turci a să găti de război cu Moscu. Și am dat noi, satu Godeni, de la octomvrie pînă la februarie 3 zaharale de grîu și am făcut 3 cară cu boi de oste și am dus tot într-a (ce)le zile 11 cară de chirestele la Giurgiul. Și altile multe am petrecut într-acele zile eu, Voicu Marvistoi, sin Ianache (...) ⁴⁷.

(C. r. v. 114, dublet 611, f. 48-55).

33

Vineri noaptea spre sîmbătă, oc(tomvrie) 11 dni, 7277 (1768), în zioa de sfîntul apostol arhidiacon Filip, unul din cei șapte diaconi, au ninsu toată noaptea, încă și sîmbătă toată zioa pînă seara, apoi sîmbătă noaptea amestecat ninsoare cu ploae, în zilele prea înălțatului domnu Ioan Alexandru v(oe)vod ⁴⁸. Cînd și trecerea turcilor au fost tot într-aciastă lună, încă și mai nainte, în luna lui sep(temvrie), cînd au trecut la oaste asupra muscalilor. Tot într-aciastă lună au plecat și doamnele la Țarigrad, însă doamna cea bătrînă a mării sale răposatului Scarlat vodă și doamna a mării sale Alexandru voevod, miercuri, oc(tomvrie) 15 dni, 7277 (1768), încă și alte jupînease. Pisah popa Cîrstea ot mah(alaua) Popa Soare.

(C. r. v. 138 A, dublet 1, fața interioară a peretelui ultim).

34

De cînd au venit împăratul Iosif, să să știe în luna lui mai în 27 zile. Și l-am văzut cu ochii mei eu, popa Ioan Todor, în beserica Scheilor, la anii 1773.

(C. r. v. 274, uncat, f. 84).

35

La velet 1769, săp(temvrie) 20 zile, au venit moscalii în Moldova. Și glavnoi comandir a toată oastea, adică feldmarșal, era graf Petru Alexandrovici Romențov. Și făcîndu pace cu turcii, s-au dus moscalii din Moldova, la velet 1775, ghen(arie) 1. Și i-au bătut pe turci și i-au gonit pînă peste Dunăre, la Șumla. Și țara Moldovii și Țara Munteniască li-au dat moscalii înapoi turcilor.

47. Citeva cuvinte tăiate la legat.

48. Alexandru Ghica (1766-1768).

Și domnu a pus împărăție turcească la Moldova pe Grigorie Alexandru Ghica voivod ⁴⁹, la zăce a lui dechemvrie, 1774. Și au intrat în Iaș la velet 1775, ghen(arie) 1, fiind mărie sa la Moldova.

Iar la Țara Românească s-au făcut domnu Alexandru Ipsilant, ⁵⁰ care au fost po(stelnic) la Moldova la Grigori vodă Calmah, feciorul lui Enachi aga care au venit de la Țarigrad.

Și la let 1775, fev(ruarie) 22, au intrat doamna mării sale Grigori Alexandru Ghica voivod în Iași, dinpreună și cu o be-zade, duminică, în ziua lăsatului de săc de brînză, viind de la Țarigrad și o domniță.

La 1775, maiu 24, au intrat în Iaș o beizade ca de 7 ani și o domniță a mării sale lui vodă, care beizade și domniță fiind bolnavi, n-au venit cînd au venit doamna, ce au trimis mărie sa pe doftorul Fotachi de li-au adus, și ducîndu-le înainte mării sale, n-au cunoscut pe mărie sa, fiindu de multă vreme nevăzuți. (Însemnările lui Năstase Scorțescu).

(Ms. r. 3775, f. 1).

36

1774, sept(emvrie) 14, au îmbrăcat caftan dă domnie Alexandru vodă Ipsilant ⁵¹. Costandin Cioranu postelnic.

(Ms. r. 1320, f. 17 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 548)

37

Însămnare pentru a să ști vreme de cîndu l-au tăiat pe domnul Grigore Ghica voevod în casăle numite di Beilic în oraș Iașii de cătră trimesul capigiu de la Poarta Othomană, adecă la anul 1777, ghenar (!) 18.

(Ms. r. 1132, f. 201. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 156).

38

La 1777, oc(tomvrie) 1, duminică noapte spre luni s-au taet Grigorie vodă Ghica la casăle de Beilic, de Ahmet beiu capigibaș, și s-au făcut domnu Costandin Dimitrie Muruz voevod.

(Însemnarea lui Năstase Scorțescu).

(Ms. r. 3775, f. 59 v.).

49. Grigore al III-lea Ghica (1774-1777).

50. Prima domnie în Țara Românească (1774-1782).

51. Prima domnie în Țara Românească (1774-1782).

39

Să să știi cînd au tăet capul lui Grigori Ghica v(oe)vod, fiind în domnii în orașul Eșii, cari s-au tăet de capigi de la Poarta împărătească aice în Eș, la casile de Beilic, la anul 1777, oct(omvrie) 1, duminică la 12 ciasuri.

(Ms. r. 3319, f. 131 v̄).

40

De cînd au tăet pe Ghica vodă un capigiu în Iași și i-au dus capul în Țarigrad și au venit domn Costandin Moruz, 1777, oct(omvrie) 1.

(C. r. v. 277, schimb, f. 91).

41

Să s(ă) știe cînd au tăet turcii pe măriia sa Grigorii Alecsandru Gheca vovod în Eș cu vecleșug, usporțit de turcu capegeu în casăle de Beilec, la vălet 1777, octomv(rie) 1, duminică spre luni ca la 2 ceasuri de noaptea.

Și într-ace zi au fost și zăefetul nemțăscu la Cernăuț și toată noapte, cînd au jurat pe toț oamenii ce s-au aflat sub stăpînire lor.

1777, octomv(rie) 1, duminică sprî luni și luni au început a cade ciață ca fumul pe pămînt și au fost tot fum pînă joi demeneăț și apoi s-au rădicat ace negură.

(Ms. s. 705, f. 39 v̄ — 40 în josul paginilor).

42

La leat 1777, octomvrie 20 (!) l-au tăiat pe Grigore vodă Ghica în Iași. Și au venit Moruz domn țarei Moldavii.

(Însemnarea postelnicelului Toma din Focșani, necontemporană).

(C. r. v. 61, dublet din biblioteca Casei Bisericii nr. 117, prima foaie albă de la început, verso).

43

La 1778, av(gust) 18, vineri noapte spre sîmbătă s-au tăet Manolache Bogdan vel vornic și Ioan Cuza biv vel spatar în Iaș, în bașca den nuntru din curte, fiind acolo închiș într-acea noapte. Și taindu-li-să capitile, li-au pus pe laviță la poarta curții, șăzîndu de diminiața păr la amiazăzi, vâzîndu-le tot norodul, în zilele mării sale Costandin Muruz voivod.

Și s-au tăet de un Pavăl căpitan de la Cosăuț ot Soroca, fiind închis în temniță cu pricină de vinovăție călcării de hotar. (Insemnarea lui Năstase Scorțescu).

(Ms. r. 3775, f. 59 v̄ — 60).

44

Aciasta carte, ce să chiamă Tilimah, este a dumnelui Iordache Darie Dărmănescu biv vel paharnic, și au fost lasat-o la tatăl meu, părintele Enache proin prot(opop) ot Tîrgul Ocnii, cind au fost dumnelui închis în turnu de urgie mării sale Costandin Dimitrie Moroz voevod, 1778, octomvrie 15.

Ioniță, fiul protopopului Enache, am subscris.

(Ms. r. 343, f. 105 v̄. Ed.: CATALOGUL, II, p. 53).

45

Ghenarie 12, 1782, miercuri seara, s-au mazilit Alexandru vodă⁵². Și au îmbrăcat caftan Nicolae vodă Caragea⁵³, dragoman fiind, de la ghenarie 6.

(Ms. g. 154, fața interioară a peretelui prim. Ed.: CATALOGUL MS. G. p. 10).

46

Apr(ilie) 3 dni 1782, în Dumineca Thomii, au intrat în scaunul Bucureștilor domn nou, măriia sa Nicolae Costandin Caragea voevod, domnind pină la iulie 1783.

(Insemnarea lui Nicolae, logofătul episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, fața int. a peretelui prim și f. 1. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 222).

47

1783, sep(temvrie) 1, au intrat în scaunu domnesc măriia sa Mih(ai) Suțu voevod⁵⁴, domnind pină la apr(ilie) 1786.

(Același, tot acolo, f. 1. Ed.: N. Iorga o.c.l.c. p. 222).

48

In zilili pre innălțatului domnului nostru Alexandru Costandin voevod Mavrocordat⁵⁵, in domnie dintăi, s-au întimplat

52. Alexandru Ipsilanti, prima domnie în Țara Românească (1774-1782).

53. Domn al Țării Românești (1782-1783).

54. Prima sa domnie în Țara Românească (1783-1786).

55. Alexandru Mavrocordat (Deli-bei), domn al Moldovei (1782-1785).

de au arsu curte domniască de tot, în lu(na) lui dechemvrii în 22 de zile, duminică spre luni, la cinci ceasur de noapte. De cari s-au întâmplat și mazilii mai la urmă, peste puțini zile. D(e) care fost-au multă scirbă, multă și mari lui vodă și tuturoru grecilor și curții, (ti)căloșii și plînsă mari (de) cătră feciorii de boeri pentru maziliia lui. Căci domn n-o mai venit așa milostivu și bun și darnic și pe toț feciorii de boeri i-au boerit și era toț în boerii și în chivernisală, și de nu-i miluia cu bani, dar îi bucura cu numi de boerii. Și am scris aici ca să să știi. In velet 1784, deche(mvrie) 22.

(Ms. r. 940, f. 70 v. Ed. : CATALOGUL. III, p. 159).

49

Domnie mărie sali Alexandru Mavrocordat voevod ⁵⁶.

La 1785 ghenar 1, au îmbrăcat caftan de domnie Moldovei și au venit în scaunul mărie sali în zioa sfintului Theodor și au domnit un an și 11 luni, 2 zile. Și cu șidere au șezut în mitropolie, fiindcă curțile era arsă. La domnie sa au fost bun și milostiv. La al doile an al mării sali s-au aflat lipse mari de piine. Și i s-au întâmplat de l-au mazilit la velet 1786, dechemvrie 3, venind domn aice mărie sa Alexandru Ipsilant voevod ⁵⁷. Și după mazilie sa șezind 53 zile în Iași, la velet 1787, ghenar 26, marți la 4 ceasuri de noapte, au prebigit la moscali. Și prinzând de veste a doa zi boerii căimăcami la 3 ceasuri din zi îndată au răpezit gonaci boeri după dînsul, pe dumniului Theoderașcu Balș vel vornic de aprozi i pe dumniului Manolachi Conachi biv vel ban i pe dumniului Manolachi Balș biv vel ban. Și nici uni nu l-au putut întilni ca să-I prinză.

(Insemnare intercalată în cronica lui Miron Costin, DE NEAMUL MOLDOVENILOR).

(Ms. r. 1298. f. 106. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 106).

50

Aciastă carte, ci să numește Tarlo, care este prea de mare zăbavă unui cetitori ce va vrea ca să o citească, și am început-o a o scriia de la let 1786, dechemv(rie) 1, întru cea dintâi domnie a mării sale Alexandru Ioan Mavrocordat voevod ⁵⁸. Și la 3 zile

56. Alexandru Mavrocordoat (Firaris), domn al Moldovei (1785-1786).

57. 1786-1788 (fost domn al Țării Românești, 1774-1782).

58. Alexandru Mavrocordat (Firaris). domn al Moldovei (1785-1786).

ali lunii lui dechemv(rie) i-au venit mazilie. Carile au domnit un an și 11 luni aice în scaon Moldovii. Și domniia aceștii țări a luat-o mărie sa Alexandru Ioan Ipsilant voevod⁵⁹. Și cînd am ajunsu eu la sfîrșitul cărții aceștia, unde dumnalor veliții boeri și toată țara făcea gătire mării sale Alexandru Ioan Mavrocordat vodă și-l aștepta din cias în cias ca să purciasă la Țarigrad, după obiceiul domnilor veachi, iar măriia sa în 26 zile a lunii lui ghenar spre 27 noapte au pribegit în țara Rosii, și din boerenăș luînd cu mărie sa pe d(umnea)lui Filodor vel cămăraș, pe cămăraș al doile, socotînd că acesta este drumul cel mai bun și mai drept spre odihna și folosul mării sale, luînd și cițva neferi cu măriia sa. Iar mărie sa doamna au rămas, neștiind nemică de pribegire mării sale. Și întîmplîndu-să aciastă întîmplare la sfîrșitul cărții aceștia care era vrednică de înșămnat spre știința vreamilor viitoare, n-am lipsit a nu o scriia. Iar carte aciasta am scris-o pentru însuș trebuința mea. Și cine mi-ar lua-o, fără știre sau fără voia mea, să fiia blăstămat de Domnul Dumnezeu și de prea curata a sa maică și de 12 slăviț apostoli și de 318 sfinți părinți de la soborul Nicheai, și de mine în veaci niertat. 1787, ghenarie 27. Ștefan Știrce.

(Ms. r. 25, f. 269 v — 270. Ed.: CATALOGUL, I, p. 86).

51

Pentru acest pămînt al țării Moldovii eu așa am aflat că au lăcuit pe aceste locuri dații, și au trăit 500 de ani, pîn i-au bătut și i-au răsipit Traian împăratul Rîmului la anul 103 după Hs. Iar alți zic că la anul 120 după Hs. s-au sculat Traian împăratul Rîmului și biruind pre Dechebal, craiul daților, au adus rimleni și după ce i-au așezat pe aceste locuri au purces biruitor cu 600.000 de oaste și trecînd Siretiul, Prutul, Nistrul, Buhul, Niprul, Donul. Și această apă, ce să numește Donul, împarte Asia de Europa, precum desparte la Țarigrad Boazul : dincoco Țarigradul cu Galata de Europa, iar dincolo Scudariul de Asie. Apoi iarăș s-au pustiit de goți, de unguri cu Atila craiul. Titlul Atilii era acesta : Atila, feciorul lui Bendecuc, nepotul marelui Nevrod, crescut și ținut în Elada, din mila lui Dumnezeu craiu

59. Alexandru Ipsilanti (1786-1788).

ungurilor, a midilor, a daților(!) * a goșilor, biciul lui Dumnezeu, spaima lumii.

(Insemnarea biv vel pitarului Toader Jora, scrisă ulterior datei de 24 martie 1786).

(Ms. r. 50, f. 3 v — 8. Ed.: CATALOGUL, I, p. 121).

52

1786, mai 17, au intrat în scaunu domnesc măriia sa Nicolae Petru Mavrogheni voevod⁶⁰.

(Insemnarea lui Nicolae, logofătul episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, f. 1. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 222).

53

Aciastă carte ce să numește Biblie⁶¹, a cui va fi, nu știu. Iar eu acum am găsit-o la dumneei mătuși-me, cluceresa Elena Racovițoia, și am cetitu câteva zile pe dinsa. Și într-aceste zile s-au întâmplat de s-au făcut și schimbare domnii, adecă la l(ea)t 1786, mar(tie) 31, într-o zi marți, au venit maziliia mării sale lui Mihai vodă Suci⁶², și domn nou Țării Românești, patrii noastre, s-au făcut măriia sa Neculae v(oe)v(o)d Mavrogheni. Iar eu aici am însemnat azi, mai 13, totu la l(ea)t 1786. Iprociu. Dumitrache Racoviță vornic.

(C. r. v. 86, schimb, a treia foaie tipărită de la început).

54

Iar la anulu 1787, avgust 14, s-au vestit războiul între Poarta Othomanicească cu împărăția Austriei, viind în primăvară mulțime de turci atît în Craiova, unde ne aflam și noi, cît și în București, și au umplut toată țara, neputînd nimeni din lăcuitori a să mișca din locurile lor. Au trecut vezirul cu puteare mare de turci pe la Rușava în Țara Nemțescă și au făcut multă stricăciune, jafuînd și robînd, din care robi adunînd mult copii și feate în Crai(o)va, pre mulți i-au răscumpărat unii din boeri și

* Bineînțeles informația este eronată, dar ținînd seama de volumul de cunoștințe acumulat la acea vreme, autorul ei poate fi iertat (Nota red.).

60. Domn al Țării Românești (1786-1790).

61. Ediția București, 1688.

62. Mihai Suțu, prima sa domnie (1783-1786).

neguțatori, domnind aici în țară într-această vreme măriia sa Nicolae Mavrogheni vo(evo)d.

Iar la leat (loc gol), octomvrie 28, au venit oștile Austriei într-această zi, intrînd în Craiova, de care silă fiind turcii mai nainte cu doao zile s-au rădecat într-o noapte, nefăcînd nici o stricăciune în Craiova. Asemenea și turcii din București iarăș rădecîndu-se, făr de nici o stricăciune făcînd, au trecut Dunărea.

Că fiind acest domn strașnic și vrednic, cu a lui iconomie sau mai bine să zic cu purtarea de grij(ă) cea dumnezeiască, au scăpat locuitorii fără primejdie. Au trecut și domnul acesta peste Dunăre mai nainte pînă a nu veni oștile nemțești în București și peste puțină vreme au perit și acest domnu, luîndu-i capul de la Poartă la un sat du peste Dunăre. Dumnezeu să-l iarte, că au fost bun pentru țară.

(Însemnarea lui Nicolae, logofătul episcopiei Argeșului).
(Ms. r. 2126, f. 1 v 2. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIP-
TELE, p. 222-223).

55

Măriia sa Manoil voevod (corect: Nicolae Mavrogheni) au intrat în Buc(urești) pe la Spirea într-o carătă. Conac la ruda sa la Venețianca au făcut, iun(ie) 19, (1788).

(Ms. r. 1612, f. 127).

56

Oct(omvrie) 4, 1788, simbătă în di seară au venit vezirul în Buc(urești) cu Nicolae voevod Mavrogheni în caretă și l-au conăcit la casile domnești ceale noao și duminică la 5 s-au primblat numai vizirul tiptil prin tirgu și duminică seara la 8 ceasuri din noapte s-au dus la Rusciuc.

(Ms. r. 340, f. 1. Ed.: CATALOGUL, II, p. 49-50).

57

Să (să) știe că la leat 1791 au făcut pace împăratu turcului cu împăratu nămțului. Și au venit domnu și stăpânitoru Țării Rumânești Ion Mihai Costandin Suțul voevod, întru al doilea domnii, și aflîndu-(să) mitropolitu prea sfinția sa kir Cozma. Și după făcerea păcii au venit și boerii cei pribigi(ți din) Țara Turcească aici în Țara R(umânească). Și pentru aceia am însămnat ca să (să știe). 1791, avgust 6. (Semnătura indescifrabilă).

(Ms. r. 3162, f. 104).

58

Să (să) ştiia de cînd s-au dus măriia sa vodă Alexandru Dumitru Muruz voivod⁶³ la Romanu, şăzindu aici în Iaşi moscalii. Şi am scris iau di pomniri la let 1792, mart 20. Mihalache Vartic.

(C. r. v. 96, p. 272).

59

La velet 1793, ghenar 6, au venit lui Alexandru Muruz vodă schimb de la Moldova la Țara Românească, și de acolo să vie domnul Mihaiu Costandin Suciuc vodă aicea în Moldova.

(Ms. r. 56, f. 261. Ed.: CATALOGUL, I, p. 134).

60

Iar la cursul anilor 1793 au fostu schimbarea domniei prea luminatului domnu Io Costandin Alexandru voevod⁶⁴, iar în scaunul arhierii era părintele kir Filaret, fevru(arie) 5. Vasile.

(Ms. r. 2141, f. 291. v. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 210).

61

La l(eat) 1793, fev(ruarie) 20, au intratu ecceleñtia sa Alexandru Costandin Moruz vodă în Bucureşti, venind din Moldova, și măriia sa Mihai vodă Suț(u) au mersu la Moldova domnu de aici din Țara Rumânească. Cari prea puternic(ul) Dumnezeu să-i lungească stăpînirea cu ani îndelungaț și fericit.

(Ms. r. 1326, f. 31 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 560).

62

În zilele lui Alexandru vodă⁶⁵ au fost surghiuniți de măriia sa la sfînta mănăstire Arnota încă noi 6 boeri, și trei la sfînta mănăstire Bistrița. Numile boerilor : Scarlat Izvoranu, Dinu bratsău, cu Iancu Brebinocu la sfînta mănăstire Bistrița ; iar Scarlat Milcoveanu cu Nicolae Gigirtu i cu Micu Vulturescu la sfînta mănăstire Arnota. Şi am scris cu Micu Vulturescu polcovnic, 1793 noemvrie 13. Şi acești 6 boeri sint tot veri unii cu alții.

(Ms. r. 2583, f. 2).

63. Prima domnie în Moldova (1792).

64. Prima domnie în Țara Românească (1793-1796).

65. Moruzi (1793-1796).

63

Insemnarăm într-această carte de cînd au fost aici surghiuniți trei boeri anume Nicolae Gigîrtu, Micu Vulturescu, Scarlat Milcoveanu din sud Olt, de măriia sa domnul nostru Alexandru Moruz Costandin voevod într-aciastă sfîntă mănăstire Arnota, i pe alți itrei boeri, tot tovaroși cu dumnilor, la mănăstirea Bistriții, anume clucer Scarlat Izvoranu, frate-său Costandin și Iancul Slătineanu, fiind toți la o vină, adecă pă bună dreptate, căci ș-au jăluit păsurile mării sale. 1793, dechemvrie 3.

(Ms. r. 2583, f. 1).

64

Aici amu scrisu eu cînd eramu surghiuniți însă 6 boeri, însă 3 la Arnota și trei la Bistrița, însă numele boerilor : Scarlat Milcoveanu, Scarlat Izvoranu, Nicolae Gigîrtu, Micu Vulturescu, Costandin Izvoranu, Iancu Brebinocu iproci. Micu Vulturescu polcovnic. Și pentru ca să pomeniască, am scrisu, pentru ca să pomeniască, într-această carte. 1793, dechemvrie 20.

(Ms. r. 2583, f. 493 v.).

65

Aciastă Alexăndrii este a dumnilui Alexandru Vartic, vătavul dumnilui vornicul Costachi Paladi, care s-au scris de Ioniță Spiridon, în domnie mării sali Mihai Costandin Suțul voivod⁶⁶, căruia mazilii i-au venit la anul 1795, april 25.

(Ms. r. 3182, f. 88).

66

Să (să) știe de cîndu s-au mazilit domnul nostru Ioan Alexandru Costandin Moruz voevod⁶⁷, miercuri noaptea la 6 ciasuri spre joi, 1796, avg(ust) 20.

(Ms. r. 2303, f. 143 v.).

67

Să se știi de cîndu au venitu domnul Io Alixandru Ipsilant voivodu⁶⁸ la setevrie 7 zile, cu totă domniia lui. Și au venitu și caii care au luotu de poști. Și au venit cu tot răul, că omeni

66. Domn al Moldovei (1792-1795).

67. Din prima sa domnie în Țara Românească (1793-1796).

68. În a doua sa domnie în Țara Românească (1796-1797).

trăgea nădejde de bine, iar elu au venitu cu totul răul, că era birurile, deseteană și potuveazi și butuci și zahara și (un cuvînt indescrifrabil). Leat 1797. Ion logofăt Miclescu.

(C. r. v. 46, dublet, donația Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice din 1885, ultima foaie albă de la sfîrșit).

68

Să (să) știi de cînd s-au mazilit domnul nostru Ion Alexandru Ipsilant voivod, (17)97, noe(mvrîe) 18.

(Ms. r. 2303, f. 143 v.).

69

La leat 1798, ghenar 17, în zio sfîntului Andonie s-au născut al (...⁶⁹) fică, după amiazăzi, în zilile mării sale Costandin Angerlău⁷⁰ v(oevod).

Intr-aceste zile au venit și măriia sa în București (...⁶⁹), așteptînd toiurile a veni în urmă.

Și s-au botezatu la ap(rilie) de dumneaei cocoana Elenca Dudeasca, prin vechil popa Gheorghe (...⁶⁹).

(Însemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, p. 110).

70

L(eat) 1799, ghenar(ie) 3, au venit căpitan — pașa în București, fiind domn Hangerlău⁷⁰.

(Însemnarea lui D. Drugănescu).

(C. r. v. 1083, achiziția 491, prima foaie albă de la început, verso).

71

(17)99 la ghinarie 30, măriia sa vodă Alexandru Costandin Moruz vodă⁷¹ au îmbrăcat caftan de domnie. La fevr(uarie) 8, marți la 6 ceasuri, au venit mazilie domnului Costandin Hangeri voivod. La 18, vineri, la 5 ceasuri și ju(mă)tate, cu ferman de la împărăție, au tăiat capul lui Costandin vodă Hangeri și lepădîndu-i trupul în mijlocul curții, au șazut pîn sara de l-au văzut tot norodul și pă urmă l-au îngropat la Sf. Spiridon, slujin-

69. Foaia tăiată la legat.

70. Constantin Hangerli, domn al Țării Românești (1797-1799).

71. În a doua sa domnie în Țara Românească (1799-1801).

du-i-s(ă) de părintele Pogoniianis kir Antim. La 14 a lu(nii) lui mar(tie) au intrat măriia sa vodă Muruz în București, așteptînd, toiurile și pă urmă să i să facă alai, cînd va intra cu cuca.

(Ms. r. 1316, f. 180 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 537).

72

La leat 1799 la 7 ceasur din zi, februarie 8, au venit mazi-
liia lui Costandin vodă Hangeriu.

La leat 1799, vineri, la 7 ceasur din zi, februarie 18, au venit
capegiu de la împărăție și i-au tăiat capul lui Costandin vodă
Hangeriu și i-au luat toată avuția lui împărătească.

(Ms. r. 5500, f. 220 v.).

73

Să (să) știi de cîndu s-au mazilit domnul nostru Ion Cos-
tandin Gheorghge Hagianrălău voevod, marți la 10 ciasuri din zi,
(17)99, fevr(uarie) 8.

(Ms. r. 2303, f. 143 v.).

74

La leat 1799, februarie 18, vineri, la cinci ciasuri din zi, au
tăiat pă Angerlău, domn al Țării Românești. Și m-am dus și eu
de l-am văzut cu ochii mei, unde îl tirise gialat(ul), jos la capul
scării, la curtea lui Mihaiu Vodă cea Noă.

(Insemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 243 v.).

75

Să (să) știi de cînd au tăiat pe domnul nostru Io Co(standin)
Hangialău voevod în curtea lui Mihaiu Vodă la spartul divanu-
lui, la leat 99, fevr(uarie) 19. (Urmează cuvintele „pentru văcă-
rit“, șterse cu o linie).

Cînd au scos văcărit și hirtiile în țară.

(Ms. r. 2303, f. 1).

76

La leat 1799, fevroarie 8, marți la 7 ciasuri din zi, au venitu
măziliia lui Costandin Gheorghgi Hangerli voivod. Și după măriia
sa au venit Alexandru Muruz voivod întru a doo (domnie). Iar
la 18 zile vii(n)du capigi-bașă de la Țarigrad cu ferman împără-
tescu, vineri la 7 ciasuri din zi au luat capu, și trupu lui l-au

aruncat la scară d(o)mnească cu mare necinste. Și la unsprezece ceasuri i-au ridicatu trupu mării sale spre îngropare.

(Ms. r. 1817, f. 71-71 v.).

77

Să să știe că în zilele intunecatului domnului Ionu Costandinu Gheorghe Agialuncu voivodu, au venit pe la Dii să să bată și au topitu oste, cită, nu să știe, și saraori, nu să știe. Și după aciaia (...) ⁷².

Să să știe că în zilele prea intunecatului domnului lui Ionu Costandinu Gheorghe Agialucu voivodu au mersu la împăratu și au zisu să să pue domnu, că o sparge elu Diu, și au cerutu oste. Și i-au datu și au venitu la (...) ⁷² și o prăpăditu și au prăpăditu lumea. Și după aceea au scosu și (...) ⁷² și l-au lotu și pornisă și în rtil (...) ⁷² și au aflatu și l-au lotu la sgumu (...) ⁷², că totă lumea blestema, tote babele blestema, nu i-au ajutatu milostivu D(u)mnezeu cumu arfireii n-au îndră(zn)itu să de(z)lege iară (...) ⁷² lege, să nu-i putrezească trupu ca auciuoia și ca heru și ca pl (...) ⁷² să fie afurisitu de cei sfinți părinți di Nachiaia.

Lun(a) lui fevreatre 20, la leatu 7307 (1799).

Amu scrisu eu, Costandin sinu popa Dima, prinu por(un)ca siții sale părintelui Iosif Peșterianu.

(C. r. v. 456, schimb, din biblioteca Casei Bisericii nr. 652, p. 175, 252).

78

1799, fev(ruarie) 8, marț au venit mazilie domnului Costandin Hangeri. Iar vineri, fev(ruarie) 18, au venit un turc peșchergiu de la Țarigrad și i-au luat capul în casele domnești la Mihaiu Vodă.

Acest domnu între altele au scos și văcăritul, plătind lăcuiătorii și toată boerimea și sfinta mi(tropolie), episcopiile și toate mănăstirile de toată vita mare și mică cite taleri doi și bani treizeci. Care această dajde ce fusăse și mai nainte de mulți ani era oprită cu greale legături. Iară acest domnu, nebăgind în seamă legăturile acestea, încă pină a nu stringe și a istovi acești bani din toată țara, în grabă i-au venit această urgie asupra.

Că după ce i-au luat capul, i-au tras trupul afară, jos, la capul scării domnești, despuiat, numai i-au lăsat izmenile pentru

72. Foaia tăiată la legat.

acoperirea trupului, și așa l-au privit norodul ce să adunase. Capul l-au dus la Țarigrad, iar trupul noaptea l-au dus și l-au îngropat la mănăstirea Sfintului Spiridon cel Nou. Toți cei ce vor ceti să zică : „Dumnezeu să-l iarte“.

(Însemnarea lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului).
(Ms. r. 2126, f. 3. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 223).

79

Această pravilă⁷³ este a mea, logof(ătu)lui Dimitrie Bibescu, dăruită de dumnealui pos(telnicul) Nicolaiche ce au stătut caimacam în Craiova cînd s-au ars Craiova de Cara Mustă, în zilele tiranului Pazmangi pașa de la Dii. 1800. Dimi(trie) Bib(escu).

(Ms. g. 1434, f. 114 v.).

80

1802, maiu 22, s-au spart București(i).

(Ms. r. 1125, f. 78. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 134).

81

Mai însemnai acii pentru ca să s(ă) știe cînd s-au întimplatu spaima aceia și strămutarea pentru cumplita bătălie atît cînd să bătea turcu cu turcu la cetatea Diului.

Atuncea au trecut Țara Muntenescă în țara de sus a europenilor, împreună cu domnulu său Mihai v(oe)v(o)d Suțul la leat 1802.

Iar după ce s-au liniștit acea turbare și s-au contenit, au eșit iarăși țara la pămînt(u) său.

După aceia, tot într-acestaș anu, toamna, tot la veleat(u) cel mai sus numit, octomvrie 14, în zio de Vinerea Mare, s-au cutremurat pămînt(u) foarte tare și înfricoșat, cît multe ziduri s-au sfărîmat, biserici, case. Atuncea s-au surpat și Colțea din București.

Atuncea aflindu-mi și eu în furiia aceia cu sfinț(it) părintele egumen aninoșanu,⁷⁴ kir Dositheu, la deal, la viile sfintii mănăstiri. Ioan Buzăian.

(C. r. v. 436, schimb, din Biblioteca Casei Bisericii 742/11 și din muzeul „Biserica domnească”, 35, foaia albă de la început).

73. Mihai Fotino din Hios, *Prescurtare din Basilicale*, sec. XVIII.

74. Al mănăstirii Aninoasa.

82

1802, mai 15, dintr-o spaimă a unui turcu hoț, anume Manaf Ibraim, carele prădînd și arzînd mul(te) orașe i sate de dincolo de Dunăre, spereindu-se lăcuiitorii din București, s-au strămutat tot orașul, încă și domnul țării, Mihail vodă Suțul, ce domnea aicea, trecînd domnul și toată boeri(me) în cetatea Brașovului, unde am fugit și noi șzînd acolo doao luni deplin, pînă din porunca împărătiască au venit măriia sa Alexandru Suțu v(oe)-v(o)d din Moldova aicea în București și au strinsu țara la loc. Iar alți din lăcuiitori prin satele de la mun(te) și pe unde au putut s-au dat în laturi.

Dar au păzit Dumnezeu și s-au oprit venirea acelui vrăjmaș și hoț turcu de n-au venit pînă la București. Iar peste Olt, pe unde au ajuns, au dat foc, au robît pre unii, au jăfuit, încit au rămas țara de pe(ste) Olt prăpădită.

Mai la urmă, peste puțină vreme, au perit și acest vrăjmaș Manaf Ibraim, luîndu-l dracul la orașul Rusciucului peste Dunăre, omorîndu-l stăpînitorul acestui oraș Rusciucul, Ismail aga Trestenecliolul ⁷⁵.

(Însemnările lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, f. 3 v. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 223-224).

83

La let 1802, săpt(emvrie) 20, s-au măziit mării sa Alexandru Neculai Suciul voivod ⁷⁶. Și s-au făcut în loc domnu mării sa Alexandru Costandin Muruz voivod, cu a doao domnii la Moldova. Și am scris eu, Mihălache Vartic căp(itan).

(C. r. v. 96, foaia albă de la slîrșit).

84

Să să știe cîndu au lovit cîrjalii Turtucaia și au peritu și creștini mulți, femei și fete mari. Și s-au zătonitu sirbi și turci cu băjeniile în Țara Rumânească. Și s-au spartu și mar(gi)nea pe dincoace, leatu 1803, luna maiu 18.

(Însemnarea preotului Tănase de la schitul Spițovălul).

(C. r. v. 576, dublet, donața P. Papahagi, a doua foaie albă de la slîrșit).

75. Corect : *Trestnik-oglu*.

76. Alexandru Suțu, domn al Moldovei (1801-1802).

85

Curțile domnești (din Iași) s-au zidit de Alexandru Muruzi voevod, la anul 1806.

(C. r. v. 688, dublet, din biblioteca Casei Bisericii, nr. 26, foaia albă de la început).

86

La leat 1806, avgust 16, pă la ceasur 11, au fugit Costandin vodă Ipsilantu în Țara Nemțescă de frica împărătească.

(Ms. r. 5500, f. 190 v.).

87

Mi s-au întîmplat și mie a citi pre acest leatopisețu în zilele mării sale domnului nostru Costandin voivod⁷⁷, pă vremea tur-cilor, cînd eșiră măriia sa Constandin voevod și au pribegit la Rosiia cu doamna sa, adecă la luna lui avg(ust) 15 zile, adecă joi la șase ceasuri (1806).

(Ms. r. 2715. f. 1).

88

La anu 1806, avgust 22, s-au mazilitu măriia sa Alexandru Costandin Muruz voivod⁷⁸. Și-au luat domnii Scărlat bezide Calimah din dragomanu. Și la 1806, octomvrie 14, au vinit la Eși, și octomvrie 19, vineri, i-au vinit mazilii, cari au domnitu numai 59 di zile. Și au făcut iarăși pe Muruz domnu⁷⁹ și au vinitu pină la Focșani. Și noemvrie 16 au intrat Bezdoruchi⁸⁰ în Eși cu 400 de căzaci și pe urmă au vinit și Mikelsonu glavnei coma(ndi)ri asupra tuturor oștelor rusăști, ci au trecut în Moldova asupra franțujilor. Și dechemvrie 7 au vinit în Eși și măriia sa Costandin voivod Ipsilant și la 14 s-au pornit la București după Mikelsonu, fiind domnu la amîndoo țările, la Moldove-Blahii, 180(6).

1807, Costandin Ipsilant voevod fiind domnu și pă țara Moldovei și pă Țara Românească, care au domnit 8 luni și apoi s-au pus sãnatoriu.

77. Domn al Țării Românești (1802-1806).

78. Din a doua domnie în Moldova (1802-1806).

79. A treia sa domnie în Moldova (1806-1807).

80. Corect : Dolgoruky.

1812, Scarlat Calimah voevod⁸¹, ce au fost robii de oștile rusești din la Ruscuc.

1819, Mihai Grigori Suciul voevod⁸², ginerile mării sale Neculai Carage voevod ce au fost domn la Ța(ra) Muntianiască și au fugit la Țara Niamțască.

Și la a(nul) 1821, fe(vruarie) au venit oștile împărății rusești, fiind mai mari comandir fiii mării sale Costandin Ipsila(nți) voevod ce au fugit din domnia Țării Românești la Țara Rosăscă, și fiii răposă(tului) Matei Canta vel vis(ier), fiii mării sale domniței Ralu Calimah, în vreme ce s-au tăiat de către împăratul Turciei la Țarigrad pre pre osfinți(tul) și a totă lumi patriar(hul) kir kirie Gregori mitropolit și ialcu rosasc, și pă mării sa Scarlat Alexandru Calimah voevod, fiind făcut domn la Țara Românească⁸³.

(Însemnările lui Mihalache Vartic).

(C. r. v. 96, prima foaie albă de la început și foaie albă de la sfârșit).

89

August 16, 1806, fiind domn aici în țară mării sa Costandin voevod Ipsilant, într-o zi joi pre la 10 ceasuri din zi, au eșit domnul cu toată casa mării sale împreună și cu niște zaporojani, ce-i avea de mai înainte în curtea domnească, luând și doao tunuri ale scaunului ce era în curte și au plecat la Brașov, însă tunurile le-au trimis înapoi de la Câmpina. Și de la Brașov au plecat în Rusia.

Iar la dechemvrie 13, au venit aici în țară oștile rusești, șazind pînă la octomvrie 2, 1812. Și făcîndu-se pace cu Poarta Othomanească, s-au tras înapoi oștile rusești.

Dupe tragerea oștilor rusești, au venit domn de la Poartă aici în țară mării sa Io Ioan Gheorghie voevod Caragea, intrînd în scaun dechemvrie 12, la 6 ciasuri din zi. Însă alaiul l-au făcut într-această zi, iar aici în oraș era intrat mai înainte cu doao săptămîni, șazind în casele dum(nialui) vel log(ofăt) Dumitrache Racoviță.

Iar la dechemvrie 16, au făcut ipopsifios de mi(tropolit) pe prea sfînt(itul) părintele Nectarie, ce fusăse episcop la Rîmnic. Într-o zi luni l-au făcut ipopsifios.

81. 1807-1810 (n-a domnit efectiv).

82. Mihai Suțu, a doua domnie în Moldova (1819-1821).

83. În 1821 (n-a ocupat încă efectiv tronul).

Și la dechemvrie 21, simbătă noaptea spre duminică, la 12 ceasuri din noapte, s-au aprins casele domnești Mihaiu Vodă, mutat fiind măriia sa, fiind măriia sa numai de zăce zile într-aceaste case. Și au arsu cu înfricoșat foc tot învelișu caselor, întrind focul și prin unele din odăile de desuptu.

Iar la ghe(narie) 26, s-au hirotonisit arhereu și episcop Rîmnicului prea sfinț(itul) părintele Galaction, vărul sau nepotul prea sfinț(it) părintelui Nectarie mi(tropolit), ghe(narie) 26, 813. (Însemnările lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului). (Ms. r. 2126, f. 314. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 225-226).

90

1806, dech(emvrie), au fugit boiarii din București de frica turcilor și au venit după aceaia muscalii cu Costandin Ipsiland voevod, ce fusese fugit la dinșii, și au tăiat pă turci și ciți au scăpat au fugit. Și am scris să să știe, Ilarion cîntăreț ot Sinaia. (C. r. v. 111, dublet, 107, fața interloară a peretelul ultim).

91

1806, de(chemvrie) 13, într-o joi la (loc gol) ceasuri din zi, au intrat oștile rusești aicea în București, iar turcii ce era aicea de pază au fugit care cum au putut, neîmpotrivindu-se nimic a sta de războiu.

(Însemnarea lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului). (Ms. r. 2126, f. 6. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 225).

92

1812, dechemvrie 15, au intrat Io Caragea voivod în scau(nu) Bucureștilor, în zio sfîntului Spiridon. De la biserică au pu (...) ⁸⁴. (Însemnarea lui Petrachi căpitan Trămțianu).

(Ms. r. 2129, f. 30).

93

Această carte s-au făcut în zilele lui Ioan Gheorghe Caragea voivod. S-au făcut această carte în vremea aceia, iar domnu venise cu trei ani mai nainte pînă nu se făcuse această carte și șăzîndu în scaunu lui în București trei ani. Și el venise de la Ța-

84. Foaia tăiată la legat.

rigrad în postul Crăciunului și au șazut la Filaret doao săptămîni (...) ⁸⁵ murit de ciumă. Și îi murise cu o (...) ⁸⁵ la Țarigrad. Și pentru (...) ⁸⁵ și după ce s-au făcutu (...) ⁸⁵ treburile lui și fiindu într-acest an (...) ⁸⁵ în Țara Românească. Și (...) ⁸⁵ au căzut (...) ⁸⁵ 1812. Și s-au ridicat (...) ⁸⁵.

(*Ms. r. 44, f. 233 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 106-107.*)

94

Să să știe de cînd au tăiatu pe căpitanu-pașa la Colintina, din porunca împăratului, capegiu trimis la leatu 1813 mart, din zile domnului Ion Caragea. Asanache Lipianu.

(*C. r. v. 301, dublet, II. 191226, foaia albă de la sfîrșit.*)

95

Să (să) știi de cînd au vinit domn în Eși măriia sa Scarlat Călimah voivod la anul 1812, octomvrie, și au ișit din domnii la anul 1819 septemvrie, cuprinzîndu-să după acest veletu domnii în Eși 7 ani, carile au întrecut cu multă îmbelșugare de bănet și boirii cu caftan au făcut multe, vînzîndu-să toate cu prețu, păreche di boi 300 i 400 lei, avînd cirezile și păpușoi la hotaru Țării Ungurești, căci treizăci lei bani buni i 40, merța, isînd mulți oameni din Țara Ungurească di fometi. În săpti ani au fost lipsă mari. Și în Moldova s-au vîndut merția 16 i 20 lei, trecîndu-să și la Gălați popușoi și grîu. Am însămnat să să știe. 1819, săptemvrie. Petrache Gorovei.

(*C. r. v. 47, dublet, din biblioteca episcopului Melchisedec, 1892, a doua foaie albă de la început. Ed. : O. Lugoștanu, INSEMNĂRI, p. 125.*)

96

Stiutu să fii la toți cari veți citi pi țidula aciasta că la liat 1813, ghenariu 18, au intrat măriia sa doamna Zmaranda în Iași. Asăminea la liat 1813, ghenar 26, au intrat mărie sa dom(nul) Scarlat Alexandru Calimah în scaun.

(Însemnarea lui Al. Beldiman).

(*Ms. r. 1338, f. 33. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 500, cu omiterea unui cuvînt.*)

85. Scrierea ștearsă de umezeală.

97

La leatu 1818, septembrie 29, duminică la 10 ceasuri (și jumătate după) toacă, au plăcat măria sa vodă, domnul Valahii, Ion Caragea voivod și cu măria sa doamna i cu postelnicu Vlahuțu i cu măria sa domnița, soția lui Vlahuțu ce o chema Zmaranda, i cu spătaru Arghiropulu și cu soția, domnița Ralu, i cu postelnicu Mavrocordat Alecsandru și cu dumnealui aga Vlangăru, dar pă una ce o chema Sofiița au trimisu înainte, călăuză. Dar eu ca să țin minte am însemnat într-această carte. Alec Brătășanu. 1818, septembrie 29.

Plecarea mării sale lui vodă, Ioan Caragea v(oe)vod, de aici din București. 818, sep(embrie) 29.

La acest leat, într-o duminică, la zece ceasuri și jumătate după toacă, au plecat măria sa vodă, domnul Valahii, împreună cu măria sa doamna i cu ginerii mării sale Vlahuțu postelnic mare fiind, ce ținea pă luminata domnița Zmaragda, și cu banu Arhiropolu ce să afla șe(fu)l spăt(ăriei), ce ținea pă măria (sa) domnița Ralu, și cu luminatul beizade Costache, fiul mării sale domnu, i cu postelnicu Mavrocordat Alecsandru și cu aga Vlangar și cu una Sofiica, ce era în casă la măriia sa drept slujnică.

(Mr. g. 1312, f. 1).

98

Caragea voivod au fugit, 1818, septembrie.

(Însemnarea lui Pencu cojocar din București).

(C. r. v. 1063, dublet, fața interioară a peretelui ultim).

99

La leat 1818, septembrie 29, într-o duminică sf(întu) cuviosu Chyriac, la al 9 ceas, au fost fugirea domnului Gheorghe Caragea în Țara Nemțescă, cînd mare frică au pricinuit, nefiind goană.

(Ms. r. 1841, f. 208 v.).

100

Să (să) știe de cînd s-au mazilit domnul nostru Io Ion Gheorghe Caragea vodă (loc gol) la leat 1818.

(Ms. r. 2303, f. 122 v.).

101

818, septembrie 29, la 10 ciasuri din zi, au fugit Ion Gheorghe Caragea în Țara Nemțescă, pă la Cîmpina.

(Ms. r. 186, f. 1. Ed.: CATALOGUL, I, p. 123).

102

La leat 1818, septembrie 30, duminică la ciasuri zece din zi, au fugit din scaun măriia sa vodă Ion Gheorghe Caragea și s-au dus în Țara Nemțască, lăsindu țara asupra Brîncoveanului și a boerilor.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 242).

103

Octombrie zile 10, au pribegit Ion vodă Caragea, 1818.

(Însemnarea lui Asănache fiul lui Jipa Lipianu mazil).

(C. r. v. 301, dublet, II. 191228, foaia de titlu, verso).

104

Și am scris de la leat 1818, iunioare 20 și au luat săvișire la leat 1819, iunioare 12.

Și într-acest leat au venit domn țări Alexandru Neculae voivod Suțu, 1819 iunioare 12. Stan logofăt.

(Ms. r. 1479, f. 332).

105

819, inarie 21, au intrat în scaun Nicolae Alexandru Suțu voevod la București.

(Ms. r. 186, f. 1. Ed. CATALOGUL, I, p. 123).

106

La leat 1819, ghenarie în 25, au intrat domn la București, cu cuca, Ion Alexandru Suțu voevod.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 242).

107

1819, iuni 20 umbla veletul cînd (s-au) mazilit Scarlat Alexandru Calimah voevod și apoi au vinit Mihai Grigorie Suțu voevod 1819. (Semnătura indescifrabilă).

(Ms. r. 195, f. 154 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 434).

108

...Și în vreme acee s-au făcut zurbalic mari pentru pricina ciumii, zicînd vodă cu boerii Eșului că esti ciumă și vinde calintiriurile pînă la o sută de mii de lei. Și au priceput norodul și s-au sculat cu jalbă ca să să jăluiască. Și mărie sa Scarlat Alexan-

dru Călimah voivoda au poroncit arnăuților să împușci în norod. Și s-au făcut mari zurbalic că au rădicat pre pre osfinție sa și esarhu Viniamin Negel, ca să scoată pre vodă din curti, să e-l dii pre mina lor. Și au stăcut pre osfinție sa și au făcut paci și s-au liniștit ⁸⁶.

Și în vreme aceea să acopere această sfință mănăstiri.

Și am scris eu această hirtii pomelnic, ca să să pomenească vr-o dată cînd s-a acoperi iarăși mănăstire. Și am scris eu, Enache Vasiliu băcanul, ci eram cu kir Iani cogeabașa la magazie, marfă băcănii. Și mă rog cini s-a întîmpla ca să cetească să rugați și pentru mini păcătoșul și să am ertăciune a cui s-a întîmpla să cetească, 1819, iulii 12. Iani Ghiorghiu cogeabașa, Enachi Vasiliu, Gheorghie Necola Macri, Enachi Costandin.

(Documente, 54/CXXXIII).

109

La 1819, iunie 8, duminică, în vreme domnului Scarlat Alexandru Calimahu voevod s-au întîmplat zurbalic indestul de simțitor în tîrgul Eșii, încît vro 24 oameni s-au omorit și vro 26 s-au rănit din norod, împușcîndu-i arnăuții din curti. Și s-au întîmplat această tragodie bieților nevinovați la porțile curții gospod. Și aceasta s-au pricinuit mai mult din pricina lazaretului pentru boala ciumii, mergînd norodu cu mîinile goali, cerînd indestulare lor, și pentru alte jacuri și năpăstuiiri și strimbătăți ce-au făcut domnul în țară și pe la tîrguri. Au mai ținut zurbalicul și a doo zi, omorîndu-să din norod încă vro 10 oameni de cătră răii, nemilostivii și lupii arnăuți. Și a trie zi s-au mai potolit, deșchezîndu-să și poarta curții. Și apoi au contenit.

La 1819, iunie 13, s-au mazilit prăpădenie oaminilor Scarlat Calimahu voevod, făcîndu-să domn în loc mărie sa Mihail Gligorie Suci voevod la Moldova, îmbrăcînd caftan de domnie din dragoman mari a Porții. Și la 24 a lunii aceștia au și venit în orașu Eșii capi-olanu mării sale cu această vestire.

La 1821, februarie 22, au venit de piste Prut exlenție sa și luminare sa Alexandru Ipsilant, fiul lui Costantin voevod,

86. „Cînd s-au sculat golani asupra lui vodă umbla veletu 1819, luna lui iunie 8 zile. Și au ținut războiu piră la iuni 15”. (Însemnarea se află pe Psaltirea din biserica Nașterea Domnului din Cîmpulungul moldovenesc. f. 207).

împreună cu doi frați ai săi Ipsilantești și un eniazu Cantacuzino, domnind în Moldova și fiind în Eși înălțima sa Mihai Gligorie Suțu voevod. Si piste noapte spre miercuri spre 23 februarie s-au întimplat omoru în turci în oraș și asămine s-au omorit și ceilalți turci de pe la cealalte tirguri a Moldovei după aceasta. Și s-au vestit goana asupra turcilor, înălțindu-să cornul creștinătății și pornindu-să grecii cu toții asupra turcilor din toată epicratie turcească. Și au început întâi a să faci oasti creștiniască din Eși.

(Documente, 188/DCCCXXVI).

110

Miercuri, ghenar 18, l(eat) 821, s-au vestit moartea mării sale Alexandru Nicolaie Suțul voevod⁸⁷. Joi, la zece ciasuri, s-au îngropat în biserica Sfântului Spiridon.

Halaiu au fost într-acestaș chip :

Întii au trecut două colive, întru una jugrăvit chipul mării sale. Pă urmă au adus cu haliu hagii toiu. Al treilea, s-au adus işlic, covor de catifea și o blană, fără halai. Al patrulea, au trecut vist(iernicu) cel mare cu halai. Al cincelea, au venit consu-lați. Al șasălea, au venit și măriiia sa cu halai. Înainte era steagu hagii, cu acoperișu coșciugului și cu un rînd de trîmbiță. Pă urmă era spătăriiia. Pă urma spătării, alt rînd de trîmbiță. După trîmbiță, armășiia cu lăutari, după lăutari, un boeri cu scaun. După dînsul, adecă dumnilui (loc gol) îl duceau doț de siptiori. După dînsul era starițu de la Cernica și starețu de la (loc gol) cu un rînd de preoți. După dînși, muzicile cu arnăuțimea. După mizice, prea osfințiiia sa părintele mitropolit cu altă ceată de preoți. După dînși, măriiia sa vodă, îl ducea copii din casă. Din boeri cei mari prea puțini. Coșciugu cu picioare de argint. Mii-nile mării sale căptușite cu argint. Cuca o ducea un boeri de-a dreapta. Pă urmă surlele. După surle, butci și lume.

(Însemnarea lui Ioan Băluț din Craiova, care se găsea în acea vreme la București).

(Ms. r. 4285, f. 40 v.).

87. „1821, ianuarie 18, marți, la patru ceasuri din zi, au răposat măriiia sa vodă Alecsandru Suțul voevod, mitropolit fiind kiriu kir Dionisie Sevastis”. (Însemnare pe un Ceaslov, tipărit la Brașov, în 1803, p. 615, aflat în biserica Mihail și Gavril din Fălticeni).

111

La leat 1821, ghenare 19, au răposat măriia sa vodă Io Alexandru Neculae Suțu. Și au domnit în scaun de la leat 1819, ghenare 12, pînă la leatu cel de sus arătat. Și am făcut însemnare ca să se ție minte.

(Însemnarea lui Stan logofăt).

(*Ms. r. 1479 f. 332 v*).

112

Suțu voivod s-au îngropat, 1821, enoarie 20.

(Însemnarea lui Pencu cōjocarul).

(*C. r. v. 1063, dublet din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, fața interioară a peretelui ultim*).

113

1821, ghenarie 20, moartea lui Nicolae⁸⁸ Suțu voivod. (Urmează cîteva cuvinte acoperite cu pete de cerneală).

(*Ms. r. 2127 fața interioară a peretelui prim*).

114

Nicolae⁸⁸ voevod Suțul. Într-această domnie, după ce au murit otrăvit de grecii rebeliași, au fost apostasie mare, la leat 821, mart.

(*Ms. r. 2109, f. 6*).

115

De cînd au venit Tudor în București, în zilele domnului nostru Ion Suțul voivod.

(*Ms. r. 2303, f. 42 v*).

116

1820⁸⁹, zavera, la luna lui mart.

(*Ms. r. 3506, f. 1 v*).

117

Să să știe de cîndu s-au spartu București, în luna lui martii 2 zile, la leat 1821, în venirea domnu(lui) Io Scarlat Alexandru Calimahu voivodu, cîndu s-au sculat domnu Tudor asupra boerilor cu războiu. (Semnătura indescifrabilă).

(*Ms. r. 5500, f. 220 v*).

88. Corect : Alexandru.

89. Corect : 1821.

118

Să se știe de când au venit arvații în Țara Rumânească la leat 1821, martie.

Să să știe de cind s-au făcut răzmeriță în București în toată s-au strămutat toată Țara Rumânească de frică a lor și toate împărățiile s-au temut de ei. Și rău s-au jăfuitu țara. La leat 1821, martie.

(Însemnarea lui Manolache, ispravnicul moșiei Valea Ursoaii).

(C. r. v. 200 A, dublet 3, ultima foaie albă, nepăgănată, verso).

119

Să să știe de când s-au făcut răzmeriță în București în toată lumea din pricina volintirilor, când s-au sculatu unu Tudor de s-au pus domn cu sabiia, și toți Bucurește s-au dus în Brașov. 1821, apr(ilie) 15.

(C. r. v. 627, dublet, a doua foaie albă de la sfârșit).

120

821, ghenar 30, trei ierarhi, noaptea la 8 ceasuri, s-au cutremurat pământul și au scris mare turburare care au fost.

Moartea prea sf(ințitului) episcopu Argeș Iosif au fost la oct(omvrie) 27. Și în urmă și măria sa Mihai⁸⁸ Suțu voevod au murit, puindu-să episcop prea sf(ințitul) kir Ilarion, arhim(andrit) Delianu, nepot mitrop(olitului) Dosithei, ce au pribegit în Brașov în zilele muscalilor.

Iar după moartea lui vodă, s-au început goana asupra boiurilor țării, jafuindu-să de la mic pină la mare, începindu-să răzmăriță, comandir fiind dumnealui sluger Theodor ot Cerneț. Când am fugit și noi de la Plăviceni, trăgînd mare necaz pă drum cu frica jacmanilor și cheltuială. Mart 24, joi, Pitești.

Au venit turcii. Ș-au șazut un an în Brașov Costandin Rătescu trei logofăt, 1824, iunie 3. Chiriac arhimandrit Caloian.

(Ms. r. 3464, f. 26. Ed.: E. Vîrtosu, ÎNSEMNĂRI, p. 272).

121

Minunile ce s-au întimplat după sfîrșitul răp(osatu)lui domn Alexandru Nicolaie Suțul voevod.

De la 21 ghenar, l(eat) 821, au plec(at) din București Theodor Vlademirescu cu 40 lude arnăuți și panduri dupe dînsul. Și

mergînd pe la Pitești, au trecut Oltu și mergînd pe la cathedra giudeț(u)lui Gorj au făcut zapt pe unul din isprav(ni)ci, adică pe Dinicu clucer Oteteleşanulu și pe condicar, și luîndu-i, s-au dus la mănăstirea Tismana. Unde, făcîndu-și gătire spre izbîndă pentru a întîmpina răul după dorirea patriii ce-l hrănea în sine, au început a publicarisi către toți lăcuiitorii și pre tot norod(u)l românesc și a-i chema întru unire, ca să scape și să izbăvească patriia de supt giugul cel rău împilat și să o aducă întru slava și cuviința ei, precum din vechime au fost, și să risipească cu totul nedreptatea și sugrumarea cea fără de cuve(nte) și să o aducă iarăș la treapta ci(nst)ei, făcînd știre pentru acea(sta) și chear la athomanicesc(ul) împărat, precum la vale să arată. 1821 (D. Periețeanu).⁹⁰

(Ms. r. 5646, f. 15).

122

La anul 1821, fevr(uarie) în 21, marți noapte spre mercuri, la 7 ceasuri giumătate, s-au tăiat turcii de cătră volanterii greci aice în orașul Eșii. Theodosiu (dvornic).

(C.r.v. 656 dublet 6111, p. 268. Ed.: O. Lugoșianu, INSEMNĂRI. p. 188).

123

Aice am însămnat pentru ca să fii știut cînd au venit Alexandru Ipsilant în orașul Eșii de la Rosiia și au tăet turcii din Eși și din Galați și din toate tîrgurile țării Moldaviei, și au și început a faci oasti, la anul 1821, fevr(uarie) 22.

(Însemnarea lui Gheorghe Șerban).

(Ms. r. 3004, f. 93).

90. „Să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul la leat 821 ghenar 28, într-o vineri noaptea spre sîmbătă, la 9 ceasuri din noapte, în zilele raposatului întru fericire domn Io Alexandru Nicolae Suțu voevod, cînd un sluger Tudor Vladimirescu ot Vladimir sud Mehedinți s-au sculat cu cîțiva oameni și au mers la județul Mehedinților, luînd și pă unul din ispravnicii de la acel județ, legat, și l-au dus la Baia de Aramă.

Și fiindcă vremurile sînt trecătoare și oamenii muritori, de aceea pentru pomenirea urmașilor miei am scris aici, ca să fie știut. Costache Giurescu din sud Ialomița.

Aflîndu-mă în București cu pricină dă judecată în casile spătăresii Uța din mahalaoa popii Dărvari, ce le ținea logofătul Dincă Merișanu cu chirle, care să afla condicar la departamentul dă șapte. Costandin Merișescu martor.

(Arhivele Statului București, condica departamentului de șapte, nr. 878, ultima foaie, verso).

124

Să (să) știi cînd au rădecat gricii război asupra turcilor să-și ia Țarigradu de supt stăpînirea turcilor. Și au avut comandir pe Ipsilant, ficior lui Ipsilant voivod, pi Alexandru, și pi ficior lui Caragheorghî, ci au fost prințip tată-său asupra sîrbilor. La 1821, fev(ruarie) 22, au tăet pe cîți turci i-au putut prinde prin Moldova, fiindu unit și cu prințip(ul) Moldavii, Mihai Gri(go)ri Suțul voivodu. Gheorghe Costachi căminar.

(C. r. v. 582, dublet din biblioteca episcopului Melchisedec, p. 227-229).

125

De cînd au venit volentiri(i) în Moldova, 1821, marti 3.

(C. r. v. 985, exemplar A. 6112, fața interioară a peretelui ultlm).

126

Să să știe că la leat 1821, mart, s-au sculat Ipsilantu și s-au făcut răzmiriță rea foarte.

(Ms. r. 1361, f. 93. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 624, cu o eroare de lectură).

127

De cîndu au venit Ipsilant craiu în țară, era leat 1820⁹¹, și l-au biruit turci(i) dă atunce (...) ⁹².

(C. r. v. 1082, dublet, achiziția 145743, p. 186-187).

128

Să să știe de cînd s-au (bătut) volinterei cu turcei în Focșani și au da(t) volinterei (foc) Focșanilor.

(Ms. r. 2998, f. 1 v.).

129

S-au prescris⁹³ di driapta me, în vreme Eterii, întru ace osîndită vreme, în carantina ot Sculeni și în satu Vrăneștii Răzăși. 1821, iuni 18. Beldiman vornic.

(Ms. r. 32, f. 214 v. Ed.: CATALOGUL I, p. 95).

91. Corect : 1821.

92. Foaia tăiată la legat.

93. Alexie sau Căsuța din codru.

La acest groaznic let 1820⁹⁴, fev(ruarie) 28, marț spre miercuri mai virtos în ținutul Neamțului și mai în toată Moldavia s-au tăiat toți turcii ne(gu)țitori și fără de veste și cu fealuri de morți înfricoșate s-au omorît, fără de nici un fealiu de pricinui, lucru cu totul nedrept.

Așijderea și pe la Eș și în scurt în toată Moldavia. Gioi, în 2 zile ale lunii lui mart, s-au isprăvit acea ticăloasă și prea nevrednică junghiiare a turcilor celor nevinovați, care s-au să-vîrșit cu nedreaptă socoteală a unor numiți creștini glavnici. De unde și mii de pricini s-au pornit.

(Însemnările călugărului Vitalie de la mînăstirea Neamțului).

(Ms. r. 704, f. 30 v. Ed.: CATALOGUL II, p. 455).

131

La anul 1821, luna februarie în 21, zîoa marți, au trecut de peste Prutu Ipsilantu însoțitu numai de doă slugi. Pină a nu veni ielu, începusă a să înscrie ostași toți arnăuții de la curte și acei de pe la boeri. Boerii, întrunindu-să la mitropolie și sfătuindu-să, au socotitu de cuviință, și dimpreună cu mitropolitul s-au dusu la curte și au întrebatu pã domnul Mihai Suțu pentru ce să face această strîngere de oaste. Le s-au datu rãspunsu că pentru a să trimete în Valahia, asupra lui Tudor Vladimirescu.

Îndată după sosirea lui Ipsilantu, au poroncitu să pue sub sabie și să prăde pe toți turcei din Eși și tîrguri. Arnăuții dau navală și tae pe toți turcei, ce au aflatu la Bellicu. Puțini din ei, prinzîndu de veste, au alergatu și ș-au scăpatu viața, ascunzîndu-să pe la boeri și pe la consulaturi. Omoară pe toți turcei din Galați și pe acei de la celelalte tîrguri totu în aceeași zî.

În mănăstirea Trisfetitilor să adună toți Eteristii. Ocolo să sfătueascu și numescu pe postelnicu Rizu ministru a toatei Eteriei, iar efori pe vlădica Irinopoleosu de la Goliea, pe Trisfeti-teanu, pe Luca Floresteanu, pe Dioghenide și pe Panaitachi Panu.

Toată curtea domnului s-au înarmatu. După a ei pildă începură a să scrie la Eterii băețai de prin dugheni, tot ce era grecu.

Eforii dau proclamație că priimescu ostași cu leafă, care proclamații s-au lipitu pe toate ulițele orașului. Cu aciașă ur-

94. Corect : 1821.

mare s-au curățatu tirgu de toți răii. Și pentru ca să poată da arme la cei ce nu avea, au publicatu că orișicine ar avea arme, să le ducă în mănăstirea Trisfetitilor spre a-și priimi plata pe iele, căci la dinpotrivă urmare să va lua cu sila. Totuodată au cerutu și 2000 cai din țară. La care toate aceste, boerei cu mitropolitul s-au împotrivitu. Atunci au începutu a prăda hanurile, dughenile și toate casile, fără cruțare, sub cuvintu că caută arme și cai. Toți au începutu a-și părăsi locuințele lor și a-și căuta scăpare bieții piste Prutu și Bocovina.

Atuncea au luat și acele două tuniri (sic) ce era la curte. Consulatul rusescu, după o depeșă ce au primitu, îndată au intratu în carantina de la Sculeni. După ielu au mersu și domnul Mihaiu Suțu, cu toată a sa familie și cu frații săi. Atuncea, după sfătuirea urmată între boerii cu mitropolitul, s-au scrisu împăratului rusăscu, aflindu-să la Laibah.

(Aceste însemnări se găsesc, ca o prefață, la începutul manuscrisului „Tragodiei“ lui Alecu Beldiman).

(Ms. r. 5428, f. 1. Ed.: E. Vîrtosu, DESPRE „TRAGODIA“ VORNICULUI ALECU BELDIMAN, în „Arhiva Românească“, IV, 1940, p. 148-149).

132

La anul 1821, fev(ruarie) 21 spre 22, gheeneralul Ipsilanti, ce au eșit de la moscal și cu grecii, au tăiat pe toți turcii în Moldova și în Muntenearca. Și volintirii s-au bătut pe urmă cu turcii, ce au venit. Neputînd sta împotriva lor, după multe prădăciuni, au venit în Bucovina și s-au dus la moscal.

Boiarii din Moldova au fugit la Bucovina și la Țara Muschiască.

Întru aciasta vreme mare bătae au fost la mănăstire Slatina, pe carele turcii, nu numai aceasta, ci și mai multe mănăstiri, biserici, orașe, sate și curți le-au ars și le-au prădat. Iașul mai de tot au ars. Ipsilandi însă a fugit în Ardeal.

(Însemnările lui V. Tintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v.).

133

Să să știe de cîndu au venit turcii în țara Moldovi la velet 1821 și au făcutu bătălie cu volintirii la Gălați și la Sculeni și au peritu mulțime de volintiri acolo. Și în multe locuri s-au înfilnitur turcii cu volintiri și au sfîrșit bătăliia la Săcu, bătîndu-să multi zile cu tunuri, și au tăiatu turcii pe volintiri cu înșălăciu-

ne și au spurcat multe biserici turcii. Și am scris eu. (Semnătura indescifrabilă).

(Ms. r. 3145, f. 81).

134

Însămnare de la cutremurul cel mare, la Vineri Mari, 1802, octomvrie 14, la șapți ceasuri din zi.

Însămnare de la moscali, după cutremur, la anul 1807, luna dechemvrie.

Iar de la răzmirița cu grecii 1821, săptemvrie, i-au tăiat la Săcu pi greci.

Aceste cuvinte s-au scris de Gerasim monah, fiiul răposatului ieromonah Vartolomei din oraș(ul) Eșului. Gherasim monah.

(C. r. v. 1034, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, f. 132 v.).

135

Iară la anul de la Hristos 1820⁹⁵ s-au sculat un fecior a lui Ipsilant, Alexandru, cu niște volintiri, adunătură din multe neamuri, greci, sirbi, bulgari, asupra turcilor și pe cîți turci au găsit în Moldova, i-au tăet pe toți. Și s-au rădicat toată turcimia și au luat în pradă toată țara Moldovii și Muntenească. Și monastiri au pustiit și ars cu foc Slatina și Săcu, unde s-au închis volintirii de frica turcilor, și împreună cu dinșii și monahii s-au luat supt sabie și toate odoară(le) au luat și mult duium de dobitoace au luat. Și la Sculeni au stătut bătăliia cu 320 de volintiri greci și 30 arnăuți sirbi, iară turci 15.000 mii, care bătălie au ținut opt ciasuri și giumătate. Unde norod mult fiind adunat, vrind a treci Prutul pe pod, turcii au tăiat otgonul, au luat în sabie pe volintiri și pre norod și mulți s-au incat în Prut. În scurt am arătat.

Și după 7 ani au venit moscalii ș-au gonit pe turci pînă în Țarigrad, împărățind Necolai Pavlovici. Ghenadie ieromon(ah).

(Ms. r. 731, f. 151 v. Ed.: CATALOGUL, III, p. 9).

136

Amu însămnat întru această sfîntă carte că la leatu 1821 din luna lui februarii întii s-au sculatu slugeriu Tudor cu porunci împărătești de au scos pe toți boierii din Țara Rumânească,

95. Corect : 1821.

din care pă unii din ei i-ău și omorit. Și mai pe urmă ajungîndu vremea pîn în lune lui mai, scăpă dă unii din boeri în Țara Turciască și au venitu cu turcii de au cuprinsu to(a)te orașele și to(a)tă Țara Rumânească. Au bajucurit to(a)te bisăricile. De care au bajucurit și aciastă sfîntă mănăstire a Motrului, jefuind-o de to(a)te odo(a)răle ce au avut și to(a)te cărțile le-au arsu și le-au tăiatu și le-au datu pe apă de le-au înnecatu, numai scăpîndu această sfîntă carte⁹⁶, un Octoicu și un Minei. Și am însămnatu cu popa Iacov de la Buicești ca să să știe și să s(ă) pomenească.

(C. r. v. 46, schimb 3, III. 154.757, p. 381-402).

137

Însămnare ca să să știe că în leatu acesta au răposatu măria sa vodă Niculae⁹⁷ Suțu voivodu 1821, ghenarie 6.

Și la frevuarie în 30 de zile s-au cutremurat pămîntulu, veneri spre simbătă. Eram și eu în Căzânești, cu părintele propopu Ion Arțăriască.

Însă la 40 de mucenici au dat un viforu forte rău.

Și tot într-această iarnă era o stea cu coda dă la apusu.

Însă s-au sculatu și Tudoru primăvara cu arvați, cît și Ipsilant. Și (au) fugitu toți boeri(i) în Țara Ungurească. În urmă s-au băjănitu toată țara. În urmă au venit turci(i) în București. Și pentru a fi știutu, am însămnat eu, Gheorghe dascălu în 821.

Ochi(i) mindrilor în virful munților

Iară picioarele lor în fundul iadului. Iprociu.

Cel ce va citi și nu va înțelege : copilu dă micu trebue pe-depsit. 1821, ghenar 6. Gheorghie dascăl ot Crunți, cel bețivu.

Înadinsu însămnai pă aciastă sfîntă carte⁹⁸ că, cu adevăratu să să știe de cîndu au venitu turci(i) în Țara Rămunească leat 1821, în luna lui maiu, primăvara, cîndu cu arvați, aciasta adevăra(t) au tăiatu pă Sava și pă Găncea. Eu, Gheorghe dascăl.

În anului 1821 s-au cutremurat pămîntul dă 6 ori, cînd am fostu eu, Gheorghe dascăl, în Căldărășan(i).

(C. r. v. 615, dublet 1, p. 12, 200, 265).

96. *Evangelhelle învățătoare*, Mănăstirea Dealului, 1644. La pag. 787, însemnarea : „Aciastă carte, ce să chiamă Mărgarit, este al sfintei mănăstiri Motru, dat de Matel voevod“. 7230 (1722).

97. Corect : Alexandru.

98. *Liturghie*, Sibiu. 1798.

138

La leat 1821, mart, au venit Ipsilant cu arvați din Moldova în Țara Românească și me(de)lniceru Tudor du piste Olt în București. Și viind chihaiia beiu cu turci în București, au fugit toți și nici o bătae n-au făcut, încit pe mulți i-au tăiat prin bună dreptate.

(Însemnarea logofătului Ioan Diuidiu).

(C. r. v. 791, dublet A. 8122, p. 39-46).

139

Luni, la 6 ciasuri, mai 16 l(eat) 821, au venit turcii în Craiova. Marți, în 17 ale acei luni, au venit dumnialui biv vel po(stelnic) Ion Samurcaș caimacam, cu silihtar a(ga) și cu cei mai mulți turci pentru izgonirea apostatilor.

(Însemnarea logofătului Ion Băluț din Craiova).

(Ms. r. 4285, f. 40).

140

La iunii 18, (1)821, m-au luat turcii di la Popești și m-au dus legat din casile di la Popești pînă la urdii. Și în citiva locuri, pi drum, au vrut să mă tai, pînă la urdii. Ci m-au dus pînă înainte lui chihae-bei. Și cu ajutoriul sfintului mucenic Leontii, ci să prăznuești în 18 iunii, și a sfintului erarh Nicolai, am scăpat de sabii. Eu Gheorghii Popovici.

(C. r. v. 609, exemplarul 2, p. 534-535).

141

Leat 1821, iule 20. Aici amu însăminat ca să (să) știe că să adunasă mulți arnăuți în sfinta mănăstire Arnota. Și mă aflamu și eu. Și amu îndrăznit de am scris. Și mă rog cei ce vor citi să mă erte, că cu mare îndrăzneală am scrisu. Că mîna va putrezi, iară slova nu va putrezi, iproci.

(C. r. v. 111, dublet, din biblioteca Casei Bisericii nr. 733/8 foaia albă de la început).

142

L(ea)t 821, avg(ust) 6, duminică, au tăiat pă Sava chehaia-beiu pașa.

(Ms. g. 1355, f. 1).

143

Leat 821, avg(ust) 6, duminică, au tăiat pă Sava chehaia-beiu pașa.

(Ms. r. 2387, f. 1. Ed.: E. Virtosu, ÎNSEMNĂRI, p. 274).

144

De cînd au tăiat pe Sava bimbaşa în Bucureşti, la anul 1821, avgust 6.

(Ms. r. 2034, f. 77 v.).

145

L(eat) 802, avg(ust), s-au făcut domnu Costandin vodă Ipsilant. Şi în l(eat) 806, avg(ust) 16, au fugit la Rusiia.

Şi în locu-i s-au făcut Alecu vodă Suţu. Şi au şăzut domnu pînă la octomv(rie) 11 şi s-au mazilit, fiindcă la dechemv(rie) 11 au venit muscalii. Şi au venit tot Ipsilant domnu. Şi iarăşi au fugit tot la Rusiia, 807.

Şi 812, octomv(rie) 2, au fugit muscalii, vind domnu Ioan vodă Caragea, carele m-au făcut sârdar, l(eat) 816, mai 30. Şi l(eat) 818, septemv(rie) 29, au fugit în Țara Nemţească.

Şi au venit domnu Alecu vodă Suţu, carele m-au făcut paharnic, 819, maiu 21. Şi au murit l(eat) 821, ghenar(ie) 18. Şi l-au îngropat la Sfîntul Gheorghe (corect: Spiridon) cel Nou.

Şi au dat zavera.

Iar la maiu 16 au intrat turcii în Bucureşti.

(...) ⁹⁹ aprilie 16 au venit domnu Grigore vodă Ghica.

(Insemnarea lui Dimitrache Drugănescu).

(C. r. v. 1083, achiziția 491, a doua foaie albă de la început, verso).

146

La leat 1821, ghenarie 18, au murit măriia sa vodă Suţul, otrăvindu-l. Şi l-au îngropat la Sfîntul Spiridon cel Nou. Şi orînduindu Poarta pe Scarlat Calimah domn în loc(ul) Suţului, şi pînă să vie de la Tarigrad, au pornit caimacami pe un Negrea şi Govoritu (sic). Şi viind în Bucureşti, n-au apucat să puie treaba la orînduială, şi s-au sculat apostasie în toată Țara Rumânească un sluger Tudor şi în țara Moldovii un fecior a lui Ipsilantu, ciungu, şi au prădat pã toți boerii şi negustorii, Ipsilantu din Moldova pînă în Bucureşti, şi Tudor din Mehedinți toate județele şi pînă în Bucureşti, cu mulțime de olteni panduri şi cu arnăuți, iar Ipsilantu numai cu greci mavrofori. Între aceştia s-au luat şi un bimbaşa Sava, delibaşa Mihale şi un Ghelcea (sic), pã care viind chehaia-beiu de la Silistra saracsher în Bucureşti, cu numire că o să-i îmbrace capoate, i-au şi împuşcat pã cite trei. Între aceştia au mai fost şi un Vasile Caravîia şi un

99. Foaia tăiată la legat.

Duca, aceștia au scăpat în Brașov și de aici au fugit în alte părți, iar oastea lor au tăiat-o turcii pă drumul Brașovului.

Atunci au fugit toți boerii și negustorii în Brașov. Am șazut și eu de la luna lui aprilie pînă la al doilea an la luna lui avgust și am ișit cînd s-au rînduitu domnu de la Poartă Gligorie Dimitriu Ghica. Și cum am venit, m-am orînduitu zapciu de pomînteni în plai(ul) Gherghiți di(n) ho(tarul) sud Ilfov, și ispravnic coconu Costache Ralet.

(Însemnările lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 240 v — 241 v. Ed.: E. Virtosu
INSEMNĂRI. p. 270-271).

147

Leatul 1818, septem(vrie) 9. Acestu fel de lucru să întimplă în țară, în București, în zilele noastre, într-o duminică la 10 ciasuri seara au fugit la Brașov măria sa Io Gheorghiu Caragea voevod. Iar la leatul 1819, ghenar în 10, au venit domn în scaun, în locu lui Caragea, măriia sa Alexandru Niculai voevod, carele au șezut pă scaun ani doi și noo zile și s-au sfărșitu, dîndu-și obștescul amanet stăpînului său iar la leat 1821, ghenar în 19, într-o mercuri dimineața. Și la ghenar 20, în zio sfîntului Ethimie, s-au îngropat cu halai mare în biserica Sfîntului Spiridon cel Nou.

Iară după moartea mării sale, s-au sculat un Theodor Vladimirescu (...) vrîndu să scoță dreptatea în Țara Rumânească. Și iarăși la acea vreme s-au sculat un Vasile Caravea în Moldov(a), în Galați, unde făcîndu-să zurba cu uni din turci, s-au rădicat vrajba mare din a lui pricină și mai ales țara, neavîndu domnu, atuncea s-au rădicat și feciorul lui Ipsilant din Rosiia, făcîndu-se oastea sa, care nu prea mult au stat aici în București.

Tot la acelaș leat 1821, ghenar 28, vineri noaptea spre simbătă, la 9 ciasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntul pentru păcatele noastre, dîndu-ne semnu a ne pocăi, că iată stă la uși cel ce vine nu zăbovește.

Tot la acelaș leat 1821 de la martie, aprilie pînă la maiu în 15, aceștia fiind domni în Țara Rumânească, adecă Theodor slugeru, pre toate ulițile propoveduîndu-să de oblăduitori ai țării, sfātuîndu prin pitace pre toți, pre mic și pre mare, ca să-i urmeze lui, care ș-au așazat și cetate de a sta înapotriva otomaneștilor puteri, adecă a turcilor, gătîndu-să cu tunuri și cu șanțuri împrejurul sfîntei monastiri Cotroceni, înapotriva care vremi să și lucra cele mai sus gătiri. Atuncea au sosit în București

și exelenția sa velikii ghinăral Ipsilant despre partea Rosii, dinpreună cu o mulțime oareșcare de greci, ce-i numea mavrofori, îmbrăcați în haine strimte, foarte frumoși, și cu deosebită oste ce-ș avea portul său turcesc, care au stătut oareșcare vreme afară din București, la casele Gligora(ș)cului Ghica, ca să se mai gătească. Apoi au plecat la Tîrgoviște. (...) Și acolo, plăcîndu-i locul, s-au apucat a des-tupa șanțurile cele ce sînt împrejurul Tîrgo(vi)știi spre a-și face cetate de stătut împotriva turcilor. (...) Deci ei cu amăruntul luînd seama și multe iscoade avîndu în București, care apurarea priviia cele ce să fac, la care nu erea nici o nădejde de acestu fel de pornire. Deci ei pornîndu din Silistra, s-au ales un turcu, anume chihaiia-beiu, cu oareșcare oste, au venit pină la Cățel și puînd acolo ordiia sa, aștepta ce va face. Și aceasta auzînd-o Theodor din București cu adevărat că sînt turci, dimpreună cu toată oastea lui au fugit acum în luna lui maiu în 13 zile, într-o simbătă noaptea spre duminică, lăsînd toate gătirile lor. Iară turcii, auzînd aceasta, au pornit a veni și ajungînd la Dudești, iarăși au stătut. Atuncea ne mai fiind alți boeri aci în București, că cei mai mulți era fugiți la Brașov, s-au sculat Dinicu Golescu și cu vel dvornicul armaș Manu și luîndu și pe siclitarul muscălescu și eșîndu-le întru întîmpinare, i-au poftit făcîndu-le haliu cu mare pompă și viînd pină au stătut, făcînd ordiia afară la cîmpu, la casele Grigorașcului, și au rămas o parte din oști cu chihaiia-beiu să se gătească, iar altul, cu tot din cei mari, au intrat în București, la maiu în 15, intrînd cităva oste pihotă, care au și orînduit turci pre la toate strejile. Deci chihaiia-beiu, stîndu acolo afară, în toate serile da cite patru tunuri. Și cit au stătut, să făcea multe arătări de evrei pre unii din cei rămaș zavergii, pe care au pus vreo zece, doisprezece în țeapă la capul podului de Tîrgul de Afară, între care era și un fecior al lui polcovnicului Costi, foarte tînăr, pentru cit s-au aflat pre ace vreme niște arme, fiind polcovnic. Deci acolo gătîndu-să, au plecat la Tîrgo(v)îște și ajungînd acolo, nu puțini creștini au jărtfuit, atît strîmbi, cit și de cei drepții.

Aciasta auzînd bumbașa Sava, ce erea acum închis la mănăstirea Sinai, au trimis scrisori la chihaiia-beiu, predîndu-să pre sine pină la pămîntu cu mare jurămîntu, că va fi supus la toate. Deci primîndu-l, s-au unit cu toți, începînd a vîna suflete creștinești pină la virful muntelui, socotîndu că cu aciasta va giștiga

viița sa de la turcu. Care, pierzându-și toată nădejdea, au căzut în groapa cea ce o au săpat altora. Iară mai pe urmă, tot la același leat, 1821, avgust în 4, s-au poftit la București cu toată ostea lui. Iară la 6 ale aceștii luni s-au poftit la chihaiia-beiu, ca să-i dea caput, la casele Belului. Și el mergind cu cițiva oameni ai săi acolo sus în case, i-au tăiat pre Sava, pre Ghencea și alți din cei mai proști, din care pricină au urmat mare spaimă în tot Bucureștii, pentru că vedeai pre toate drumurile pre turci cu căpățini de arnăuți în miini și plin de alte jafuri. Care au perit mulțime de creștini de cei ce nu era vinovați la acest fel de lucrul, ci atunci, în turburare fiind, nu mai alegea. Iară arnăuții, cei ce mai rămăsese mulți, scăpînd vreo patruzeci, alergînd, s-au închis în biserică la Olteni, ca să-și izbăvească viiața de moarte, avînd și oareșce focuri, care sfirșindu-le, i-au acoperit mulțime de foc din tunurile ce slobozea asupra lor. Care acolo s-au arsu toți, dinpreună și cu multe hodoare omenești ce era acolo închise de mai nainte vreme. Iară cei mai mulți dinprejurul acelu ținut, toți au pătimit jafuri caselor sale, încît mulți au rămas scăpătați întru mare sărăcie.

Deci după aciasta, împăciuindu-să toate, s-au așăzat domnu măriia sa Io Gligorie Dimitrie Ghica voevod, alinîndu-să toate ale țării. Să auziia că voescu împărații a să împăciui de a-și lega mai întărită pace. Care au și trimis pre trei obraze de turci mari la Rosiia, pre care îi numiia murahazi, spre mai hotărît cuvîntu, care au trecut prin aceste doo țări ale noastre, prin Țara Rumânească și prin Moldova. Și a fost trecerea lor prin Buzău la leat 1826, iunie în 19 zile, cîndu și eu mă aflam la sfînta episcopi(ie) cu șăderea, și au zăbovit pre acolo prin Rosiia pînă la noemvrie în 11 zile, aflîndu-mă iarăș acolo. Și într-o vineri, la 8 ceasuri din zi, cîndu au sosit la conac în Buzău, avîndu cu sine 10 perechi telegari din Rusiia și citeva carăte îmbrăcate în pînză albă, iară gătirea pentru primirea lor erea o mie și doo sute numai cai de prin țară și avea drept mult, mult calabalic, că au trecut vreo doo, trei ciasuri tot mereu aciasta. Am scris eu ce s-au putut vedea, iar cine știe mai multe, spune.

(Ms. r. 1313, f. 288-290. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTE DIN BIBLIOTECA EPISCOPULUI DE BUZĂU DIONISIE, în „Revista Istorică”, IV, 1918, nr. 11-12, p. 153-156. Al. Ciorănescu, O ÎNSEMNARE ROMÂNEASCĂ DESPRE ETERIE, în „Revista Istorică”, XX, 1934, nr. 10-12, p. 308-311, CATALOGUL, IV, p. 526-529).

148

1821, dechemvrie 11, am cetit eu pă această carte aici la Sibii, în ulița care sue pă treptele Purcarilor, în vremea rebelii arnăuților cui veleat. Dinu Drăghici log(ofăt).

(Ms. r. 2796, fața interioară a peretelui ultim).

149

La anii de la H(risto)s 1821 s-au întimplat apostasiia în Țara Romanească. Și după șiderea mea în Sibii luni cincisprezece tocmai, am venit apoi aici, trecători, la sfinta mănăstire Coziia. 1822 mai 22. David, arhi(mandritul) episc(opiei) Rîmnicului.

(Ms. s. 208, f. 2 $\underline{\nu}$ Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 304-305).

150

La l(eat) 1822 (loc gol) au intrat prea innălțatu nostru domnu Io Grigorie Dimitriu Ghica voevod în scaun București. Și iar la l(eat) 822 (loc gol) simbătă au plecatu măriia, sa chehaia-beiu pașa, care au scornitu volintirii din București. Și iproci.

(Ms. r. 1817, foata ultimă, verso).

151

La anul 1822, septemvrie 27, au sosit în Iași domnul Ioan Sturza voivod și la octomvrie 8 au luat cuca în biserica gospod a Sfintului Nicolae.

(Însemnarea lui Costandin Sachelarie de la Sf. Nicolae Gospod din Iași).

(Ms. r. 3511, fața interioară a peretelui ultim).

152

La anul 1822 au venit vodă Ionițe Sturza în țara Moldovii, după băătălie cu volentirii.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 $\underline{\nu}$).

153

1822, septemvrie 27, au intrat în Eși domn măriia sa Ioan Sandul Sturza voevod și au primit cuca la actomvrie 8, la Frumoasa, cu alaiu foarte frumos.

(Din „Însemnare a unora din lucruri ca să să știe“, de logofătul A. Tufă).

(Ms. r. 4451, f. 2).

154

Tot într-acest l(eat) 1822, iulie 1, au făcut prea puternicul împărat domn Țării Rumânești pe măriia sa Grigorie Dimitrie Ghica, voevod, și miercuri sara, septembrie 17, au intrat în București în scaun.

(Insemnarea logofătului Ioan Băluț din Craiova).

(Ms. r. 4285, f. 40).

155

Iar la leat 822 s-au pus domnu din boiari pămînteani Io Grigorie Dimitrie Ghica voevod, iulie 24, duminică, și mitr(opolit) Grigorie, dascalu și ierodiaconu de la Antim bucureșteanu, nemțan, și Argeșiu, sfinț(ia sa) arhimandrit Grigorie dascalu rimniceanu proin Vieroși ; iar Rimnic sfiit(ia sa) ierod(iaconul) Neofit grămăticu părintelu Galaction proin bucureștean ; iar Buzeu au fost și iaste pînă acum sfinț(ia sa) părintele Gherasie Rătescu cel pus de părintele Dionis, ce au fost mitr(opolit) tismeneanu ce iaste la Brașov. Apoi ne-au pus și pă noi, părinții pămînteni, igumeni atît la Moldova, cum și în Țara Rumânească, la leat 823, mart. Chyriac arhimandrit rimniceanu caluianu.

(Ms. r. 3469, f. 126).

156

Să (să) știe de cîndu au venitu boerii denu Țarigradu, la leat 1822, avg(ust) 15.

(Ms. r. 2303, f. 70 v.).

157

La velet 1823¹⁰⁰, iunie 20, s-au făcut domnu la Moldova măriia sa Sandul Sturza din sat(ul) Săuceștii, ț(nutul) Neamțului.

(C. r. v. 96, foaia albă de la început).

158

Să să știe că la leat 1822, avgust, după multele sfărîmări și vărsări de sînge, ce să urmase de turcii, ce venise cu chehaia-pașa ca să izgonească arvații lui Ipsilant din țară, s-au chemat la Poarta Țarigradului cîțiva din boerii Țării Românești, anume banu Grigore Ghica i banu Barbu Văcărescu, spătaru Mihălescu Scarlat, aga Mihai Filipescu, cluceru Filip Lenj, căminaru Iancul

100. Corect : 1822.

Cocorăscu, și din Moldova asemenea, din care au ales împărăția și au făcut domn pe banu Grigorie Ghica, carele au stăpinit și stăpînește și acum Țara Românească. Asemenea domn pămîntean s-au făcut și la Moldova. Iar eu am însemnat, dar pace pînă acum tot nu s-au făcut. 1824, apr(ilie) 25. Vasile Ciocordia.

(Ms. r. 5646, f. 13).

159

Acest tom al 2-lea cu Psaltichie rumânească și grecească este scris de mine, Matache Man. Slăvulescu¹⁰¹, din leat 1825, precum și ce n-am putut scri eu, am plătit la altul și mi-au scris, aflindu-mă în Brașov cu d.vist(ierul) Ioan Mosh, fiind fu-giți de zavergii. Și noi am șazut ani doi acolo.

(Ms. g. 1322, f. 1-7).

160

1821 leat au fost zaverea lui Tudor și a lui Ipsilant aicea în Țara Rumânească și au venit mulțime de oaste turciască să-i gonească și au ținut 3 ani, pînă s-au așazat în scaun de domnie Grigore Ghica voevod și apoi tot au mai șazut turcii pînă la leat 1826 și au plecat, nu toți, la mai.

(Ms. r. 2126, f. 6. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIP-TELE, p. 225).

161

1826, marte în 18 zile. Pentru ținere de minte. Domnindu în Țara Românească, adecă în București, Gligorie Di(mi)trie Ghica voevod și păstorinđ turma lui H(risto)s prea osfințitul și de Dumnezeu ales kiriu kir Grigorie al Ungrovlahii și exarh plaiurilor. Și am scris cel mai jos iscălit. Gheorghiu.

(Ms. r. 1313, f. 170 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 525-526).

162

Leat 1827, ghen(ar) în 5, în ziua de ajun, la ciasuri 10, cîndu au intrat exelenția sa elciul rusescu în tîrgul Buzăului, făcîndu-i toți boerii ispravnici, cu tot orașul, cu bresle de neguțători din tot isnaful, dinpreună cu tot isnaful boerescu, de asemenea și episcopul Buzăului cu cițiva din stareții dupre la monastiri,

101. Dascălul Matache Manuil Slăvescu, psaltul episcopiei Buzăului, mort la 22 februarie 1838.

ce se află întru a sa eparhii, care în malul Buzăului dincoace s-au făcut întîmpinarea exelenții sale întru acest chipu : așternîndu-să câteva covoare, pre care sta episcopul cu patru stăreți îmbrăcați cu shitele și episcopul cu mantiia țîindu evangheliia pre mîini, avîndu și oareșcare ceată de cuvioși monahi, to(ți) cu paracamilafcele pre cap și cu îngolpii la gît, foarte frumos făcîndu-să întîmpenarea. Iară a dooa zi de asemenea, la dumnezeiasca Arătare, am eșit cu toții la riul Buzăului de au sfințit apa, făcîndu obicinuitul botez, fiîndu tot orașu, care s-au botezat de prea osfinția sa toți pînă la unul. Și era vremea fără de zăpadă, însă era cam geru.

(Ms. r. 1313, f. 2. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 525).

163

Leat 1828, aprilie 28, au fugit măriia sa Grigore Ghica din scaun, domnul țării¹⁰².

(Ms. r. 270, f. 49. Ed.: CATALOGUL, I, p. 617).

164

La leat 1828, aprilie 31 (sic), au fugit Gligorie Ghica din scaun, ce au domnit șase ani, și mergînd pînă la Cîmpina, sîmbătă la opt ciasuri.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 239 v.).

165

La leat 1831, apr(ilie) 1, am venit eu, carele mai jos mă voiu iscăli, surghiun aicea în sf(înta) mănăstire Coziia, și am cit(it) pă acestu sf(înt) Ceaslov¹⁰³. Costandin Trăsnea.

(C. r. v. 487, dublet, f. 591).

166

Am citit ieu, robu lui Dumnezeu Costache Trăsnea, fiînd surghiun, și mare folos am aflat și trupește și sufletește în-

102. „În leat 1828 și în luna aprilie 28, sîmbătă, au fugit prea înălțatul nostru domn Grigore vodă Ghica de frica oștirilor împărătești rosești și au lăsat caimacam pă mitropolit, iar pe boieri supuși mitropolitului a fi ascultători, întocmai după pitacu, prin care s-au orînduit prea sfinția sa caimacam. Și fuga i-a fost la 8 ceasuri din zi, sîmbătă, după cum mai sus zic”.

(Arhivele Statului din București, ms. 123, f. 203).

103. Ediția București, 1785.

tr-această sf(intă) **Cazanie** ¹⁰⁴. 1831, dechemvrie 26. Cozia. Costandin Trăsnea.

(C. r. v. 223, schimb 4, prima dintre cele patru foi albe de la sfârșit).

167

1834, aprilie 18, au plecatu măriia sa vodă Mihailu Gligorie Sturză vovod la Țarigradu ca să primescă domniia, zioa au fostu mercuri.

1834, iulie 15, au venitu măriia sa v(oe)v(odul) Mihaiu Grigorie Sturză de la Țarigradu și au intratu în Iași, zioa era duminică.

1834, avgust 26, la 4 ciasuri și jumătate din zi turcești, zioa duminică, s-au încoronat măriia sa vodă la biserica lui Sfintu Nicolae de pre osfinția sa mitropolitu Veniamin.

(Ms. r. 5595, f. 1).

168

La leat 1834, iunii 6, au venit mărie sa Mihail Grigoriu Sturza vovod, domn țării moldavvenești, și au săzut în carantina schelii Galațului 6 zile, dinpreună cu soție sa, Smaranda doamna, fiind încă și preosfințitul Meletie, episcop(ul) Romanului în întia tinerețe. Mihail (indescifrabil).

(C. r. v. 45, schimb 1, a doua foaie albă de la început).

169

1834 (loc gol) au venit domn în orașul Eși Mihail Gregoriu Sturza vovod.

(Din „Însemnare a unora din lucruri ca să să știe“, de logofătul A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 2 v.).

170

1834, noemvrie 4, luni, au murit Gligorie Ghica vovod și l-a îngropat în 6 noembrie.

(C. r. v. 1082, dublet achiziția 145743, p. 289).

171

Anul 1834, luna lui de(chem)vrie în trei zile, în Găvănești giudețu Buzău.

104. *Cazaniile* lui Ilie Miniăt, București, 1742.

Tot în acest anu s-au aşăzat şi domnu Alexandru Ghica, şef(ul) miliţii pămînteneşti, frate cu fost(ul) pînă la venirea armii ruseşti domn Ghica voevod, carele în acest anu, în luna lui noemvrie au şi răposat, pe carele cu foarte împodobit frumos alaiu l-au îngropat. Şi s-au îngropat la Colintina, la casele ce le are acolo cu biserica. Dechemvrie 2. Scri(s-a) tot cel de sus, D. P(erieţeanu).

(Ms. r. 5646, f. 15 v.).

172

Să se ştie că la 2 martie, 1835, calendar nou, la 3 ciferturi la 3 ceasuri după miezul nopţii, au murit prea înălţatul împăratul nostru Franţ întiiu.

(Insemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 74).

173

Să să ştie de cînd s-au surghiunit o samă din boerii cei mari de cătră Mihail Sturza voevod. La 1835, noemvrie 12, marța, s-au cetit la curte fermanul împărăției othomane cu înțălegere că lăturalnic ar ave știință împărăția că s-ar fi alcătuit o ceată de boeri tulburători minții și că pe unii ca aceia îi dă voe și poruncă aspră a-i pedepsi. După care apoi, gioi, noemvrie 14, în zioa lasatului de săc, dimineața pe la 5 ciasuri turcești, s-au surghiunit acești boeri cu cai de poștă, iar trăsurile lor, și cu pază de oșteni.

1. dumnilui logofăt Costachi Sturza, feciorul hatmanului Săndulachi Sturza.

1. dumnilui vistiernic Alecu Sturza, feciorul hatmanului Mihai Sturza.

1. dumnilui paharnic Iorgu Ghica, feciorul hatmanului Costachi Ghica.

(Ms. r. 1226, f. 1. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 323-324).

174

La 1836, avg(ust) 16, vineri la 4 pol ciasuri den zi, s-au suit domnu țări Moldoviia, Mihail Grigore Sturza voivod, cu doamna mării sale, la cetate den Tirgu Neamțului.

(Ms. r. 492, f. 1. Ed.: CATALOGUL, II, p. 234).

175

Să să ştie că în anulu 1842 au venit vodă în țară și au văzut că-i bine și dumnealui, mariea sa vodă, s-au milostivit și mai

mare bine au făcut, și creștinii foarte mare au mulțămită și preoții în veci l-au pomenit și să să pomenească și de aici înaintea, citu să o ține legea creștinească și în veci să să proslăvească cu cuvinte dumnezeiești, citu o fi pământu și lumea.

(C. r. v. 249, foaia albă de la început).

176

1840. În zece ale aceștii luni (martie), fiind ziua împlinirii la zece ani a întocmirii Regulamentului¹⁰⁵, la 11 ceasuri dimineața s-au adunat la sfânta mitropolie toți d.d. deputați cinstitei Obșteștii adunare, d.d. miniștri mării sale și toată boerimea, unde s-au făcut Dedeum către prea puternicul Dumnezeu pentru împlinirea acestor zece ani. Sf(înta) slujbă s-au ținut de prea osf(inția) sa părintele Neofit mitropolitul, precum de sf(ințiții) părinți episcopii eparhii Argeșului și Buzăului, împreună cu tot clerul bisericesc, la care a fost față măr(ia) sa prea luminatul nostru domn și d. Dașcov consul rusăsc. ș.c.l.c.l. După sfîrșirea sfintei slujbi.

(Din însemnările în limba greacă și franceză, iar unele, puțin, în românește, ale lui George Paapa din București).

(Ms. g. 870, f. 127 v).

177

1843 iuni în 6, la 11 1/2 cesuri evropienești, au trecutu măriia sa vodă Mihail Gregore Sturza voivod prin Tîrgu Nemțului, puindu brazi pi toată uleța din capu din gios pîră la mitocu m(năstirii) Nemțului. Mai fiind mării sa cu un ghinarar rusăscu și ministru din lăuntru, cu ispravnic(ul) Manolachi Miclescu. Și s-au dus la m(ănăstirea) Nemțului drept, nistîndu prin tirgu nomică, petrecîndu-l din tinirimi, neguțători, unii pîră la m(ănăstire), iară alței pîră la Vinatorii Nemțului, 843, iuni 6 și pîră la m(ănăstire). Și la pod(ul) lui Victoru s-au pogorit măriia sa cu ghenarar și vladicii și ministru, isprăvnicii ținut(ului) Neamțului și a Sucevei și s-au băgat în cișme și au băutu apă și au stat pi scaune puțin și di acoli s-au suit la deal de cișme cu toții și s-au premlat ca un cifert (de ceas) și au plecat la m(ănăstire). La m(ănăstire) era toț călugării strînși din porta țarinei pîră în m(ănăstire); în portă plen. Și în portă au ișit vladica Melet(ie) Roman(ului) cu icoana Maica Precurată cu 3 mini și stariț(u)

105. Organic.

m(ănăstirii) cu anagnosti deaconi și l-au primit. Și s-au scoborit din trăsură di la pod drept mitocu maicelor din trăsură și au mersu piră la Procavu pi gios și cu cîntări l-au dus, piră l-au băgat în bisărică cu cîntări și au sărutat sf(înta) icoană. Și au ișit și s-au dus la arhondaric la masă.

Și a doa zi dimineața s-au dus la m(ănăstirea) Săcu și la săhăstrie și au venitu iară la Nemțu, dară la Săcu au înblat pi toati odoarele m(ănăstirii) și le-au căutat în ce stare s-au făcutu și di cini sînt făcuti.

1843, iuni în 7, tot pentru venire mării sale Mihail Grigore voivod la m(ănăstire), depi cum s-au început a scrie la fel într-acestu letopi(seț) No. 328 sînt începute. Și au mai stat la m(ănăstire). Și la 8 iuni, dimineața, iarăș s-au suit la Procovu și s-au întorsu îndărăpt iarăș în m(ănăstire), fiindu gata de plecat. Și au mai dat povățuire depi ce au stat la sf. leturghie, slujind vlădica di Roman pominit. Și de acoli s-au dus pi la toate și la urmă la bolniță, povățuindu-i ca să facă fereștili mai maari și să strici de cum îmbrăcatu, să li facă altfel. Și au fostu și întra pi unde era călugării toți adunați la masă și au gustat den bucate din toate mesili și au hotărît ca să facă toate celi de nevoi. Și bolnița spestal să le gate(s)că numaidecît. Și au plecat la m(ănăstirea) Agapia, unde era gata masa, și l-au primit cu cîntări și s-au suit la Agapia Veche pi giosu. Și de acoli s-au dus a doa zi la Varatic. Și n-au voit cai. Și s-au băgat în bisărecă și pi la arhondaric și la Brincovenca și n-au primit nimică și au ișit și s-au dus la Piatră, la fabrică de hirtii, la 9 și au mas la Hărmănești.

Și la 10 iuni au plecat den Piatră pi plută la Bacău. Și de la Bacău s-au dus, 843, iuni 10, rapid(i) cu bucătăriia mării sale și bucătaru și la 11 iuni au fostu la oraș Roman. Și la 12 iuni s-au dus din Roman. Și la 17 iuni au trimis așăzămînt și decretu, însă așăzămînt hrisovu în No. 42 pont(uri) arătătoari precum ari să urmeză, făcutu din 4 maiu 843. Și aceste s-au adus din Iaș de pe măria sa, trimeș fiindu de măria sa prin vel post(elnicul) cel maari, Grigoriță Ghica.

Și la 19 au slujit prea sfinția sa arhiepiscop(ul) Roman(ului) Melet(ie) în m(ănăstirea) Neamțului, cîndu și panahidă mării sale s-au făcut cu mas(lu), preuți, parastas, și au pus și pi stariț și anumi Nionil arhimandrit în al 3-lea stăriție, cetindu-i și decret, adus prin d(umnealui) vel post(elnic) Grigoriță Ghica, așa și hrisov, care însus stareț(ul) în favor s-au făgăduit că-l va ține

întocma 42 ponturi cuprinsă în el. Și la 20 iuni au făcut și d(um)niatul vel postelnic panahidă. Și cum s-au săvârșit au și plecat, făcînd numai zacuscă, au plecat. Față am fost la toate la m(ănăstire) la 19 și la 20 cu ochii i-am văzut. 1843, iuni 20 zili.

(Ms. r. 492. f. 257 v, 259).

178

Am însemnat spre știință a tuturor cînd au venit domnul din Moldova aici în București și împreună cu domnul de aici, Gh. Bibescu, s-au dus la Rusciuc ca să întîmpine pă sultan, împăratu turcesc, fiindcă din bună voia sa au voit să să plimbe prin statu său. 846, aprilie 15. Gheorghiiță Popescu.

(C. r. v. 228, foaia albă de la început).

179

1848, mart în 18. Stiut să fii că astăz am agiunsu în Iaș, la 10 nemțăști din noapti, cu trăsura sf(in)ției sali episcop(ului) di Roman, tocmît din Pod Leloi cu trii lei. Și dipi ci am agiunsu în Iaș, am mersu pîră pisti drum de la curțile lui Cananău, unde-i acum crimir. Și străjă multi pi uliță fiindu, m-am dus la un ovreiu cebotaru, unde am văzut lumină și m-am rugat ca să mă lasă ca (să) mîn gios, că aiurea locu nu era. Să-i dau doizăci parali. Și așa am mas într-aceia noapti. A doa zi m-aam dus la gazdă la nepotu finei meli, Nică, supt Trisfetitile, și cît am șăzut tot trahtația poporului iara la Ghicule(ști) și la Costachi Sturza pîr la 29 mart. Iară la 28 mart, domnu au făcutu răvizăia oștilor în curte domnescă, undi di față iaram. Au făcut ofițiri, le-u dăruit husăș de bani. La on cavaler i-au dat o mii lei. Și la urmă, fiindu mulțămît încit s-au găsit dipi a sa plăcere, fiindu ghegener fiiu său, Dimitrachi, l-au sărutat pi obraj. Și totodată s-au întorsu și cătră norodu adunat și au spus că așa precum au sărutat pe fiiu său, îndoit sărut pi toți. Și iarăș întorsu cătră fiiu său și iar au sărutat cavaleriile la peptu și mîni și poală la surtucu. Și s-au dus la 2 1/2 dipi amezăzi. A doua zi iara luni, cari neaparat tribiia să vii la curte să priimască jalubi. Mai înainte s-au făcut gătire, străji pi la uș di săldați, nu ca di alte dăți, mai multe. Și tainuințe, gata înaramați în taină. Și vodă au stat ca un cesu pol și s-au dus. Și la 6 dipi dooăspreci zvonu mare pe toate uleșli. Fuge norodu și închide dughenile tot Iaș, pînă la 6 1/2. Apoi au tricuit vodă. Înainte meleăia pihotă și tu(nurile) și apoi vodă în trăsură cu vre 8 ofițeri cu săbieli scosi. Și mării sa cu capu gol. Si pi gios tot volintiri cu ar(me) la iei și garabini large,

amestecați cu soldați, au tricuit la deal pi ulița maare la Copău, unde tot poporul iara adunat la tahtație, cerind 32 pont(uri) de la vodă. Acesta am văzut la 848, mart 28.

(Ms. r. 492, f. 255).

180

Să se știe că la anul cu leatu 1848 s-au făcut costituție, în zilele domnului Gheorghe Bibescu.

(C. r. v. 510, dublet, 3, f. 172 v — 173).

181

Fugă domnească.

Vineri, la 11 iunie 1848, s-a sculat în București un număr de oameni, ca la 6000, a mers la palatul domnesc și a cerut de la domnul țării, prințul Gheorghie Bibescu, întărirea constituții, coprinsă în 21 puncturi, care și s-a și dat iscăbind-o domnul.

Amăruntele aceștii sculări și constituție să va vedea în gazetele acestui an.

Luni, la 14 iunie, domnul, în simplitate, cu cocarda tricolor în pept, a venit în orașul Cimpulung, unde își avea pe doamna cu copii, veniți din săptămîna Rusaliilor.

Aci n-a zăbovit decît ca doă ceasuri și adunând pe boerii pămînteni și streini, pã ci(țiva) boeri bucureșteni și alții din negustori din toate clasele din București, (ce) era veniți aici mai nainte de frica holerii și a răscoalei ce erea să se întimple în București, că nu știa cum o să iasă, le-a opus darea constituții și că domnul a abdicat. Pe urmă au arătat că trece în Țara Nemțească ¹⁰⁶. Și luînd pe doamnă cu copii și cu tot calabalicul, au plecat pe drumul Brașovului. Sara au dormit la Rucăr, în casele Radului popa Bezu, unde i-au apucat o ploae mare și noaptea nu i-a ertat să meargă mai departe.

A doua zi au plecat la Brașov. Și pe Oreție, fiind drumul rău, doamna și domnul au încălicat pe cai țărănești și a mers călări. Pe domnul l-a însoțit pînă la Rucăr secretaru cîrmuirii, Mihalachi Predescu, iar căpitanu Gheorghia Rucăreanu, judecătorul și deputatu județului, pînă la Brașov, și suptcîrmuitorul plaiului Dimboviții, Ghiță Ruset, pînă la hotaru Țării Nemțești, la pajură. Pasportul de trecere peste graniță al domnului au fost cu nume de căpitanu Gheorghe. Cu domnul s-a dus doctorul Maer și polcovnicu Bibescu, văru lui vodă.

106. Transilvania.

A doa zi, marți dimineața, au ars și casele Dinului lumănărarul din acest oraș. 1848, iunie 16, miercuri. N. Rudescu.
(Însemnări din Cîmpulung-Muscel),

(Ms. r. 2781, f. 1.).

182

Cîntecul domnului Bibescu Costandin.

Frunză verde rozmarin
Bibescu Costandin
Vai, doru l-ajunge
Inimioara îi plînge.
Au plecat în țări streine,
Au plecat și s-au uitat,
Vai, ini(mioara îi plînge).
Săracă streinătate
El dă dînsa avu parte,
Vai, ini(mioara îi plînge).
Își lăsă și casile
Și părăsi pohtile,
Vai, (inimioara îi plînge).
Își lăsă și boeria
Luînd drumu la Rusia,
Vai (inimioara îi plînge).

(Ms. g. 109, f. 90).

183

Anul 1848 au venit turcii în București. După accia au venit și muscalii. Și am însemnat ca să se știe.

(Însemnarea lui Lache Popescu, cîntăreț la biserica Oțetari).

Turcii au intrat la septemvrie 13, la nouă ceasuri turcești, și muscalii la octomvrie în doăsprezece. Gheorghe Popescu.

(C. r. v. 395 schimb 1, foaia albă de la început).

184

Eu robu lui Dumnezeu Radu erei amu scrisă cu mina de țărîină, dară cartea nu e a mea. 1848, noevri 5.

(Autograf al popei Radu Șapcă).

(C. r. v. 263, donația Al. T. Dumitrescu, foaia de Evanghelie, rătăcită în acest volum).

185

În leatul 1848, februarie 15, m-am căsătorit. Vara, de la iunie s-au început moartea holerii, cînd au murit soru-mea Tieca cea mare și cumnata Tița. Și era foarte de speriat, că să înmormînta cîte 5, 6 pe fiecare zi numai la biserica noastră.

Tot într-această vară au fost și mulțimea lăcustelor pã aici, de strica bucatele. Și pãdurea, pã unde să punea ele, rămînea neagră.

Asemenea într-acest leat de mai sus cù 1848, pã la noembrie, au venit și mulțimea muscalilor în țara noastră, unde am avut chiar în Văleni mai mulți de o mie, 1000 no., și avem pîn case cîte 4 și cinci. Și avem și muscali în casă, care ierea cu trecerea la Brașov pentru o rebelie, ce să făcuse acolo. Și la noi fusese constituția, pentru care au venit (muscalii) și s-au înfășurat mai trei luni pîn țara noastră, pînă s-au tras iarăși la Rusia. Din a căror pricină ajunsese toate scumpe, vinul în București șase sfanți vadra, lei 13 ciuperu cu ridicata, că gema Bucureștii de turci și muscali și apoi au venit și nemți.

(Însemnările lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 60-61).

186

Libertatea au fost în leatul 1848, începîndu-se din luna lui maiu 9, și au ținut pînă la avgust 13, cînd, la intrarea armii turcești în capitala București au stricat toate lucrările libertăților, făcîndu-se nu mică vãrsare de sînge la întîia întîmpinare a oștirii otomane și cu miliția țării în casarmă. Iar cei mai mari în ce gînd ai aceștii răzvrătiri au fost Ioan Iliadu și Iancu Magheru¹⁰⁷, cari îndată după intrarea armii protectriță au trecut în Transilvania.

Iar izbutirea rușilor asupra Ungariei au fost la leat 1849, la iunie. Și la avgust s-au întors cu izbîndă în Țara Rumânească. Și pentru ca să (sã) ție minte, să însemnează. 1849. Theofilact.

(Ms. r. 2434, f. 310 v. Ed.: N. Iorga, DOUĂ BIBLIOTECI DE MĂNĂSTIRI, GHIGHIU ȘI ARGEȘ, București, 1904, p. 50).

187

Uzdinu au ars în 9 iunie 1848. Și duminică în 18 iunie 1848 au robit, iară în 20 iunie 1848 s-au predat satul.

107. Corect : Gheorghe Magheru.

Luni în 25 aprilie 1849 au fost bătae la Uzdin, trupă cu trupă. Și au perit sătenii, oameni, mueri și copii, cu toți 230.

Au stătut logorul luni și marți pre loc, iar mercuri în 27 aprilie au mers mai departe cătră Panciova.

(C. r. v. 944, dublet, achiziția 8548/1951, p. 402-403).

188

La anul 1849, iunii 22, pe la 11-12 ceasuri s-au cetit ferma-nul mării sali vodă Grigoriși Ghica. Și sara au ținut luminație pînă la 12 ceasuri, începînd de la 9 ceasuri. Și a doa zi pe la 10 ciasuri s-au pornit la Constantinopoli spre a lui încoronari.

(Însemnarea lui Constantin Ciudin din Huși).

(Ms. r. 5187, f. 1 v.).

189

Să să știe că la anul 1849, avg(ust) 5, au venit Grigori Ghica voevod de la sultanul și s-au încoronat domn Moldaviei.

Teodorescul Costache (fiul iconomului Teodorescu din Tîrgu Frumos).

(C. r. v. 1034, schimb 3, a patra foaie tipărită, ne-paginată, de la început).

190

Ca să se știe am însămnat de cînd s-au pus mitropolit la Moldova fevr(uarie) în 2 zile, anul 1851.

Ca să se știe am însămnat de cînd s-au pus domnu Grigori Ghica pe scaunul Moldovii, 1849 la octomvri, în 2 zile. Alecu ot Secu.

(C. r. v. 653, dublet donația D. A. Sturdza, p. 135).

191

Să să știe de cînd s-au încoronat înălțimea sa Grigori Alexandru Ghica voevod, domnul Moldaviei, la anul 1849, octovrie în 23 zile, Iorgu preut.

(Însemnarea preotului Gheorghe Ivanovici de la Sfinții Voi-vozi — Roșca din Tătărași).

(Ms. r. 1139, f. 140 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 169).

192

1823. Ioan Sandul Sturza voevod. Acesta au fost întăiu domn din niamul sturzăsc, moldovan. Și la venire sa au ras pe un boer, anume banu Ioniță Condurachi. Și au venit moscalii la 1828,

apr(ilie) 28, răpind cetate Brăila pîn în temelii, și giameia turcească ce mare au sfințit-o bisărică, aducînd clopoti di la Rosie, pentru jale a doi glinarali ci au perit la luare cetății.

1834. Mihail Grigoriu Sturza voevod, încoronîndu-să în Țarigrad, s-au și însoțit cu fiica d. Gavoridi¹⁰⁸, dragoman di Mare Albă, și venind în scaun, cu așăzari evropieniască, adică reglemant și meliții și slujitori în formă pe la 13 (?) tot în formă, făcînd drumuri din piatră, după forma împărațiilor, prin orașă.

1848. S-au tîmplat holeră și condestuție de revoltari boeri, cari s-au surgunit de stăpinitoriu țării, domnu Mihalache Sturza. Și îndată au venit oștile rusienești, răpind țara Ungariei.

1849. S-au încurumat Grigori Ghica voevod, întărit de Porta Otomanicească. Au venit 1500 turci în Eși, și după 2 luni îndată s-au rădicat și s-au dus la Țarigrad.

(Din „Insemnare domnilor și cutremuri și altile, 1840“).

(Ms. r. 1136, f. 5).

193

Aceasta carte de rugociuni¹⁰⁹ au fost dăruita de catra Scarlat Callimac voevod parintelui meu, comisul Dimitrie Holban, în exilul de la Brussa spre suvenire.

A. D. Holban, Iassy, 2 Martiu 1878.

(Text cu litere latine).

(Ms. g. 1448, a treia foaie albă nepaginată de la început, verso).

194

Să s(ă) știe de cînd am venit muscalii în Comarnic la anu 1849, la luna noemvrie 28. Și au fost sărăcie mare pe oameni și să spărsese satul Comarnic și fugise prin păduri. Și cînd au trecut toți nemții la București.

(C. r. v. 205, dublet 3, f. 204).

195

La leatu 1850, ghenarie 25. Scris-am eu suptiscălitul că m-am hirotonisit preot în zilele prea înălțatului nostru domn, Barbu Dimitrie Sirbei v(oe)v(o)d.

108. Corect : Vogorîde.

109. Carte grecească de rugăciuni — euhologhiu. Sec. XVII.

Și cînd au venit tot atunci împărăteștile oștiri rusești și turcești, fiind război în Țara Românească și mare prăpastie de orice. Popa Stanciu Popescu ot Murgaș.

(C. r. v. 263, ex. IV, foaia albă de la început, verso).

196

1859, ianuarie 1¹¹⁰, s-au întărit de domn în Moldavia A. Ioan întiiu Cuza. Și în București i-au dat voturi la 24 ianuarie tot pentru el, de s-au ales și pentru România noastră, unindu-să prințipatele amîndoă, rămîind amîndoă una și un domn peste amîndoă. Au venit zisul domn și în Ploiești, la 7 februarie tot acest leat, sîmbătă, s-au primit de oraș cu atîta mare slavă și cinste, cu mare luminație și cheltuieli. Au tras domnul drept la biserica Sf. Ioan și de aci la Matachi Polifron, unde au stăruit ca 24 de ceasuri și au plecat la București. S-au plimbat seara cu droșca pîn luminație în Ploești. Cu venirea sa în Ploești, mii de oameni l-au întimpinat cu ieșirea innainte și primirea, atît orășani cît și streini din alte părți, precum și noi de aici. Bucuratu-s-a lumea de alegerea acestui prinț, săltat-au pruncii din fașă, veselia au ținut trei zili. Dee-i Dumnezeu ani mulți și buni a putea susține cîrma oblăduirii și a sa dorință în veci. Uuraa. Iar pe aristocrați dracu i-au luat și să-i ea.

(Însemnările lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 66-67).

197

La leat 1859, februarie în 6, am întimpinat pi măriia sa domnul Alexandru Ioan Cuza la Focșani, la mănăstirea Sf. Ioan, fiind domn pisti amîndoăi țării, Valahii și Moldavii. Și spre știință s-au însămnat aicea. 1859, f(evruarie) 6. Arh(imandrit) Benedict stariț.

(C. r. v. 758, dublet, din biblioteca Casei Bisericii, foaia albă de la sfîrșit).

198

1861, dechemvrii 11, au venit depeșa telegrafică vestitoare că s-au incuviințat de către înaltile puteri unire principatelor Moldova cu România.

110. Corect : 5.

(Din „Însemnare a unora din lucruri ca să să știe“, de logofătul Anghel Tufă, mort la 8 august 1874 sub numele de Anghel Tufescu).

(Ms. r. 4452, f. 3).

199

La anul 1861-1862 s-au proclamat definitivă unire a principatelor Moldova cu Țara Muntenească supt domnia lui Alexandru Ioan I-ii din familia Coza. Costachi Marco comis.

(C. r. v. 1034, dublet, foaia albă de la sfârșit).

200

La 1866, aprilie 3, au urmat revoluție în orașul Iași, în ulița mari, de către militarii munteni asupra mitropolitului Calinic și asupra publicului, întru cari s-au omorât, cu răniți cu tot, pînă la patru sută și mai bini.

(Însemnarea lui Panait Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, fața interioară a peretelui ultim).

201

La 1881, Martie 14, s-a făcut crăie țara rumînească.

(C. r. v. 1293, schimb 497 A, foaia albă de la început).

202

În ziua de 4, care în anul 1899 au fost Duminică, la ora 2, a îngropat pe Lascar Catargiu, șefu partidului conservator. Și tot Martie 1899, a căzut de la putere Sturdza trădătorul. Iar în locu lui Catargiu s-a pus Cantacuzino ca prim ministru al partidului conservator, care a venit la putere tot în acest timp.

Catargiu a fost dus la Sibiu. Și cînd l-a chemat regele să formeze cabinetu, el a murit de bucurie.

Si tot în acest an, Sf. Paște a căzut în 18 zile acestei luni.

În luna lui Martie în 1899 a fost ca un fel de rebel civil ¹¹¹.

(C. r. v. 433, achiziția C 145689, f. 13 v — 14).

111. Denumirea este improprie. De fapt prima parte a anului 1899 se caracterizează prin mișcări muncitorești. A avut loc adunarea generală a membrilor celor două cluburi muncitorești din București, la care s-a stabilit și ținerea Congresului P. S. D. M. R. pentru data de 20 apr. — 20 mai (Nota red.).

203

Revoluția Română din 1907, începută la 1 ianuarie și abia domolită la 1 maiu, țaran(ii) contra boerilor, să le dea pământ și drepturile lor.

În județul Dimbovița nu s-a resculat decît comuna Răsvad, la care a venit degrabă școla de cavalerie din tirg, că atîta armată mai era acolo, și a omorît 9 omeni și 13 răniți.

Ion Diaconescu ¹¹², 1907, septembrie 16.

(C. r. v. 393, ex. 2, foaia albă de la început).

204

La 14 August 1916, ora 9 1/2 seara, s-a decretat mobilizarea generală în războiul cel mare.

Scris de mine Tache Petrescu la Butimanu. Eram în acel moment subdirector general al serviciului munițiilor în Ministeru de Război.

(C. r. v., 1083, schimb 1, f. 9).

Vezi și capitolele : Istorie economică, socială, administrativă, drept, nr. 2. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței nr. 16, 87, 107. Lăcuste, nr. 3, 15. Epidemii, epizootii, nr. 27. Prețul și circulația cărților, nr. 40, 63, 91. Incendii, nr. 5. Cutremure de pământ, nr. 54, 55, 70, 95, 211. Eclipse, comete, mitologie populară, nr. 13, 15, 52. Cronici mici, nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

112. Cîntăreț la biserica din Șerbănești (Dimbovița).

II. RĂZBOAIE, OCUPAȚII STRĂINE, NĂVĂLIRI DE PRADĂ

1

Să să știe de cînd au prădat tătarai țara Moldovăi în domnie lui Vasile vodă, leat 7158 (1650).

(Ms. r. 296, f. 131 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640).

2

În anul 7162 (1653), luna octombrie 5. Această carte, ce să chiamă Minei den luna lui ghenar, o au fost luat cîndu au venit Timuș, feciorul lui Hmil, cu căzacia și au perit, de i-au bătut ungurii și cu leașii și munțeanii cu moldoveanii la Suciava. O au cumpărat Cristea, fratele lui Bosnici, și iar o au dat în be-searecă la Arh(a)nghelu în trăg în Suci(a)vă, de unde au fost, ca să-i fie de ertare de păcatele lui și a părinților lui.

(Ms. s. 779, f. 75 v — 80).

3

Cîndu au venit împăratul de au bătut Cameneța (și au loat-o ¹. Atunci du(m)nu Duca... ².

(Însemnarea lui Gr. Botăș).

(C. r. v. 45, schimb 11, f. 268 v).

4

...Și au dat prie aiastă sv(i)ntă Evanghelie 16 lei bătuți, cînd au venit leșii la Suceava, cînd au bătut leașii tabăra cia turciască la Hotin ³, în dzilile lui Ștefan voevod snă Petreceico,

1. În 1672.

2. Scrierea ștearsă și tăiată la legat.

3. În 1673.

cînd au venit 12 hamani leșești în țară și au adus pe Costandin vodă la Suceava, să-l pue domnu în Țara Muntenească, să să știe. În anul 7182, luna noiembrie 4 zile, iar de la Hristos 1673, crugul lunii 18, al soarelui. Și am scris eu, diaconul Ursul ot Arhanghel din tîrgul Sucevei.

(De altă mină :) Această carte o au luat în 12 zloți și o au adus din Moldua și o am cumpărat eu popa ot satul Hălmezău.

(Ms. s. 5, f. 112. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 7).

5

Am scris cîndu am venit tătarii de au iernat în țară și au gonit pri leși den țară pri bogoia (? cuvînt tăiat la legat). Vă-l(at) 7182 (1674), ghinar 8.

Aicea am scris eu Glegori Botăș cîndu au venit împăratul al doilea rînd, cîndu au mărșu la căzaci(i) din Sici⁴. Văleat 7182 (1674) (restul datării șters).

(C. r. v., 45, schimb 11, p. 379, 384 v).

6

Cînd au mersu vezeriul în Țara Căzăcească și au bătut Ciahrinul⁵ și au fost cu muscali(i) și cu căzaci(i) au fostu ... (un cuvînt tăiat la legat) voivod de la Muscu, și în țară au fostu domn Anton vodă Dracul⁶.

(C. r. v. 45, schimb 11, f. 296 v).

7

Să să știe de cînd au vinit hatmanul Koneskii leșescu în Bugiag, let 7192 (1684).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640).

8

Această carte scris-am eu, Vasilie dascalul Mold(o)vanul, cîndu am ședzut la mănăstire la Plosca la Hinidoră, pre sama popei lui Simon, cînd am ședzut în Mada. Scris-am cîndu au fostu Bl(ago)veșteniia luni după Paști și era frig și nemții în țară. Cîndu au mersu ficiorul lui Apafi Mihaiu craiul Ardelului la Be(ci), v(ă)l(eat) 1695, april 11 dnă.

(Ms. 1838, f. 175 v).

4. În 1674.

5. În 1675.

6. Antonie Ruset (1675-1678).

Eu, popa Ion din Aștileu, am scris cîndu au bătut turcii Lipova și o au făcut tot prahu, anii 1695.

Cu mila lui Dumnedzău scris-am eu, popa Ion diîntru Aștileu, atunci, cîndu vinisă nimeții de la Peteruvaru dă trecură pă Crișu cătră Ardealu 7 sute de cară totu pre Crișul Reapede, anii 1696.

Eu, popa Ion ot Aștileu, am scris atunci, cîndu să împăcasă turcii cu nimeții de pusără pace 25 de anii, anii a lu H(risto)s 1699. Atunci au făcut Aradul.

În luna lui cuptoriu, în 26 de zile, au tăiatu curuții pre sirbi în Olosigu ș-au aprinsu Olosigul într-o duminică, anii 1703.

(Ms. r. 4151, f. 190 v., 231, 248 v. și fața interioară a peretelui ultim).

10

Să să știe de cînd au vinit Petre împărat în Moldova de s-au bătut cu turcii și s-au dus Dumitrașcu⁷ vodă cu dînsul și au prădat tătarăi țara, leat 7219 (1711).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640).

11

(1711)... Dară scrisori jăluiră că n-au, zicînd că scrisorile ce au avut li s-au prădat cînd i-au robît și pre dînșii cu copiii lor și cu tot ce au avut tătarăi, la vreme cînd au călcat oștile moschicești pămîntul Moldovei cu Petră împărat, și pe urmă scăpînd de la robie...

(Din cartea de judecată a lui C. Mavrocordat din 3 iulie 1750 pentru dijmă din Jăgălie-Fălciu).

(Documente 131/CCXLVII).

12

Scris-am multu păcătosu și greșitul a nume între preuți, păstoriului sufletesc, popa Ghirilă de Aciua, în anul 1715 ci-au spartu turcii pacea cu neamții.

(Ms. r. 6022, f. 96 v.).

7. Cantemir.

13

Să să știe de cî(n)d au fostu tătari(i) în Ardeli, au fostu veletiu 7224 (1716).

(C. r. v. 329 A, unical, p. 570 v).

14

Să (să) știe de cînd au venit nemții în cetate⁸, 7225 (1717).

(Ms. s. 108, iața interloară a peretelui ultim. Ed. : MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 137).

15

Să (să) știe de cîndu am venit eu, Dumitrașco, aici la mănăstire la Beserecani și ne-u prădat nemții, în dzilele lui (Mi)-hai vodă⁹, anul 7225 (1717).

(Ms. s. 222, f. 3. Ed. : MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 323).

16

Să (să) știe de cîndu au prădat tătarii țara Moldovii în dzilile lui Mihai voevod în domnie a trie.

(Ms. s. 103, f. 122 v. Ed. : MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 132).

17

Să să știe de cînd au vinit nemții să e pe Mihaiu vodă din Iaș și s-au bătut cu tătarii, leat 7225 (1717).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 640).

18

Ion Mihai Racoviță voevod dămu știre pentru aciastă sfîntă Liturghie, precum am cumpărat-o de la tătari, cîntu au prădatu tătarii țara din fapta unui bețivu blăstămatu, de un ficior a unui Dumitrașco logofet din namul Cearescu, anume Vasil(e), ce au fost și stolnic, care pradă și robie ce au făcut, de cîndu-i Moldova pin acmu nu au fostu. Trebuie a-i dzice toți fiiul pierdzării. Ce orcar(e) preut ar cînta sfînta leturghie pre aciastă sfîntă carte să aibă a-l blăstăma la toate leturghiile, să n-aibă parte cu H(risto)s, ce cu Iuda și cu trecletul Arie și

8. Neamțului.

9. Mihai Racoviță, în a treia sa domnie în Moldova (1715-1726).

cu toți cei lepădați de H(risto)s. Și am dat la beserica domnii mele din târgul din Eși, ce este făcută la vană, unde-i hramul Înviere sfintului și dreptului Lazar, ca să fie acolo pînă să va aședza lucrurile. Și aședzîndu-să, iar să meargă unde au fostu mai înainte, la mănăstire Bogdăanii. Anul 7225 (1717), februarie 13 zile.

(Ms. s. 29, f. 23-57. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 45, cu greșeli de lectură și de transcriere).

19

La let 7227 (1719) au venit nemții să ia pe Mihaiu vodă din Eși și-au biruit vodă cu tătării. Atuncea au făcut Mihaiu vodă Racoviță o cruce de piatră drept cetățue, care este și pînă astăzi foarte minunată.

(Insemnarea biv vel pitarului Toader Jora).

(Ms. r. 50, f. 38 v — 39. Ed.: CATALOGUL, I, p. 121).

20

Scris-amu eu popa Vasalie din Aștileu cîndu au dusu 21 de sute de vacancioși (?) de la Orade către Dobrișinu, la anii 1734.

(Ms. r. 4151, f. 19).

21

Să știe de cîndu s-au bătut niamțul cu Brandiburdu, 7242 (1734), și l-au învins pe niamț.

(Ms. s. 103, f. 122 v. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 133).

22

Venit-am aicea la sfînta mă(nă)stire a Ungureului¹⁰, ce să odivoiaște praznecul sfînților voivozi Mihail, Gavril și Rafail, pînă vremea catanilor, la mai 20, 7245 (1737). Tudor logofăt.

(C. r. v. 10, exemplarul I, găsit de C. Erbiceanu la mănăstirea Ciolanu-Buzău, f. 172 v.).

10. Unguriului.

23

Cînd s-au prădat Tirgoviștea și s-au arsu, în vremea cînd au venit cataneale aici în țară, în zilele lui Costandin Nicolae voevod ¹¹, septembrie 12, l(eat) 7246 (1737).

(C. r. v. 109, dublet, donația Eloriei Spitalelor Cîvile, fața interioară a peretelui ultim).

24

Să să știe de cîndu au vinit cazacii în Eși și au agînsu păr în Focșeni, în dzilile mării sale lui Gligorie Ghica vo(evo)d, ¹² și mărie sa vodă au eșit din Eși de frica cazacilor și au făcut urdiș păr la Gălai și păr la Serbănești (...) ¹³. di la Șimenis (?) au mersu tij la Gălați și de la Gălați au mersu (...) ¹³. Velet 7247 (1739), sept(emvrie) 28. Și într-aceste zile ce scriu mai (...) ¹³.

(C. r. v. 45, schimb 9, exemplar 14, f. 96 v.).

25

La leat 7247 (1739) au venit moscalii al doile rînd în domnie lui Grigore vodă Ghica bătrînul.

(Însemnarea biv vel pitarului T. Jora).

(Ms. r. 50, f. 39 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 121).

26

De cîndu s-au bătut soltanul cu nohail. Noi eram la Putna cu ispravnicu (...) ¹⁴. E-u luoatu cu sila de pi la bostani turciști și e-u dus la război. Și au perit toți ca niști becișnici. Și soltanul au scăpatu cu fuga în tîrgu în Căușani de spaima nohailor (...) ¹⁴ cumu-i obiceru turcului, că fug ca muiarile, și nu ști că turcu-i tucos (?) și moldovanu fricos și cine știi hele (?) turcului sîntu (...) ¹⁴. Și eu am fostu acolo cu ispravnicu Ion, stăpînul meu, și am văzut acele toti, cîti am scris, toti sîntu adivărați. Maftei Hil(i)mon, velet 7265 (1757).

(Ms. r. 256, f. 32—35. Ed.: CATALOGUL, I, p. 559).

11. Constantin Mavrocordat, în a treia sa domnie în Țara Românească (1735-1741).

12. Grigore al II-lea Ghica, în a doua sa domnie în Moldova (1735-1739).

13. Foaia ruptă.

14. Foaia tăiată la legat.

27

Să să știi de cînd au prădat tătarăi țara(ra) Moldovii în domnie lui Ioan Vodă Calimah¹⁵ pâr a nu vini din Țarigrad, în zioa crucii, leat 7267 (1758).

(Ms. r. 296, f. 32. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640).

28

La anul 1758, săptemvrie 14, au prădat tătarăi țara de jos, în domnie lui Ioan vodă Calimah.

(Ms. r. 3593, f. 83).

29

Let 7267 (1758), săpt(emvrie) 14, au venit tătarăi de au prădat țara din Eș în jos pîn în Focșeni, fiind cu oaste Crim Ghirei soltan, care s-au făcut han făr de voe turcilor. Și neputînd turcii face într-alt chip, i-au trimis caftan și sabii de hănie, cînd au luat și domnie țărăi Moldovii Ion vodă Calmăș, și Scarlat Ghica voevod¹⁶ s-au dus la Țara Românească cu domnie.

(Ms. r. 2776, f. 62 v.).

30

Let 7267 (1758), sept(emvrie), au prădat tătarăi țara Moldovii parte din gios 6 ținuturi și mare robie au fost, că au lovit făr de veste și au arsu Focșenii și au agiuns pîn la Rîmnic în Țara Muntenescă. Și la ace vreme nefiind domn în țară, maziindu-să Scarlat voevod de aice, au mârșu domnu în Țara Muntenescă. Și au venit domnu în Moldova Ion Theodor voevod. Și această pradă au fost făr de știre împărății. Și după ci s-au așăzat domnie, au venit poroncă mare de la Țarigrad și au mârșu cu boerii de Moldova la tătar și au plinit toată paguba țării de la tătar.

(Ms. r. 68, f. 195 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 164-165).

31

Să să știe de cînd au prădat tătari(i) șapte ținutur(i) în țara Moldovii și au făcut pagubă de 200 de mii de bungi de lei, de bani, făr de robi ce au robit, săptemvrie 14, let 7267 (1758).

15. Ioan Teodor Callimachi (1758-1761).

16. Domn al Moldovei (1757-1759).

Și au fost iarna fără omăt. În toate zilele arde pojar di la noiembrie pînă la martie cald și pulbere și săcetă în toate zilele. Let 7267 (1759).

(Însemnarea ieromonahului Pahomie, starețul schitului La-poșul Dărmănești).

(C. r. v. 61, dublet 3, III. 171167, a cincea foaie nepaginată de la început).

32

7264, iară de la Hristos 1756¹⁷, indication 4, slova pashaliei 803 vesect fiind, sep(temvrie), au robit tătarii țara de gios.

(Însemnarea călugărului Vitalie de la mănăstirea Neamțului).

(Ms. r. 704, f. 1 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 454).

33

La 1759¹⁸, sep(emvrie) 14, au prădat tătarii țara de jos. (Însemnarea lui Balș).

(C. r. v. 945, dublet, din cărțile lui C. D. Sturza, f. 232 v.).

34

7276 (1768). La acest velet s-au stricat pace, cînd era Gligori vodă Calimah¹⁹.

(Ms. g. 1340, f. 137).

35

7278 (1769), săpt(emvrie) 21, au intrat muscalii în Iași. (Însemnarea preotului Necolai, fiul preotului Ioan Blănariul de la Biserica Curelariului din Iași).

(C. r. v. 241, ex. 5, III. 195203, p. 442).

36

Am scris aicea în luna lui mart 20 d(ni), 1770, al popei Cîrstii de(n) mahalao Popei Soare, fiind aicea în orașul Bucureștilor trei ghinărari și muscali ostași.

(C. r. v 367, dublet 4, f. 252).

17. Corect : 1758.

18. Corect : 1758.

19. În a doua sa domnie în Moldova (1767-1769).

37

Să să știe de cînd a vinit al triile rînd în țara Moldovii moscalii și a făcut mari bătălie la Hotin de a perit șapte pașă și oaste nenumărată, de au scăpat viziriul cu ruga, în domnie lui Costandin vodă Mavrocordat²⁰ și pe Grigori vodă²¹ l-au luat viziriul, leat 7278 (1769).

(Ms. r. 296, f. 32. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640).

38

De cînd au robii turcii, în vreme muscalilor, 1771.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 277, schimb, f. 184).

39

„Cînd era oștile muschicești aicea în țară și era comandir oștilor măriia sa Alexandru Răpnin ghinărar“, Constantin Cocărăscu biv vel sluger a tradus, de la 2 octombrie 1769 pînă la 27 iunie 1771, din grecește „Noua scară“ a lui Ion Scărariul, cerindu-și scuze pentru greșelile ce le-ar fi făcut, „că întru adevăr vă mărturisesc că nu puțină osteneală am făcut, mai virtos fiind vreme de răzmiriță, am fost fugar pen munți și pen văi“.

(Ms. r. 3720, f. 355).

40

Întimplatu-mi-s-au și mie de am citit aciastă sfîntă cartea²² pă vreme dea răzmiriță, cînd au venit muscalii și-au luat Hotinul și-au venit la Eș și di la Eș au mersu de-u bătut turcii la Răbiia, și dea acolo o samă dintr-înșii au mersu la Focșani și di la Focșani au mersu de-au bătut toamna Galații și-au prins viu pe Costandin vodă²³, ficiorul lui Nicolaiu vodă, și ducîndu-l la Eș, au murit. Și primăvara au avut mare războiu cu turcii și-au luat multe cetăți, anume Bindiriul, Bugeacul și altea cetăți pîn Țara Tătărăscă, și toamna au luat Brăila și au trecut muscalii în Ța(ra) Muntenească. Și firmașul graf Romiņov au ernat

20. În a patra sa domnie în Moldova (1769).

21. Grigore Callimachi, a doua sa domnie în Moldova (1767-1769).

22. Carte românească de învățatură, Iași, 1643.

23. Mavrocordat, în a patra domnie a sa în Moldova (1769).

în Eși. Imbla văleat(u) 1771, mart 10. Și am scris eu Manolachi logofăt, zăt popa Andreiu.

(C. r. v. 45, schimb 9, exemplar 14, III. 229105,
f. 223 v — 224).

41

Scriptura et vocem sancti Efremi ex Siria, que descripte sunt in anno 1772, martius 9, quando habuerunt bellum Ecaterina imperatricza moscovita cum Turci et cum Tartari, descripte sunt ia sancta monasterie Secul per me deploratus, Estaphiuo Poppovico ex Transil. Albe Caroline comitat(us).

(Traducere :) Scrierea și cuvintul sfintului Efrem din Siria, care sînt prescrise în anul 1772, martie 10, cînd au avut război Ecaterina împărăteasa Rusiei cu turcii și cu tătarii, sînt prescrise în sfinta mănăstire Secul de mine vrednicul de plîns, Eustafie Popovici din Transilvania, din comitatul Alba.

(Ms. r. 3679, f. 9 v.).

42

1774, iule, s-au făcut paci între Poarta turciască și între muscali, fiindcă ține pe turci inchiși în Șumla, di le tăiasă și mîncare din toate zilele.

(Insemnarea lui Enachi Kogălniceanu).

(Ms. r. 156, f. 68 v.).

43

Cînd s-au făcut pace, după bătaia muscalilor celor de demult cu turcii, și s-au dus muscalii din țară, leat 1774.

(Ms. r. 3275, f. 145 v.).

44

Să (să) știi de cînd s-au dus moscalii din țara Moldovii, umbra velet atunci let 7283 (1775). Și aici au rămas domnu în țara Moldovii măria sa Gligori Ghica v(oe)vod.

(Ms. r. 1702, fața interioară a peretelui prim).

45

Să să știe de cîndu s-au dus muscalii din Moldova, la let 7283 (1775).

(C. r. v. 483, schimb 1, f. 229—230).

46

La leatul 1775, în luna lu octovrie la 14 zile, au eșit muscalii din București, lăsînd Țara Rumânească cu obiceiurile ca și mai nai(n)te, în zilele prea sfințitului mitropolit kiriu kir Grigorie mitropolitul Bucureștilor, iar aicia la sf(i)nta episcopie Rib(nicului) fiind păstor prea sfinția sa părintele episcopul kiriu kir Chesarie. Și am scris ca se se știe și din aicia înnainte.

(Ms. r. 1325, f. 125 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 558).

47

Să să știi de cînd au trecut moscale în Țara Leșească la let 1775.

(Ms. r. 256, f. 22 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 559).

48

Carte, adecă Ocitelnic²⁴, este a mănăstirii Solcăi. Am scris în zilele părintelui Methodie egumen(u) aceștii mănăstiri, fiind nemții stăpînitori pe aice, la velet 1776.

(C. r. v. 45, dublet 4, f. 384 v.).

49

Aceasta însămnaire să faci ca să să știe de cînd au venit nimțai în comanda Bucovinii, u Cernăuți, la let 7289, iar de la mîntuire lui Adam, 1780.

(Însemnarea logofătului Ilie Gligorcea din Carapciu).

(Ms. r. 1286, f. 24 v — 25. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 457).

50

Să să știe de cînd au fost împăratul nemțescu Iosif în Cernăuți și în toată Bucovina și au scos pe Ioan Novi de la Joltva și l-au așezat la Suceavă, la anul 1783.

(Însemnarea lui V. Tințilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

24. Carte românească de învățătură, Iași, 1643.

51

1783, mai 27, au venit aici la Braș(ov) împăratul Iosif al doilea, venind a doo oară aici la Braș(ov), și au șezut numai o zi și apoi au plecat spre Aromsec²⁵.

(Însemnare din Brașov).

(Ms. r. 2326, fața interioară a peretelul ultim).

52

Să să știe de cînd au trecut prin Bucovina, pin Cîmpulungul Moldovinesc, puternicul și marele împărat Iosif, împărat nemțascu. Și n-au trecut într-ascunsu, ci în vedere a toată lumi și toți l-au văzut cu ochii lor. Care și eu nevrednicul m-am învrednicit a-l vide, cu mvăd pe fieștece om. La cursul anilor de la zidire lumii 7291, iar de la mîntuire lumii 1783 și pe lătinie veleat 7291, iar de la H(ristos) 1783, în luna lui iunie 3 zile au trecut prin Cîmpulungu.

53

1786, avg(ust) 5, s-au început războiu, athomaniceasca Poartă cu poarta rusească i chesaricească.

(Ms. r. 1433, f. 136).

54

La anul 1787, avgust 15, au venit veste la Eși precum că s-au stricat pace și au început a treci turci în sus să să bată cu moscalii.

(Însemnarea paharnicului T. Jora).

(Ms. r. 50, f. 40 v — 41. Ed.: CATALOGUL, I, p. 121).

55

Să să știi de cîndu s-au stricat pace întri turci și întri moscali la liat 1787, august 5, s-au închis solu în Țarigrad, fiind domn Moldovi mărie sa Alexandru Ipsilant voevod, foarte om cuminte și milostiv. 1787, august 25.

(Ms. r. 1536, f. 127 v).

56

1787. Acestu sfintu Apostol²⁶ și cu toate cărțele sfentee mănăsteri Cornetu s-au păstratu de robul lui Dumnezeu Ioan

25. Hâromszék — Treiscaune.

26. Ediția București, 1784.

erei, fiindu preotu alu pământului, fiindu-că au fostu răzmiriță foarte rea,²⁷ că Dumnezeu știe cum le-amu purtatu pân petri și pîn în Ardealu. Popa Ioan ot Cornetu sin Ioan (indescifrabil).

S-au începutu răzmirița di la luna feavrorie.

(C. r. v. 466, f. 149).

57

Să să știi di cînd au venit moscalii în Moldova al doile rîndu, velet 1788, avgust în 15.

Și s-au dusu la velet 1792 april, la duminica sf. Tomii.

(C. r. v. 165, dublet 2, ultima foaie albă de la sfîrșit. Ed.: O. Lugoșianu, INSEMĂRI, p. 127).

58

Să să știi de cînd au venit neamții în Moldova la anul 1788.

(C. r. v. 594, dublet, p. 120-121).

59

Să să știi de cînd au întrat neamții în orașul Eșii și au prins pi măriia sa Alecsandru Ipsiland v(oe)vod, sîmbătă la 9 ciasuri de zi, let 1788, apr(ilie) 8.

(Ms. r. 3319, f. 131 v.).

60

La velet 1788, apr(ilie) 8, au vinit niamții în Iași și au luat pi măriia sa Alexandru Ipsilant v(oe)vod și l-au tremesu la împărății lor. Și era a doao zî Floriilor. Și am scresu eu pentru pomnire. Mihalache Vartic căp(itan).

(C. r. v. 96, f. albă de la sfîrșit).

61

La velet 1788 au venit nemții și moscalii la Hotin și au luat Hotinul și Tighine și Cetatea Albă și Vozie și toată Țara Montenască și au trecut și piste Dunăre și au luat mult loc. Mai pe urmă au luat și cetatea Smilu și Gălații.

(C. r. v. 241, ex. 1, III. 195.203, a doua foaie tipărită, nepaginată, de la început, verso).

27. După cum se știe, țările române au devenit teatrul operațiunilor militare desfășurate în războiul ruso-turc (Nota red.).

62

Noem(vrie) 4, (17)88, au intrat vizirul în Buc(urești) iar în 6 s-au dus.

(Ms. g. 1321, fața interioară a peretelui ultim).

63

1788, noemvrie 5, ocoliți fiind și împrejurați de cumpliți voluntari nemțești, cu foc cumplit ne-au ars toate zidurile, bucatele și altele ale mănăstirii dinprejur, iar războiul s-au început și venirea turcilor în țară la anul 1787, octomvrie, (iar unii zic că au fost începerea războiului la august 1). Și am scris eu Dionisie Ec(lesiarhul) ot epis(copia) Craiov(ii).

(Ms. r. 1117, f. 8 v. Ed. : CATALOGUL. IV, p. 119).

64

Să (să) știe că am scris eu, Anghel diiaconu de la Scăeni, fiind în vreme de răzmiriță, cînd să învrăjbiise împărăția turcească cu ce nemțească și cu împărăteasa muscalilor, și umbla anu 1788.

(C. r. v. 42, p. 198).

65

Să să știe de cînd au venit cătanele și s-au făcut răzmiriță și au intrat turcii în Moeci de au tăiat mulți oameni, l(eat) 1788.

(C. r. v. 250 A, schimb, f. 51 v. din partea a doua a volumului).

66

Octo(mvrie) 1, (1788), spusă Suliman aga beșleaga că au luat robi turcii din țara Bănatului ot Sebeș 26 oameni, mueri și copii, că l-am întrebat de ce au dat 7 tunuri, și zise de aciastă veste.

(Ms. r. 1612, f. 127).

67

Să să știe că am scrisu eu, Dumitrache al popei Gheorghe de la Besereca Domnească din Tîrgoviște, fiind domnul nostru Io Necolae Petru Mavrogheni voevod, fiind răzmeriță rea de turci, cînd au luat pã vătafu Radu de l-au dus la București cu totu. Și am scrisu ca să (să) ție minte, cîndu eram în case la mitropolie, și au venit mulțime multă de turci aici în Tîrgoviște, care n-amu mai pomenitu niciodată. Maiu 24, 1789.

(C. r. v. 434, dublet A. 3555, fața int. a peretelui ultim. Ed. : O. Lugoșianu, ÎNSEMNĂRI, p. 188).

68

Scris-am cu Dumitrache al pop(ii) Gheorghe de la Biserica Dumnească din Tîrgoviște, în zilele prea luminatului domnul Io Necolae Petru Mavrogheni v(oe)v(od), fiind și răzmiriță rea de turci²⁸, cînd s-au dusu în Brașov. Leat 1789.

(C. r. v. 111, ex. 21, f. 106 v — 107).

69

Însămnaire de cînd au venit hanu în Hotin, let 1789.

(Însemnarea logofătului I. Grigorcea din Carapciu).

(Ms. r. 1286, f. 66. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 457).

70

1789, în ziua Innălțării D(omnului), 1000 de păgini ș-au lăsat cai săi și hainele și au plecat pe munți, cu gînd să robiască sa(te) în Țar(a) Ungur(ească), la locul ce se chiamă Brădet. Și s-au făcut un nor și au dat o piatră cu tunete și cu fulgere groaznice. Dar i-au bătut dă i-au mai omorit. Pe la 17 zile dintr-înșii au venit bătuți de Dumnezeu și leșinați. Popa Ioan ot Argiș de la bis(erică) vl(a)d(i)chii au spus, și ei au zis că i-au bătut Dumnezeu diaurilor.

(Ms. r. 1612, f. 127. Ed.: D. Furtună, ÎNSEMNĂRI, p. 15).

71

În luna lui octom(vrie) 7 zile, la leat 1789, au plecat măriia sa Nec(u)lae Petru Mavrogheni voevod la Giurgiu pentru frica muscalilor i a nemților. Și la 29 de zile, tot a lui octomv(rie), leat 89, luni seară, au intrat nemții în București cu mare isihie. Si la maiu 3 zile, vineri dimineață, la leat 90, au plecat la ordie către Giurgiu.

(Ms. r. 1817, f. 144 v. Ed.: REVISTA ISTORICĂ, II, nr. 1, ian. 1916).

72

1789. octomvrie 7, duminică la 5 ceasuri din zi, au plecat mării sa Neculae voevod Mavrogheni din mitropolie la Giurgiu, iar la 29 seara au intrat nemții în București, 1789.

(Ms. r. 2601, f. 318 v.).

28. „Aici în Tîrgoviște” (foaia interioară a peretelui ultim).

73

1789, oct(omvrie) 7, de cînd au fugit Mavroghenu din București, iar în 29 tot ace(stei) luni au intrat nemții.

(Ms. r. 1398, fața interioară a peretelui ultim).

74

1789, noemv(rie), au intrat nemții în București, prințip Coborgu.

(Ms. r. 1433, f. 136).

75

Astăzi zi întiu a lui noemvrie, la 12 ceasuri din zi, au intrat nemți în București și au început a trage clopotile. 1789.

(Ms. r. 1326, f. 36 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 560).

76

S-au începutu răzmirița neamtu cu turcu la a(nul) 1787, av(gust) 15. Și făcîndu-să catane din Țara Rumânească dupe suptu poala muntelui la împăratu nemțăscu, păza la Gura Lotrului și trecea hoțește peste munte și prăda mănăstirile Bistrița, Hurez, Arnota, și li-au dat focu și li-au luat toate dobitoacele, după cum și satelor împrejur. Fiindu năstavnicu și ig(umen) aici la mă(năstirea) Bistriții kir Nectarie din episcopîia Ri(mnicului) și la mă(năstirea) Hurez kir Rafail din mă(năstirea) Hurez și arhereu eparhiei aceștia prea sfinția sa părintele ep(iscop) kiriu kir Filaretu.

Și la an(ul) acesta 1789, oc(tomvrie) 26, au scoborit și nemții la Dunăre.

Si eu, aflîndu-mă aici, la mă(năstirea) Bistri(ții), am cetit acest Otășnic și am scris ca să să știe.

Gheorghie pro(e)g(umen) Fereș, brat Nectarie igumen. Și am scrisu în luna lui dechemvrie 15, 1789. Apoi vine ianuar 1790.

(Ms. r. 2516, f. 368).

77

Vedi-să mai sus, cu leat 1786, cu stăpinirea domnului Necolae Mavroghene în 3 ani, orînduit de împărăția otomanicească asupra Țării Nemțești, dînd pricina nemții cu sculara asupră-i și biruiți fiind, au fugit. Și așa Mavroghene, cu mulți ostași turci să orînduise asupra nemților. Si avea acia bătălie pă

virfu munților. Pă cine găsea, îl tăia, îi lua capul și îl duce la Mavroghene, măcar și creștin. Le da celanguri dă argint și capoate roșii, măcar și dă ai noștri. Așa ținu 3 ani. S-au scos din domnie și trecind pă la Rușucug, l-au omorit turcii. Îndestul au pătimit țara la trecerea lor la munți.

(Însemnarea încheie lista domnilor Țării Românești, de autorul „Multelor întâmplări ale vremii“).

(Ms. r. 4717, f. 8 v — 9).

78

Aicia au iscălit nevreadnica mîn(ă) a popii Nicolae sin pop(a) Tănasiu Țundrescu Pojogeanu, în zilele cînd era neamții cu ordiia la Rădovan, la luna lui săpt(emvrie) în 14 zile, ca să pomenească, la leatul 1790. Popa Nicolae Țundrescu Pojogeanu.

(C. r. v. 356, uncat, f. 306).

79

Și am scris eu, robul lui Dumnezeu Theodosie polcov(nic) în zilile prea înălțatului împărat Iosif, cînd avea bătălie cu împărăția turcului și să afla armadiia pre puternici(i) împărăție chesaricești coborită într-aceste 5 județe ot prezu Olt, cit și într-acelelante 12 județe du peste Olt.

Și eu, aflîndu-mă într-această vreme în județul Vilci(i) zapciu în plasa Oltului, în zile(le) dumnealor boerilor is(pravnici) dumnealui biv vel aga Costandin Bengescu și dumnealui Manolache Cuparu, și eu fiind cirac dumnealui Cuparului. Și am scris marți, în zilele 24 ale lui septemv(rie). Și cine va citi, rugîndu-mă ca de va fi greșit din slove sau din cuvinte, să să diorit-hosească greșaa. Și sînt Theodose polcovnic.

(C. r. v. 475, dublet, achizitia 1018/1954, iața înteroară a peretelui ultim).

80

Născutu-mi-s-au fiul meu, kir Stefan, în luna ghenarie 9 zile, în zilile prea înălțatului și prea puternicului împăratu Iosefu al doilea, chesar din Țara Nemțescă de la Beciu, cîndu au gonit pe turci peste Dunăre dincolo. Și eră luna lui ghenarie 9 zile și eră veleatu leat de la H(risto)s 1790.

(C. r. v. 232, schimb 4, f. 118).

81

L(eat) 1791, iuli 28, s-au vestit pacea neților cu turcii, citindu-să cărțile în marile divan, în casele dumnealui vist(ierului) Nicolae Brincoveanu, fiind din partea (...) ²⁹ Mitroskii cel întâiu. Al doilea ghinărar Maier (...) ²⁹ împreună la divan, iar poruncitor Mitroskii (...) ²⁹.

(Însemnarea lui Dimitrie, biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 202 v — 203).

82

La velet 1791, octomvrie 7, au răposat măriia sa cnez Alexandru Grigorovici Potimkin, fiind comandir oștilor împărății rusăști. Și au vinit în loc(ul) mării sale graf Bezborodi de au săvirșit pace cu Porta împărății otomaniști. Mihalache Vartic căp(itan).

Să (să) știa de cînd slujimu la dumniului sărdariul Alecu Beldi. Și s-au făcut pace și s-au rădecat moscalei la maiu 15. Și am scris pentru pominiare, la let 1792, fev(ruarie) 28. Mihalache Vartic.

(C. r. v. 96, p. 272 și foaia albă de la sfîrșit).

83

La ani 1792, ghenar 1, s-au hotărit pace între împărăția moscului și a turcului.

(Ms. r. 1568, f. 115).

84

1792, ghenarie 13, de cînd s-au făcut pace turcii cu nemții, domn fiind în București mărie sa Mihail Suțul voivod ³⁰. Pentru care am înseinnat întru această carte să să știe.

(Ms. r. 3514, f. 219 v.).

85

La velet 1793, iuli 5, au conăcluit ixșălenția sa solul Rosii la Scîntei, ț(nutul) Vasluiu. Apoi au mărșu la Oncești și treace la Țarigrad pentru așăzare păcei, la domniia luminatului domn măriia sa Ioan Mihail Costandin Suciul voevod ³¹.

(Ms. r. 770, f. 81. Ed.: CATALOGUL, III, p. 43).

29. Foaia tăiată la legat.

30. În a doua sa domnie în Țara Românească (1791-1793).

31. Mihai Suțu, domn al Moldovei (1792-1795).

86

Să să știe de cîndu s-au spartu satele în Țara Turcească, cîndu au tăiatu pe Imina la Nicopol, 1797.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, f. 196 ȳ).

87

La anul 1797 s-au sculat leșii asupra Bucovinei.

(Însemnarea lui V. Tintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

88

Scris-amu eu, protopopu Vasilie, cîndu s-au însuratu Ștefanu meu, în luna lui inărie 17, anu 1798.

Intr-acela anu s-au sculatu nemiși de au mer(su) la Vranție și n-au trebuitu la înperatu, ce i-au țipatu napoi și le-au luat u barmege, caii și arme(le).

(Ms. r. 2302, f. 137 ȳ — 138).

89

Această însemnere pentru satul Celeai, cîndu s-au spartu de ostă a lu Alo pașai. Și s-au spart într-o sînta vineri, în luna lui marte. Și era domnu în București Io Costandin Ghiorghie Agerliu ³² voivodu, leat 1798. Și am scrisu eu, Flore logofăt ot Siliștor.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, f. 117 ȳ — 123 ȳ).

90

1798, de cînd s-au bătut Pasmagiu cu turcu și l-au biruit turcu.

(Însemnarea diaconului Neagu).

(C. r. v. 581, dublet, f. 127 ȳ).

91

Să să știe că în zilele întunecatului domnului Ionu Costandinu Gheorghe Agialucu ³² voivodu au venitu la Dii să să bată

32. Constantin Hangerli (1797-1799).

și au topitu oste, cîtă, nu să știe, și saraori, nu să știe. Și după aciaia au (...) ³³.

(C. r. v. 456, din biblioteca „Casei Bisericii”, 652, f. 175).

92

La leat 1802, maiu 19, s-au spart Bucureștii de frica cîrjalilor.

(Ms. r. 5500, f. 220 v).

93

Leatu 1802, cînd au venit cîrjalie în Caraci și s-au spart toată țara, într-o sîntă mercur, iunie 1.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, f. 148 v).

94

Să (să) știi de cînd au venit moscalii aici în țara Moldavii umbra veletul 1806, noemvrie 8. Și au șazut pîră la 1812.

(Ms. g. 644, f. 112).

95

Să se știi de cînd au vinit moscalii în țara Moldavei, let 1806, noiamvrie 16, viniri sara, cu pricina lui Ipsilant. Ion, cel ci am fost și sînt și voiu să fiu.

(Ms. r. 3319, f. 131 v).

96

Moscalii au venit în Moldova și în Valahia în anul 1806, noemv(rie) 17.

(C. r. v. 688, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 26, foaia albă de la început).

97

Să se știe de cînd au trecut moscalii în Moldova la anul 1806, noemvrie 25. Au trecut pi la Movilău la Moldova.

(Însemnarea lui Ioan, fiul preotului Theodor din satul Păulești).

(Ms. r. 3644, f. 2).

33. Foaia tăiată la legat.

1806, noemvrie 30, au venit turcii în București, într-o vineri seara, au șazut 13 zile. Și la dechemvrie în 13 au venitu muscalii, într-o joi la 7 ceasuri din zi. Și cum au sositu la Colintina, au datu 3 tunuri. Și cum au auzitu turcii tunurile, au început a fugi din târgu și au eșitu la Văcărești. Și s-au luat cazacii după dînșii și i-au ajunsu pă cei du pă jos pînă la Odăi, și i-au tăiatu pă toți ciți au fostu, ca la 400, iar cei călări apucase de fugise mai de dimineață.

București, 13 dechemvrie 1883. D(imitrie) Gh(eorghiu) T(eișanu).

Prescrisu de la foaia dintii³⁴, care amu lepădat-o. Si atîta au fost de rău scrisă, încît d-abea amu descifratu slovele scrise.

(C. r. v. 165, dublet 1, prima foaie albă, netipărită, de la început).

99

Să să știe de cîndu au venit moscalii acum, la leat 1806, dechemvrie întiiu.

(Insemnarea postelnicelului Toma din Focșani).

(C. r. v. 61, dublet, din biblioteca Casei Bisericii, nr. 117, prima foaie albă de la început, verso).

100

1806, dech(emvrie) 12, au venit muscali în București cu Costandin vodă Ipsilanti și s-au început război cu turci, cîndu i-au și gonit din București. Nectarie mo(na)h Coz(ii).

(C. r. v. 223, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii” nr. 651, prima foaie albă de la început).

101

Să să știi de cînd au venit muscalii în București, la luna lui dichemvrie, la 13 zile, la leatu 1806.

(Ms. r. 2303, f. 1).

102

Să (să) știe de cîndu au venitu moscali în București, în luna lui dechemvrie 13, într-o joi, leat 1806.

(Ms. r. 4602, f. 128 v.).

34. Din *Pilde filozofești*, Tîrgoviște, 1713.

103

Și am scris eu Chiriță pentru ca să știe de cîndu au venit muscali în București. Să știe de cîndu au venit muscali, joi pã la 7 ciasuri, în luna lui dechemvre în 13 zile, 1806.

(Ms. r. 3163, f. 162 v.).

104

La leat 1806, dechemvrie 13, joi, la 8 ciasuri din zi, au sosit muscali în București și au gonit pã un pașã anume Trestenicleolu și i-au tăiat pã turci groaznec. Și au fugit Ipsilantu mai nainte la Rusia, tot într-acest an. Și am văzut cu ochii miei cum tăia muscali pã turci și am scris ca să nu uit.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 244).

105

La leat 1806, dechemvrie 13, au venit muscalii în București, la 7 ceasuri din zi, iar turci, deaca au auzitu tunurile muscalilor, n-au mai stătut în București, ci au fugit. Și s-au luat cazacii dupea dinși și i-au ajunsu pã la Odăi și i-au tăiatu rău.

(Ms. r. 5500, f. 259).

106

L(eat) 1806, dech(em)v(rie) în treisprezece, au venit muscali în Bu(cu)rești, zioa ierea, joi, la opt ceasuri.

L(eat) 1807, mart în doă, în zioa sfîntului Theodor, simbătă s-au dus la Giurgiu.

(Ms. r. 1319, f. 282. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 546).

107

1806, au venit muscali aicea în București și au scos turci din țară. Intii au venitu ghi(ni)raru Miloraduvici, al doilea ghi(ni)raru Kamendski, al treilea Kojnikov.

(Ms. r. 2129, f. 122 v.).

108

La 1807, fiind răzmiriță muscali cu turcii, aflîndu-să domn măriia sa Io Costandin Alexandru Ipsilant v(oe)vod, s-au întîmplat de au eșit turcii brăileni și au venit la Buzău, unde au făcut mari stricăciuni, tăeri, robii, foc. Iar eu, scăpînd din episcopie, cu nasul tăiat, am venit pînă aici la Pin. Ilarion iero(diacon).

(C. r. v. 42, p. 156. Ed. : „Bis. Ort. Rom.„ XXVII, p. 1272).

109

Să se știe de cîndu s-au născut copilu fratelui Neculae în zio de duminica Moșilor dimineața, în zilele prea luminatului nostru domn Iio Aliesandru Ipsilant³⁵ voivod.

Și era muscalii în Țara Rumânească. Să bătea cu turcii. Și era băjanie forte. Au trecut boeri la Țara Ungurească. Și au robit turcii tîrgul Buzăului și sate de pe cîmpu multe. Și era frică multă la toată lumea. La leat 1807, luna lui iunie, zile (...) ³⁶ în zio de sfintul Justin, la trei ceasuri din zi.

La leat 1807 am fostu robitu-ne forte la partea cîmpului. S-au tăiat neguțători mulți la tîrgul Buzăului. Și oameni la partea cîmpului s-au robitu. Iunie, zile 5.

(Însemnările lui Manolache Sersea).

(C. r. v. 552, dublet, f. 78 v — 82 v, 281 v — 282 v).

110

Pe această carte am petrecut-o și eu, robul lui Dumnezeu Costache biv cap(itan) za arie, proin vătav spătăresc al răp(osa-tului) banului Scarlat Ghica, la leat 1807, cînd să afla oștirile rusăști în București și mări(a sa) vodă Costandin Ipsilant să afla la Chiov. Și foarte vrednică dă laudă carte, să arată puține idei mele. 1808, ghenarie 17. Costache căpitan za arie.

(Ms. r. 1926, f. 619 v).

111

Însămnare de oareșcare lucruri spre știință.

La velet 1809, fevr(uarie) 24, au intrat turcii, adecă mura-hâzii, în Iaș, la 10 ciasuri din zi, care au fost rinduiți spre face-rea păcii cu moscalii, fiind și beizade Moruzi cu dînșii.

(Ms. r. 1568, f. 115).

112

1809, septemvrie 1, s-au făcut 100 vase pentru pod(u) du peste Dunăre la Hirsova, prin epistasiia dumnealui biv vel că-minar Iorgache Filipescu, fiind mulți din noi slujbaș. L(uca) C.

(Ms. r. 1125, f. 95 v. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 134, iără inițialele de la urmă).

35. Corect : Costantin Alexandru Ipsilanti.

36. Foaia tăiată.

113

Aflindu-mă și eu cel mai jos iscălit la aciașă pla(să) zapciu și cu slujba oeritului, neavînd loc a merge în sat, pentru muscalii ce erea pîn casile lăcuiitorilor, am tras aici la acest sfînt schituleț³⁷, unde să prăznuește Maica Domnului, și cetînd aciașă sfîntă și dumnezeiască carte, ce sînt învățături foarte folositoare pentru ascultare și îndemnare spre dumnezeieștile fapte, am scris eu păcătosul și mai micu tutulor, ca cine va citi să zică : „Dumnezeu să-l erte și să-l pomenească întru împărăția Sa, cînd va veni să judece vii și morții“. Și pă dumniavoastră, pravoslavnici cititori, Domnul să vă fie ajutori. Și am scris la leat 1808, dichevrie 13.

(Ms. r. 2115, f. 302 v.).

114

La leat 1809, însemnaiu eu pe acest Apocalepsis ce iaste a sfînții sale părintelui Dositheu, arhimandrit igumen al sfintei mănăstiri Aninoasii, întru al treisprezicilea anu al igumenii sfînții sale. Și cînd am scrisu eu acestea rînduri să afla aicia în Țara Rumânească stăpînitori prea tarii și izbînditorii la războiu muscali, și mai marele oștilor comandir Lazarov ghinărariu, păstorindu turma și norodul lui H(risto)s prea osfinția sa părintele mitropolit kiriu kir Dositheii întru al șaisprezicilea an al păstorii prea osfinții sale. Și eu însemnaiu, ca cine va citi să aibă a mă pomeni, robul lui Dumnezeu Gavriil monah.

(Ms. r. 3520, iața Interioară a peretelul prim).

115

La anul 1809 au avut leșii cu nemții bătălie. Moscalii au luat Zalișicul și alte tîrguri. Si Hofrat Platzer din Cernăuți au făcut inzurecție, adică cei ce au mers de bună voe la bătălie.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

116

Să se știe de cîndu au plecat muscalii la ordie asupra Giurgiului, la leat 1810, martie 21, și plecarea l-au fost noaptea, la șase ceasuri din noapte. Și am scris eu, Dinu Pitiștanu.

Și au fost începerea bătăii în doaozeci și cinci ale lunii și au luat muscali Sloboziia și au perit la accia bătae ca la 300 sute

37. Bașcovul.

dă moscali cu toți, și au omorît și ghinărarul dă husari și s-au întors muscali îndărăt pînă la Copăceni și au stătut acolo.

(Ms. r. 2715, fața interioară a peretelui ultim).

117

L(eat) 811, noemvrie 10, s-au legat pacea, ce au făcut turcu cu muscalu și la noemvrie 25 s-au rădicat armaia Rusii de s-au dus în țara lor. Și avînd bună știința de aceasta, însemnai în-tr-această carte ca să (să) știi (indescrifrabil).

(C. r. v. 109, dublet, donația Eforiei Spitalelor Ci-vile, foaia albă de la sfîrșit).

118

Să știi de cîndu s-au împăcatu muscalii cu turcii în luna lui agustu 15, la Adormirea Precistii, și umbla vealeatu de la Adamu 7320, de la H(risto)s 1812. Eu popa Radulu sinu popii Vișanu dufomnicu (!) otu Florea.

(C. r. v. 498 A, dublet 3, a doua foaie tipărită, ne-paginată, de la început).

119

Să (să) știe de cînd s-au dus moscalii din țara Moldovei, la let 1812, iuli 5.

(Însemnarea lui Lascarachi Sturza).

(Ms. r. 1845, foaia a doua de la început).

120

Să (să) știe de cîndu au plecat muscalii din Țara Rumânească la leatu 1812, avgust 9. Și s-au pus domn Țării Rumânești Io Ioanu Gheorghe Caragea voivodu. Diiacon Mihai.

(C. r. v. 345, foaia albă de la sfîrșit).

121

Să să știi de cînd s-au dus moscalii din țara Moldovii, în anul 1812, la sfîrșitul lunii lui avgust, ș-au rămas Prutul hotar. (Însemnarea lui Gheorghie Șărban).

(Ms. r. 3004, f. 120 v).

122

1812, octomvrie 2, s-au făcut pace muscalii cu turcii. 6 ani au fost răzmirițe. Si eu eram însurat de ani 9 1/2. 1806 au venit muscalii.

(Însemnarea căpitanului Petrachi Trămtianu).

(Ms. r. 2129, f. 29 v).

123

Acest Catavasier ³⁸ este al dumnealui logofătului Mihaiu za divan, ce este și dascal la Sfinta Vineri. Și s-au scris ca să să știe, căci eu voi muri, iar numele mi să va pomeni.

Scris-am și acestea de mai jos arătate :

La leat 1802 s-au cutremurat tot pământul, octomvrie 14.

La leat 1804 au arsu tot târgul din București, avgust 28, într-o duminică.

La leat 1806 au venit muscalii în București, dechemvrie 13, pă la 9 ciasuri, joi.

La leat 1808 au murit tată-mieu Radul, iulie 3.

La leat 1812 s-au făcut pace și s-au dus toți muscalii la octomvrie 2.

(C. r. v. 469, din biblioteca I. Naniescu, prima foaie albă de la sfârșit).

124

Să să știi de cînd au pus moscalii stăpînire în (o)blastie Basarabii și au pus cordonile pi malu Prutului la anii dila H(risto)s let 1812, octomvrie 20.

(Ms. r. 3319, f. 131).

125

La anul 1813, octomvrie, s-au făcut gubernia Basarabiei, puindu-să hotar Prutul. Eram de vîrstă 35 de ani, însurat cu 4 copii, în Stanca, la casa părințască.

Și am cetit pentru luare pe această carte. Am însămnat ca să să știi că, din pricina omeneștilor răli facti, anul au fost cu scăderi, și nimulțamit au fost norodul, însă nu s-au dumerit, necontinind urmare lor. Mă rog, constiților, ertati-mă, păcătosul. (Iscălitură tăiată la legat).

(C. r. v. 110, exemplarul 3, p. 138).

126

Să (să) știe de cînd au intrat moscalii în Paris, cu craiul prusăsc, cu capitulații. Și au făcut împărat Franții în locul lui Bunăparte pe fratile lui Ludovic, împăratul, făcînd aliații rușii cu nemții și cu pruşii și cu alții adunare norodului, cu gvardie franțuzască și cu oști de aliaților păzînd străjile. În vreme acee fugindu împăratia(sa) Bunăparte la Orlianso, iar Napoleon cu

38. Ediția Rîmnic, 1784.

rămășițurile armii sale au fugit spre Luaru, pornindu la 1 april Alexandru cu oștile de pă Bunăparte ca să-l prindă. 1814, martie 31.

Să (să) știe de cînd au fugit Napoleon din Elba, fiind dus de aliați pentru toată viața lui la Elba. Ș-au venit iarăși în Paris împărat, priimindu-l toati oștile Franții cu toată bucuria. 1815 martie 15.

(Însemnările lui Lascarache Sturza).

(Ms. r. 1845, foata a doua și a treia de la început).

127

La anul 1817, iulie 20 c(alendar) v(echi) au sosit împăratul Franț I cu împărătesa sa în Cernăuți.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v.).

128

Să (să) știa de cînd au fostu la Sucevă pre înălțatul împărat Franțisc întăi împărat și chizariu Romii și cu împărătesa, ficeor răpozat(ului) împărat Leopold, nepot împărat(ului) Iosăf, la anul 1817, avgust 15. Mihălache Vartic.

(C. r. v. 96, foata albă de la sfîrșit).

129

Să se știi de cînd au fost împăratul Alexandru Pavlovici în orașul Chișinăului, anul 1818, april 28. Și pentru că noi toți ca iarba cîmpilor ne trecim, iară scrisoarea pururea rămîne, pentru aceia am scris. Dascal Serghie Alexandrovici din orașul Chișinăului di la Sfintu Athanasie și Haralampie.

(Ms. r. 164, f. 102 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 367).

130

Să să știe de cînd au fost doi împărați la Cernăuți, Franț și Alexandru, și au făcut congres, 1823, o(ctomvrie). Gheorghii (îndescifrabil).

(Ms. r. 4655, f. 68 v.).

131

La 18 noemvrie 1825 au murit pre înălțatul împărat Alexandru al Rosiei, așadar 20 de ani după bătae ce s-au întîmplat la Austerliț în Bohemia.

(Însemnarea lui Vasile Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 1 v.).

132

Insemnare de cîndu au venit muscalii în țară, era la leat 1828.

(C. r. v. 1082, dublet, achiziție 145743, p. 188-199).

133

Să știi că la leatu 1828, apr(ilie), au venit muscalii în țară și au început bătaie cu turcii ... (textul tăiat la legatul cărții).

(Ms. r. 1361, f. 93 v. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 624).

134

Să să știe de cîndu au vinit moscalei în Moldova. Și s-au ridecat turcii de s-au dusu în josu, 828 apr(ilie) 22. Și am scrisu ca să nu fii spre uitari. Trandaf Vasile.

(Ms. r. 1844, f. 309 v.).

135

1828, april 23, cîndu au vinit moscale în Moldova și au mersu la turci.

(Ms. r. 3240, fața interioară a peretelui ultim).

136

Să se știe de cînd au vinit moscalii la anul 1828 în Moldova, april 25.

(C. r. v. 662, dublet, p. 289).

137

Să să știe de cînd au intrat moscalii în Moldova de la let 1828, aprilie 25, în zîlili pre osfințitului mitropolit Viniamin.

Aciastă carte a Vămile³⁹ este a me, Ioan, și cine va vre să o ceatească, bine, iar poftesc să nu o furi, că va fi blăstămat de toți sfinții. Ioan Gligorovici.

(C. r. v. 925, exemplarul 1, foaia albă de la sfîrșit, verso).

138

1829⁴⁰, ap(rilie) 25, au venit moscalii în Moldova. La 30 mai s-au luat cetate Ibrăila.

(Insemnarea lui Panaiti Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, f. albă de la sfîrșit).

39. *Viața sfîntului Vasilie cel Nou și întricoșatele vămi ale văzduhului*, Rîmnic, 1816.

40. Corect : 1828.

139

Astăzi la 27 a lunii lui april a anului 1828, la 3 ciasuri de noapte, aflîndu-mă la satul Coșârnița în Basarabia, am luat înștiințare că oștile chesaro-rosienești a trecut Prutul în Moldavie, la 25 a însămnatei luni, noapte spre 26.

(Ms. r. 95, fața interioară a peretelui prim. Ed.: CATALOGUL, I, p. 217).

140

Am însămnat ca să (să) știi de cînd s-au luat din stăpînire Moldavii de cătră Rusie mării sa Ioan Sandul Sturza și s-au dus peste apa Prutului în cuprindere țării Basarabii, 1828, apr(ilie) 25. Teodor Urechi sărdar.

(Ms. r. 3099, f. 124 v.).

141

La anul 1828, apr(ii)l 29, au venit moscalii, în Duminica Orbului, deamează în desară.

S-au greșit.

(Ms. r. 5947, f. 1).

142

La 828 apr(ilie) 24, marți noapte spre mercuri au trecut moscalii Prutul la Sculeni. La 25 april, mercuri, au intrat o companie de olani în Eși și au prins pe Ioan Sandu Sturza voievod, domnul Moldaviei, pe care dimpreună cu Ecaterina, doamna sa, și cu beizade Alecu, rădicîndu-i cu soldați și încărcîndu-le și calabalicurile i-au triimes la Terspoli. Să mai zice că ar fi pecetluit și în căsa vornicului Drăghici vreo citeva lăzi și că întrebînd pomenitul boeriu pricina, i s-ar fi dat răspuns că de cătră toți este mărturisit că ar fi spion. Au arestăluit și pe beizade Iorgu pentru datorii și pentru alte mîncături ce să zice că ar fi făcut. Să zice că ar fi mai pecetluit și casa cc. Elenuții Catargiului și a agăi Gheorghe Asache, pricina cei de mai întăi pomenite, pentru oarecari prepusuri, să nu fi ascuns beizade Iorgu nescăiva averi în casa mai sus pomenitei tineri, iar pentru cel de al doile, pentru că era tainic logofăt a lui vodă în limba franțuzească în correspondențele cu Evropa, că poate s-ar fi putut găsi nescăiva răspunsuri sau scrisori potrivnice Rosiei. Divan efendi, îndată ce să înștiințară de treciri rușilor, mergînd la consulatu rosesc s-au închinat. Aghentul nemțesc, după poroncile ce au avut de la mai marii săi, la 28 apr(ilie) s-au pornit

să margă la Cernăuți, vineri. Simbătă, apr(ilie) 28, i-au sosit arhiva și cu alte calabalicuri în Doroh(oi), care a doa zî s-au dus la Cernăuți, și așa s-au rădicat din Moldova aghenția nemțească, stricîndu-se și stărostiile cari era pre la toate ținuturile, din pricina căroră multe răutăți să pricinue lăcuitoților, pentru că oricine ar fi dat bani îl făce sudit și apăra minciuna și să instrimbăte pămîntenii, fiind suditii nemțești în mare vilfă.

(Însemnările banului Vasile Vîrnav).

(Ms. r. 1212, f. 1. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 302-303).

143

Să să știi de cînd s-au început războiul moscalii cu turcii, puind stăpinire pe Moldavie și Țara Muntenescă, trecînd în Țara Turcească, în zilele domnului Ioan Sandu Sturza, ce l-au luoat rob moscali la leat de la H(risto)s 1828, aprilie 25.

La anul 1834 s-au dus moscalii și au venit domnu Mihai Gregori Sturza voevod, la luna iuni.

(C. r. v. 47, dublet, din biblioteca episcopului Melchisedec, 1892, a doua foaie albă de la început).

144

Să să știe de cîndu au venitu muscali, în luna lui aprilie, la leatu 1828. Și am scris eu, popa Stan, sin Andrei ot Celei.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, f. 110-114).

145

La l(eat) 828, apr(ilie) 29, au venit armaia rusească.

(C. r. v. 923, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, p. 728).

146

Leat 828, april 30, de cînd au intrat muscali(i) în București încă (...) ⁴¹ căzaci pedestriimea mare.

(C. r. v. 421, c. 145692, f. 156).

147

La leat 1828, apr(ilie) 30, la 7 ciasuri, luni, am fost întru privirea oștii creștinești a musca(lu)lui, care cu multă poftă să aștepta de pravoslavnici a ne izbăvi de supt jugul tiranului cre-

41. Un cuvînt indescifrabîl.

dinței. Și am văzut izbîndirea visului de dimineață în aromeală venirea lor întocma. Și noaptea au și ploat, lină fiind și au tunat, scriind la planită că mai marele va izbîndi. Mai 1, la Colintina fiind mare calabalic, boeri și norod. Chyriac arhimandrit. Rîmnice(anu) Caluianu, împreună cu du(mnialui) frate-mieubi(v) vist(iernic) Iancu, București, cu proin igumenul Daniil al Argeș(ului) Anthim,

(Ms. r. 2015, f. 1. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, 210).

148

1828, aprilie, s-au făcut răzvrătire la București, și au fugit boerii și măriia sa Grigorie Ghica (voevod), că era să robiască turcii Bucureștii. Și cîndu au fostu să între în București, au trimis Dumnezeu mila (...) ⁴² sale și au ve(nit) (mu)scali (și) au luat pă turci la goană și au scăpat orașul Bucureștilor nestrîcat de turci. Iară satele du pă marginea Dunării, la multe locuri, au făcut stricăciune și au luat mulți robi.

1828, aprilie 30, au intrat muscalii în București.

1829, iulie 2 zile, au plecat Gheorghe cu căruța în podvodă la zahara.

(C. r. v. 288, fața interioară a peretelui de la început și prima foaie albă).

149

Leat 1828, mai 1, au venit muscalii în Țara Rumânească.

(Ms. r. 270, f. 49. Ed.: CATALOGUL, I, p. 61).

150

Să se știe că la leat 1828, maiu 1, au venit moscalei în București, luni la 8 ceasuri din zi înaintea vecerniei. Dumitrache cîntăreț.

(Ms. g. 958, f. 284).

151

La leat 1828, mai 1, luni la șapte ciasuri din zi, au sosit muscali, olani și donți, și au făcut ordie la Săcurești. Și a dăoa zi au sosit și pedestrima împreună cu vichil fiind și graf Palin.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 240).

42. Scrierea ștearsă.

152

Insemnare pentru ca să (să) știe de venirea muscalilor, în luna maiu, la leat 1828, mai 2.

(C. r. v. 697, dublet, din biblioteca Nifon Bălășescu, 1889, fața interioară a peretelui ultiu).

153

Să să știe cîndu au intratu grah Palinu cu ostea moscălească în București, la letu 1828, luna lui mai 10. Și s-au aredicatu la leatu 1830, aprilie 20.

(Ms. r. 4602, f. 128 v.).

154

S-au iscălit ca să să știi că la anu 828, mai 17, au venit muscalii.

(Insemnarea lui Anastasie Lefter).

(Ms. r. 5947, f. 1).

155

La leatu 1828, iulie în 10 zile, au venit muscali în Țara Rumânească.

(C. r. v. 559, foaia albă de la început).

156

Însămnare pentru ca să să știe de cîndu au vinitu muscali în țară, în zilele domnului Gr(igore) Dimitrie Ghica voivod, valeat 828, iulie 15.

(C. r. v. 445, din biblioteca episcopului G. Enăceanu, f. 1).

157

Să se știe de cîndu amu venit la mănăstire eu, Theodor diicon, Bisericanii, în luna lui dechemvrii 12 zile, la anu 1828. Și tot în anu acela au venit armia moschicească. Și amu scris ca să se știi. Eu Theodor eg(umen).

(C. r. v. 65, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, prima foaie albă de la început).

158

Să să știe di cînd au trecut muscalii în gios, la Țarigrad (...) ⁴³ bătut cu turcii. 1829, april.

(C. r. v. 740, dublet, 6793/1950, fața interioară a peretelui prim).

43. Hîrtia ruptă.

159

Cade-se a ști că la leat 1829, april 30, am venit cu dumeaei serdăreasa Anica Ruset aici la moșiia Prigoriia. Și am șăzut doo luni și ne-am întors la Craiova. Și am scris eu, Nicolaie Chițulescu, cu mîna dă țărînă, iar mîna va putrezi, dar slovele să vor pomeni. Și cine din frați sau din prietini o va citi, să zică „Dumnezău să mă erte“.

În zilele muscalilor, cînd s-au luat Oreava, eram tot aici în Prigoriia, și s-au omorît mulți și (...) ⁴⁴.

(C. r. v. 445, f. 77-79).

160

829, iunie 21, s-au luat cetatea Silistriei de puternica oștire rosească.

(Ms. g. 1221; f. 1 v).

161

- La o 1829, am auzit în luna lui avgust că s-au luat Țarigradul de moscali, la 24 zile s-au aozit, avgust.

(C. r. v. 274, dublet, II. 195004 din biblioteca episcopului Melchisedec, fața interfoară a peretelui prim).

162

1828, aprilie 25, au venit moscalii în Moldavia, în Eși și s-au bătut cu turcii pentru întărire tractaturilor de la Akkerman, mergînd pîn la Andiianopoli. Și au legat pace acolo la 1829, săptemvrie 2.

(Din „Însămănare a unora din lucruri ca să să știe“, de logofătul Anghel Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 2).

163

1834, aprilie 11, la 4 și jumătate cîșuri di zi, zioa mercuri, au ieșitu Kiselovu ghenearal din țirgu Ieșului și s-o dusu la Rusii de tot și nu să mai întoarce.

(Ms. r. 5595, f. 1).

164

Să să știe la leat 1849 au venit nemți(i) de la Brașov în Ploești și s-au amestecat cu muscale, martie.

44. Foaia tăiată la legat.

Pentru aceia am scris ca să să știe. Popa Dumitru sin protropop Marin.

(C. r. v. 1172, dublet 3, p. 85).

165

In anul 849 au venit în Orade oaste Muscanului la N.120.000, zi o suta și 20 de mii, in luna august, sub comande Paschievitz Herzog de Varsovi gróf de Erivan. (Semnătura indescifrabilă).
(Text cu litere latine).

(C. r. v. 30, penultima foaie albă).

166

Să să știți di cînd au vinit rușii în Moldova și au trecut în Turchiia, ca să să bată pentru credința pravoslavnicilor creștini, la anul 1853, iunie 21, duminică sara, și au ploat tare.

(Insemnarea preotului Iorgu sau Gheorghe Ivanovici, de la Sfinții Voievozi-Roșca din Tătărași).

(Ms. r. 1139, f. 140. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 169).

167

Anul 1853, luna iunie în 21 zile, duminică după amiazăzi pe la 4 ciasuri, au intrat în capitala Eșii oștirile imperiei Rosiei, supt comanda prințului Garcicov, spre a ocopa prințipatele Moldova și Valahie, ca o eczacuție asupra sultanului la neîndeplinirile cerirei Rosiei atingătoare de protejare creștinătății în Orient.

În zioa întâia au intrat ca la 10 mii peste tot.

La 23 iunie 1853, au intrat în capitale prințul Garcicov, căruia făcîndu-i-să paradă solenelă, întimpinîndu-l la bariera capitalei (numită Podul Verde) careta domniască cu 6 cai negri spre a-l priimi și a-l duce la gătită cfartiră în casăle ministrului treburilor din lăuntru, logofătu Costachi Sturza. Prințul însă au refuzat carete domniască, au mersu cu al său echipaj. Norodul poroncit de îndatoritorii însărcinați a falsifica urare la trecere barierii de cătră prințul Garcicov.

(Ms. r. 2502, f. 1).

168

Să să știe cîndu au venit moscali să să bată cu turcu la 1853. Și au făcut și volintiri. Și au bătut turci la Calafatu. Și s-au ardicat l(eat) 1854 și au venet turci și nemți tot într-acestu anu. Și la avgostu în 29 zili au dat brumă, 3 zili pă rînd (?).

(Ms. r. 4602, f. 143).

169

Anul 1854, iulie 20, s-au ridicat oștirile rusești din București și au plecat la Rusia, fără nici o isbîndă.

Anul 1854, iulie 25, duminică, au intrat turcii, franțezii și nemții în orașul București, cu pace, n-au făcut nici un rău la oameni.

(Însămnările lui Ghiță Mihalache Radovici, așezat la hanul lui I. Iftimie la 24.IV.1854).

(C. r. v. 749, achiziția 127.108, din biblioteca C. N. Mateescu, t. 62 v, 141 v).

170

Să să știi di cînd au fostu și au intrat nemții în țara no(as)-tră la anul 1854, avgust 10. Și au eșit la 1857, april.

Să să știi di cînd au fostu comisarii a șapți puteri, și anume Rosiia, Franția. Austriia, Prusiia, Angliia, Sardinia, Turchiia, ca să ni organizăzi și să ni dei dreptati, ci din în vechimi noi am avut, la anul 1857, april, după eșire nemților.

(Imprimate, I, 29692, foaia ultimă)

171

În leatul 1855, iunie, au venit ca doă mii nemți și la Văleni, piotași, călăreți, și au stăruit pîn case cîte 6, 7, fiindcă în alte orașe nu mai încăpea, că în București era nemți, turci, englezi și franțezi.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 62 v).

172

Să să știi di cînd au intrat nemții în țara Moldavii, la anul 1854, pi la 5 săptemvri, și au eșit moscalii ci era trecuți pisti Dunări ca să cuceriască pe turci, pentru libirare creștinilor din Țara Turciască. Iară nemții au șăzut în țară de la 1854 săptemvrie 5 piră la 1857 marti 20 și s-au dus în țara lor. Însă cît au șăzut au făcut mari pozni; au omoriț pisti 250 oameni cu în-giungheri di baiuneti și cu cuțiti și cu mari greu ni-au scăpat Dumnezău de dinșii, prin agiutorul franțujilor. Am scris aice ca să să pominească multî vremi, la anul 1857, marti 20. Dimitrii Zdrobiș sardar.

(Ms. r. 1337, f. 1. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 579).

173

1853, aprilie (loc gol) au venit rușii în Moldaviia.

1854, săptemvrie 5, s-au dus rușii din Moldaviia.

1854, săptemvrie 20, au venit nemții în Moldova.

1857, în luna februarie și martie s-au dus nemții.

(Din „Însămănare a unora din lucruri ca să știe“ de logofătul Anghel Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 3).

174

1851 deșărtarea prințipatului de oștirile rusești și otomane, începîndu-se a lor plecare, rînduri, de la 13 aprilie pînă la 24 iară aprilie săvîrșirea lor pestre granițe fieștecare în ținuturile lor.

1853, iunie 20, proclamația d-lui ghinăral aghiotant al maestății sale împăratul tuturor Rosielor, Nicolae Pavlou, de venire oștirilor rosești, iscălit prințul Gorciakov, în Moldavia și Valahia, cu cerere dreptul bisericii noastre, Ierusalimul ce l-au dat latinilor, iar domnu țării s-au dus la nemți.

1854, iulie, s-au rădicat oștirile rosești din Valahia și Moldavia, în locul cărora au venit turcii și nemții spre paza, zice, a liniștii țării.

1854, septemvrie, au venit din Viena domnul țării, Barbu Dimitrie Știrbei, iarăși în scaunul său, adus cu nemții din Austria.

1856, la marti, au început oștirea nemțească a să ridica, rînduri, la țara lor, după încheerea păcii Rusii, Turchie, Englitera și Franța.

(Adaos la sfîrșitul „Tablei de istoria politică a prințipatului Romaniei, ce s-au găsit la prea sfinția sa părintele episcopul Argeșiu kyriu kir Ilarion“).

(Ms. r. 4858, f. 138).

175

1877. Răzbel mare între Rosiea cu Turciea, care nu s-a mai pomenit. A cerut ajutoru rusu și de la noi, căruia i s-a și datu, căci dacă n-ar fi fost rumânii, era să fie învinsu rusu, dar cu rumânii a avut pe turcu în fața pămîntului. S-a luat mai multe cetăți turcești și Dobrogea, care ieste a noastră, care războiu a ținut mai doi ani. La luarea Plevni s-a prăpădit ostași români, 1500, în care au fostu și 40 căpitani și ofițeri, dar Plevna tot s-a luat la 29 noemvrie 877.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 79 v — 80).

S-au luat Plevna de ruși și de rumâni, 1877, noe(mvrie) 30.
S-au făcut pace, turcii cu Rusia, fevr(uarie) 20, 1878.

Vezi și capitolele : **Istorie politică internă**, nr. 10, 54, 56, 58, 63, 185, 187, 192, 195. **Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței**, nr. 35, 47, 64, 65. **Prețul și circulația cărților**, nr. 104, 128. **Eclipse, comete, mitologie populară**, nr. 1, 52, 74. **Cronici mici**, nr. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

III. ISTORIE ECONOMICĂ, SOCIALĂ, ADMINISTRATIVĂ, DREPT

1

Să (să) știe de cîndu s-au scris dașdea, în zilele lui Io Radul Leon voivod luna septembrie 18, anul 7176 (1667).

Scris-am eu, Stan din satul Petrari.

(Ms. s. 255, f. 1. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 353)

2

Să (să) știe cînd au murit Costantin Cantimir vod(ă). Și au fost într-acei an 70 de orînduiale pe țar(ă), fără ilișur(i) și fără sulgiuri și fără alte mărunțișur(i). Și mai pre urmă au scos și hîrtii în țar(ă), hîrtiia de 6 ughi. Și întru aciastă poman(ă) s-au prestăvit-u-s-(au) și mărie sa. Veșnica lui pomenire. În anul 7201 (1693), luna martie 6.

(Ms. s. 217, f. 294 v. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 314).

3

Această sfîntă cărțicea, și sînt 2 cărți într-însa, una să chieamă carte creștinească¹, alta să chieamă carte Flo(are)a darurilor, și au fost a Peatrii neșuțătorul den București. Și au înbrăcat 300 de tal(eri) pe marfă și au rugat Dumnedzeu ca să meargă la Țarigradu ca (să) vinză marfa aceia, să e altă fel de marfă, să fie iar în București. Și au intrat de la Brăila în corabie și au mersu 5 luni pea Ma(rea) Neagră și au venit pină la un

1. *Invățături creștinești*, Snagov, 1700.

loc, de-acii s-au spartu corabie și abie au scăpat cu sufletul și au intrat într-altă corabie și au venit pîn în Țarigrad. Și au mersu la sāraru muntenescu și au șezut acolo. Și era Sterie căpitanul capechihae la Poartă. Și eram eu So(are) copil în casă la căp(itanu) și amu cumpărat acea(stă) carte dreptu bani gata takeri 2. Let 7214 (1706), februarie 15.

Și amu șazut în Țarigrad luni 6 și de(a)cie amu venit iar în țara.

(C. r. v. 118-119, din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului, foi albe de la sfîrșit).

4

(Eu) Gheorghe am scris aici pe aciastă Poucenie², fiul popii lui Șarbanu în Buciucași, cînd amu vinit văcari căp(itanului) cel mare Gliogorașco. 7222 (1714), luna ianuarie 4 zile.

(C. r. v. 4, schimb 17, f. 218 v.).

5

Să (să) știe de cînd au fost căpitan mar(e) la Cordăreni Simion biv șătrar la ținutul (Do)rohoiului.

Eu Gligoraș sin Costantin am scris, să să știe. Velet 7238 (1738), mai 22.

(C. r. v. 110 — o colă veche 6893 —, f. 88).

6

Acest Litopisăț³ l-au dăruit dum(nealui) Va(si)li Buhăescul biv vel pit(ar) dumniului Dumitrașco Balasachi vel sărdar, în zilele pre luminatului și înălțatului domnului nostru Io Ioan Nicolai (Mavrocordat) voivoda⁴, fiind aici la Chișinău cu slujba văcăritului, cu dumniului Sandul Sturza vel logofăt, scriindu-s(e) vitili pi părul lor și cu pece(te) în tipariu. Și de viti mari și cali(sic) să lua cite 44 parali, cu 4 parali răsura, și di giuncu, minzu citi 22 parali și dumniului sărdariul.

(Ms. r. 1298, f. 78—83 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 490).

2. Carte de învățătură, Iași, 1643.

3. De neamul Moldovenilor și Letopisățul Țării Moldovei de Miron Costin.

4. Ioan Mavrocordat (fiul lui Neculai) domn al Moldovei (1743-1747).

7

Să s(ă) știe de cîndu a scos vĂcĂritu pe vaci Grigorie Ghica vod(ă)⁵, pe o vacă po tal(eri) l i pol, ghenar 1 dni, 7260 (1752).

(C. r. v. 252, f. 155).

8

În 1757 umbla veletul în vreme cînd s-au legat vĂcĂritul în zilele lui Costantin vodă Cehan Racoviță⁶. Și de atunce sînt treizeci și cinci de ani, 1792, sĂptemvrie 7 dini.

(Ms. r. 4241, f. 1).

9

Să (să) știe de cînd am strîns o agiutorițe mazilească, patru dĂjdii, și am cîștigat 15 lei, eu Lupu Batcu, la velet 7272 (1764), ghenar 1.

(Ms. r. 3452, f. 317-318).

10

Acest litopisiț al Țării Românești i Moldovinești⁷, cari iasti al dumisali (loc gol), l-am scris eu Lupul Batcu din Chișinău, în zilele pre înălțatului domnului nostru Io Grigore Alixandru Ghica voivoda⁸, cînd umbla veletul 7273 (1765), întîmplînd de au venit dumnealui cu slujba agiutorinții, dimpreună cu dumnealui Manolachi vel sĂrdar, aici la Chișinău. Și am început a-l scrie pe apucat de la ghenar 10 zili pĂr la februarie în 24 de zili. Și l-am scris pĂr la Neculai vodă, să să știe, domnie.

(Ms. r. 3417, f. 209).

11

Adec(ă) eu, Ioan ot Urichești, dat-am acest adevărat zapis al meu la mîna dumnealui Vlad ot Prestol precum să s(ă) știe că am luat bani pĂ vin pĂ v(ed)re) 100 și tocmela ne-au fostu t(a)l(eri) 12 p(o)l cada vin (de)⁹ toamnă, cu vînĂriciul meu și cu vasele și cu toată cheltuiala mea. Iar de (va fi)⁹ vreo zĂciuală sau cheltuială, să fie (...) ⁹ despre mine.

5. Grigore al II-lea Ghica, a doua domnie în Țara Românească (1748-1752).

6. În a doua sa domnie în Moldova (1756-1757).

7. *Istoriile domnilor Țării Românești* de Radu Popescu.

8. Grigore al III-lea Ghica, în prima sa domnie în Moldova (1764-1767).

9. Scrierea acoperită la legat.

Și pentru credința că acest zapis al meu ca să s(ă) creză.
Iulie 29 dni, 1769.

Iar pentru vinul cât a rămas pe r(od)⁹, să aibă a mi-l plăti
cum s-ar vinde (la)⁹ deal.

Eu Ioan plat(nic).

Și am scris eu popa Chiriță ot Urichești, let 7277 (1769).
(C. r. v. 139, dublet 3, f. 209 v.).

12

Io Manuil Ruset voivod i gospodin Vlașcoi. D(umital)e isprav(nice) ot sud Saac îți facem domnia mea în știre că iată vremea de a scoate civertul lui sept(emvrie) au venit. Ci după sama civertului lui avg(ust) cum s-au luat bani și la lei parale 7, însă patru ale ispravnicului i 3 ale dregătorilor, pînă la 25 dă zile ale aceștii luni să trimiți banii pă jumătate și la 15 ale lui septemvrie și tot istov, ne mai rămînînd măcar un ban rămas, că nefiînd tot istovu la orînduitul soroc tot istovu, îți vom trimite om domnesc cu greu treapăd. Atîta am scris, 1770, avg(ust) 20 zile.

(C. r. v. 90, donația Com. Mon. Ist. 1942, foaia a patra de la început, nepaginată).

13

Să se știe că în luna lui septemvrie în 26 de zile, într-o sfință vineri la amiază, au răposat roba lui Dumnezeu Ioana ereița a popei lui Costandin ot Bratoștița sîn Stan ferdclariu, la leat 1798, în zilele prea înălțatului domn Io Costandin Gheorghe Angeleu voivod¹⁰. Însă să se știe că în domnia lui s-au scos și văcărîtu și Dumnezeu (nu) i-au ajutat ca să isprăvească toate începuturile ce le gîndiia, ci i-au fost de isprăvenia capului.

(C. r. v. 566, dublet, f. 1-13).

14

Să să știe că la leat 1798, în zilele prea înălțatului domn Io Alecsandru Costandin Gheorghe Angearliu¹⁰ voivod, singur el s-au pusu fără de știirea împărății și au scos o(e)rit îndoitu, apoi văcărît de vită t(a)l(eri) 2 și hirtii. Și era întristare mare în toată

10. Constantin Hangerli, domn al Țării Românești (1797-1799).

țara de suptu stăpînirea lui. Apoi aflîndu-să de la împărăție i s-au tăiat capul într-o vineri, februarie 1798 ¹¹. Manolache lo-gofăt ¹².

(C. r. v. 382, dublet, f. 174 v.).

15

Să să știe de cînd au fost goștina de vite, însă dă vită po t(a)l(eri) doi, scos de domnul Io Costandin Hangeri voivod. S-au scos la leat 1798, dichemv(rie) 18 și au luat săverșit la fev(rua-rie) 8, 1799. Și i-au sosit și mazilia și i s-au tăiat și cap(ul) în scaun(ul) cel prefăcut de însuși măriia sa. Și am scris eu, Stan-ciul, ce am fost și eu slujbaș.

(C. r. v. 42, p. 70).

16

Să se știe de cînd s-au dezlegat văcărîtu de nemilostivu domn Io Gheorghe Angurli voivod, prin voia a 2 boeri, anume Necolae Brîncovanu i a lui Scarlat Cîmpineanu, de vacă, de bou i de cal po taleri 2, la leat 1799 (...). ¹³ Fost-au și iarna foarte grea și nu (au) apucat a stringe și l-au tăiat.

(Însemnaru lui Asănache, fiul lui Jipa Lipianu mazil).

(C. r. v. 301, dublet II/191226, fața interioară a pe-
retelui prim).

17

L(eat) 1803, iuni 15, s-au născut copilul nostru Micul, în zile-le mării sale Costandin voevod Ipsilant ¹⁴, care au scos dijmărit la boeri.

(C. r. v. 497, din biblioteca episcopului Dionisie,
p. 19-13).

18

1812, dichemvre, au venit domnul Ion vodă Caragea ¹⁵ și s-au luat de sinet de mazil tal(eri) 81 și de așezămînt tal(eri) 150. Fost-au ciumă mare.

(Însămnarea lui Asănache Lipianu).

(C. r. v. 301, dublet, II. 191226, pagina de titlu).

11. Corect : 1799.

12. Din Star-Chiojd (Prahova).

13. Foaia distrusă.

14. Constantin Ipsilanti, domn al Moldovei (1799-1801).

15. Domn al Țării Românești (1812-1818).

19

Izvod de strae, anul 1812.

Lei	Păr(ale)	
44	—	un antiriu de șalalăgê
58	—	una giubè micaton blănită
27	23	una giubè postav
26	20	o căciulă
6	—	un briu de șal
8	—	o păreche ciobote roșii
2	—	o batistă bună
1	20	o scofie

Lei Păr(ale)

172 2 fac:

(C. r. v. 470, dublet, I. 170182, fața interioară a peretelui prim).

20

Să să știe cu urma muscalilor, ce au venit cu domnul Ipsilant¹⁶. Mai pă urmă viind domn Ion vodă Caragea¹⁵ de au încărcatu breslile de tot, mazilu cîte taleri 18 și la leu pa(ra)l(e) 8, iar nu la sinetu. Și au fostu mare ciună. 1815.

(Însemnarea lui Asănache Lipianu).

(C. r. v. 301, dublet II. 191226, foaia albă de la sfirșit).

21

Anii 817 au fost griu 13 zloți ferdela și cucuruzu ferdela cu 12 zloți, și împăratul Franțișcu au venit tot în anul 817, a(u)-gust 15 zile.

(C. r. v. 200, dublet, p. 233).

22

Acest sfint și dumnezăescu Ofoic¹⁷ este al bisericii Româneștilor. Și am scris la l(eat) 1820, ghenar 20. Și am scris cînd aveam domn pă Nicolaie Alecsandru Suciul v(oe)v(o)d g(o)sp(o)-d(in)¹⁸. Și atunci eram băiat de optsprăzece ani, împlineam anii

16. Constantin Ipsilanti, domn al Țării Românești (1802-1808).

17. *Octoih*, Rimnic, 1763.

18. Corect: Alexandru Suțu, domn al Țării Românești (1818-1821).

la Paști, de să afla dumnealui logofătu Dinu Frumușanu cu epistasiia mazililor. 1820, ghenar 20. Andrei (?) Romanescu.

(C. r. v. 334, de la biserica din Românești, f. 287 v.).

23

Să se știi de cînd s-au datu poruncă în toată lumea pentru scăderea banilor atît celor de argintu cît și galbinilor și a muhmadelilor, cu porunca mării sale domnului Gligori vodă Ghica, 1822, de la lăsatu secului de postul Nașterii Domnului, noemvre 14. Asănache Lipiianu.

(C. r. v. 301, dublet III/191223, f. 9 de la început, nepagînată, verso).

24

Această Istorie a lui Erotocrit, ce să cuprinde în douo sute șazeci și șapte de fețe, s-au scris de mine cînd mă aflam zapciu aici într-această plasă a Topologului, tovaroș cu dumnealui coconul Ioniță Brătiiianu, în zilele prea înălțatului domn(ului) nostru Grigorie Ghica vodă, în isprăvnicia dumnealor boerilor ispravnici căminar Iancu Ralet și dumnealui paharnic Constantin Lazăr ot prez Olt. Și oricare veți citi, vă rog ca orice greșală veți găsi să mi-o pavlepsitiți. 827, april 6. C. C. Matheu.

(Ms. r. 5967, f. 278).

25

Dumnealui cumătrul Gheorghii Bușilă mi-au dat 220 lei pe doi giuncani, luni, ghenar 12. Și pentru că n-au venit joi sara să și-i ei, precum i-am dat în scris, ghenar 15, astăzi, sîmbătă, ghenar 17, cu voe me, ș-au primit banii toți deplin. 1831, ghenar 17.

(Insemnarea serdarului Ioan Jora).

(C. r. v. 573, exemplarul 1, foaia albă de la început).

26

La l(eat) 1831, martie 18, s-au făcut catagrafiia satului Prigoriia, după instrucțiia ce venise, de comisie, cînd erea rînduită

înaintea Răformei¹⁹. Și am scris eu, Nicolae Chițulescu, aflin-
du-mă aici cu conia Anica²⁰.

(C. r. v. 445, dublet, f. 229).

27

1832 ghenar 1, au pornit lucrare Reglementului¹⁹, cu așe-
zare de 3 giudecători la to(t) țî(nutul) și neluare rusumaturilor,
adecă așăzămint nou.

1833 aprilie, s-au desființat giudecătoriile de la șasă ținu-
turi, făcîndu-să a rămînea numai la 10 ținuturi, adică Dorohoiu,
Bacău, Fălticeni, Romanul, Piatra, acestea privitoare cu apela-
țisirea cătră divanu de apelați, ce tot acum s-au alcătuit a fi nu-
mit de Țara de Sus, și Eși, Fălciiu, Tutova, Covorliu i Focșanii
cătră divanu de Țara de Sus, stricîndu-să din divanuriri ci au
fost de la pornirea Reglementului pîn acum și așăzîndu-să pe
acestea sus numiti, cum și divanul domnesc.

(Din „Însămnaire a unora din lucruri, ca să să știe“, de logo-
fătul Anghel Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 2).

28

În ano 1834 au început a să scorni biru oilor. Și era mare
nevoie în omași. Și au venit un domn, Anutist Spina din Beci
și au mers la București de au cercetat protocoalele vistierii.
Ioan Vartholomeiu, dascăl în Șimon.

După acest bir al oilor, la anu 1840, mai 14, s-au mutat cor-
doanele la pajură pă hotar, că era pă muchea Văii Reci și era
nevoie mare între bieții oameni. Și au venit ghenear Vernhart
și un domn sfetnic și ispravnic împărătesc, anume Iosif Bedeus
de Șarberg, în zilele împăratului Ferdinand I. Ioan Vartholo-
meiu, dascăl în Șimon.

În anul 1840 s-au mutat cordoanele pă hotar la pajără. Și
s-au făcut paradie mare la bisearică, fiind și ghenearul Vern-
hart și un sfetnic și ispravnic împărătesc, Iosif Bedeus de Șar-
berg, care să chiema spre ușurarea țării. Și ne-au ertat vama
bucatelor pă 1 an. Și era toată lumea Branului tristă.

Însămnai aicea eu, Ioan Vartholomeiu, dascălul școalei
Șimonului, ca să știe copii noștri că bine ne era cînd nu era mu-
tate cordo(a)nele.

19. Regulamentul organic.

20. Ruset, stăpîna moșiei.

În anul 1840, mai 14, s-au mutat cordoanele la pajiră pă hotar, că era pă muchea Văii Reci între satu Poarta și între satu Șimonului. Și s-au făcut o paradie mare la bisearica, cu cătane 800 pedestrași și 12 sute călărași, cu ghenal cu tot, anume Vernhart, cu domnul Iosif Bedeus de Șarberg, sfetnic și ispravnic împărătesc. Atuncea au cinstit împăratul pă preoții Nicolai Vartholomeiu și Ioan Monoi cu 30 nemțești bani buni sau 90 de sfațih(i).

Întru acest an 1840, s-au făcut poartă la Valea Rece și drumu cum să vede, în zilele împăratului Ferdinandu primus. Am însămnat eu, Ioan Vartholomeiu, dascăl în Șimon.

(C. r. v. 250 A, schimb, f. 7 v, 85 v, 289 v).

29

Articul întâi din actul convenții încheiat(e) între prințipaturile Moldavii și Valahii în anul 1835, iuli 25, întocmai după jurnalul încheiat la 8 dechemvrii a anaforalei din 1832, n. 2., prin cari s-au încheiat hotărîre atît pentru lăcuitoarii Moldavii, cît și ai Valahii, precum și pentru țigani, ca ciți să vor strămuta de la un prințipat la celălalt din zioa ce s-au încheiat această hotărîre să să dei înapoi la urma lor, iar cei mai întâi strămutați de zioa aceștii hotărîri să rămii în acia eparhie, unde să va afla strămutat.

(Însemnarea lui Vasile Șubin, ginerele păhărnicesei Maria Botezat).

(C. r. v. 846, exemplarul 3, foaia albă de la început).

30

836, avgust 8, s-au născut fiica noastră, carii s-au botezat avgust 16 cu numele Maria, în anul carii au făcut măria sa Alecsandru Ghica jurămînt între judecătorii Valahii că vor urma pravili(i). Popa Mihaiu.

(C. r. v. 1041, donația Ministerului Cultelor din 15. VII. 1885, a treia foale tipărită, nepagînată, de la început, verso).

31

Să se știe de cînd au făcut măria sa Alecsandru Ghica voi-vod dă au scăzut parale dă au făcut șaizeci dă parale un leu, la leat 1837, ghenar 1. Erei Costadin ot mah(alaua). Pitar (Mo)șul.

(C. r. v. 164, dublet 4, ultima foale albă, verso).

32

1838, iunie 20. Însămnare dă cîndu am tocmitu pã Ion Lupu surugiu, cite lei 30 pã lunã.

1839, avgust 9. Însămnare dă cîndu am tocmitu pã Ion surugiu, cite 30 (pã lunã) și mîncare.

Însămnare dă cîndu s-au tocmitu Mãriia slujnica, cite lei 25 pã lunã și alt nimica. 1839, dechemvrie 1-iu.

Însămnare de cîndu s-au tocmitu Liesandru vizitiu, cite lei 32 pã lunã și alt nimica. 1840, ghenari 20.

Însămnare de cîndu am tocmitu pã Uța în casã, pã an lei 350 și încãlțãminte. 1840, fevr. 20.

1840, iuli 1-iu. Însămnare de cîndu s-au tocmitu Radu surugiu, cite lei 20 pã lunã și 50 ocã mãlaiul dã meu.

(*Ms. g. 1312, f. 32, 54, 60 v, 61*).

33

Am tocmit pã Stanciu țiganu bucãtar, cite lei 25 pã lunã și cite parale 9 pã zi de pîinea, începîndu-sã zioa de la 848, avgust 25.

(*Ms. g. 1315, f. 103 v*).

34

În zilele domnii Barbului Știrbei voivod, domnul Țării Românești, leatu 1851, au fostu oca de rachiu lei 3 și oca de vin un leu atunci.

(*C. v. r. 494, dublet, f. 32 v*).

35

În acest an, 1854, ocoa de luminãri seu se vinde lei 4 par(ale) 14, din cauza resbelului ruso-turc.

(*Ms. r. 1127, f. 144. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 145*).

36

Sã se știe cã la anul cu leat 1854 s-au fãcutu bolintine²¹ în Țara Româneascã.

(*C. r. v. 510, dublet 3, f. 164 v*).

21. Bilete tipãrite (cu figuri de vite și de palme), servind la ținerea contabilitãții zilelor lucrate de clãcași pentru proprietari.

37

(...) ²² leatu 1856, luna lui mai, am luat mălai 5 oca și 11 trăgători ovăzu dă la (...) ²² Constandin și doă dricuri de căruțe cu fin.

(C. r. v. 631 A, p. 341).

38

Di cîndu s-au luat moșiile și avere sfintului schit Dălhăuțu, în zilele mărie sale Alecsandru Ioan Cuza întăi, domnind pe amîndouă țările, Valahiia și Moldaviia, în zilele starețului Dionisie, 1864, martie 29. Iftemie duhovnicu, eclisiiarh, aici am în-sămnat.

(C. r. v. 688, schimb 6, din biblioteca „Casei Bisericii”, 82, p. 314-321).

39

Însămnare cînd s-au lo(a)t porumbu de la magazii ²³, la anu 1866, ianuarie 22. Și am scris eu preotu Ioan.

(C. r. v. 556, dublet, prima foaie albă de la început).

40

1879, 9-vrie 10, astăzi este pîinea scumpă: 54 de par(ale), jîmbra și 44 de par(ale) pîinea. Și am însemnatu ca să să știe. Teișanu (Dimitrie Gheorghe din Ploiești).

(C. r. v. 968, dublet, din muzeul „Biserica domnească”, 318, foaia albă de la început).

41

Păpădia este o plantă ce să vede mai pretutindinia primăvara. Frunzele ei sînt fragede, deși sintu puțin cam amare. Au un gustu bunu. Mai totu poporul face din ia salată. Ia este o doftorie bună în contra gălbinări și frigurilor. Apoi să dă și putere. Fredelicu cel Mare s-au ușuratu de boala de pentu ce pătimia bîndu mai mult timpu ciau de păpădie. 1884, mar(tie) 13. Daniil cîntăreț ²⁴.

(C. r. v. 433, schimb, din biblioteca „Casei Bisericii”, 74218, f. 121 v — 122).

22. Foaia tăiată la legat.

23. Magaziile de rezervă.

24. De la mănăstirea Aninoasa.

Stare întâi a boerilor celor doisprăzăci a Țării Românești.
 Banu mari di Craiova, mai marile giudicătoria a țării și apărătoriu hotarălor.

Logo(făt) mari, purtătoriu di grijă peceții domnești și mai mari dregătoriu în trebile cele ocirmuitoari la pricinile bisericesti.

Spat(ar) cel mari, mai marile al oștilor și a poștilor.

Vist(ier) cel mari, mai marile purtătoriu de grijă pisti viniturile țării.

Post(elnic) cel mari, vichilul domnului.

Clucer cel mari, purtătoriu de grijă pisti lucrurile celi trebuincioase la război.

Vel paharnic, dregătorul yinului la masa domniască.

Vel stolnic, mai marile pisti cuhni domniască.

Vel comis, mai marile pisti grajdiul domnesc.

· Boerii din stare al doile.

Vel sârdar, povățuitorul mazililor și mai marile purtătoriu di grijă priste carăle taberii.

Aga, mai înainte s-au chemat căpitanu di vânători și ave numai aciastă triabă, iar pre urmă s-au așăzat dregătoriu di politii, avind supt povățuire sa 1980 di ostași di poliții.

Vel medelnicer, purtătoriu di grijă pisti masa domniască.

Vel sluger, purtătoriu di grijă pisti datul cărnii.

Vel pitar, purtătoriu di grijă pisti datul piinii.

Vel armaș, mai marile pisti țigani și pisti închisorile politii i pisti altelerii.

Vel portar, purtătoriu di grijă solilor și altor turci ci vin di la Poartă, pi cari singur ii scoate înainte voevodului.

Vel șetrari, mai marile pisti corturi.

Vel clucer di arii, purtătoriu di grijă asupra ducirii griului și a finului.

(Ms. r. 95, f. 2. Ed.: CATALOGUL, I, p. 217-218).

43

În Basarabia cele pentru țărani :

Fălci.

18 frunțașul, și frunțaș este acel ce are plugul lui.

12 mijlocașul, și mijlocaș este cel ce are 4 boi.

6 codașul și codaș este cel ce are 2 boi, și cel ce nu are nimic.

(Ms. r. 95, peretele prim al legăturii vechi. Ed. CATALOGUL, I, p. 216).

Din Focșăni pîn în Sîlistra sînt 8 poști, prin Țara Muntiniască, dial și apa mari de trecut nu este, decît treci prin tirgul Buzăului și de acolo prin tirgul Rîmnicului Sărat și în Sîlistra. Din Sîlistra pîn la Bălcani 7 poști, din care 3 cîte 12 ciasuri, una noi, una zăci, și alte doi de opt.

De la poalele Bălcanului și pînă la ceialaltă poști iarăși opt ciasuri, însă 2 suișul, 2 mergere pe podiș, 2 coborișul și 2 pîn la poști de acolo, de la poști apoi și pîn în Țarigrad mai sînt 9 poști mari, cîte de 12 ciasuri.

Ciasuri pîn la Țarigrad :

35 : din Eși pîn în Focșăni.

32 : din Focșăni pîn în Sîlistra.

41 : din Sîlistra pîn la poalele Bălcanului.

8 : de la poalele Bălcanului pîn de ceia parte.

108 : de de ceia parte de Bălcani și pîn în Țarigrad.

254 (sic).

Cai de pocite cu bani — cîte 4 sute, 5 sute.

(*Ms. r. 95, f. 1. Ed. : CATALOGUL, I, p. 217*).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă nr. 49, 75, 78, 95, 147, 192. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței, nr. 10, 29, 32, 41, 68, 70, 75, 79, 80, 81, 83, 86, 105, 108, 109, 130, 184, 186. Lăcuste, nr. 2. Epidemii și epizootii, nr. 26. Prețul și circulația cărților, nr. 51. Cutremure de pămînt, nr. 70. Cronici mici, 1, 2, 4, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16.

IV. STAREA TIMPULUI ȘI INFLUENȚA SA ASUPRA AGRICULTURII ȘI A PIETEI

1

Să să știe cîndu au ninsu după S(fe)tii Gheorghie, meseța aprilu în douăzăci cinci zile, v leat 7194 (1682). Diacon Ghinadie. (Însemnare din Moldova).

(Ms. s. 217, f. 292 v. Ed. : MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 314, unde însă autorul însemnării este trecut, greșit, ieromonahul Ion de la Piatra).

2

Cîndu au împlatu văleatu 1716 au fostu la Gioi Mari gheață în belți și zăpadă. Și au fost Sfeti Gheorghie după Paști în a patra săptămînă, luni, și n-au fost frunză, iar la Armenden au fost puțină, atunci au prinsu a înfrunzi.

(Însemnare din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 1 v.).

3

Să se știe de cîndu au ninsu în luna avgust în 3 zile, leat în 7224 (1716), în zilele lui Mihai vodă în domnie (a doua¹).

(Ms. s. 222, f. 3. Ed. : MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 323, cu erori în identificarea domniei).

4

Să să știe de cînd au fost foamete, în domnie lui Mihaiu vodă¹, leat 7226 (1718).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 640).

1. Mihai Racoviță, în a doua domnie în Moldova (1715-1726).

5

La leat 7226 (1718) au fost foametea cea marea în zilele lui Dumitrașcu voevod².

Iar la leat 7219 (1711) au bătut Tomas Brăila.

Acestea vealeaturi le-am găsit scrise la o cârticică, ce era scrisă de la acele numite vremi. Iproci.

(Insemnările lui Toma postelnicel din Focșani).

(C. r. v. 61, din biblioteca Casei Bisericii, nr. 117,
prima foaie albă de la început, verso).

6

Cînd au înblat văleatu 1718, fu seacetă foarte mare, fantini secară pe multe locuri. Și sate la cîmpie pentru apa să pustiiră și bucate de prim(ă)vară nu fură mai nemic, nici de toamnă. Și ajunsesă bucatele la mare scumpeate pîn la seacere. Griul feadel 100 florinți, săcara de-al doil florinți, mălaiu iar așa. În Țara Bîrsi și în Chizdovea Săcui, Păducele au măcinat și lobodă de mincare și rădăcină de papură, și la cîmpie tiu (...³) de cucuruz zdrobiră în piio și le măci(na ...³), făcînd mămă(ligă ...³).

Fîn nu fu, ci tăiară cracuri cu frunză de stejar, de fag și tăia iarna păduril(e) și trecură și în Țara Rum(ă)nească cu marha de ernară, că acolo cresc ierba toată iarna că n-au fost zăpadă, iar foamete fu și acol(o). Și aici n-au fost iarnă grea, iar în Țara Turciască au fost griu destul, de aduseră în Țara Rumânească.

(Insemnări din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 1 v̄ — 2).

7

Iarnă bună, minunată, ghe(narie) 6 dni, l(eat) 7233 (1725). Cu mila milostivului Dumnezeu, astăzi la ghenarie la 6 zile, în ziua de Bobotează, la leat 7233 (1725) n-au fostu iarnă, ci au fostu o zi împărătească de vară. Și bătrînii s-au minunat. Și au fostu și bun(ul) Ion păh(arnic) Bălcescu. Și am scris eu, Udriști căp(itan) Șomonescu i Biluțescu acii.

Aceasta sfîntă carte iaste a dumnealui bun și iubitului dumnealui vărului meu, Ioan paharnicul Bălcescu sîn Fotei căpitan Bălcescu. Și am scris aici în luna ghe(narie) 18 dni, l(eat) 7233

2. Corect : Mihai Racoviță.

3. Foaia ruptă.

(1725). **Și am scris eu Udriște cap(itan) Șomonescu i Biluțescu. Și cine va citi să di Dumniziu sănătate și noroc bun. Al dumni-voastră plecat Udriște cap(itan) Șomonescu i Biluțescu.**

(C. r. v. 93, dublet 3, paginile 3 și 7, nenumero-tate, de la început).

8

Cînd au îmblat văleatu 1733 au fost Blagovășteniile în ziua de Paști. Și pîn am fost la leturghie au ploat cu zăpadă și vînt rece au fost, și la dealuri s-au prinsu zăpada și pîn amiazăzi și s-au dus.

Cînd îmbla văleatu 1739, în 3 zile la sfîrșitul lui martie au nins și 1 zi a lui prier. Și cînd s-au dus zăpada cea mare, au ră-mas holdele frumoase. După aceia au ninsu puțină zăpadă și au perit săcara.

Cînd au îmblat văleat 1739, în luna lui septemvrie, în 22 de zili, au nins la țară. Și iar într-acestu an au perit griul de au fost puțunel ș-au pălit. Și în Țara Oltului n-au fost nemica, ci au cosit în urma holdelor. Și în Ardeal au fost puțin și tot pălit. O clae abiiia au dat o găleată de grîu.

Cînd au îmblat văleatu 1739 au trăsnit (D(u)mn(e)zău turnul în cetatea Sibiului în dulcele Crăciunului, în feurare în trei zil(e). Dulcel(e) 10 săptămîni au fost.

Cînd au îmblat văleatu 1740 o au căzut zăpada în toate țări foarte mare ș-au perit oi și altă marhă și holdele. Și a 2 zi de Sin Giori au nins și au stătut zăpada pîn a treia zi.

Și tot într-acest an, în luna lui maiu a treia zi au ninsu și la dealuri s-au prinsu și viile n-au fost înfrunzite.

Cînd au îmblat văleatu 1740 au nins în septemvrie în 18 zile și au stătut 2 zile zăpada.

(Însemnări din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 3-4, 307 v.).

9

Să (să) știe că în leat 7248 (1740), fevr(uarie) 17, (au) fost un viscol prea mare.

(C. r. v. 216 A, f. 83 v.).

10

Să s(ă) știe că într-acest an cu leat 7248 (1740) au fost iarnă mare foarte, cit au murit multe dobitoace. Și au fost scumpete în toate, că au ajunsu carul de fin tal(eri) 25 și ocoa de făină

cite bani 12, ocaoa de vin bani 15. Și s-au făcut și multe minuni, cutremure mari. Viile din Tîrgoviște foarte rău s-au surpat și vița au degerat. Și au fost cutremur nu prea mare la 25 ale lunii martie, marți seara, la 2 ciasuri din noapte. Am scris eu, Iordache logofăt.

Și au fost și vijălie cu furtună prea grea, încît mulți oameni au murit, care pre unde i-au găsit.

(C. r. v. 80, schimb, I. 194531, donația L. Rebreanu, f. 56 v — 57).

11

L(eat) 7254 (1746), mart 30 dni, duminică în ziua Pa(știlor) ⁴, au tunat în ceriu.

(C. r. v. 223, schimb 5, toaia Interioară a peretelui ultim).

12

Leat 7257 (1748). Să să știe că în zilele prea luminatului și prea înălțatului nostru domn Io Grigorie ⁵, fecior al Ghicăi voevod, fiind și (în) sfînta și mare mitropolie prea sfințitul mitropolit și arhiepiscop Neofit, că de la dichemvrie în 1 au fost caldu și bine pînă la ghenarie 29 dni. Și toate florile și toate bucatile răsărise, pînă și moidălaț (?), umbla pîn tîrgu copii. Iar de la 29 dni a lui ghen(arie), duminică, la lăsata săcului dă carne, au început dă la 12 ciasuri din zi a bura pînă la 3 ciasuri și apoi au început vîntul, adică crivăț, și au început a ninge și au ninsu zile 2 și nopți 3. Și cînd au fost luni au fost cu mare vijălie și vîntu foarte tare. Și la 8 ciasuri au mai continuat vîntul, dar tot ninge, iar de la optu ciasuri iar au început și mai tare.

(Ms. r. 438, f. 2 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 140).

13

Leat 7256 (1748), luna lui mai 8, au ploat la Craiova nighi(nă). Și am scris eu, Iosif monah de la sf(în)ta și dumnezeiasca mănăstirea Caluii, mai 15 dni. Iosif monah Calui(anu) ot București.

(Ms. s. 487, f. 141 v).

4. Hirtia ruptă.

5. Grigore al II-lea Ghică în a doua sa domnie în Țara Românească (1748-1752).

14

Să s(ă) știe de cînd au fost lipse de nu s-au făcut pînile, umbra cursul anilor 7262 (1754) av(gust). Az per(rintele) crei Andreiu ot Șerbănești⁶.

(C. r. v. 45, schimb 9, f. 187).

15

Scris-amu eu Sămioanu ot Gri la anii Domnului 1755. Atunci fost-a fo(a)rtă mare iarna. Cișlegile au fostu 10 săptămîni. Detete iarna din capătu fo(a)rtē tare. În urmă ploasă. Amin.

(Însemnare din Transilvania).

(Ms. s. 793, f. 65-66).

16

Anul 7264 (1756) au fost foarte bogat de grîu, orz, porumb, vin, mei și (alte. Tot) într-acest leat s-au pus domn măriia sa Costandin Mavro(cordat...)⁷.

(Ms. r. 2107, f. 84 v.).

17

Să să știe că au dat zăpadă în zioa de Sfeti Gheorghe. Fost-au lipsă (?). La anul de la zidire 7267 (1759) ap(rilie) 23.

(Însemnare posterioară)⁸.

(C. r. v. 423, din biblioteca episcopului Ghenadie Enăceanu, a patra foaie tipărită, nepaginată, de la început, verso).

18

Luna lui martie zioa dintii soare, iar a doa zi nor și ploie pușină, iar zioa a treia pînă la prînz mar(c) negură și pă sara soare. 7267 (1759) mar(tie) 4 dni. Nicolae.

(C. r. v. 74, dublet 5, III. 141685, f. 175 v.).

19

Să să știe de aciastă iarnă de acum că prea bună a fostu, în zilele luminatului domnu Ion Todor voevodu Calmășul⁹, let 7267 (1759) Eu Toader am scris.

6. Gura Birladului.

7. Foaia tăiată la legat. Este vorba de C. Mavrocordat, în a cincea sa domnie în Țara Românească (1756-1758).

8. Pe o psaltire tipărită la Rîmnîc în 1779.

9. I. T. Callimachi, domn al Moldovei (1758-1761).

Să să știe de cînd au nins spre zio de Ispas leat 7268 (1759).

(Ms. s. 362, foala interioară a peretelui prim și f. 1).

20

Martie în 31 de zile au fost trăsnete și fulgere foarte rele, la 9 ciasuri în zi. Martie 31, 1764. Costandin (Rîmniceanu).

(C. r. v. 117, schimb 4, din muzeul „Biserica Domnească”, nr. 89, fața interioară a peretelui ultim).

21

Amu scrisu protopop Simeonu din Peștiș cîndu au ninsu în zioa lui Sfetii Gheorghii foarte mare, april 23, 1767.

(Ms. r. 2302, fața interioară a peretelui prim).

22

Să să știe că în zilele prea luminatului domn Io Alicsandru Scarlat Ghica voevod, în luna lui octomvrie în 11 zile au nins. 7277 (1768). Și am scris eu, Nicolae logof(ăt) ot mahalao Popii Soare. Și am scris cînd u(m)bla valeat 7277 (1768).

(C. r. v. 138 A, dublet 1, fața interioară a peretelui prim).

23

Anul 1771, iulie în 11 zile, au fost o ploie atîta de rece și frig iera, cît multă marhă au murit pe cîmp de răceala și frigul carile iera.

(Insemnarea lui David Toma din Oradea).

(C. r. v. 30, ultima foaie albă de la sfîrșit).

24

Să să știe di cîndu au căzut iarna ce mare cu trii vi(sc)ole, care au fost agiunsu omătul pîn pin streșini, de nu putea iași oameni den casă și ulețile iara pînă în vîrfu zeplazilor, de nu iara cu puțință să iasă omu cu sloboda. Cari, omeni cîte de 50, 60 de ani de bătrîni n-au fost apucat iarnă ca aciasta. Dar pagubă la bucatea nu s-au făcutu fiindcă (se) întîmp(lă) îndestulari de fin. Oarești pagubă la oi de răpire furtunii. Care iarna era în velet 1783, de la noiamvr(ie) în 14 au început și pî(n) în primăvar(ă) tot una au ținutu.

Iara domn în scaun mărie sa Alexandru Mavrocorda(t)¹⁰, iar mitropolit iara kiriu kir Gavriil.

10. Poreclit și Deli-bei, domn al Moldovei (1782-1785).

Și eu am scris ca să (știe), fiind de vîrstă de 27 de ani. (Semnătura indescifrabilă). 1784 fevr(uarie) 2 am s(cris).

(Ms. r. 1469, f. 420).

25

La leat 1778, în urma moscalilor cu trei ani, au fost iarna caldă, știi, ca la luna lui maiu, de îmblai pă la Bobotează cu cămașa. Si am scris pentru pomenirea celor mai mici. Diaconul Manole zugrav.

(Ms. r. 3163, f. 31 v).

26

L(a) anii 1779, apr(ilie) 24, s-au adus sicriul cu sfintele moaște ale sfintului Grigorie Decapolit în orașu Craiova, fiind secetă și lăcuste. Și făcîndu-se 2 sfeșnice de argint de cătră boerii pămînteni de aicea s-au închinat sfintului. Atunci s-au făcut și acest Cuvânt¹¹, ce să vede tipărit de prea sf(ințit) părintele Chesarie, episcop Rîmniceului. 1782, ghe(narie) 10. Nicolae logofăt (episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, f. 307 v).

27

Să să știe de cînd au fost iarna ușoară și n-au căzut umăt pină la Trisfititele și în 11 a lui ghenar au tunat și curcubeu au fost despre răsărit, let 1(7)81.

(C. r. v. 478 donația Com. Mon. Ist., 1942, p. 4).

28

Spuniri minunată, ci s-au lucrat de cel mult bogat întru mili Dumănezeul nostru în țara Moldovii, în ținutul Niamățului, în ocolu den Mijloc. În anulu di la H(risto)s 1781, la Innălțare Domnului nostru Isus Hristos, fost-au un omăt, mărime lui de cinci palmaci, cît și cii di niamu slăvit l-au măsurat. Și așa s-au împlinit cuvîntul, ci zice proorocul : „certîndu m-au certat Domnul și morții nu m-au dat“. Pentru că ținînd omătul acela 2 zili și 3 nopți, cu favoru și cu geru și nimic păgubiri nu s-au timplatu, cu mila lui Dumnezeu.

11. *AlbInă*, sec. XVIII (început).

Tot întru acel an s-au aflat și o măsă de uriaș la mănăstire Războenilor, tot într-acest ținut, cari era numai den gingin în sus.

(Ms. r. 491, f. 367 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 231-232).

29

La acest let 7290, alt 1782, crugu lunii 13, slova pash(aliei) 5, fost-au Înălț(ărea) lui H(risto)s mai 5, miercuri spre gioi toată noaptea au nins tare cu vifor și pînă la prînz și mult omăt au căzut, dară pînă sara s-au luat. Deci dar de atuncea și pînă acum la acest let 7322 i alt 1814, crugu lunii 7, slova pash(aliei) 6, fiind Înălț(ărea) mai 7, din 17 zile ale lui april pînă la 20 au fost vifor cu zăpadă mare, iarnă desăvîrșit. Apoi s-au ridicat. Iar la 29 și la 30 de zile și la zi întiiu al lui mai: ninsoare și zăpadă mare și frig de mijloc, făr de vifor. Nevoe, scirbă la toati. Iară anul au fost mai mult bun de mijloc.

(Însemnarea lui Vitalie monah din mănăstirea Neamțului).

(Ms. r. 704, f. 60 v.).

30

1784, săpt(emvrie) 23, s-au tîmplat ploai și pe urmă au și ninsu ca di doao degite, ș-au ținut (loc gol) zile. Cari nime n-au apucatu încă a culegi viile pe multe locuri ș popușoi, un lucru care nu ținuu ninte să fi mai fostu altă dată la aciastă vreme. Enachi Kogălniceanu biv vel medelnicer.

(Ms. r. 156, f. 1. Ed.: CATALOGUL, I, p. 351).

31

Să (să) știe de cînd s-au însurat Pavăl, nepotu meu. Și iarna au fost ușo(a)r(ă) și toamna au fost tot ploi pîn la Crăciun. Și în anul trecut au fost iarna cei mare, care iarnă au ținut de la Vovedenie pîn la Blagoveștenii, tot omet și vicol. Și era omătul asemene cu gardurile, de nu pute umbla omu din sat în sat și pe drum cînd se tîlne doi oameni nu pute da drumul unul altul. Și era domn țării măria sa Ion Alexandru Mavrocordat voevod¹². La let 1785, ghenar 12. Și am scris eu iereu (îndescifrabil).

(C. r. v. 65, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, fața interioară a peretelui prim).

12. Poreclit și Dell-bei, domn al Moldovei (1782-1785).

32

N. B. În anul 1785, martie în 16 zile au fost în zioa de Paști, Paștile ungarilor, geru și frigu citu au înghețatu s(fîn)ta cumunicătură în potiru, slujind sf(in)ta liturghie.

Lingă aciasta vina de fin au fostu cu 3 florinți, ba încă mai pă urmă au fostu finu și într-un galbin.

Scris-am eu, Meciui Ananie, paroh din Binifalva.

(C. r. v. 290, a doua foaie lipărită, nepaginată, de la început).

33

1788, apr(ilie) 24, luni, au nins de o palmă, într-o luni.

(Ms. r. 1433, f. 136).

34

La cincipre zile ale lui noe(m)vr(ie) în 15 zile au dat o furtună cu zăpadă doao zile și o noapte și într-această furtună au căzut și bășica Colți(i). Și turnurile de la trei mănăstiri. 1789.

Scris-am eu Nicolae Bucșănescu.

(Ms. r. 1326, f. 36 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 560).

35

Intr-a] doilea anu după venirea nemților și muscalilor în pământul Moldovii și la anul după iarna cea cumplită, în 20 a lui ghenari anul 1790, am mersu la biserică di am ascultat slujba liturghiei fiind numai în giubeli.

(Ms. r. 96, foaia interioară a peretelui prim. Insemnarea pare a fi a lui Gheorghie, fiul lui Necolai Vîrnav biv vel jilnicer. Ed.: CATALOGUL, I, p. 221).

36

Să (să) știe că au tunat marți după Paște, fiind leat 1790, iar Paștile au fost în 29 ale lui mart. (Semnătura indescifrabilă).

(Ms. r. 2516, f. 1).

37

Să să știe de cîndu au muritu Costandin croitoriu, dechemvrie în 24, leat 1790, în iarna cîndu au fost vara pohoii cel mare și iarna au fost goală. Și spitalul nemțascu s-au mutat la Bacău de la Fintîneale.

Și am scris eu, erei Costandin zet croitoriu și robu lui Dumnezeu.

(C. r. v. 455, dublet, achiziția 3513, fața interioară a peretelui ultim).

38

Să să ști(i) de cînd au fostu săcită mari și n-au plootu nici primăvara toată, nici vara pînă iuli în 25, veleat 1794. Iară di aici s-au pornit ploili și au plo(o)t toamna to(tă) și s-au făcut zăruf mari din zua Sfitului Adrei pînă la Sfitul Neculae. Și apoi a începutu a nigi unu omātu ca de o palmă di mari și a fost unu viscol după Crăciun și alt înainte marilui Vasili. Și au fostu forti groznicu vifor.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 165, dublet 2, a doua foaie albă de la început, verso. Ed.: O. Lugoșianu, ÎNSEMNĂRI, p. 126-127).

39

L(eat) 94, sept(emvrie) 6, s-au născut fiica noastră Sultănica, și la 4 ale lui noemv(rie) s-au botezat de dumnealui văr(u) Ilie, fiind vinăricer la acest județ, în zilele mării sale Alexandru Moruzu voevod, întîia domnie a mării sale în Țara Românească¹³, al doilea an, cînd în partea țării noastre mai toate părțile au fost (lip)să¹⁴ de bucate, iar la acest județ, Focșani, mai bilșug (...)¹⁴.

(Însemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 48).

40

De cîndu fostu lipsă, fomete în țară, veleatu 7303 (1795).

(C. r. v. 244, dublet 3, ultima foaie albă, nepaglată).

41

Leat 1795, cînd au fost fomete pre lume în zilele lui Alixandru Muruzu vodă, au fostu ocao de griu părăle 12, iară de porumbu părăle 10, iară meu părăle 8.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, p. 50).

13. 1792.

14. Foaia tăiată la legat.

42

La l(eat 17) 95 iarăși iarnă grea au fost foarte. Felurimi de vite au perit (...) ¹⁵.

(Însemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 188).

43

Manolache, aicia însemnau pentru ca să știe de cîndu s-au făcut bucate multe și au fostu efișug în toată lumea, cît nu mai avea unde le pune, atîta să făcuse de multe. Aciasta. Leat 1796, avgust 27. Manolache logofăt ¹⁶.

(C. r. v. 382, dublet, f. 75-76).

44

La anul 1796 au fost iarnă atîta de` caldă, tocmai ca vara, chet n-au mai fost de mult așa, că era flori și iarbă în luna lui ienuarie, iară luna lui februarie tot bună.

S-au scris de mine Iacov Popovici dascal la Arini.

(C. r. v. 47, dublet 1, a doua foaie albă de la sfîrșit, verso).

45

Să s(ă) știa de cînd au fost iarna bună și călduroasă, vremi de muncă, și ara omenii pi la Lăsatu secului și sămana. Leat 1797, fev(ruarie) 20.

Și am scris eu, Gheorghii Slivneanul, să s(ă) pomenească.

(C. r. v. 45, schimb 1, foaia interioară a peretelui ultim).

46

Să (să) știe că la leat 1797 au dat vifor foarte iute, martie 10 zile, cît au fostu foarte, foarte omor multu de dobitoace în partea cîmpului. Că au ținut trei zile și trei nopți vîntu cu zăpadă din munte. Iar la cîmpu au bătut crivaț(u) cel glumeț și au omorit oi, cai, boi de la pluguri, unde i-au apucat peste cîmpu, și oameni și ciobani și herghelegii. 2 o(a)meni și 2 băcțandri, plecînd de la plug să meargă la sat și mergîndu puțintel, au murit un băiat, și mergîndu, au murit și`cel(ă)lalt. Iar oameni(i)

15. Idem.

16. Din Star-Chiojd (Prahova).

apucîndu pînă la sat, au murit și ei degerați. Care vifor ca acela nu s-au pomenit, care să zicem : „Doamne ferește pre toți creștinii“ ! Aciasta. Mar(tie) 10, 1797. Manolache logofăt.

Și aciasta au fost în zilele prea înălțatului domnu Io Alecsandru Ipsilant¹⁷ voivod, doamna lui Ecaterina, care îi va fi știindu pricina. Manolache logofăt.

Să (să) știe că la leat 1797 n-au ploat din zio de Duminica Mare pînă la Sfinții Apostoli. Și era postul de o lună și o zi. Iar cîndu au fost, atunci s-au întăritat despre apusu și au început a bate piatra de la Turnu Roșu pînă la Moldova, tot pe suptu munte. Și au ucisu tot și au prăpădit. Că era piatra tot ca ou de găină. Și pomii i-au prăpădit cu tot. Că era vijălie și potop foarte tare, cît să sperieseră oameni(i) că or să pie cu toți(i). Manolache logofăt¹⁶.

(C. r. v. 382, f. 187 v.).

47

La leat 1798 au fost iarna ca și vara, zăbadă (sic) au căzut numai de doao degite și pînă sara s-au și luoat. Si era căldură ca și vara. Pămîntul n-au înghețat nicidecum, berichet de bucate era. Avea bătae Basmantul de la cetatea Diului cu împăratul, adică cu stăpînă-său, domn fiind în Țara Rumânească măriia sa Cos(tan)din Gheorghie Hangerli vodă. Au mersu și măriia sa vodă la oaste cu oaste împărătească, să bată pe Bazvantul. Și am însemnat ca să să pomenească un lucru ca acesta.

(Ms. r. 1126, f. 1 v — 2. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 140).

48

Să să știi (de cîndu au că)zutu iarnă m(are la) let 1798, în zilele lui Ale(xandru) vod(ă) Callemh¹⁸. Și după dînsul au vînit domnu Costantin Ipsilant. Cari au fostu mari scumpete di fin și nu să găse nici acum, 1799.

(Ms. r. 1540, f. 2).

49

Să să știe de cîndu iarna ce mari au perit vite multe. M-am tîmplat și iau, preutu David, în satu Grozăști, la velet 1798.

17. În a doua sa domnie în Țara Românească (1796-1797).

18. Domn al Moldovei (1795-1799).

Să se știa de cînd me-u perit bucatele în satul Grozeștii, cînd iarna ce geroasi, domnind mările sa voiavodu Alecsandru Călmaș voivod ¹⁸ în orașii Eșii, let 1798.

Să se știe de cînd iarna ce geroasă, au murit vitele în țara Moldovii, let 1799 ¹⁹.

(C. r. v. 344, p. 189-193, 330, 372).

50

Să să știi de cînd au ernat vrachiile prin toate streșinile, la leat 1799.

(Însemnare din Isacova, Orhei).

(C. r. v. 596 A, fotocopie, f. 71).

51

La anul 1799 au fost piatră mare.

(Însemnarea lui V. Tintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

52

Să (să) știi de cînd au tunat în luna lui oct(omvrie) 17 zili. Și am însămnat să videm ce o fi, la let 1801.

(C. r. v. 503, p. 190-113).

53

Veleat 1803, marte 25. Și am scris ca să se știe cînd au înghețat Dunărea la Blagoveștenii, pentru ca să fii pomenire și ținare de minte.

(Însemnarea preotului Tănase fiul lui Velico logofăt de la schitul Spițovălul).

(C. r. v. 576, donația P. Papahagi, prima foaie albă de la sfîrșit).

54

1804, octomv(rie), au rămas dealurile în jumătate neculese, și boală la vite.

(Ms. r. 1125, f. 78. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 134, unde s-a trecut, greșit, „dechemvrie“).

55

Anul 1805, în luna lui iunie, pre la mijlocul luni, au căzut grindine foarte mare pre hotarul Boiului, cît toate s-au prăpădit.

19. Corect : 1798.

După aceeaia au fost tot ploae în toate lunile preste vară. Erburile multe au rămas necosite. Otava toată s-au prăpădit. Oveasele le-au ajuns zioa Preapodoamne Paraschevi²⁰ multe nescerate, abea bine coapte, finuri multe și clăi de griu necărate. Cucuruzele mai mult de jumătate neculease. Octomvre 10 tot au nins o ză(p)adă mare. Aciasta să să știe.

(C. r. v. 80, dublet 1, I. 194531, f. 60 v.).

56

Să (să) știe că acestu Molitfelnicu²¹ este al preotului popi lui Andreiu duh(ovnic) ot Sângiri și s-au legatu acum al doilea rînd, însă cu ajutorul Impăratului cerescu și prin osteneala sfinții sale cu taleri 1, bani 90, purtîndu-i și toată cheltuiala acelu meșter. Si s-au legat acum, în zilele domnului nostru Io Costandin Alexandru Ipsilant voevod la leatu 1804, octomvrie 18. Și am scrisu eu preotu popa Andreiu cel mai păcătos și mă rog să am de la toți frați preoți vreun folosu. Însă la acestu leatu s-au întimplat pentru păcatele noastre de au ninsu pe struguri și (foaia ruptă) au cules oamenii viile, că era jumătate neculese.

1805, octomvrie 21, iarăși au căzutu zăpadă de 2 palme.

(C. r. v. 259, dublet II/191206, fața interioară a peretelui prim).

57

Anul 1805. Acesta an atita de rău și nenorocos au fost, cît nu-i condei cari să poată scrie, fără numai pe scurt. Higiul de Orade giumătate l-au bătut peatra, celalalt au înghețat și l-au astupat zăpada, cît n-au putut culege cînd au fost vreme. Și era o (foaia ruptă).

(Insemnarea lui David Tomă din Oradea).

(C. r. v. 30, ultima foaie albă).

58

1808, martie 9, luni noaptea spre marți, fiind oștirea ru-sească aici în Țara Rumânească, veniți de un an, au început viscol, incit au înghețat Buzăul de trecea cară cu ori ce povară. Și au ținut tot așa pînă la 27. Și nefiind nici notreț, au perit

20. 14 octombrie.

21. Ediția Rimnic, 1747.

mulțime de dobitoace de ger și de foame și mulți oameni au murit degerați pă drumuri.

(Ms. r. 353, f. 357 v. Ed.: CATALOGUL, II, p. 68).

59

Scris-am eu Petru Popovici din Aștileu, iarna au fost moarte mare pă marhă, de au murit vacile de boală gre, în anul 1808.

(Ms. r. 4151, f. 71 r — 78 , marginea de sus).

60

Să să știi de cîndu au fostu finu scuz(m)p și nu era de unde să-l cumpere. Și au zăcut vacili de limbare și oile. Si moscale era totu la Moldova și domnu nu era la Eși. Mart. 1809.

(Însemnare din Bucovina).

(Ms. r. 4655, f. 68).

61

1809, iarna au fost pre bună, cald, zbicit, cali pre bună să făcusă păr la dechemvrie în 14 zile. Apoi au început a ningi și s-au pus omăt pre bunu păr la 17 dechemvrie, fiind și norocu moscalilor și a țărăi, fiind multă lume pi drumuri cu privint.

(Ms. r. 240, f. 1. Ed.: CATALOGUL, I, p. 522).

62

Să să știe de cînd au căzut omăt în Duminica Slăbănogului, la anul 1810.

(C. r. v. 412, f. 210).

63

Să să știe de cînd au nins gioi înainte Ispasului, la leat 1810. Și am scris eu Vasile ca să să știe.

(Ms. r. 2357, f. 9).

64

Să să știe de cînd au fost bătaia cu turcu 1788, și de cînd s-au cutremurat pămîntu în zio de Sfînta Paraschiva, la anul 18(0)2.

Și aceasta să să știe că în anul 18(0)6, în luna februarie, au sămănat oamenii săcări de toamnă, neputînd tomna sămăna. Și ce au sămănat, încă n-au răsărit, pentru că au fost ploi multe. Iară cele sămănate de iarna s-au făcut forte bune.

Iară în anul 1811 au dat iarna și pământu n-au înghețat și zăpada au căzut forte mare, iară primăvara cînd s-au dus zăpada, holdele tote au perit, căci n-au fost pămîntul înghețat.

(Însemnările preotului Matei Radeș).

(C. r. v. 150 A, f. 104).

65

Să să știe de cînd au tunat la leat 1807, mart 18 zili, la cia-(surile) 6 din zi, cînd s-au început războiul cu franțuzii și cu turcii, cînd mă aflam la mănăstirea Slatina. Eu Benedict iero-diiacon.

(C. r. v. 77, dublet, foala albă dintre foile tipărite 17 și 18)²².

66

Să să știe că în luna lui feurari în cinci zile, toată ziu au fost soare. Si la scăpătatul soarelui s-au făcut bubuit și pîiatră mare cit oaoale. Și eu, fiind în beserică, am scrisu aici la leat 1810. Eu popa Sandu ot Coj(a)ni, în zilele muscalului.

Și s-au făcut bubuitu la scăpătatul și au mersu la răsăritu.

(C. r. v. 576, dublet, achiziția 14218/1951, f. 75 v — 79).

67

La anul 1810 au fost foamite.

Anul 1811 au fost anul cel mai roditor.

La 30 april 1813 c(alendarul) v(echi) au nins și au fost omăt mare.

(Însemnările lui V. Tintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

68

1811.... În acest an s-a întimplat o foamete grozavă, încît a ajuns pînea un leu și porumbul 24 de parale, sacara 40 parale, și cea mai mare parte din popor mînce și coji de arbori...

(Traducere, după un text grecesc, de C. Erbiceanu).

(C. r. v. 145, a doua foaie albă de la început).

22. Tot acolo însemnarea: „Din colecția cărților bibliotecii mele din Ropotănești, găsită și cumpărată de un călugăr din mănăstirea Slatina la 1846. N. Istrati”.

69

Stiut să fie că la leatu 1812, martie 29, au datu un viscol de au murit meii mocanilor toți. Si am scris ca să să știe aceasta.

Să să știe că la leat 1812, martie 30, au dat un mare vifor cu ploie și a murit mulțime de oi și de mei. Și am scris eu, Vasile, ca să să știe.

(Insemnări din Stelnică).

(C. r. v. 559, exemplarul 5, f. 61, 103 v).

70

Ani 1813 toată vara așa au fost de ploios, cît la țară din șasă clăi și din șapte abia făcea o feardelă. Si au fost foamete mare în tot Ardealu, cît feardela de cucuruzi în luna lui aprilie, la anu 1814, au fost cu 3 zloți 30, griu cel frumos 4 zloți, săcara ca și cucuruzu, numai avînd năroc cu Bănatu, că de acolo ne-am ținut. Și mulți, mulți oameni au fugit de aici în Țara Rumânească și în Bănat de foame.

Tot la anu 1814, luna aprilie 27 de zile, iară au nins în trei zile, numai n-au fost stătătoare, cît ninge noaptea să loa ziua. Apoi luna lui mai, sfirtari cel dintii au fost ca și cum umblă începutu lui marti cu babele. Iară să știți că zăpada nimic n-au stricat, numai bruma alocurea prunele, mearele, viile. Dară aicea la sat au rămas în unele locuri destule meare, prune, cirășă, vișine, iară nuci nimic. Toamnele frumoasă, primăvările și mai frumoasă, iară cucuruzu slab. În doază zile a lui iunie au nins mai punos în Clopotiva.

Griu s-au făcut puțin, cucuruzi s-au făcut, dară nu s-au copt, bătindu-l bruma la avgust 14 zile. Si au nins seaptămvrie 28 toată zua și a doază zi au fost cald și tot nu s-au topit.

(Insemnarea preotului Sofronie din Densus).

(C. r. v. 54, dublet, două foi albe de la sfîrșit).

71

Anul 1814, 19 zile ale lui martie au căzut zăpadă cam multă și au fost ger mare. 11ª May nagy hó lett 15 napján jelég volt (de la 11 mai a fost zapadă mare pînă la 19 aceeași luna).

(Insemnarea dascălului Iacov Popovici din Arini).

(C. r. v. 47, dublet 1, a doua foaie albă de la sfîrșit, verso).

72

1814, luna apr(ilie) 14, au nins omăt de o palmă.

(*Ms. r. 3384, fața interioară a foi de legătură de la sfârșit*).

73

Să se știe că la leat 1814 au ninsu în ziua de sfântul pro-rocu Irimia, în zilele domnului Gheorghe²³ Caragea voivodu. Și am pus ca pentru neuitare și ținere minte, că mina va pu-trezi, iar slova va trăi de se va pomeni în veacu. Și am scrisu eu, Gheorghe Deconescu de la leat 1814. .

(*C. r. v. 263, ex. III, f. 192 v*).

74

Să (să) știi de cînd au fost o furtună mari și s-au pus și omăt mari la anul 1814, april, trei săp(tămîni) după Paști, simbătă și 18 au ținut pîn duminică dimineața.

(Insemnarea lui Gh. Șarban din Huși).

(*Ms. r. 3004, f. 120 v*).

75

Să se știe că în luna lui aprilie în 23 au nins zăpadă de doa palme, la leat 7322 (1814), în zile lui Gheorghe²³ Caragea vodă. Și au ajuns ocao de rachiu t(a)l(eri) 2.

(*C. r. v. 494, dublet, f. 130*).

76

La ani cu leat 1814 să să știe că n-au dat zăpadă pînă la Sfeti Nicolae și în zioa dă Sfeti Nicolae ardea pîrjol pă Nemer-necu, la dechemvrie 6 zile.

(*C. r. v. 288, penultima foaie, verso*).

77

La leat 1815, februarie 23 de zile, zioa marți, săptămîna brînzii, au tunat și au ținut tunetul de la opt ceasuri din zi la noaă și jumătate. Ierodiacon.

(*C. r. v. 774, dublet, donația C. Erbiceanu, foaia albă de la sfârșit*).

23. Corect : Ioan.

La anul 1816, april 4, au tunat dispre ameazăă.
(Însemnare din Moldova).

(Ms. r. 5845, f. 2 v.).

Pă vremia înpărăției lui Franțișcuș întii, în anul 1816, în luna lui ianuarie în 16 zile, adecă la cinstitul lanți a sfintului apostol Petru, adecă cum zic oamenii Simpetru dă iarnă, au fost duminecă și au început vîntul sara dăspră miazănoapte. De la 9 ciasuri s-au început vijuliia, frig și nie, și au fost toată noaptea pînă luni la 9 ciasuri. Și de la 9 ciasuri pînă luni sara și mai rău, că ploia, ningia, bătiia ventul și inghieța, pînă marți dimineața, nu mai putei să eși din casă afară. Atuncia s-au aflat multă marvă mică și mare moartă, șazînd în omeți, în picioare, înghețată. Și păstori mulți or murit dă frig.

Atuncia primăvara pă vale dăspră dă cătră amiazăzi au fost apa dă jumătate dă cloftor păstă griu.

Pă vreama aciaia era episcop în Tămoșara Stefan Avvanomovici, și protopop în băsirica mare Lazar Popovici, și parocuri era în Toracu Mare Mihail Popovici paroc mai mare, Alexie Popovici paroc, Filip Popovici administrator și eu, robu lui Dumnezău Adaam Silășan, eclisiarcul bisăricii. Annu 816, iunie 18 (Text chirilic).

(Ms. r. 3107, marginea de jos a foilor 92-183).

Și eu Georgiu Alaszy am prenoit scrisoarea sf(inților) părinților noștri, la anul 1887, 21/2. Și noi auzim despre vijolie, dar și voi care îți ceti veți vedea mânia lui Dumnezeu cum esta. Asia dar se ne plecam naintea Creatorului nostru Domnului I(su)s H(risto)s ca va să vină cu dreapta sa judecata, precum este scrisu: „voi veni cu grabă, voi veni curînd“, Luca, cap. 20, st. g.

Luare aminte despre sfinta beserică din loc²⁴ ce s-a strica în acest an, 1884, care era zidită de sinti noștri părinți, ce au venit cu satu cu toți din Secalazi, din cercu Temesiori. Si cînd au venit or adus și 1 clopot cu ei aicea și auzim ca, cînd a fost se vină aicea, o dus împăratu Nemți între Romaî în casi, în Se-

24. Satul Toracu Mare.

calazî, cu sila. Si or ținut rezbel cu nemți ai noștri și n-or vrut se ese din Secalazî să vină aicia. Numai a fost da musai se vina, ca li-o tremes împăratie catane prin căsi numai ca să-î scoate Nemți pre iei de acolo din Szacalazî. Și cînd o venit satu Mosii n-o fost Spăia în Sengiura, numai la 30 de ani în urmă or venit și atunci or făcut robode și or dat giĵma s-or lucrat cu marvele la Spăia, or dat dijma din oua, din gain și unt, din grîu, di toce. Asia au fost mai nainte limbi paginie. Giorgiu Alasziu am scris aicea. Amin.

(Text cu litere latine).

(Ms. r. 3107, f. 188-199).

80

Cade-să a ști că la leatu 1817, martie, în sîmbăta Paștilor, au ninsu zăpadă ca de trei degete, la 6 ceasuri din zi. Și am scrisu eu Tănasă, aflîndu-mă ipistat la moșia Prigoriia, fiind și bilciu la plasa Hamărăzi(i) de Susu, în zilele dumnealui cluceriu-lui Dincă Brăiloiu, aflîndu-să ispravnic la județu Gorju și în zilele prea luminatului nostru domnu Gheorghe Caragea.

Și am scris cu mîna de țărîină. Si mîna va putrezi, iar slovele să vor pomeni. Iar cine din frați sau din preoți va citi, să zică : „Dumnezeu să mă erte“.

(C. r. v. 445, f. 50 v — 53 v).

81

La acest l(eat) 817, septemvrie 22, sîmbătă, au dat lapoviță cu ploae rece foarte și au ținut (...) ²⁵, fiind potgoria neîncepută.

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 209 v).

82

La anul 1817 au agiuns corețul de păpușoi 30 lei.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v).

83

Anu 1817 a fostu căbelu de bucate cu o sută de zloți. Și mînca oameni cioci de mălaiu, dară nu ave ce. Au muritu de foame mai multu de o sută de omeni din Hotaru atunci. Și amu

25. Loc alb.

ingropatu cîtă patru și cinci în una gropă, cu popa Ioanu Sumuțu parohu în Hotaru.

(Ms. r. 3198, f. 334-335).

84

...De cîndu s-au sfințit (biserica din Vlădești). Iar să să știi, sîmbătă, februarie 17, înaintea Lăsatului săcului di carne din postul cel mari, adică în Sîmbăta strămoșilor, la leat 1818, fevr(uarie) 17, într-această zi s-au făcut sfințire bisericii cu părintele Ioan iconom și protopop din tîrgul Bîrladului.

Această trecătoare iarnă au fost foarte goală și nefriguroasă, dar finațiile s-au mîncat tot di mai n-au rămas pe la cei mai avuți, iar la cei necuprinși lipsă de tot. Îmbla veletu 1818, fevr(uarie) 16.

(Însemnarea lui Ioan Jora).

(C. r. v. 573, foata albă de la slîrșit).

85

1818, iarna a acestui an, noem(vrie), dechem(vrie), ghenar(ie), fev(ruarie), mart(ie), au fost goală, cu vremi bune și de ticnă, cum și april(ie). Dar mai al anului 1818 prea făr de ticnă și pricinuitor de mari pagube. Că fiind eu de vîrstă aproape de șaptezăci de ani, n-am apucat omăt, ninsoare deplin și brume grele pe la 28 de zile ale lui mai. Iară după cum am arătat mai sus²⁶, mi s-au întiplat de am văzut pe la cinci, pe la șapte zile maiu, iară acum am văzut vreme peste toată rânduiala, 1818, ploii cu răcele groaznice pe la 28 i 29 a lui maiu, noaptea sânin și zioa ninsoare cu răcele deplin, stricînd mai toate sămănăturile și poamile. Am însămnat să să știe.

I tot la acest let 1818 au fost venirea blagoslovitului marelui împărat Alexandru Pavel Petroveci pe la începutul lui mai, însă numai pîn la Chișinău.

(Însemnările călugărului Vitalie de la mănăstirea Neamțului).

(Ms. r. 704, f. 60 v — 61).

86

La 28 mai 1818 c(alendarul) v(echi) au nins.

La anul 1818 au agiuns corețul de păpușoi 2 lei.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v).

26. Vezi însemnările sale dinanii 1782 și 1814.

87

S-au început zăvără, 1821, fevraori. Și au dat o vijelie pă vara, iunii 23, cu piatra, de au căzut den pomi tota frunza. Mulți copaci au scos din pământ, iar pomile au făcut rod al doile, meri vindi multele în târgu București.

(Însemnarea cojocarului Pencu din București).

(C. r. v. 1063, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, fața interioară a peretelui ultim).

88

1821, de cîndu au fost iaina rea și au înghețat Dunărea și Borcea de da ori și au dat o ploie și un vifor și au murit multe cai și oii și omene au murit, în luna lui martie 13 zile. Aceste au dat ca să să pomenească la multe ane. Pentru aciaia scriu și eu așa cum m-am priceputu.

(Însemnarea preotului Panait).

(C. r. v. 853, foaia albă de la început, verso).

89

Să să știe că la 1821 au ținut caldu pâr la 27 dechemvrie. Și la 27 au nins și au ținut pâr la...

(C. r. v. 110, schimb, f. 327).

90

La anul 1821, tot postul Crăciunului au arat oamenii. Și în zioa și a doao zi de Crăciun așa de cald ca vară au fost, că fetele la țară au giucat afară, desculță, în cămeșe.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v.).

91

Aice am însăminat întru aciașta Psaltire²⁷ de cînd au fost iarna ce goală la anul 822. care forte puțin omăt au fost. Emanoil Isupescul.

(C. r. v. 70, dublet 4, a doua foaie nepaginată de la sfîrșit, verso).

92

La leatu 7330 (1822) s-au făcut tunet foarte mare în luna lui ghenarie în 11 zile.

(C. r. v. 445, f. 190 v. — 210).

27. Ediția Iași, 1680.

93

1823 s-au fostu datu de la Dumnezeu mare iarnă încă de la anu de la 822, de la Sfintu Necolae, la care au fostu mare nevoie în vite, fiindu lipsă de fin. Fiinducă s-au fostu făcut de vara, și cît fin s-au aflat, s-au luat dupe poruncă de s-au dus la București, în zilele domnului Gligore vodă Ghica. Februarie 15. Asanache Lipianu.

(C. r. v. 301, dublet III/191223, f. 193 v.).

94

Aciastă sfintă Psaltire²⁸ este a logofătului Gli(gore) sin popa Gheorghe State ot Șerbănești. Și mi-o au dat preotu popa Iordanche de pomană, cîndu au răposat și Petruța. Amu însemnat ca să să știe că este a mea. Amu însemnat aicia la leat 1823 în simbăta sfintului și dreptului Lazar. Și au fostu iarnă grea și lipsă de fin, cît și vite. Și Bunăvestire au fostu în Mercurea cea Mare.

(C. r. v. 234, dublet 2, f. 31 v — 37).

95

Să să știe de cînd au nins și au căzut omăt mare la mai 15, (1)824. G. (indescifrabil).

(Însemnare din Bucovina).

(Ms. r. 4655, f. 21).

96

Să s(ă) știe că la leatu 1824, mai în 22 au bătut vîntu mare, adecă aust(r)u. Au nins munți pînă la țară. Și au căzut brumă mare de au uscat viile și iarba, cît și alte legumuri din grădini. Și au dat în zile domnului a to(ată) Țara Rumânească Grigorie Ghica vodă. Ion Albean²⁹ și eu am scris aici.

(C. r. v. 398, dublet, f. 440 v — 446).

97

La 1825, mai 29 zile, în Chișinău s-au întîmplat o mare și nenădăjduită primejdie. Toemai lingă Proorocul Ilie s-au trăsniț cu un fulger mare, în care s-au omorît patru oameni.

(Fața interioară a peretelui ultim dintr-o carte grecească, din care, în 1947, mai rămăseseră doar pereții, între diferite cartoane).

28. Ediția Iași, 1743.

29. Din Albenii Birnici (Gorj).

98

La leat 828, iuli 13, într-o marți la 10 (ceasuri) turcești din zi, au ploat peatră cît ou de porumbiță și cît ou de găină.

Leat 839, iuni 2, la 3 ceasuri turcești din zi, au ploat peatră cît nuccioara și cît aluna, multă.

(Insemnările lui Dumitrache Petrescu).

(C. r. v. 1083, *schimb 1, f. 5-8*).

99

Leat 1828, iulie 13 zile, miercuri la zece ceasuri, s-au întunecat lumina soarelui, dînd o furtună, încît și casă și ziduri, încît turnurile și crucile bisericii au rupt.

(Insemnarea cîntărețului Dumitrache).

(Ms. g. 958, f. 285).

100

Leat 1828, iuli 13, au dat o vijelie foarte mare.

(Ms. r. 270, f. 49 r. Ed.: CATALOGUL, I, p. 17).

101

La anul 1829, în luna lui mai în 21 de zile, înaintea Ispasului cu o zi, au nins pe holde zăpadă în zio de Costantin cu Elena.

(C. r. v. 150 A, f. 104 v.).

102

L(eat) 831, iul(ie) 28, marți seara pă la un ceas și jumătate din noapte, au dat piatră cît oul de găină, cînd eram la satul Găești, băjănari de holeră.

(Ms. g. 1355, f. 1, Ms. r. 2387, f. 1).

103

În anul 1832, în luna lui februarie pi la Stretenie s-au fost dus omătu, de n-au rămas numai pe munți, și ghiața s-au dus, dară au o fost frig noaptea și iarăși au înghețat, dară dzuoa au fost cald și omăt nu era și era drum uscat și colb. Toată luna au fost vreme bună. Și iarăși în martie 16 zile au fost vînt și o țîră de omăt. Și holdile nu s-au stricat și au fost tot vreme bună iară primăvara di la Paști pînă la Simpetru.

Anu 1833, în luna lui avgust 21 de zile, au nins pe munți, c-au ploat și au fost api(l)e mari.

(Ms. r. 3328, f. 133 v și fața interioară a peretelui ultim).

104

În anul 1834 au fost iarna goală, vînturoasă, dar molt cald și pulbere ; au săcat toate apele.

Intr-acesta an au început a să zidi monastire ce mare Stretenea a doo oră în mitropolie Iașului.

(Ms. r. 731, prima foaie de legătură. Ed.: CATALOGUL, III, p. 8).

105

La anul 1834 a fost erna bună în judecata lui Opri Barză, și au fost mălaiu 20 para(l)e, și au luat de cal 5 lei de cal (...) ³⁰ și caru bine. Și am scris eu, nu știu cum mă chemu.

(C. r. v. 1050, dublet 2, foaia de titlu, verso).

106

De cînd au bătut bruma în luna lui maiu 23 zili. Și am în-sămnat ca să să știi, că au scris Costantin Vasili. 1834, mai 23 zile.

(C. r. v. 45, schimb 9, f. 218 v.).

107

Leat 1834, iulie 18, miercuri, au îmbrățișat boerii țării venirea mării sale Alecsandru Dimitrie Ghica vodă la Giurgiu, unde în această zi i-au fost trecerea, luînd și oblăduirea stăpînirii sale.

Acest an s-au întîmplat iarnă făr de zăpadă. Numai la mart în 20 au dat puțintică zăpadă. Vara au fost fără ploaie, timp foarte neroditor la toate. Unde azi în 20 să află și d. Carol Temeli dohtor ocrugliu al 4-lea al acestui județ bolnav din pricina multor altuiri ce au făcut copiilor în această plasă ³¹.

La satu Luminile tot într-acest an și lună s-au iuivit boala dălacului, și tot acest dohtor au vindecat-o. Și am scris eu T. A. Furdulescu.

(Ms. r. 5967, f. 296 v.).

108

În anul cul(ant) 1834 s-au făc(ut) lipsă în Țara Rumânească de au agiuns de mînca oamenii orz, pe carele cei care nu-l avea

30. Scrisoarea ștearsă cu degetul.

31. Topolog (Argeș).

il cumpăra chila po lei 120 și cu o sută, iar porumbu suta de ocă măcinat po lei 50, făina măcinată tot asemenea suta po lei 50 i 60. Bucatele au început a să scumpi cu chipul acesta ce în sus zic după la Ispas, și merge așa. Eu am scris spre pomenire și ținare de minte cu mîna de țărînă, mîna va putrezi, iar slova va rămîne, cine va citi mă va pomeni. D. Periețeanu.

În acest văzut an culant 1834, după ce au fost însemnata secetă, precum să vede, apoi nici zăpadă nu au dat pînă în luna lui februarie în 3 zile, anul 1835, cînd seara spre luni zioa cu 4 ale curgătoarii de noaptea au nins și luni toată zioa și marți pînă la prînz, încît au pus zăpadă pînă la genunchi peste tot locșoru. Dar pe la adăpoaste era și mai mare și mai dîn sus de briu. Și am însemnat spre pomenire de această minune dumnezeiască. D. Periețeanu.

(Ms. r. 5646, f. 15 v — 16).

109

Acest Mineaiu³² iaste al sfintei mănăstiri Arnota, unde să prăznuiască hramu sfinților îngeri Mihailă și Gavrilă, în plaiu Cozii.

În zilele binecredinciosului domn Alexandru Dimitrie Ghica voevod, la leatu 1835 au fostu foamete foarte grea. Den anu trecut, cu leatu 834, au fo seacetă foarte multă, cît n-au ploot mai toată vara într-acel an. Și s-au făcut și lipsă de bucate și de beuturi, de vin și de rachiu, că nu s-au făcut prune aicea în partea locului nostru doi ani pă rînd iar. Și au ajuns ocauo de mălai părăle șaisprezece și doozăci și cincî și ocaoa de vin taleri 1 și de rachiu taleri 1 și părăle zece și doozăci, adecă și un leu și zăzăci și pă une locuri și șaizăci parale.

(C. r. v. 420 din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 746/5, f. 133-158).

110

Leat 1835, mai 23, au ploat cît să asămăna cu potopu. Și această ploce au fost în zilele prea luminatului domn Io Alexandru Dimitrie Ghica voevod, 1835.

(Însemnarea lui Nicodim ieromonah de la Arnota).

(C. r. v. 434, din biblioteca „Casei Bisericii” nr. 754/9, p. 152).

32. Ediția Rimnic, 1779.

111

La anul 1835, iulie în treisprezece, au nins la munte ca de o palmă, scoborindu-să pînă la muntele Negru. Și pînă la vale au fost foarte frig, încît pe la unile locuri au făcut foc în sobe, căci suflînd să cunoștea aburul ca iarna. Și pînă azi, la 19, tot cam frig cu vînt au fost. Si aceasta au pricinuit ca mult să să întristeze lăcuiitorii. Anul să cunoaște pînă acum roditor, dar frigu face ca să să întristeze toți indeopște lăcuiitori.

(Însemnarea lui T.A. Furduescu).

(Ms. r. 5967, f. 296 v.).

112

Și iară să se știe de cîndu au ninsu la Sfîntul Dimitrie zăpadă de 4 palme și au apucat zăpada dealu necules jumătate și pînă alte părți și mai mult de jumătate, tot la anul 1835, octomvrie 27, duminică. Manolache isprăvnicelu moșii Valea Ursoi.

(C. r. v. 200 A, dublet 3, prima dintre cele trei foi albe de la sfîrșit).

113

La veleat 1835, luna lui avgust în 15 au început ploii mari și au pluat septemvrie, octomvrie, noemvrie 27 au dat vifor, zăpadă mare toată iarna.

(Însemnarea lui Grigorie, fiul preotului Samfir din Costineni).

(C. r. v. 407 din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 990, prima foaie albă de la început).

114

1835 au fost toată iarna uscată și geroasă.

1835, octomvrie la 26, au început a ninge și au ținut ninsoare trei zile și trei nopți și au dat zăpadă de două palme și au apucat bucatele neștrînse, atît porumburi neculese, cît și viile au rămas neculese. Și în postu Paștilor, în luna lui marte, culegea oameni porumbu pînă Braniciocu³⁵.

(C. r. v. 288, ultima foaie albă de la sfîrșit).

115

1836, april 27, noapte, la 5 ceșuri di noapte au început a ninge zăpadă, cu vînt, viscol, și au nins pînă la 2 ceșuri din zi, april 28, 1836, făcîndu-să zăpada ca di o palmă gospod pînă

33. Corect : Brancioc.

Tirgu Niamțului, sălcili încărcate cu zăpadă fiind cu frunză mari plecati în gios di greutati, așa și pomii, alții cu flori, alții cu flori picati încarcați cu zapadă îngriunati crengile în gios plecati.

(Ms. r. 492, f. 1).

116

Marți în 28 aprilie 1836, după meazăzi, la 3 ceasuri evropienești, au nins cum să cade.

(C. r. v. 666, foaia albă de la sfârșit).

117

Acestu Mineaiu al lunii lui Mai ³⁶ iaste al sfinte mănăstiri Arnota, unde să prăznuiască și să cinstească hramu sfinților îngeri Mihailă și Gavriil.

La anul 1836, în zilele binecredinciosului domnu Io Alexandru Dimitrie Ghica voevod, în luna lui aprilie în 29 de zile au ninsu zăpadă pă pomi și pă pădure, fiindu lăstariu crescutu mai multu de o palmă și la țară pomele alease. Și au ninsu trei zile, pină la genunchiele omului. Și de-abia s-au luat pî(nă) la o săptămînă aici la mănăstire.

Și amu scris păcătosul și nevrednicu călugării, eu Nicodim ieromonah ot mă(năstirea) Arnota Cacoveanu. Si cu mila cea prea bogată a milostivului Dumnezeu ziditoriului și făcătoriului de bine a tot neamulu creștinescu au vărsat mila sa cea bogată preste robii lui, că au rodit pomii și viile și pămîntul și-au dat rodul lui deplin.

(C. r. v. 434, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 754/9, f. 1-43).

118

Acumu, la proorocu Eremiia, în zioa sfintului, mai, în zia dintii, au ninsu și au înghețat. Și prunele nu s-au stricat, că erea cît boba de fasule. Dar viile s-au stricat pe alocurea, iar pomele nu s-au stricat, 1836, i(u)nie 26. Popa Niță Runcanu ot Runcu.

Vara aciasta au fostu foarte săcetoasă, cît nu s-au făcut nici mălai, nici legume, nici vin, că n-au ploat doo luni. 1836, iulie 17. Popa Niță Runcanu.

(C. r. v. 498, dublet, A. 13599, a doua foaie albă de la început).

34. Ediția Rîmnic, 1780.

119

În zilele bine credinciosului domnu Alexandru Ghica voevod, la începutul lunii setemvrie cu leatul 1836, s-au întimplatu întâia zi marți și au începutu a ploao de luni seara și au ținutu necurmatu toată noaptea și marți toată zioa pînă joi. Și au încetatu pînă iarăși joi la săptămîna, setemvrie 10, au începutu camu cu încetu și au stătutu de n-au mai ploatu pînă în luna lui octovrie 19, și iar s-au mai făcutu bine.

(C. r. v. 68, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 908, f. 61-66).

120

Să să știe că la leat 1838, noemvre 14, au ninsu puțin(ică) zăpadă, un praf, și geru au fostu foarte tare, încît au înghețat aghiasma în sticlă, fiindu pusă în pimniță.

(Însemnarea preotului din satul Doicești).

(C. r. v. 579 prima toaie albă, verso).

121

La anul 1839, mart 26, au venit Paștile și Blagoveșteniele simbătă în Săptămîna patemelor. Au fost omăt, frig, înghețat, cît au imblat oamenii cu sâniele. Și au ținut tot așa pînă la april 3, cîndu iar au ninsu puțin. Și la april 5 am eșit la plug la țalină, că la moină nu să puie ara. Caminar Ioan Barcarui.

(Ms. r. 56, f. 26. Ed.: CATALOGUL, I, p. 134).

122

Să să știe că la o mie opt sute patruzeci au tunat asemenea ca și vara, în luna lui ianuarie în doozeci și șasă de zile. Și s-au arătat și curcubeu.

(C. r. v. 820, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 712, fața interioară a peretelui ultim).

123

La 1840, ghenari 25, la trei ceasuri din noapte au fulgerat tari, au tunat și au și pluat.

(Însemnarea lui Panait Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, toaia albă de la sfîrșit, nepag.).

124

Să să știi că la (a)nul 1840, ghinar în 25, în zio de sfîntul Grigore Bogoslov, au tunat și au fulgerat, care aciastă taină

dumnezeiască nu s-au mai întimplat a ve(dea) dintri noi păcătoșii, nici cătră părinții noștri. Și pentru ca să să știi, am însămnat eu robu lui Dumnezău. Cini a citi să zacă : „Dumnezău să-l iarti“. 184(0) ghenar 25. Ioan Bogza polc(ovnic).

(Ms. r. 558, f. 92).

125

În zioa sfintului Grigori, ghenari 25, anul 1840, au tunat foarte tari și au fulgerat în parte otomaniciască în spre ameazăi. Și spre știință am iscălit. Stavri Baracia (?)

(C. r. v. 574, exemplarul 2, S. 6895, p. 70).

126

Să să știe de cîndu s-au făcutu zădufu, în luna ghenar toată și s-au luat zăoada, la leatu 1840, ghenar.

(C. r. v. 615, schimb, achiziția 209/1962, p. 6).

127

Fost-au în anul 1840, în 25 ghenar, fulgere și tunete, călduri mari și ploii.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 47, dublet 2, p. 150).

128

Fost-au în anul 1841 iarnă mari, zăpadă mari, ghenar 14.

(C. r. v. 47, din biblioteca episcopului Melchisedec, p. 22).

129

La l(eat) 841, asemenea iarnă grea au fost, murind multe (vite), căci ne mai avînd notreț, s-au slobozit pă cîmp.

(C. r. v. 47, dublet, achiziție din 1971, f. 188).

130

Să să știi de cîndu iarna ce mari, la anul 1841 s-au pus omătul de un stînjîn domnescu și au ținut iarna groaznică, cu ger și cu furtuni, pînă în luna fevr(uarie) 18 s-au încălzit, iar omătul și astăzi, 18 fev(ruarie), să află de 4 palme domnești. Și au agiuns stogul de fin pînă la 15 galbeni buni, 1841, fev(ruarie) 18. Dimitrachi Dragu sluger.

(C. r. v. 783, foaia albă de la început).

131

La anul cu leatu 1841, la aprilie 11, a nins zapadă, bună de sanie. Și tot într-acel an, la mai 1, iar au nins și au dat brumă de au înghețat pământul.

(C. r. v. 410, A. 13594, f. 421 v.).

132

Să să știe că în anul 1842, în anul nou al Sașilor au tunat de s-au cutremurat pământul.

(Însemnarea lui Teodor Popovici, paroh din Buduși-Dobica de Jos).

(Ms. r. 4255, f. 105 v.).

133

Anul 1842. În anul acesta, la ghenarie, am pus 12 cepe pă 12 luni pentru semnale vremii anului și nici o lucrare n-au făcut. Ce lucru o fi, și ieu m-am mirat.

(Ms. r. 3334, f. 121 v.).

134

În anul 1842 timpul au fost roditor, mai virtos în roduri de copaci, în grâu și păpușoi, iar fin puțin, vin îndestul. Și toamna foarte lungă, păr la Sfintu Andrii n-au înghețat; atunci puțin și înainte sărbătorilor ceva, iar moloșag și fără omăt. După sărbători au înghețat ceva nopțile, iar după aceasta ploae. Și în 19 ghenar ploae și curcubău foarte frumos, încă îndoit, despre Prut, sara la 4 ciasuri.

(Ms. r. 758, f. 87 v. Ed.: CATALOGUL, III, p. 29).

135

Leat 1843, mai 30, au bătut piatra cit oul de găină, încit s-au cîntărit și au venit 50 de dramii.

(C. r. v. 179, din biblioteca episcopului Dionisie, foaia albă de al început).

136

În anul 1844 n-au nins pînă la 17 zile a lunii enoarie, ce tot vreme bună și fără omet au fost. Scris-am eu, popa Aron din Urisnu de Jos, 1845 enoarie 17.

Apoi au nins de la șeptesprăze ienoarie înainte omet mare, pînă din sus de genunchi, și au ținut pînă la 17 martie. Apoi

s-au dus și au putut oamenii a ara. Primăvara au fost bună, c-a putut oamenii ara. Apoi au bătut și petra, iunie 11 zile.

(Ms. r. 3528, fața interioară a peretelui ultim).

137

Intr-acestu leatu 1846, iarna, cu nume iar(nă), au fostu tocmai ca vara și mai frumos. Fulgi dă zăpadă în d(echemvrie) 26, leatu 1845, în prea luminata și sfînta zi a soborului Maicii Domnului. Și iarăși s-au făcut vară pînă azi, gh(enarie) 16, zioa sf(întului) Petru Verhonecul apostolilor. Și învrednicindu-ne și noi de am cetit sf(întele) și minunatele minuni ale Maicii Domnului, am însemnat, ca cine va citi mă va pomeni. Și aciasta au fost în domnia mării sale Gheorghe Dimitrie Bibescu; sfinția sa mitropolit Neofit. Și eu preotu M (...) ³⁵. 1846, ghenarie 17.

(Ms. r. 4379, f. 251).

138

La anul 1846, iulie 6, pe la 10 ceasuri turcești din zi, aflîndu-mă la vecernie, au dat o furtună foarte mare, care nu s-au pomenit de multă vreme, și au ținut un ceas. Care furtună au pricinuit mare stricăciune caselor mai vechi, asemenea și pomilor roditori și neroditori. Tot acea furtună au scos cu rădăcini cu tot din pămînt un arin prea mare, ce se afla la sf(înta) mănăstire Arnota, fiind egumen Anania cromonahu. Teodor Zaganasca iconom.

(Ms. r. 2604, f. 3 v.).

139

Să să știe că la anul 1848, aprilie 10 zile, în sîmbăta Paștilor, au fost soare și forte cald, pînă cînd au sfințit soarele, apoi s-au făcut o furtună foarte mare și cit bătea vîntu de răsturna cășile oamenilor și fulgera și trăsnea. Scriu Dumitru Popescu (din Baia de Fier).

(C. r. v. 263, schimb, f. 71).

140

În anul 1818 au nins în luna lui sep(t)emvrie în opt zile.

Atunci s-au bătut țara cu împăratul. Scris-am eu Dim. Ianoș, diiac în Gurbești.

(Ms. r. 942, f. 64 v — 66 v. Ed.: CATALOGUL, III, p. 162).

35. Indescifrabil.

141

La anul 1848 au fost iarna foarte grea, care nu s-au mai pomenit de trei sute de ani înainte și nici va mai fi pînă la sfîrșitul veacului.

Și ia(răși) întru acest an au fost și cutremur, dar nu foarte mari. Și cînd s-au topit zăpada au înecat multe orașe și cetățui.

Iarăși la anul 1848 s-au zidit biserecă foarte frumoasă la sfîntul schit Dălhăuțu dinpreună cu granița (...).³⁶

(C. r. v. 688, dublet, donația Com. Mon. Ist., 1942, foaia albă de la început, nepag.).

142

Însămnare să să știi de cînd a ploat cu piatră de dozăce de dramure de mare, lune. pe la vreme toce, 1849, aprilă în 25 zile.

(C. r. v. 662, dublet III/179209, p. 58).

143

La anul 1849, april 25 luni, au fost o ploai pe la 6 ceasuri sara, cu piatră așă de mari de la 10 pînă la 20 dramuri una și au ținut 10 minuti ace ploai.

(Însemnarea lui Constantin Ciudin din Huși).

(Ms. r. 5187, f. 1 v.).

144

Însămnare de cînd au ploat cu piatră cit on ou de puică în anul 1849, aprilie 25 de zile, în zio sfîntului apostol și evanghelistul Marcu, mercuri, a patra săptămînă după Paști, la șasă ceasuri sara, și au ținut piatra on sfert și pre urmă a ploat. Iași.

(Însemnarea lui Alecu de la Secu).

(C. r. v. 653, dublet, donația D. A. Sturdza, p. 172).

145

La an(ul) 1850 au fost iarnă mare, adică au picat omăt mare di la zăci noemvr(ie) ținind pînă la 15 apr(ilie) tot frig. Fin au fost mult, pînea asămîne s-au făcut în ținut(ul) Sucevii. Pentru care am scris spre știință. Morțun Neculai.

La 22 apr(ilie) anu următori au picat omăt ca de doi palmi ; au fost frig tare ; și s-au luat păr în zioa di Paști, adică la 23 apr(ilie), mai rămîind încă și pi a dauza di Paști. Stricăciune po-

36. Text iligibil.

milor n-au făcut, fiindcă nu era înfloriți, ci numai înbobociți. 850. Morțun Neculai.

(Biblioteca Institutului de istorie „N. Iorga”, imprimare I. 12054, foaia de legătură de la început).

146

La 1850 au fost erna mari. Și Paștile au fost tot cu Sfințul Gheorghe odată.

(C. r. v. 480, dublet 3, fața Interioară a peretelui prim).

147

Am însemnat de cînd au ploat cu piatră cît ou de vraghie, în luna lui maiu în 19 zile, duminică la trii ciasuri după dous-prizăci, la anul 1851. A. Odescu, la Iași.

(C. r. v. 653, donația D. A. Sturdza, p. 71).

148

851, noemy(rie) 8, în zio di Sfintul Arhanghel, au tunat. Să fii spre știință.

(C. r. v. 832, ultima foaie albă de la sfîrșit).

149

La anul 1851 au fost iarna blîndă și mai mult goală pînă la 27 mart 1852. Iar di la 27 mart, vineri înainte Paștilor, s-au pornit vînt și ploie și în urmă zapadă cu omăt mult foarti, și au ținut vremi cu totul protivnică pentru viti pînă la 14 april. Au perit multi viti albi, mei pi la turme mai n-au rămas, așa au perit (...).³⁷

(C. r. v. 697, dublet, prima foaie albă de la sfîrșit).

150

Să se știe de cînd a fost ploae în zioa de Iordan și Bobotează, 1852, ghen(arie) 7.

(C. r. v. 420, schimb 2, foaia albă de la început).

151

La 28 mart, în vineri Săptămîna Patimii, în anul 852, pornind a ninge și a viscolii, au ținut opștii pînă la aprilie în 8 zile, marți, cari și di atunci au întărit mai tari a ningi și a viscolii, di

37. Semnătura indescifrabilă.

nu pute norodul umbla di furtună și di viscol, fiind troiani pină la mijlocul oaminilor, fiind asămîne pină la 12, adică simbătă a lunii apr(ilie) o asămîne prăpaștia, cari apoi au stătut, fiind apoi moloșag și fulguia di ninsoare. 852, apr(ilie) 12. Morțun Neculai.

(Biblioteca Institutului de istorie „N. Iorga”, imprimare I. 12054, toaia de legătură de la început).

152

1852, mart 27, au început întăi a ploa cu viscol, și au ținut tot viscol, pe urmă cu omăt de la 29, Simbăta Patimilor, și s-au ținut neconținut tot viscol mari in zioa de Paști, la 30 mart, și a doa zi, incit, dacă n-ar fi fost viscol, s-ar fi pus omātu de trei palme, că la garduri au fost una.

Și au fost mare nevoi de vite cornorate și mai ales de oi și capre, la fin, avind și eu, fiind în satu Talpa, ținut(ul) Neamț(ului). Vasile Casul iconom.

Iară la 9, 10 și 11 april au fost un viscol așa de cumplit, incit au pricinuit mare păgubire în vite și oameni, fiind omātu pe alocuri de 23 palmi.

(C. r. v. 609, exemplarul 2, p. 504-507).

153

În leatul 1852, iarna au fost uscat, pămîntul negru, cu ploi și tunete, toată iarna au lucrat oameni. Și tocmai in noaptea de sfintul Paște au dat o zăpadă și lapoviță de au ținut pină după Duminica Tomii. La munți era zăpada de 13 palme. S-au prăpădit mulțime de vite și de vreme și de foame, că nu era nici fin, nici iarbă, că in trecuta vară, cu leatul 1851, fusese la cimpu o nespūsă secită, nu să făcuse bucate de loc și fin asemenea, iar mieii s-au stinsu cu totul. Și toată vara aceasta cu leat 1852 au fost ploioasă, cind era la iulie ploa in toate zilele de nu puteau oamenii să lucreze nimic.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 61).

154

Leat 852, mart 30 au căzut sfintele Paști creștinești, unde ne-am pomenitu cu un dar dumnezeiescu, adică cu zăpadă în zio de Paști, ningindu de o palmă și un lat de mină aici la munte. Spre știință am scrisu aici ca să fii de pomenire. 1852 aprilie 3. Theodorache.

(C. r. v. 791, dublet A, 8122, toaia albă de la sfîrșit).

155

Însămnare pentru a-și aduce cineva aminte de cînd au picat omăt la sfintele Paști, la anul 1852, martie în 30 au picat Paștile și au început den Sîmbătă Patimilor a ningi puțintel, iară în spri sfintele Paști toată noaptea au nins și în zioa de Paști iarăși, noaptea iarăși pîn a douza la opt ceasuri dimineața. Și pisti zi soari și vînt, iară noaptea au înghețat bini, încit adouza abe s-au disghețat. Și în sfirșit toată Săptămîna ace Luminată au fost tot friguroasă și ninsuroasă pînă sîmbătă, iar în ceceleante zile acu ninge, acu iară soari ca zilile babii, iar vîntul n-ău mai stătut nicidecum pînă sîmbătă, iar sîmbătă au fost cald și bini.

Eu Alecu ot Secu, april 5 zili cînd am scris aice, 1852, la Iași.

(C. r. v. 653, dublet, donația D. A. Sturdza, p. 154).

156

Să să știe că în anul 1853, în luna lui ghenarie, în zioa Sfințului Vasilie, au fost desvărit și cald ca vara. 1853, ghenar 1. Și toată vara cald.

(C. r. v. 263, schimb, f. 200 v și următoarea).

157

La leatu 1853 a plouat de la cinci zile ale lunii lui ghenarie pîn la doozeci ghenarie. Și au început a ninge și au ninsu.

(C. r. v. 103, dublet 4, f. 56).

158

Am scris și eu, robul lui Dumnezeu Nae cîntărețul pe acest Triod³⁸ la anul 1853, februarie 1. O minune ce s-au întimplat în anul acesta de au tunat și au ploat în noaptea de sfîntul Trifon, în zioa dintii a lunei lui februarie. Și ci(ne) o citi să zică : „Dumnezeu să-l erte“. Nae.

(C. r. v. 367, din biblioteca „Casei Bisericii“, nr. 579, foaia albă de la început, verso).

159

La anu 1853, februarie 7, au fulgerat, au tunat și au ploat cu piatră.

(Ms. r. 1098, f. 12. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 91).

38. Ediția București, 1769.

160

Leat 1853, au tunat la februarie în șapte, pe la ceasurile zece turcești. Preot Theodor.

(C. r. v. 566, exemplarul 1, din biblioteca I. Nănescu, ultima foaie albă).

161

În luna lui februarie, duminică, pă la 8 ciasuri din zi eram în București și au tunat spre apusu și într-un ciasu mai curind au început tunete, fulgere și au venit un noru cu piatră mărunță ca porumbu și au albitu locu, dar fiindcă vintu au trecutu curindu, pă urmă au slobozitu ploe vrun sfertu dă ciasu. 1853, februarie 10. Ioan Tătăranu.

(Ms. r. 132, f. 146 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 300).

162

1853, toată iarna au fost bună și fără zăpadă. 1853, aprilie 4 zele au dat zăpadă și 5 a cinci zi și au încetat noaptea.

(C. r. v. 783, foaia albă de la sfârșit).

163

Să să știi de cind au tunat, parcă da cu tunu cu răstimpuri, și plooa tari. 1853, iulie 8, zioa mercur.

(Însemnarea preotului Gheorghe Ivanovici de la Sfinții Voievozi — Roșca din Tătărași).

(Ms. r. 1139, f. 140 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 169).

164

1855, februarie la 3 zele, au tunat și au fulgurat la Cornu Capri, sara la cinci ceasuri după dosprezeci și au ținut pînă la șase ceasuri.

(C. r. v. 713, foaia albă de la sfârșit).

165

Să să știi ce vreme au fost la Sfintul Vasile; au ploatu foarte tare, în anul 1856. Și la Bobotează (a) viscolitu tare.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 74, foaia albă, nepaginată, de la început).

166

1856, octombrie 25, au căzutu o zăpadă mare pe la cimpu de trei palme și aici de doă. Și au ținut frig ca doă săptămîni.

Apucat-au viile jumătate neculese. Venit-au păsări de la câmpu babiți, care nu s-au pomenit, le prindea și vii. Și au mai venit alte păsări mici ca ținteza, milioane nesocotite, ca norii, de co-prindea cerul când trecea cu două ceasuri și au mâncat jîrul în păduri, pe la noemvrie 10. Tot 1856, în 12 noemvrie tuna și ploa ca vara. Au ținut iarnă neagră, cald și bine, pînă la sfîrșit.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 63 v — 64).

167

Să să știe de cînd am scris eu, Costache sin preotu Pash, ca să să știe de la leatul 1856 am scris eu Costache seminaristu de la anul 1856, luna lui dechemvrie, cînd au tunat ca vara. Costache scriu spre ținere de minte.

(C. r. v. 103, unicat, a doua foaie albă de la început).

168

Anul 1858, marti în 6 zile, au tunat. Eu Dumitri Vasileu.

(C. r. v. 423, II. 191227, fața interioară a peretelui ultim).

169

Știutu să fii că în anul 1859, avgust 9 zile, de la iuni n-au ploatu și pînă la avgust. Gheorghii Popovici.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 74, f. 174 v).

170

Scris-am eu, robu lui Dumnezeu preotu Costache din satu Turbați, pentru a se ști că la Joi Mari au fost noaptea geru, și la Paște au fost tot vînt și frig, și Sfîntu Gheorghe în zioa de Paști. Preotu Costache, satu Turbați, 1861, octomvrie 23.

(C. r. v. 103, unicat, fața interioară a foii de legătură de la început).

171

1861, mai în 8, zioa Duminica Mironosiților, de dou ori au tunat și a ploat cu ninsoare, întii pe la 12 ceasuri zioa și al doile pe la 6 sara la apusul soarelor. Și spre știință am însemnat (...³⁹)

39. Indesclfrabil.

și am luat și în miinile mele o bucată de omot, aflindu-mă în curți (?) Semili de lângă Birlad.

(Biblioteca Institutului de istorie „N. Iorga“, imprimate II, 9593 L, foaia ultimă).

172

La Nașterea Domnului, vreme bună. 1862, dichemvrie (25).
(Insemnare din Moldova).

(C. r. v. 74, foaia albă, nepaginată, de la început).

173

Să să știe că într-acest leat 1863 au fost iarna ca și vara de caldă, fără zăpadă. Numai de au nins prea puțină zăpadă pă la Crăciun, dar de aci încolo au fost pulberă pă drum, încit au treierat oamenii, și finețale rămasă de toamna în luna lui februarie. Și spre a să ști cum va fi vara viitoare, am însămnat aici eu I. L. iscălitul, mină de țărină, mină va putrezi, iar slova va pomeni. 1863, februarie 23, Ion Lupescu ot Rățoaie.

(C. r. v. 223, dublet, din biblioteca episcopului Melchisedec, fața interioară a peretelui prim).

174

La leatul 1863, ghenarie 20, au intrat Treodul⁴⁰ în slujbă, în zio de sfintul Eftemie cel Mare.

Și era vremea așa bună și călduroasă ca vara.

Și am scris eu Hristea Cetilcea (?⁴¹), scriitoriu satului și cin-tăreți al bisericii.

(C. r. v. 410, A. 13594, f. 7).

175

1863, mai 23, au dat o vreme, zăpadă la munți, care nu s-au pomenit, și ploae rece la cîmpuri, care la munți au murit oile, de va fi pomenire, care n-au pomenit bătrînii noștri, fiind oile tunse. Și am scris eu cu mintea întreagă Oprea Țiței⁴² în Chimpina.

(Ms. r. 1698, f. 95).

40. Ediția Rîmnic, 1777.

41. Foala ruptă.

42. „Logofătul Oprea, feciorul dumnealui jupînu Oprea Țiței ot Săcele din Satul Lung. 1835, avg. 1, joi“ (f. 92).

176

Stiutu cînd au fostu timpul cel bunu 1863, noemvrie.
Stiut ce vreme au fost la Nașterea Domnului. Au fost viscol
mare di nu s-au putut duce la schit. 1863, dechemvrie 25.
(Însemnări din Moldova).

*(C. r. v. 74, fața interioară a peretelui prim și
f. 173 v.).*

177

La leat 1861, fevr(uarie) 1, m-am așăzat cîntărețu aici la
b(iserica) Sfinta Vineri. Costache Dinițescu din Suseni.

1864, iunie 20. În aceasta vreme au fostu potoape de ploî
năprasnice. P(isah) D. Constandin.

(C. r. v. 681, fața interioară a peretelui ultim).

178

În a(nul) 1864 au fost foamete mare, cit și marvile.
(Însemnarea lui Ioan Blindariu, școlar din Lugosș).

(C. r. v. 374, f. 50 v.).

179

Létu 1865 a început o moina de la Ianuarie și au început
niște ploî, încit ședea ușile des(chise).
(Text cu litere latine).

(C. r. v. 1083, dublet 4, f. 1).

180

1865, april 30 zile, au fost mare săcetă în luna aciasta, știutu
cînd s-au făcutu în anul acesta. (Semnătură indescifrabilă).
(Însemnare din Moldova).

*(C. r. v. 74, a treia foaie tipărită, nepaginată, de
la început).*

181

Iarna anului 7374 (1866) de la faciria lumii au fostu atitu
de bună, încitu mai nu s-a cunoscutu că a fostu iarnă, că numai
în două dzile a fostu nițică dzepada. Pe la Fevruaru tuna și plôa
și dupe ce a datu în Martu, toți arborii a infloritu și a înfrund-
zitu. Și vara a fostu moarte de holeră. Iason ierodiacon, 1866,
săptemvrie 1-iu.

(Însemnarea căpitanului Fălcoianu).

(Imprimare, II, 100375 D).

182

La leat 1866 iarna au fost vară cu căldură, iar aprilie și maiu frig, zăpadă, brumă. În Joia Moșilor brumă groasă. C. Dinițescu.

(Însemnarea lui Costache Dinițescu din Suseni, cîntăreț la Sfînta Vineri din Tîrgoviște).

(C. r. v. 681, fața interioară a peretelui prim al Mineiului lunii mai).

183

În anul 1866, în dioa de Buna Vestire a prea santei Nascatorei de Dumnedeu asia au fostu de caldu, catu coconi s-au scaldatu în riu, si padurile înfrunzite. Bune Vestire în Vinere Mare au fost. S. Gheorghie a 4 sept(ămînă) după Pasci.

(C. r. v. 1292, achiziția 10650/1950, fața interioară a peretelui prim).

184

Anulu 1866 pă la luna lui iulie, fiindcă în trecutu pă acest următori anu a fost o mare secetă, încitu pă multe locuri s-au uscat porumbu din care au fost mai bun. Din această cauză n-au rodit. Prin urmare s-a scumpit porumbu : suta cu lei 53. Care este de mirare, temîndu-se de foamete.

(C. r. v. 569, dublet, achiziția 14266/1951, foata de titlu, verso).

185

În zioa de 20 octomvrie, anul 1866, după ce au nins un omăt destul de mare pe la 11 octomvrie, apoi au ploat și au tunat ca pe la mijlocul verii. Am însămnat pre științe. C. Temza.

(C. r. v. 223, din biblioteca episcopului Melchisedec, fața interioară a peretelui prim).

186

Acestu anu cu 1866 au fostu foarte secetos, atit iarna uscată, cit și toată vara fără ploi, încit s-au făcut o mare scumpete în bucate și în finu și o mare sărăcie în țară, fiindcă vitele nu aveau prețu. Unii oameni ierau mulțămiți să muncească numai pe mîncare și nu găseau totudauna, încit ajunsese astfel din 18 lei suta de oca de porumbu pină la lei 80, și carul de fin din lei 32 pină la 320 lei, adică zece galbeni c. c. Iar vitele astfel : boi, care ierau cumpărați cu 400 lei toamna, să vindeau cu 27 lei și

30 o pereche, o vacă un icosar lei 12, oile cîte 4 lei una pînă la 6 lei (...).

(Ms. r. 3766, I. 70-72).

187

Să se știe că la anul 1867, săptevrie 15, au început o ploae și au ținut o zi și o noapte. Și au nensu o noapte și o zi, de au căzutu zăpada de o palmă. Și pentru ținere de minte am scris. 1867, săptevre 14.

(C. r. v. 440, dublet 1, a treia foaie albă de la sfîrșit).

188

La leatul 1870, la sfinții 40 de mucenici, la martie 9, au fost vifor și ger trei zile. Și am scris spre pomenire, cu preotu Costache ⁴³.

(C. r. v. 103, unical, prima foaie albă de la sfîrșit, verso).

189

Intru mulți ani pomenește Doamne, Constandin. Acum la leat 1870 au degerat viile foarte rău.

La 4 mai au bătut piatra dialu Aninoasa Glodeni, n-au rămas struguri, nici prune, 1871, iunie.

C. Dinițescu ⁴⁴.

(C. r. v. 681, I. 120 v Mineiul lunii aprilie și I. 116 — Mineiul lunii iunie).

190

1872... În acestu anu n-au umblat timpul bine, au căzut mană din cer în mai multe rinduri vara. Și mai cu osebite viile s-au stricat rău, încît n-au produs nici un rodu, adică care făcuse în anu trecut 10 buți vinu, acestu an avea 10 vedre. Și s-a vîndut anul trecut cu 70 parale vadra, acum cu 17 lei vadra. Iar toamna aceasta a fostu foarte frumoasă, călduroasă, fără ploi și fără zăpadă, pînă la 15 ghenare 1873, loc negru și munți. S-a înlesnit lume a lucra ca vara. Pe la 25 ghenare a căzut un praf de zăpadă.

43. Pashu din satul Turbați.

44. Cîntăreț la Sf. Vineri din Tîrgoviște.

Iunie 17, 1874, în mai multe părți ale țării a dat cite o sfoară de piatră, bucăți de ghiață, încît a curățit și coaja du pă pomi, a omorît și oameni și vite. Putea a se întîmpla și ceva mai multu, dar a fostu seara, cîndu lumea este astîmpărată. Dealu Scăenilor, țărinile și mai nainte, o sfoară cît a ajunsu, n-a rămas nici un strugure, nici un paiu de sămănătură. În proprietatea dlui Stavridis s-a prețuit o pagubă ca de 60 mii galbeni.

(Insemnările lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 77 v — 78).

191

S-au însemnatu astăzi într-această carte timpul cel mai rău, care s-au începutu din noevrie 16, anul 1875, zapadă mari.

Spre ținere de minte m-am iscălitu, preot Nicolae Cătunu (Căsculescu).

(C. r. v. 815, schimb 5, foata albă de la început, verso).

192

La anul 1876, luna mai, au dat ninsoare cu zăpadă, și la 10 ale luni mai au dat și brumă. Pentru care semn semnez aici spre știință. Preot Ștefan Murgășanu.

(C. r. v. 263, ex. IV, foata albă de la început).

193

La 8 mai, anu 1876, au dat zăpadă cu fivor. Și spre aducere aminte, am îns(ă)mnat aici. Vasilichia Tanasescu.

(C. r. v. 945, dublet, fața interioară a peretelui prim).

194

În let 1876, maiu 8, au ninsu un gifor mare. Și am scrisu eu, dascălu N. Procopie, spre ținere de minte.

(C. r. v. 1361, dublet, a doua foate albă de la început).

195

1881. Bucate s-au făcut puține că a eșit pălit atît griul cît și porumbu. Și iarna spre 1882 a fost așa de uscată, neagră,

astfel că nu s-a pomenit, că de la 20 octombrie n-a mai ploaie nici n-a nins pînă în simbăta Paștilor și în ziua de Paște puțină zăpadă, adică la 28 martie a fostu geru de a înghețat apa și a degerat toate florile pomilor și nucilor, a uscat crăcile. Astfel că de la octombrie n-a ploaie pînă la 17 aprilie, cînd s-a pornit ploaie cele bune (...).

(Însemnările lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 79-81 v.).

196

Să știe că în anul 1882, de la 29 ianuarie n-au mai datu zăpadă, adică omăt sau ploaie pără la 14 aprilie totu anului acela, decitu au bătutu vîntul totu potrivă, dară soare bine, eara ușoară. Oamine au muncitu viile de le freveoare, tăetu. ridicatu și cotozitu. Buna Vestire au chicat în Joca Mare. Sfînta Înviere au sosit la 28 marti.

Și s-au însemnatu ca să știe. 1882, mart 9. Radu Neagu.
(Text chirilic).

(C. r. v. 857, schimb 1, achiziția 3465/1964, a treia foaie tipărită, nepaginată, de la început).

197

La anul 1883 au ninsu în noaptea Joi cei Mari, adeca la 24 spre 25 martie în anul 1883. Și s-au însemnat.

(C. r. v. 334, foaia albă de dinaintea foii 9 din Sinaxar).

198

1884, februarie 20, luni la ora 12 ziua, a tunat spre miazăzi un tunet strein cu totul ca cel obișnuit, care-l cunoaștem noi. Și iarăși la 14 martie a mai tunat bine și a fulgerat și a ploaie bine.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 84 v.).

199

Acum la liat 1884, maiu 4, au bătut piatra viile de la Viforîta pînă la Brănești. Au rămas pămîntu negru. C. Dinițescu, cîntăreț (la Sf. Vineri din Tirgoviște) dă 23 ani.

(Text chirilic).

(C. r. v. 681, Mineiul pe luna mai, f. 1).

200

În știință să fie că la leatu jos însămnat, în zua de Joi Mari, au nins de o palmă, fiind florile înflurite și codru înverzit, iar în simbăta Paștilor și în zua de Paști, luni și marți a fost soare și bine, dar apele vărsate. Spre ținere de minte am iscălit eu, cîntărețul bisăricilor Fărcășaști-Birnici și Moșneni, cel ce am sârvit cu mai mulți preoți în stana dreaptă. 1886, aprilie 14. Sandu Popescu Fărcășești.

(C. r. v. 685, prima foaie albă de la început).

201

1887, aprilie 6, a doua zi de Înviere, ninge și este foarte rău. (Însemnare din Baia de Fier).

(C. r. v. 263, schimb, f. 57 v.).

202

În anul 1887 a ninsu o zăpadă în Dechemvre în 20 pana 21 și în 22-23. Au fostu unu geru de traznea lemnele, era geru forte mare. Au avutu frigu 28 de grade în Decemvre în 21 pana în 23. Apoi au începutu a se muea frigu. Ion Slavu (din Mohu) 1887.

(C. r. v. 675, achiziția 1384/1970, p. 376-381).

203

La anul 1888 au fostu Sfîntu George în Simbăta Paștilor. Ierna a fostu foarte gerósă. S-a pusu de la 1 decemvre, ەر primăvara în Marte s-au făcutu foarte bine. Barbu Ionu Răuță, paracliser.

(C. r. v. 367, exemplar 3, donația Com. Mon. Ist. 1942, f. 208 v.).

204

Anulu 1888, luna augustu 25, a bătutu piétra multă și mare. A ținutu o jumătate de césu. A făcutu totu pămîntu albu ca dă zăpadă și a stricatu multe rode. Barbu Ion Răuță, paracliseru⁴⁵.

(C. r. v. 437, schimb, din biblioteca „Casei Bisericii”, 742/12, muzeul „Biserica Domnească”, 192, foaia albă de la sfîrșit).

45. Mănăstirii Aninoasa.

205

În 16-lia Nove(mbr)ie 88 asia frigu au fostu, citu au înghețiatu în potiru vinu. Per Bodea cantor ⁴⁶.

(Însemnare din Transilvania).

(C. r. v. 1205, dublet 4, p. 483).

206

În 20 de zile ale lui Ienuari 1889 a tunat la nord-vest și s-a vezut un curcubeu pe cer. Gh. I. Vasile.

(Însemnare din jud. Gorj).

(C. r. v. 511, dublet, f. 160 v.).

207

În anulu 1893 au fostu o primăvară rea, rece și friguroasă, asia că si în 23 Aprilie era ger și zăpadă. Si după Sfintul George au trebuit să dea oamenii fânul la vite. Tot asemenea, cu puțină deosebire, au fost și în 1894. În 15/III.1894. G. Tișca ⁴⁷.

(C. r. v. 367, schimb, f. 360 v.).

208

În anul 1903 a fost primăvara rece, vara ploioasă și toamna a nins la 6 octomvrie, însă pînă aci a fost secită mare. Prune multe a fost, însă porumb cam puțin. 1903, octombrie 6. I. D. Chirca.

(C. r. v. 393, f. 213 v.).

209

În anul 1910 ziua de 1 Ianuarie zis și Sf. Vasile a fost moină, ploe amestecată cu zăpadă.

Am însemnat pentru a ști cum merge timpul vara.

(C. r. v. 393, f. 216 v.).

210

În anul 1910, am petrecut o iarnă fără zăpadă, timpul fiind foarte frumos, recoltele înverzind de timpuriu. 21/II/1910. Mihail Nicolescu, cîntăreț.

(C. r. v. 1361, dublet, a doua foaie albă de la început).

46. Ioan Bodea.

47. Înaintașul lui Toma Ioan Tișcă, cantor din Moeciul de Sus (1906).

In anul 1916 n-a plouat de la 21 mai pînă la 2 Iulie, cînd au dat puțină ploie, fiind o căldura forte mare de 45 gr. C., suflînd vantul Siroca din Sahara. C. (Enăceanu), cîntăreț.

(C. r. v. 1242, dublet 3, fața interioară a peretelui prim).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă, nr. 22, 33, 137, 162. Războaie, năvăliri, ocupații străine, nr. 31, 168. Istorie economică, socială, administrativă, drept, nr. 16. Inundații, nr. 17, Epidemii, epizotii, nr. 14, 16, 28. Incendii, nr. 4, 11. Cutremure de pămînt, nr. 27, 84. Eclipse, comete, mitologie populară, nr. 20, 34, 67. Cronici mici, nr. 1, 4, 7, 8, 10, 13.

V. INUNDAȚII

1

Cu mila lui D(u)m(ne)zău scris-a(m) eu, diacu Simion din Aștileu, cînd au urlatu Crișul de doară de cîndu-i lumea n-au fost așa mare, că multe case au mînatu și mare hău.

Amu scris în luna lui iunie, în 20 de zile, ani 1730.

(Ms. r. 2302, fața intertoară a peretelui prim).

2

Minune noao.

Iulie 29 din 1779, luni seara la un ceas de noapte, încă și mai de vreme, au dat o ploae repede cu multe strălucitoare fulgere și nu va fi ținut mai mult decît doao ceasuri și au încetat. A doao zi, marți dimineață să vedea apa Oltului turbure și oameni de toate părțile viind de la Olt cu mulțime de pești, somni mari și mici, mreane mari și mici și scobari mari și mici și de alt de tot fealiu de pește cît să află în apa Oltului, găsindu-l oamenii umblînd beat pe marginea apei, adunîndu-l oamenii cu mîinile și scoțîndu-l la uscat, eît s-au umplut toate ulițele Rîmnicului, că oamenii sărise cu copii cu tot de-l aduna.

Tot într-această zi în deseară au trecut mulțime dè lăcuste la vale, viind du pă Olt din sus.

(Insemnările lui Rafail monahul din Hurez).

(Ms. r. 2585, f. 223^v).

3

Să să știe de cînd au fost un pohoi mare la anul 1779.

(Insemnarea lui Vasile Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121)

4

Să să știi de cindu au fost puhoiul cel mare la anulu 1780 iulie 17 zili. Într-o joi sara au început a ploia și au ploat pâr luni necurmat. Și a venit Prutul foarte mari, atîta, cît nu i s(e) vedea marginili, neapucînd din bătrîni că ar fi venit vreodată așe mari. Și au făcut mari stricăciuni, innecînd multi sate și do-betoaci și prisăci, fiind toati apeli mari, asemine făcîndu toate apili mari stricăciuni. Și tot într-această vremi mulțimi de lă-custe di au făcut mari stricăciuni în tot pomîntul Moldovii, mîn-cînd toati sămănăturili și erbili, la liat 1780, iuli 17.

(Ms. r. 1536, f. 127 v.).

5

La 19 iulie 1813 c(alendarul) v(echi) au fost poho mare. (Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121 v.).

6

Aicea am însemnat de cînd s-au vărsat Jjiul, în luna lui aprilie în 12 zile, într-o sfință duminică a Slăbănogului, a treia săptămîină după Paști, la leat 1814. Popa Dinu ot Bralostiță.

(C. r. v. 566, ultima foaie albă de la început).

7

Să să știe de cindu au venit Vedea mare, potopu de apă multă, de au înecat vitele și oameni au înecat în luna lui iunie în 15, și umbla văleatu 7322 (1814).

Cînd a venit Vedea mare și s-au vărsat din matcă, a fost la luna lui iunie 13 zile. Și să speriasă oamenii de potop, să nu să prăpădească. Și era toamnă vremea (...) ¹ spărgea oameni(i) izlasele. Și umbla văletul 1837, iunie 17 (...) ².

(C. r. v. 491, A, dublet, f. 456—459).

8

Potopul și pagubă din pricina apei, la leat 1837, iuni 13. M-am aflat la Slobozia în județul Ialomița.

(Însemnarea lui Oprea Țiței).

(Ms. r. 1698, f. 92).

1. Cîteva cuvinte șterse.

2. Semnătura ștearsă.

9

Să se știe de cînd au dat potopu, atîta au fost de mare, cînd au înecat multe lucruri. 1837, iulie 13. Erei Ion duhovnic³.

(C. r. v. 103, unicat, fața interioară a foii de lectură de la început).

10

Cînd au venit toți apile mari de au înecat satele ce au fost pe lingă api și pînă București mahalali multe, 1837, iulie 16. Pencu Cojocarul am scris.

(C. r. v. 1063, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, fața interioară a peretelui ultim).

11

La leat 1837, începîndu-să ploile cele mai multe și mai mari, care n-au fost doo, trei zile a nu fi ploae în toate lunile. pînă la sfîrșitul lui iulie. Și într-această lună în unsprezece zile, la opt ceasuri din zi, s-au pornit ploae mare și au ținut doosprezece ciasuri, pînă a doo zi. Și s-au făcut potop mare peste tot pămîntul, încît au înecat și în București șapte mahalale, iar la țară nu să știe cîte sate și oameni s-au înecat, cît și dobitoacele și bucatele.

Și au însemnat spre știință, 1837, popa Vasile duhovnicu sfintei mănăstiri Aninoasi.

(C. r. v. 436, schimb, din muzeul „Biserica Domnească”, 35, foaie albă de la început, verso).

12

Să să știe cînd au dat un potop mare foarte, cît au venit gîrlele mari și au înecat satele și orașele, și au ținut de la 17 avgust, 1837.

(Ms. r. 4602, f. 37).

13

1864... Iarna aceasta au fostu foarte silnică, încātu au suferitu toată suflarea, începînd a ninge numai de la 20 dechembrie, au căzut zăpada la munte de 8 palme și aici de 4. Au ținutu pînă pã la aprilie, 1864.

3. Din satul Turbați (Ilfov).

Și vara au fost răcoroasă și ploioasă toată. La 8 iulie 1864 au datu un potopu mare, care nu s-a mai pomenitu. Au făcutu mari stricăciuni și pagube în bucate, în fineți. Au ruptu toate forile. În județul Prahova au înecat câteva sate și întregi, au loatu o biserică cu totul, au scos morți cu coșciuge cu totu. Aduceau oameni morți du pă Prahova cu careli și-i înmormintau în Ploești și la Gi(ur)giu, iar despre vite și altele, nu să mai spune, numai închipuiți-vă cetitorilor.

În București s-au umflatu apa din Dimbovița pîn orașu, au înecatu case, prăvălii și altele; s-au innălțatu pînă la al doilea catu de au intratu pă ferestre.

Stăpînitorul i-au hrănitu pe cei înecați pînă cîndu au scăzut apa, umblînd cu poduri pe apă din casă în casă, cu carele cu jîmblă pentru înecați, vinuri, rachiuri să-i de mîncare. Cei de curiozitate s-au plimbatu de trei zile cu luntrile pe poduri (uliți) pe apă, pînă au scăzut. Lucrul ce nu s-au mai pomenitu, a treia parte din potopul lui Noe. Și să ne ferească Dumnezeu în viitoru.

(Însemnările lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 67 v — 69 v).

14

Să se știe de cînd au dat potopu, atît au fost de mare, încît au luat toate porumburile și livezile, și pămîntu cît au fost arat l-au luat. Și am scris pentru ca să se știe. 1864, iunie 7. Preot Costache⁴.

(C. r. v. 103, unicat, fața interioară a foii de legătură de la început).

15

Unu evenimentu mare, ce s-a întîmplat în capitala României, adică înecarea de apă, a cării înălțime era pînă la 1/2 stînjenu pe fiecare stradă, însă numai în partea de josu. Și spre aducere aminte s-a însemnatu pe acésta carte. Acéști întîmplare a fostu la 10 Iunie 1964, joi. R. Radulenu.

(Text cu litere latine).

(C. r. v. 662 gama, schimb, f. 55 v — 56).

4. Din satul Turbați (Ilfov).

16

L(e)atu 1864, iunie 19, vineri, s-au înecat Bucureștii dă apă, Dudescu, Izvoru, Broșteni, podu Calitzî, podu de Pămînt și Cișmigiu și 70 sate și oameni multzi s-au înecat. Și eu supt semnatu care am văzut aceste de mai sus primezdiî, din care și eu m-am scăldat în Gișmigiu și am umblat pă în Dudescu cu podu, di care am și căzut eu în apă și me-a trecu de cap. C. Ionescu.

(Text cu litere latine).

(Ms. r. 4243, f. 500).

17

Anulu 1865, Martie 10. Sub scrisulu însemnează aicea spre știință că în anulu precedentu 1864, în luna Iunie cam de pe la 8 și până la sfârșit au datu niște potópe din cele mai mari, ce nu s-au mai văzut asemenea de omeni aflători în acest veacu, însă celu mai mare au fost la 8, 9, 10, 11 Iunie, chîndu veneau girlele din mal în mal. Oa mulțime de omeni, vite, pomi au înecat holde cu bucate și mai alesu la chîmpu asemenea și a 5 parte din sate. Iar la București s-au înecat de Dîmbovița.

Ascmenea și în anul corent 1865, cam de pe la 25 Ianuarie încoace până pe la 30, au dat oa zăpadă din cele mai rare, astfel închît pe une locuri făcuse omeți mai mare ca casa, pe unde era potrivită era mai bine de cinci palmc. Aceasta dzapada au căzutu cu vîntu mare, închît multe case au surpat. În fine, la a ei topire s-au surpat multe locuri, închît stricase drumurile de nu mai puteau creștini nici lemne să aducă. I. Popescu.

(Text cu litere latine).

(C. r. v. 450, dublet, I/187717, a doua foaie albă de la început).

Vezi și capitolele: Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței, nr. 37, 141. Cutremure de pămînt, nr. 211. Cronici mici, nr. 13, 16.

VI. LĂCUSTE

1

Cindu au venit lăcustele al doile rindu în Ardealu, în zile-
l(e) vlădicăi Athanasie și împăratul(ui) Iosifu Leopoldu ot Beaci.
Au fost văleatul 1710, luna august 16 zile. Am scris eu, popa
Neagoia din Bobilna.

*(Ms. r. 1365, fața interioară a primei fol nepagl-
nate. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 632).*

2

Să să știe de cînd au venit lăcuste în Țara Rumânească în
luna lui iuni 16, leat 7254 (1746). Și era domn Io Costandin Ni-
colae voevod¹. Apoi au venit domn Grigorie voevod². Și era
banița de mălai taleri 1 și de griu taleri 1 pol. Pomeneste Doam-
ne pe Atanasie m(ona)h.

(Ms. r. 480, f. 115 v. Ed. : CATALOGUL, II, p. 218).

3

...Și am scris cu Matei Berindei postelnic, în zilele lumina-
tului și prea înălțatului nostru domnu Io Alexandru Ioan Ipsi-
lant voevod și stăpînitor a toată Țara Rumânească, fiind mitro-
politu prea sfinția sa părintele Grigorie a toate Țara Ungrovla-
hiei. Iproci. 1780, august 19.

Fost-au în zilele acestuia domnu lăcuste foarte multe în
toată vremea cît au fost domnu în Țara Rumânească, iar alte
răutăți nu s-au întîmplat. Și au fost venirea mării sale de la

1. Constantin Mavrocordat, a patra domnie în Țara Românească (1744-
1748).

2. Grigorie al II-lea Ghica, a doua domnie (1748-1752).

anul 1775 pînă în vremea ce am scris, adecă pînă la anul 1780, august 19.

(Ms. r. 1151, f. 235. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 206).

4

Să să știe cînd au venit lăcustele la schitul Cioclovina într-o zi duminică la zece ceasuri din zi la luna lui iulie dni 12 zile. Eu Danil eromonah, iulie 17 zile 1780, iar de la zidirea lumii 7288.

(Ms. r. 2111, fața interioară a peretelui prim).

5

1781... Întru acest an au fost lăcuste.

(Ms. r. 1394, f. 170).

6

Anul 1782, avgust în 10 zile, au venit o mulțime de lăcuste. Și atite iera la pădure de Sent Ianoș, cit mulți copaci s-au dejghinat de grotate lăcustelor.

(Insemnarea lui David Tomă din Oradea).

(C. r. v. 30, ultima foaie albă de la sfîrșit).

7

Să să știe că în anul 1824, luna lui avgust, au venit lăcustele în țară și au făcut mare stricăciune la bucate.

(Ms. r. 1306, f. 298. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 508).

8

La leat 1825, maiu 20, au ișit mișină de lăcuste piste tot pămîntul. Și din porunca lui Gligore Ghica voevod au pornit porunci în toate județele, scriindu ispravnicilor ca zapcii plășilor făcea salahori și punea dă le omora cu felurimi de meșteșuguri. Și nici într-un chip n-au stătut mijloc a le omori, pă de o parte le omora și pă urmă sumă rămînea. Aceste lăcuste le-am văzut cu ochii miei, unile mici și negre ca furnicile, și altele galbene și mai mari.

(Insemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 245).

9

1828, avgust 22, au venit lăcuste aicia, marți. Ca negura au fost venit în vreme de unsprezece ceasuri. Si s-au tras despre Dîrste de au venit aicia la Brașov. (Au) eșit oameni și au tras și

clopotile la biserici. Și s-au tras spre Cirstiiianu și spre Vilcani la Bran.

(Însemnarea lui Gheorghe Ioan Țințăreanu).

(Ms. r. 1307, f. 1. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 511).

10

La anul 1847, mai 22, sara după tocă, au trecut lăcuste di la asfințit la răsărit, 3 sări, zece după zece.

(Însemnarea lui Vasile Ioan din București).

(C. r. v. 603, prima foaie, nepaginată).

11

1847, iulie 17. Stiut să fii că astăzi, iulii 17, 1847, la 4 evropienesti după amezăzi, gioi, au picat mulțimi di lăcustă la m(ă-năstirea) Neamț(ului), diodată drept la m(ă-năstire). Apoi s-au tras di la pod(ul) lui Victoru, adecă de la cișme, piră apropi de m(ă-năstire) și pi di o parti di drum și pi di altă și pi păduri forti multi. Și di la pod(ul) lui Victoru piră în apa Săcului pi la herăstrău au stricat păpășoi 2000 prăzini și sacară un lan și iarbă ca di 30 stoguri in finaț(ul) m(ă-năstirii).

Și la 21 iulii s-au ridicat și au venitu la Oglenză și au stricat. Și di acoli au tricuit la Răucești pi un lan de griu, ca de 300 merță griu dript să va ști, și l-au mîncat piră la 24 iulii.

(Ms. r. 492, f. 256 v.).

12

Anul 1847, iulie 29 au venit lăcustele dimineată la patru ceasuri și jumătate și au zăbovit cu trecerea lor trei ceasuri.

(C. r. v. 471, dublet 5435, ultima foaie albă de la sfîrșit).

13

1847, iulie în 30, au venit lăcustile, mercuri pă la prinz. Și spre știința și ținere de minte am însemnat aici. Însă venirea lăcustilor venia de la sud și au trecut la nord.

(C. r. v. 945, dublet, foaia albă de la sfîrșit, verso).

14

În anul 1847 au fost au venit mulțime de lăcuste prin varmeghie Biharalui, în luna avgust 1/13. Pavel Fașie.

(C. r. v. 30, ultima foaie albă de la sfîrșit).

Să auzise pînă lunile iunie și iulie că ar fi lăcuste în Țara Rumânească, dar oameni credea și nu credea, căci nu era nici o știre oficială și guvernul provizoriu al noii Constituții nu dădese nici o poruncă de măsurile ce ar trebui să se ia pentru goana lor, dupe cum să urma mai înainte la asemenea împrejurări.

Astăzi, vineri la 16 iunie 1848, s-a vestit că joi sara, la 15 iunie, ar fi fost lăcustele în satul Nucșoara și că, gonindu-le de acolo, a trecut la Corbi. Dar nu să adeverea cu siguranță.

Astăzi, vineri, la 16 iunie, pe la 9 ceasuri înaintea amiazului, s-a văzut că se ivește pe Grui dăspre apusul Ercăi un nor de lăcuste, ce venea spre oraș și din ce în ce tot să mai înmulțea. Oamenii, care n-a văzut de sînt peste 40 ani lăcuste în orașul acesta, s-a speriat, a eșit cu sgomote și a tras clopotele bisericilor. Dar lăcustele nu să curma, viind ca norii neîntrerupți. Viitura lor în necurmăre a ținut un ceas. Așăzarea lor, deși în treacăt, dar era mai mult pe partea Gruului. Grădina cu porumbi a lui Niță Colț și grădina ulierului au pătimit mai mult, căci lăcustele se pun în nori pe grădini. Pe drumurile uliții Gruului s-a lăsat de acop(eri) tot locul, întocmai ca nisipul. Eu singur și cu d. Dimitrie Jiianu, d. Eftimie Fotino, ginerele răposatului sărdarului Nicolae Rucăreanu, și alții ne duceam pe unde era căzute ca nisipul, întrăm în ele, le goneau, și nu le puteam răzbi din pricina mulțimii.

Pe la 11 ceasuri a început să se ridice și să plece. S-a îndreptat la răsărit și dupe cum ni s-a arătat de alții, ce le-a văzut, o parte s-a ridicat către munți pe la Piatra Nămăeștilor, iar o parte mai mare a trecut pînă Dâmboviță, dar încotro va fi apucat, nu s-a aflat pînă acum.

Astăzi au sosit și cîrmuitor la acest județ Mușcel, Iancu Paleologul, orînduit de guvernul provizoriu, în locul d. Costache Cerchez maiorul, care a trecut administrator la Rîmnicul Vilcii, orînduit tot de noul guvern provizoriu. 1848, iulie 16, vineri. N. Rudescu.

(Insemnări din Cămpulung-Muscel).

(Ms. r. 2781, f. 214).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă, nr. 185. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței, nr. 26. Inundații, nr. 2, 4. Cronici mici, nr. 2, 8.

VII. EPIDEMII, EPIZOOTII

1

Iar la I(eat) 7213 (1705), mai 5 dn(i) s-au întunecat soarele și dup aceasta nu s-au mînat multă vreme și au dat mare ciumă cît au ținut toată vara și toată iarna și au perit mult norod dă oameni.

(Însemnarea lui Șerban staroste de neguțători).

(Ms. r. 1320, f. 3 v. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 548).

2

A scris mult păcătosul Vasilie Sturdze moldovanul în anul 1708, martie 26, la satul Mănăstur aproape de cetatea Timișoarei, să să știe.

Atunce au început a muri de ciumă la Sîntu Andriaș și într-alte sate, să să știe.

(Ms. r. 713, f. 203 v. Ed. : CATALOGUL, II, p. 467).

3

...Si am scris în sat în Sint Andreaș lîngă Temișoara în vria-mia cînd s-a ridicat curuții lui Racolții Frețu pe nimeți. Și era răutatea mare în Ardel și la Crișul Negru și cîmpia Ghiulei era pustia toata. Și eu dascalul Sturdze înca am fost fugit în țara turcului în Sint Andriaș, cînd era ciuma cia maria și au murit în Sint Andreaș 336 de suflete și în toată țara Temișoarei. Să să știi. 1708, iunie 22.

(Ms. r. 713, f. 124. Ed. : CATALOGUL, II, p. 466).

4

De cînd ciuma cea de demult, cînd au fost ciumă și foamete, leat 7225 (1717).

(Ms. r. 3275, f. 145 v.).

5

Leat 7227 (1719), av(gust) 16 dn(i), într-o duminică fiind, la 3 ciasuri de noapte, la Mostiște, s-au născut fiica noastră ce dentii, Anița, botezînd-o măriia sa doamna Marica a răposatului bun domnu Costandin Brîncoveanu voevod, aflîndu-se fugită de frica ciumii la satul mării sale la Obilești. Domnul să n(i)-o trăiască cu îndîlunga viață.

(Însemnarea lui Șerban, staroste de negustori).

(Ms. r. 1320, f. 8. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 548).

6

Să (să) știi ca au murit de ciumă forte rău, în domniia lui Costandin vodă în domnia a pătrăle (sic) și au murit forte rău, la care lucru ii minca ciini pe creăștini. Aceasta iaste ciuma care să cheamă morte groznică, 7264 (1756).

(C. r. v. 123, dublet, fața interioară a peretelui prim).

7

Precum să (să) știe de cînd au fostu ciumă aicea în Țara Birsii. Și era în anul dintii la 1756. Era lăzăret în Cotlea. Pă cine il prindea, il ducea acolo de își făcea lăzăretu în Cotlea. Și țineau eu, popa Stan din Holbav, în Vilcan, la besearecă, și mă duceam noaptea în Vilcan la besearecă de frica neamților și mă găsea neamții în besearecă și nu-m zicea nimica.

Apoi după aceeaia, la anul, s-au și mai întăritu, că au începutu a muri de ciumă în Zărnești, apoi în Poiana Mărului, apoi în Holbav. Și apoi au pus străjile din Măgura Cotli încoace pă Valea Lupului în jos și tot pă vale în jos pină la morișoară, apoi de acolo în sus pină în virful muntelui. Și era închise foarte tare satele ceaste ciumate. Și au trimis și fălceari prin satele cele ciumate, și au murit toți fălcearii și în Zărnești și în Poiana Mărului și în Holbav. Și în Holbav au muritu vro 42 cu toții și în Poiana Mărului 800 100 (?) făr unul și în Zărnești vreo 9 sute. Dar în Brașov mulți fără samă toema în Scheai.

Și cîndu muriia în Holbav de ciumă, muriia și vitele de boală. Și într-o vreme era totu străji împrejurul Holbavului, de nu ne lăsa să eșim din satu și mai peream de lipsă, ca vai de noi.

Apoi ș-au făcutu craiasa și cu domnii milă de au adus făină de cea împărătească foarte multă și sare și au avutu săracii mare noroc cu acealea. Apoi ne-au slobozitu în Hotar numai,

și au fostu așa din postul Sintămării pîn la Sinzeane. Apoi ne-au slobozitu la Podul Birsii la tirgu, ca să făcea târgu acolo, noi de cătră Ghinbav și cotleanii cu toate împrejurimile; ei nu trecea Birsă. Și era un tirgu ca Doamne ferește. Și era case multe la Podul Birsii. Și am scris eu popa Stan din Holbav, ca să nu să uite.

(Ms. r. 2178, f. 133).

8

Să să știe de cînd eram fugit dă ciumă, la luna lui iuli, 7250 (1758). Era țințari mulți. Ca să (să) știe. Barbu logofăt.

(Ms. r. 1571, toaia primă de la început, nepaginată).

9

Să (să) știe că am scris eu, Neagoe log(ofăt), cînd (eram) eșiți la Piiatră de ciumă și ne călcase și pă noi focul și era lovit Ion al moș popa Adam și au și murit. Ci am scris ca să (să) știe, în luna mai în 15 zile, la leat 7273 (1765). Neagoe log(ofăt).

(Ms. r. 3163, f. 31 v.).

10

(Iunie) 12, la leat 17(95). A venit sfintul cap al sfintului Visarion al doilea rind în București, adus fiind de politic cu multă (chel)tuială pentru frica ciumii. Și nu numai ciuma era, ci și foamete foarte gria era, că mulți din creștini au și murit de foame, că uni au mîncat tărițe, iară mai mulți și coajă de copaci o amesteca cu tărițile (în loc) de piine și cu accia iș lungiia vîiața. Chila de griu taleri 50 și porumbul taleri (...) ¹ de piine parale 8, iar de (...) ¹ orie parale 20, mălai oca parale 8.

Am însămnat ca să pomenească cei din urma noastră. Și s-au scris de păcătoasă mina a lui Manole erodiiaconu zugrav, pentru că mina va putrezi, iar cine va citi, tot mă va pomeni. 1795, iunie 12. Manole erodiiacon zugrav, mah(alaua) Silvestru.

(Ms. r. 3163, f. 163 v.).

11

La leat 1795, fiind boala ciumi(i) în toată Țara Rumânească, și s-au spart toate orașele. Iar dumnealui medelniceru Costache

1. Hîrtia mîncată de cari.

Otetelișanu au venit aici la sfînta mănăstire Coziia. Și au năăcut cocoana dumnealui o coconiță și au botezat-o prea sf(in)țitul părintele eparh(iei) Rîmn(icului) Nectarie în sfînta mănăstire (...) ¹ punîndu-i numele Sevasti. Octomvrie 31. Petrache logofăt.

(C. r. v. 415, exemplarul 2, f. 207 v̄).

12

1795, au venit dumnealui vistieru Anghel la sfînta mănăstire Coziia, pentru ciumă, ce era într-acea vreme (...) ² năăscut cooana un coconaș aicea în mănăstire, punîndu-i numele Iancu.

(C. r. v. 415, ex. 2, din biblioteca Casei Bisericii 756/3, foaia albă de la sfîrșit).

13

La anul 1799 au fost ciuma.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

14

1812, noemvre, au venit dupe muscali domn țări Ion Caragea. Fot-au ernă grea. Au degerat vii, pomi, grîu, orzu de toamnă. De la Preobrejenie au fost ciumă și au murit mulțime de oameni. Sfînta prepodomna Paraschiva s-au găsit morți 1111 etc. 1813, oct(ombrie) 17.

(C. r. v. 301, dublet II 191223, f. 197 v̄).

15

La l(ea)t 1813, de la luna lui iunie ciumă groaznică au fost în toată Țara Rumânească, și au ținut pînă la l(ea)t (loc alb), fiind domn mării asa Ioan vodă Caragea.

(C. r. v. 61, schimb 3, p. 416).

16

La acest velet 1813 de pe la giumătatea verii s-au început cu scădere dar și cu ciumă. Și toamna neîndăminatcă, iarna, dechem(vrie), ghenar, cu săcită, goale, frig de giu(mătate), la Naștere lun(ă) plină. Ghenar 30 au început groaznic a ninge.

(Însemnările lui Vitalie monah de la m-rea Neamțului).

(Ms. r. 704, f. 62).

2. Scrierea ștearsă.

17

La leat 1814, fevr(uarie) 23, luni seara la 2 ceasuri din noap-te, s-au născut fiu nostru Ioan în sat Ceptura, aflindu-ne băjă-nari de înfricoșată năprasnic(ă) bola ciumii.

(Ms. r. 1817, f. 131 v.).

18

Să (să) știe cindu au murit de ciumă în satu Lăpoș. Ereamu tînăr, mulțumescu lui Dumnezeu că eramu tînăr. Și acum dau slavă lui că m-au hrănit haru ceresc. Făcui îns(ămnare) ca să știe aceasta. 1814, noemvrie 2. Iancu logofăt.

(C. r. v. 791, schimb 13, din Biblioteca Șt. D. Greceanu, foaia albă de la început).

19

Să să știi de cînd au lovit ciuma aici în tîrgul Rîmnicului, la let 1815, dech(emvrie) 8.

(C. r. v. 313, donația Com. Mon. Ist., 1942, peretele ultim).

20

În anul 1819 au fost ciumă în tîrgul Botoșanii, cari s-au început la Sfînta Marie Mică și s-au prelungit pîr după Crăciun.

(Ms. r. 5543, fața interioară a peretelul ultim).

21

1831, au urmat boala holera morbos, care au urmat în toată lumea, și au murit aproape de o a zăcea parte din norod, fiind numai de la martie pînă la săptemvrie.

(Însemnarea logofătului Anghel Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 1 v.).

22

Să să știe de cînd au fost molima holeri l(eat) 18301 (!), iulie 10.

(Însemnarea lui Ruca Ilie zugrav).

(Ms. r. 4602, f. 128 v.).

23

...Iar la leat 1831, vara pre vremea seceri, s-au întimplat o boală foarte groaznică, ce se numea holer morbuș, care această boală nu s-au mai pomenit, și au fost pe față a toată pămîntul, de

care mulți au căzut du pe cai pre drumuri și au murit, de care boală li să schimba chipurile și să făcea foarte grazneci. Si am scris ieu cel iscălit ca să fiu apururea pomenit. Ioan (îndescifrabil).

(Ms. r. 1817, f. 129).

24

La leat 1831, iunie 14, s-au lovit boala holerăi în Țara Rumânească și în țara Moldovii, și mulți boeri și arhierăi (au murit).

(Ms. r. 2470, foaia a doua de la început, nepaginată).

25

Anul 1831 luna iuli, în vreme boali holerii în Iași.
Grigori Frățița.

(Ms. r. 758, f. 96. Ed.: CATALOGUL, III, p. 30).

26

Ciuma au fost la 1733, Horia la 1784, fuga de turci la 1788, colera dintii la 1832. La 1834 trecînd vara fără ploi pana la 26 iulie, ploind atuntsi bine. Eu atsiea am fost pona la 13 octobri și lipsa banului au adus cai tzei Catulus batrani la 5 zlotzi, iar fiind caru de fon cu 30 de zlotzi, iar mai pe urma la 50 de zlotzi caru.

La 1836 întrand a doa oara colera în Ardeal în cara (!) ungu-rească așa cu putere, mai ales la orașe au perit multă lume, că uni din picioare fiind sănătoși pica morți, așîderea și pă sate.

(Text cu litere latine).

(Însemnarea preotului Sofronie din Densuși).

(C. r. v. 54, dubelt 2, a doua foaie albă de la început, verso).

27

S-au început bola oleri 1848, mai, în București.

Libirtateia întii în curte lui voada, 1848, iunie 9, în zilele domnului Iorgu Bibescu vivid.

(C. r. v. 1063, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, foaia albă de la sfîrșit).

28

Ca să să știe, am însămnat de cînd au fost holira la anul 1848, pe vremea cireșilor, și au ținut pînă toamna, em mai jos iscălitul. A(lecu) Odescu.

(Insemnare din Iași).

(C. r. v. 653, donația D. A. Sturdza, p. 283).

29

Am scris ca să să știi din vremu(rile) holerii, că mult nărod au murit, și eu din mila lui Dumnezeu am scăpat. Radu Nechifor. 1848, iunie 13.

(Ms. r. 2680, foaie albă de la sfîrșit).

30

La anul 1866 au fost holeră mare, însă mai mică decit la 48. I.I. Pompillianu.

(Ms. r. 2680, foaie albă de la sfîrșit).

31

La leatu 1868 au venit musca, foarte multă, în care au murit atîti vaci, porci, capre. Și ca spre ținere de minte am iscălit eu robul lui Dumnezeu, 1868, aprilie 14 și 15. Sandu Popescu cîntărețu acești biserici (Fărcășești, jud. Gorj).

(C. r. v. 685, prima foaie albă de la început).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă, nr. 108, 109, 185, 192. Istorie economică, socială, administrativă, drept, nr. 18, 20. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței, nr. 54, 60, 102, 107, 181. Prețul și circulația cărților, nr. 26. Incendii, nr. 22. Cutremure de pămînt, nr. 14. Cronici mici, nr. 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

VIII. ÎNVĂȚĂMÎNT

1

Să știe cînd au învățat dascălul Damaschin coconii dumnealui stolnecului Costandin Cantacozinu, în zilele luminatului domnului nostru Io Costandin voivod Basarab Brîncovean. Mai 2 dne, 7204 (1696).

(C. r. v. A. 22218, prima foaie albă de la început).

2

Acest Octoih¹ mi l-au dăruit Ghenadie eromonah de la Cozia cînd s-au dus la Chiev să învețe letinește. Cînd au eșit din mănăstir(ea) Cozii mi l-au dat mie, av(gust) 29, l(eat) 7233 (1725). Mihail ig(umen) Cozian.

(C. r. v. 151, dublet, foaia a doua de la început).

3

Să știe de cînd am venitu eu, copilu Ion ot Călimănești, de am învățatu carte în mănăstire la Cotomeana. Leat 7247 (1739).

(C. r. v. 120, schimb 3, fața interioară a peretelui ultim).

4

Această Grămatică² s-au dăruit școlii rumânești dă la sfînta mănăstire Colțea. 1787, mai 26.

Ianache Văcărescu.

(Autograf).

(C. r. v. 516, unicat, f. 151).

1. Ediția Rîmnic, 1706.

2. Ianache Văcărescu, *Gramatica românească*, Rîmnic, 1787.

5

La anul 1803, mart 9, la 7 ceasuri din noapte, mitropolitul Iacov s-au mutat cătră Domnul. Iară în 17 zile ale lui mart tot întru acest an s-au înălțat la scaunul mitropoliei prea osf(inția) sa mitropolitul Veniamin, carele tot dintru acest an au început a întemeia școala în sfinta mănăstire Socola. Și au zidit și casele de învățatură. In care școală să paradoseaște gramatica, loghica, ritorica, aritmetica, ithica, de învățatoriul Enache, întiiul al limbii noastre cei românești, iară tîlcul scripturii vechi și acei noao și bogoslovia, de părintele Ioan de la sfinta mănăstire Neamțul.

(C. r. v. 688, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 26, foaia albă de la început).

6

La anul 1808, dechem(vrie) 4 c(alendar) v(echi) s-au început întâiajdată gimnazium, adecă învățare limbii latinești în Cernăuți.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

7

Aciastă bogoslovii³ mi s-au dat mie de către prea osfințitul mitropolit și exarh Gavriil, în vreme cînd mă aflam cleric în școala Socola, la anul 1812. Spre a căriia înțelegiri am început a mă îndeletnici de la în 5 zi iulie a acelui aș an pînă cînd m-am răzlețit dintr-acea școală.

Și pentru ca să fie cunoscută că este driaptă a me, am iscălit-o spre o vecinică știință și pomenire. Theodoraș Ioanu.

(C. r. v. 697, schimb, achiziția 145683, foaia albă de la început).

8

Să să știe de cînd am venit eu robul lui Dumnezeu Gheorghe Istrate aici, în orașul Tîrgoviștea, orînduit din poruncă domnească profesor de învățatură la meștesugul musichii, întru care am și ținut școala cu vătătura la cîntări din leat 825, octomvrie 6 și pînă în leat 833, însă și cîntăreș sfintei mi(tropolii) de aici.

3. Ioan Damaschin, *Descoperire... a pravoslavnicei credințe*, Iași, 1806.

Iar spre știință am însemnat. Și domn fiind Io Gligore Dimitrie Ghica voivod și mi(tropolit) prea osfinția sa Grigore mitropolitul. Și cine va citi va zice: „Dumnezeu să-l erte“. Gheorghie cîntăreț.

(C. r. v. 421, f. 52-56).

9

La leat 825, octomvrie 6, de cînd m-am orînduit eu, cel iscălit, cîntăreț, pentru de a dăschide școală de musichie pentru învățatură de cîntări în oraș(ul) Tîrgoviștea, din porunca domnească, cu leafa stăpîniri(i), ca oricine au voit, slobod au fost spre aciastă învățatură, fără a da ceva. Și tot din leat de atunci am fost și cîntăreț sfintei m(itropolii) de aici din Tîrgoviște, în strana dreaptă, și pînă acum, Și cine va ceti, crez că nu-l va lăsa inima a nu zice: „Dumnezeu să-l erte“, ca un păcătos ce am fost și sint, ci „Dumnezeu să-i erte fărădelegile lui“ o ză zică. G. Istrate, cîntăreț sfintei m(itropolii) de aici.

(C. r. v. 415, ex. 4, toaia albă de la început, verso).

10

La 22 sept(emvrie) 1827 s(til) v(echi) s-au început întăișdată în Cernăuți seminarium.

(Însemnarea lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, l. 121).

11

Să să știe că în anul 1829 m-am așezat eu, Ioan Vartholomeiu, fiiul părintelui Nicolai Vartholomeiu, dascăl de normă, în zilele domnului director Moisi Fulca și ale episcopului Vasile Moga, de al doilea dascăl după hirotonirea dascălului Ioan Monoi de preoție, cînd s-au și ridicat prin ostenința cia multă și cheltuială a părintelui popa Nicolai Vartholomei școala cia noao dinaintea stoborului sfintei biserici prin meșterii Dumitru Scorțea, Pantilimon Scorțea, ca să ne fie noao și următorilor noștri de stăpînire în veaci și copiilor noștri. Ioan Vartholomeiu, ludi — maghistăr normal în Șimon.

(C. r. v. 250 A, schimb, f. 208 v.).

12

Carte aciastă, adecă Psaltire⁴, este a lui Cuparenco Gheorghie, școler din al doile clas la c.c. școală Sucevi(i) pe anul 1842,

4. Ediția București, 1783.

pe cursu de bază. Și cine va cuteza a o fura, acela să fie de Dumnezeu detunat și blastamat. 1842.

(C. r. v. 464 A, f. 8-16).

13

Ioanu Nicolaeviciu fost invetiatoriu în Lipova în anulu 1859, 1860 și 1861, și din a. 1862 în Mehala, ca primul invetiatoriu romanescu în această comună.

(C. r. v. 559, exemplarul 2, foaia albă de la sfârșit).

Vezi și capitolele : **Prețul și circulația cărților**, nr. 153, 173. **Cronici mici**, nr. 7, 12, 16.

IX. PREȚUL ȘI CIRCULAȚIA CĂRȚILOR

1

Aciastă carte, ce să chiamă Botez,¹ l-am cumpărat eu, popa Nicolae, drept bani gata cost(ande) 22, cînd am fost diacon, în zilele lui Costandin voevod², cînd au fost leat 7159³ (1651).

(C. r. v. 59, dublet 1, f. 11-12).

2

Șugubină a unui ficior a lui Mihăilă, a tâlharului, o au dat să fii pomană, anume lui Ananie, să fie pomană în svînta beserecă, unde iaste hram sv(ia)tii arhanghel Mihail și Gavriil. Iară cine să va afla de o va lua aciastă carte sau o va vinde, ca să fie trecleat și procleat și afurisit (...) În anul 7182 (1672), luna octombrie în 7, în zilele lui Ioan crai Apafii Mihai⁴, arhiipiscop mitropolit Sava ot Bălgrad.

(Ms. s. 410, f. 74-80 v.).

3

Aciastu Tritivanghel l-au tocmit Ipifane di la svînta mănăstire Pingărați și (a) dat domna Safta⁵ 1 unghi de a ei, în dzilele lui Dumitrașcu voevod⁶, în anul 7182 (1674) luna septembrie 20 de zile. A scris popa Nechita de la Ivănești, care a venit de la Broșteni, oh, oh, oh și prea păcătos și nevrednic.

(Ms. s. 191, fața interioară a peretelui ultim. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 283).

1. *Mystirio*, Tîrgoviște, 1651.

2. Constantin Șerban, domn al Țării Românești (1654-1658).

3. Anul de la facerea lumii este dat greșit.

4. Mihai Apaffi, principe al Transilvaniei (1661-1690).

5. Soția lui Gheorghe Ștefan.

6. Dumitrașcu Cantacuzino, domn al Moldovei (1674-1675).

4

... Aciastă dumnezeiască Liturghie, arhierescu daru, os-tenitu-se-au cu toată jelania inimii jupunul Lupu Buhuș vel spătar, împreună cu a lui jupuneas(ă) Safta, făcutu-o-au cu toată cheltuiala dumilor sal(e) și o au dăruit d(u)hovnicui (!) său, episcopului Daniil ot Strihae, fiind strind (!), di țara Moldovei, pentru sufletele d(u)m(i)lorsal(e) și a p(ă)rinților lor. Iar dupe trecerea acestui părinte, într-a cui mînea o va da, să fie dator și acela a pomeni numele nostru și al părinților noștri în veaci. Amin. În zilele lui Io Duca voevod⁷ și al doamnei sale Anastasia, în anul 8185 (1677), luna ianuarie 4 zile.

S-au scris în mitropolie în București, în vremea mitropolitului Varlaamu.

Am scris eu, ieromonahul Ghervasie de la Putna din țara Moldovei.

(Ms. s. 652, f. 68 v.).

5

...Aciasta carte, anume Evanghelie, au cumpărat șerbul lui Dumnedzău anume Chira a lui Todoran în Runcu și (au) dat 7 florinți, să fie pomană în beserica a Runcului cu hramul sfintului arhanghel Mihail. Iar de se va creaste ficior a lui Chira, anume Ivon, să fie a ficiorului, dare altul streinu, fere ficiorii Chirii, să n-aibă treabă, nici frați, nici surori, nici nime din neamu a lui Chirii să n-aibă treabă. Iar cine va lua sau fura din beserică, să fie procliat și trecliatu (...)

Chira cu muiar(ia) sa, anume Domniță, copiii lor Ion și fată Tătiana și Melentiă și Mihail, să fie pomană în veci. Amin.

În anul 7186 (1678), în dzilele lui crai Apafii Mih(ai).

(Ms. s. 410, f. 115 v.).

6

...Aciastă sfintă carte, anume Mineaiu izbran (ales) o au cumpărat Tămaș Avram din Breb, pentru mortia lui Prida Ni-coară din Brebu, în 15 florinți, și o au dat în sfinta beserecă în Breb, unde iaste hramul lui s(ve)ții arhanghel Mihailu și a lui Gavriil, pentru păcatele amîndoror și a tot rodul lor, pină a șiap-tia semenție. Iară cine o va fura sa(u) o va despărți de la sfinta beserecă, acela să fie anathema și trecleat...

7. Gheorghe Duca, domn al Țării Românești (1673-1678).

(De altă mână) : Aicea cred că au uitat să scrie cursu anilor să-l pue. Deci noi am aflat această scrisoare cînd era 1684, fiind scris de popa Pătraș.

(Ms. s. 721, f. 132 v — 139 v, pe marginea de sus a paginilor).

7

Aciastă carte⁸ iaste tocmită în preț drept lei 6. Cine se va îndura să-i dea, zice-vom că cu adevărat împrumutum pre Dumnezeu, precum ia singură întru sine mărturiseaște : „Cini va vrea să caute, afla-va“. Ghe(narie), 23 dni, l(ea)t 1678.

(C. r. v. 54, dublet 1, f. 1-3).

8

Aciastă svîntă carte ce să chiamă Prolog⁹ dat-am de pomcană svintii mănăstiri Tismeanii, ca s(ă) fii de pomcană și s(ă) pomenească aceste nume : Vasilic, Paraschiva, Lefteru, kir Theodosie mitropolitul Ț(ă)rii U(n)grovlahii, în zilele prealuminatului domnu Io Șărban voevod¹⁰, și o am dat-o eu Lefter, chiliarșul părintelui, luna ianuarie, 20 zile, 7192 (1684).

(C. r. v. 73, dublet 4, f. 1-8).

9

...Molitvenicul, Leturghic, 2 Ciasloveță tipărite și un Testament(t), dici acestă cărți s-au venit lui popa Ion la împarștină. Dici lui nu i s-au dat parte să-și facă nuntă. Dici s-au venit aciastă carte, anume Țveatna i s-au venit. Păntru acee să să știe, alți din frați(i) lor și a lui să n-aibă a ceră, că n-au nici o triabă, numai ficiorilor lui popa Ioan, anume Vasilie, Irina, Ilena, Iosip, Gavril. Dici acestu zapis s-au făcut la parștină lor dennainte omeni buni. Și noi din frați n(e)-am tocmit ca să n-aibă unul la alat(ul) a cerc. De asta face știrea. Iară cine să va ispitii, după tocmeala noastră, să fie proklet și treclet și marca nathema și să fie afurisit (...).

A scris Constantin diac din țara Moldovei, din tîrg din Dorohoi, fiul lui Griga Vovcenschi, anul 1686, luna decembrie 11 zile.

(Ms. s. 417, f. 136 v — 143).

8. *Noul Testament*, Bălgrad, 1648.

9. *Dosoftei, Viața sfinților*, Iași, 1682.

10. Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești (1678-1688).

10

Aciasta sv(i)ntă Liturghia au cum(părat-o) ...iraschia¹¹ de la Crăciun snă pepei (sic) lui Sim...¹¹ dreptu 1 galben prostu, să-i fie ei pom(ană) și ficiorilor ei, Neculai, Gligorie. Și cîndu au cumpărat-o aciastă sv(i)ntă Liturghia și au fostu preutul Ursul și alți omin(i) bun(i) ot Comănești. 7196 (1688), apr(i)l 16.

(Ms. s. 776, f. 4 v — 7 v).

11

O Pravilă mică a Putnii, ci-au fost la mine, datu-o-am la Cîmpul Lungu pre mîna lui Mindril(ă), fiind protopop, cu Ghiorghii Trianchi. Să s(ă) știi. L(eat) 7200 (1691), dech(emvrie) 16.

Nicolai episcopu Radovschii.

(C. r. v. 61, dublet 3, p. 795).

12

Aciastă sf(i)ntă Ev(an)ghelie¹³ o a datu de pomană la mănăstirea de călugărițe la Turbați smeritul întru er(omonahi) Antihimu Ivireanul typografu, în zilele bl(a)gocestivului d(omnu) Ioan Constantin B(asarab) B(rîncoveanu) voivod. L(eat) 7206 (1698), ianuarie 21 dni.

Anthim ieromonah (iscălitură autografă în grecește).

(C. r. v. 103, unicat, a treia foaie tipărită, nepaginată, de la început).

13

Să (să) știe această Psaltire a cui este, a moșului Iorest ot Ruscă și i-au o legat-o dascălul Matei gramaticul în bani 80. Și am scris eu, Stanciul copilul ot tam, leat 7207 (1699).

(Ms. s. 172, prima pagină a ultimii loi, nenumerate. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 259).

14

Să s(ă) știe că aciastă Poucenie¹⁴ au cumpărat-o Pătru Nece di la protopopul Ghiorghie din Hinădoară în banii gata 22 de florinți în casa popei Avram din Hațeg, fiind înaintea protopo-

11. Hîrtia ruptă.

12. *Îndreptarea legii*, Tîrgoviște, 1652.

13. Ediția Snagov, 1697, a lui Antim Ivireanu.

14. *Evangelie Invățătoare*, Mănăstirea Dealului, 1644.

pului Ion din Hinedoar(a) și pop(ii) Gheorghe ot Hațeg și pop(ii) Pavel ot Tuște, pop(ii) Moise Farcadin, pop(ii) Ioniș ot Slivaș, în ani(i) 1699.

(C. r. v. 46, unicat, III. 154.757, p. 267-295).

15

Adecă eu preautul Patrachie den tirgu din Hirlău, de la Bessereca ce Domnească de la curte, facem știre pe cum am vîndut această ivanghelie românească¹⁵ dreptu 6 lei lui Simion diiacului ungureanului ce iaste di Bobahalma, ca să n-aibă val pe unde va merge. Luna aprilie 26 zile. Erei Patrachie ot Hirlău.

(C. r. v. 45, schimb 1, f. 384 v̄).

16

Să (să) știe că acest Penticostar¹⁶ este a sfintii beserici din Furduești, car(e) l-am cu(m)părat eu pop(a) Mihai cu bani gata t(a)l(eri) trei, banii ai dum(nealui) banului Manolach(e), și l-am cu(m)părat de la un pop(a) Gheorghe la luna lui april zece zile, let 7208 (1700). Eu pop(a) Mihaiu.

(C. r. v. 9, dublet 3, exemplar 4, fața interioară a peretelui ultim).

17

Aciastă cărți ce să chiamă Mineae¹⁷, șase, pri 12 luni, le-am cumpărat eu popa Vladuț Săsăianul driptu bani gata lei 38, în zilele luminatului și oblăduitorului domnului nostru Io Costandin voevod¹⁸, leatul ot săzdanie (facere) mera (lumii) 7208 (1700).

(C. r. v. 111, mineiul pe lunile noiembrie și decembrie, pe marginea de jos a foilor din întreg volumul).

18

Aciastă sf(i)ntă Eu(an)ghelie¹⁹ iaste dată la sf(i)nta mănăstire ce să cheamă Trivale, hramul Sf(i)ntii Troiță, carea iaste zidită de prea sfînțitul mitropolit proin U(n)grovlahiei kyr Varlaam, m(ese)ța mai 20 dni, l(eat) 7208 (1700).

(C. r. v. 103, dublet 3, III, 193.186, 177 v̄ — 180).

15. Carte românească de învățătură, Iași, 1643.

16. Triod-Penticostar slav, ediția 1558.

17. Tipărite la episcopia Buzăului, în 1698.

18. Constantin Brîncoveanu, domn al Țării Românești (1688-1714).

19. Ediția Snagov, 1697.

19

Leat 7208 (1700). Aciastă carte, anume Oftai²⁰ o am cumpărat eu, Macovei, care am fostu pircălab la Pardos, de la părintele Mitrofan, ipi(s)cup ot Buzău, derept 5 lei ban(i) gata, în zilele lui Constantin Băsărabă vod(ă) Brîncoveanul.

(C. r. v. 120, schimb 1, f. 39 v — 47).

20

Să s(ă) știe cine au legat această sf(i)ntă Pravilă²¹. Legat-o-au dascălul Staninciul, leg(ă)toriul de cărți, și cu Constanđin, ucenicul lui, car(e) iaste la dînsul.

(Însemnare de la începutul secolului al XVIII-lea).

(C. r. v. 61, dublet 3, III, 171167, p. 425, notată cu creionul).

21

Aceaste Leturghii grecești și hărăpești²², fiind aici sfinția sa părintele proin Antiohias și rugîndu pre măria sa Costandin vodă¹⁸ de le-au dat în tipariu, datu-se-au și dumnealui lui ju-pan Costandin C(antacuzino) biv vel sto(l)n(ic), aciasta carea acum să chiamă că iaste den cărțile dumnealui.

(C. r. v. 130, unicat, achiziționată de la frații Șa-raga, foaia ultimă — foaia de titlu).

22

Aceaste 12 Mineae²³ lunovnice cumpăratu-le-au Ilarion, episcopul Rîmnicului, za t(a)l(eri) 30 și le-au dat aici la sfînta episcopie ca să-i fie de pomenire, la l(ea)t 7210 (1702).

(C. r. v. 111, f. 1-4).

23

Să s(ă) știi a cui-i aciastă carte²⁴, a dumisale spătarului Pătrașco Costin. Și au fostu (s)pătar în dzilile lui Constantin vod(ă) și hatman era Velicico. Dece să s(ă) știe. 7195 (1687), fă(v)r(ua-rie) 22 dni.

20. Octoih, ediția Buzău, 1700.

21. *Indreptarea legii*, Tîrgoviște, 1652.

22. *Liturghier grecesc și arăbesc*, Snagov, 1701.

23. Ediția Buzău, 1698.

24. Al. Gwagnin, *Kronika Sarmacyey Europskiew*, Cracovia, 1611.

Aciastă carte este a dumisal(e) Pătrașco, fiiul dum(i)sali lui Miron Costin log(o)fătului. Deci să s(ă) știe cînd au fostu dum(nea)lui spătar în dzileli lui Costantin vod(ă) să s(ă) știe. Iar cin(e) s-ar ispiti a o fura să fie afurisit și anatima și treclet și proclet.

Az Pătrașco Costin iscal.

Az Pătrașco Costin spătar iscal.

(De altă mină, cu tuș roșu :) Pri dni (în zilele) Io Antioh Constantin vevoda. L(ea)t 7214 (1706), iun. 7.

(De aceeași mină, cu tuș negru :) Aciastă carte, ce să chiamă cronic leșesc, o am legat eu, Ștefan Pădure, cu toată cheltuiala dumisali bl(a)gorodnic Nicolai C(oștin) v(e)l vor(nic) dolnei zemli. L(ea)t 7214 (1706), iun. 7.

(De altă mină :) S-au făcut proprietate a lui Gh. Asaki 1815.

(Carte rară, III, 348081, p. 275 v.).

24

Al²⁵ sfintii și dumnezăeștii Besearici Domnești din Argeș, hramul S(fe)tii Nicolae, unde să află sfintele moaște ale sfintei Filotheii, dată pentru pomeana de jupîneasă creștina a lui kyr Vasilie Ioani de la Fagaraș, leat 7214 (1706), ap(rilie).

(C. r. v. 147, schimb 1, f. 1-5).

25

Să s(ă) știe c-aiastă Psaltirea²⁶ me-u dat-o Gavril Coțit, pomană mie, lui Vasilii Ius(u)pe(s)cu, să hie pomană în veci.

L(ea)t 7217 (1708), m(e)seța s(e)p(temvrie) 15.

(C. r. v. 70, dublet 4, f. 97-101).

26

Aciastă sv(î)ntă Ivanghelie au fost stricată. Ci o am dus eu, popa Toma, în Sibiiu de o au deres un neamțu pe 2 florinți. Și au dat ciuma. Ci m-am nevoit de m-am dus să o scoț și bani n-au fostu. Ci milostivul Dumnezeu au îndemnat nește oameni buni de mi-au împrumutat banii de o am scos afară din Sibiiu. Și m-am feleluit că după 3 zile le voiu da banii. Și satul n-au fost harnici să dea banii. Și cartea au stătut zelog în șase sau șapte săptămîni, pînă cîndu milostivul Dumnezeu au îndemnat pre Oprea Pura din Holțman de au dat un florintu și Stan mo-

25. Minei pe luna septembrie, Rimnic, 1705.

26. Ediția Iași, 1680.

rariul au dat 60 de bani și Oprea Tătulia au dat 40 de bani de am plătit. Și acești oameni buni au dat banii pentru pomeana sufletelor lor. (...)

Am scris aceasta eu, mult păcătosul popa Toma, din satul Fofelde, pace și sănătate. Amin. În anul 1710, luna septembrie 22 zile.

(Ms. s. 625, f. 1).

27

Acest Prologar²⁷ este a preautului Ștanfan Coțman, proto-popului ot Tutova. Ce unde s-ar rătăci să să știi că este a lui. Și l-au cumpărat în 4 lei noi. 7219 (1711), mar(tie) 5 dni. Az popa Ște(fa)n Coțman.

(C. r. v. 73, I-II, f. 219 v — 223).

28

Să s(ă) știe că am cumpărat²⁸ eu, preutul Dumitru ot selo Străoni, și am cumpărat-o de la Ghiorghie, și i-am dat 10 lei bătuți. Și am cumpărat-o în zilele lui Neculai vod(ă)²⁹, cându au venit împăratul Moscului de s-au bătut cu turcii³⁰. Și au înblat vălet(u) 7220 (1712).

(C. r. v. 151, dublet 1, ultima foaie tipărită, nepăglănată).

29

Să s(ă) știe că am cu(m)părat acestu Molitv(e)nic³¹ di la popa Ivancu, driptu bani gata lei 2, eu popa Staciul ot Poiana, să fie al lui, al ficiorilor lui în veci. Și s-au luat în zilel(e) lui Ștefan voivod³², vălet 7222 (1714).

Pisah az popa Stanciul cu mâna mea.

(C. r. v. 35, exemeplarul I, f. 235).

30

Adică eu, priotesa Paraschiva popii Dumitrașco ot Străone amu vindutu aciasta carte, Mineiu³³, lui er(o)monah Misail, de-

27. Dosoftei, *Viața sfinților*, Iași, 1682-1686.

28. *Octoih*, Rîmnic, 1706.

29. Nicolae Mavrocordat, prima domnie în Moldova (1709-noiembrie 1710).

30. Este vorba de războiul din 1711, pe vremea lui Dimitrie Cantemir.

31. Molitvenic slav, Cimpulung, 1635.

32. Ștefan Cantacuzino, domn al Țării Românești (1714-1716).

33. Pe luna septembrie, Rîmnic, 1705.

rept bani gata optu lei. Și cînd omu vîndu, am întrebatu setenii toți și pă cumătru Pavel, și neme n-au vrutu să o cumpere. Dece omu vîndui de istuvu în vece de vece, în zelele lui Neculai Alixandru vod(ă)³⁴, v(e)l(eat) 7223 (1715), me(se)ț(a) fe(vr)u(arie) 5 dni.

(C. r. v. 147, schimb 6, f. 117 v — 123 v).

31

Acest Octoih³⁵ l-am cumpărat eu, popa Bucur ot Vad po bani t(a)l(eri) 2 p(o)l, bani buni drepți, l(eat) 7223 (1715).

(C. r. v. 162, dublet 1, a treia foaie tipărită, nepăgînată, de la început).

32

Aciastă sfîntă carte³⁶ iaste dăruiță părintelui kyr Nicodim, egumen ot Sinaia, de Ion logofăt al mării sale Gheorghie beizade Cantacuzino³⁷, snă Io Șărbani C(anta)c(uzino) voevod, dec(hem-brie) 27 dni, l(eat) 7223 (1715).

(C. r. v. 110, dublet 1, f. 110 v).

33

Anii de la H(risto)s 1719. Să să știe că această svîntă carte³⁸ am vîndut-o ieu Dumitraș diiac de pe Moroș din Singeru pentru 7 mirță de mălai anume în satu în Peterite anome lui Murășan Dăni depreaună cu Murășan Simion. (...)

Să să știe că această carăția a popii Toma, ficior popii Stan cel bătrînu. Sc(r)is-am eu, diec Toma ot Sebișul aceste puținelea slove văleat 1718, 7226.

(Ms. r. 5960, f. 96 v — 108 v, 162 v — 168 v).

34

A(cest) Octoih³⁹ este al popi(i) Ghiorghe (ot) Borlova, cumpărat di la București let (1)721. Să să știe cî(n)du (...⁴⁰) acele au

34. Nicolae Mavrocordat, domn al Moldovei (1711-1715).

35. Ediția Tirgoviște, 1712.

36. D. Cantemir, *Divanul sau gîlceava înțeleptului cu lumea*, Iași, 1698.

37. Aflat la Brașov.

38. *Cazanii*.

39. Ediția București, 1720.

40. Foaia tăiată la legat.

dat diaconu di la Brebu zloți 4 bani buni pre aciașă carte. M(ese)ța februarie dni 28.

(C. r. v. 179, unicat, a patra foaie tipărită, nepaginată, de la început).

35

1723, cîndu au luat dascălul Ohătaiul⁴¹ și Catavăsiarul, m(ese)ța martie 19 zile, pentru o periachea de cioreci și giumătate de felder de griu.

(Ms. s. 623, fața interioară a foi de la început).

36

Anii Domnului 1726, m(ese)ța noev. 30 de zile. Iată întru aciașă vreme de acuma, eu Rus(u) Alecsa din Șieutu am cumpărat aciașă sf(î)ntă carte, anume Tritovanghel⁴², dereptu 6 zloți ungurești, și am dat 5 horgoș(i) pentru legatul cărții. Și o am cumpărat să fie pomeană mie și soțului meu, anume Dochie, și frate-mieu Ion și a toată rudeniia mea. Și o am lăsat în besearcă în Șieuți pînă unde oi putea îngădui. Iară neputînd-o îngădui pentru vr-un lucru ceva, au eu, au cie cine din di(n) rudeniia mea să fie volnici a o da unde le va fi voia, ca o moșie a lor. (...).

(Ms. s. 147, f. 102 v — 130).

37

Aciașă sfîntă Ivanghelie jumătate pe rumânie, jumătate pe grece⁴³ o am cumpărat eu, popa Radul, pă bani ga(ta) t(a)l(eri) 7 pol. Pentru aciașă am scris ca să s(ă) se știe, mar(tie) 25 dni, 7235 (1727). Popa Radul.

(C. r. v. 95, schimb, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 631, p. 46-51).

38

Acestu sf(î)ntu Mineiu l-am cumpărat eu, popa Toder din Deda, ficiorul lui Pașconița, direptu 15 florinți de la popa Mihăilă din Huduc, și o am dat în sf(în)ta beserică a Dedi, unde este hramul Ispasul, pentru erătare păcatelor mele și a soțului meu,

41. Octoihul.

42. Tetraevanghel scris în Transilvania în secolul al XVI-lea.

43. Evanghelie greco-română, București, 1693.

Ioana și a feciorilor mii (... cu înșirarea numelor lor, etc.). Ani(i) D(omnului) 1730, meseța mai a întăe zi.

(Ms. s. 411, f. 190 $\underline{\nu}$ — 199 $\underline{\nu}$).

39

Să s(ă) știe că acestu Apostol⁴⁴ este cumpărat pren osirdie și pren îndemnare popi Pătru snă Opri Stăncului ot Ibașfalău (Dumbrăveni), și-i cumpărat cu 8 florinți ungurești, și dat să fie al bisericii în Ibașfalău în veaci. pină cînd va fi o hirtie. Și-i cumpăratu de robi(i) lui Dumnezeu cei car(e) sînt scriși la catalog(u) bisericii. Și așa s-au tocmit acestu zapis cu legăură nedezlegată preacum, după moarte popi(i) Pătru, care(e) preaot va hi la bisereaca Ibașfalăului⁴⁵ să aibă a pomeani de trei or(i) într-un an toate sufletelea car(e) sintu ctitori ai besearici(i) și la trei carti ale bisereaci(i) ai clopotului celui nou. De aciasta încă scriem cu afurisanie măcar ce popă ar fi în Bașfalău, să nu fie slobod a vinde sau să pue ceva de la bisearici zălog, că va fi suptu mar(e) păcat. S-au cumpărat la leat 1730, m(e)s(e)ța fev(ruarie) 25.

Scris-am eu smeritul erei Pătru snă Opri Stăncului ot Ibașfalău. Amin.

(C. r. v. 76, exemplar fără pereți, f. 8 $\underline{\nu}$ — 15).

40

Să s(ă) știe că aciastă carte ci s(ă) cheamă Pravila⁴⁶ este a pop(ii) Onofrei ot Ghiurghița, care este la biserica ha di lemno pusă pă zid dă piatră. Și s-au cumpărat dreptu bani gata, bani 220. Și am scris în zilile preluminatului domno i o(tec)nicuiu Costandin voivod⁴⁷, în mazilie lui Mihaiu voivod⁴⁸, în let 7240 (1732).

(C. r. v. 39, dublet 4, f. 130 — 138).

41

Fev(ruarie), l(ea)t 7241 (1733). Aciasta carte⁴⁹ iaste a lui Neculaie sinu popei Manei ot Zimnice și omu datu la finul Tudor

44. Ediția București, 1683.

45. Dumbrăveni.

46. *Pravila de la Govora*, 1640.

47. Constantin Mavrocordat, a doua domnie în Țara Românească (1731-1733).

48. Mihai Racoviță, domn al Țării Românești (1730-1731).

49. *Penticostar*, Tirgoviște, 1649.

ot Țegănește zalogu dreptu oc(al)e 100 făină, prețuită făina t(a)-
l(eri) 24, să aibu a-i dare banei să-mi iau cartea, iară de nu, să
stea la sf(î)nta biserică, pomană de la părinți.

(C. r. v. 55, dublet 4, f. 96 v.).

42

Această Cartie învățătoare la oameni, adecă Păucenie⁵⁰, o
au cumpărat abrudanii dintre muntele Someșului. cand zăcea
oamenii, și au dat 10 oi cu 8 miei, de la i(n)speactor protopop
Ghiorghie de la Juc, nu zălog, ci să fie a lor în veaci. Amin. Și
aceste sîntu oamenii carii au cumpărat, pomană, aciastă cartie,
Poucenie : întăe om Mariș Ion o oae cu miel ; a 2(lea) om Pur-
cel Lucu o oae cu miel, a 3(lea) om Purcel Flore o oae cu miel ;
a 4(lea) om Purcel Ion o oate cu miel ; a 5(lea) om Danciu Simion
o oae cu miel ; a 6(lea) om Pleșea Ion o oae cu miel ; a 7(lea) om
Roșu Ion o oae cu miel ; a 8(lea) om Rusu Ioan o oae cu miel ;
a 9(lea) om Dic(u) Mihai o oae de sine ; a 10(lea) om Mantiș Onuț
o oae de sine. Și s-au socotit aceale 10 oi cu miei 20 de florinți.
Și o au dat acei oameni aciastă cartie pomană în besereaca din
muntele Someșului Caldu, să fie tot acolo pînă vor fi oameni și
beserecă pe muntele Someșului Cald. Într-acesta chip nice preot,
nice diiac, nice mirean să nu o ducă nice să o vînză, nice să o
petreacă, nici să o vînză de la besereca muntelui...

Scris-am eu popa Ursan aceste zapis(e) cînd am fostu popă
în Someșul Caldu și la besereca din munte, și am fostu ctitor
îndemnătoriu cîndu au zidit și au întămeiat aceale sfinte besea-
reci și în sat și în munte de nou, și am stătut la oameni de le-ua
înfrum(u)sețat cu cărți și cu ce au trebuit într-insele. Amin. De
la nașterea lui Hristos 1736, luna lui aprilie 24 zile.

(C. r. v. 45, dublet 2, f. 184 v. — 198).

43

Amu cumpărat eu pop(a) Dumitrașco aciastă Pravilă⁵¹ de
la Todor din Necopoe în t(aleri) 12 noi. Iar cine or fura, să fie
afurisit de aceste 7 sobori. Amin. Și cînd am cumpărat-o este
Alexe sin jup(in) Andrei măr(tor), Todor calpacci mar(tor), Tan-

50. Carte românească de învățătură, Iași, 1641.

51. Indreptarea legii, Tîrgoviște, 1652.

co mar(tor), Costandin mar(tor), Ilie brat Alexi mar(tor). Și au fostu cursul anilor 7244 (1736), f(evruarie), 8 dni ⁵².

(C. r. v. 61, schimb 2, p. 472).

44

Am cumpărat această Evangheliia ⁵³ eu mnogo greșnicu eriei popa Dumitrașco din răzmirița turcilor, cînd au fost cursul anilor 7246 (1738) în bani gata taleri 1.

(C. r. v. 74, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 473, f. 173 v).

45

S-au scos ⁵⁴ din robie de la turci, la leat 7248, 1738 ⁵⁵, la ghenarie 26 dni. Și l-au răscumpărat Antonie ier(omonah) ecl(isiarh) Bistriț(ei).

(C. r. v. 111, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 740, fața interioară a peretelui ultim).

46

Și l-am legat ⁵⁶ eu cu bani 130, la luna lui avgust 1 dni, 7248 (1740) cu cheltuiala mea, și s-au dat la schitu din Fălești, unde iaste hramu Trisfetitilea. Dionisie arh(imandrit) ig(umen) Hurezean.

(C. r. v. 147, schimb 2, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 787, f. 3-6).

47

Aciastă sfintă carte ce (se chiamă) Ofoicu ⁵⁷ iaste al popei Dragului ot Odaia Alibașei Topal(ă). Și o am cumpărat-o în bani gata tal(eri) 8. Și umbla văleatu 7252 (1744).

(C. r. v. 179, dublet 2, p. 73-107).

52. Deasupra acestei însemnări, de altă mînă, anterior : „Aciastă Pravilă este a schitului de la Potoc de la Șcheai, de la Piscul Luban. Și am scris eu mult păcătoșul eromonah Theodosie.

Altă semnătură : „Eromonah Theodosie de la schit de la Piscul Luban de la Potoc de la Șchea” (p. 504). Alta : „Eromonah Theodosie de la schit de la Piscul Luban de la Șcheai ot Potoc” (p. 543).

53. Ediția București, 1682.

54. Mineiul luna lui noiembrie și decembrie, Buzău, 1698.

55. Corect : 1740.

56. Mineiul pe luna septembrie, Rimnic, 1705.

57. Octoih, București, 1720.

48

Aciastă carte să chiamă Minei⁵⁸ slovenesc este a sfintei mănăstiri Codmenii, cumpărată cu t(a)l(eri) 2 pol tocmai. Iar care s-ar ispiti ca să o ascunză de cătră sfinta mănăstire care și-au zis mai sus, unul ca acela să s(ă) asemine cu cel ce au zis : „ia-l, ia-l de-l răstignește“. Și cînd am scris aici au fost leatu 7252 (1744).

(C. r. v. 111, din biblioteca „Casei Bisericii“, 743/9, fața interioară a peretelui ultim).

49

Acest Osmoglasnic este al popii lui Pavel. Și l-au legat popa Ion, l(ea)t 7254 (1746). Popa Pavel.

(Ms. r. 3676, f. 51-52, pe marginea de jos a paginilor).

50

Acest sfint Triod⁵⁹ esti al fratelui popei lui Moisi, cumpărat în t(a)l(eri) 9, 30, fev(ruarie) 25 d(ni), 7256 (1748). Az popa Petre.

(C. r. v. 250 A, f. 252).

51

Să să știe că aciastă Psaltire⁶⁰ am cumpărat-o eu Dănilă di la diicaul Iosifu din Riia, anii Domnului 1748. martie 7 zile, și am dat bani 6 măriiși și 2 litre de vinars. Și au fost litra de vinars cu 4 poturi.

(C. r. v. 60, dublet 1, f. 305 ̲ — 308 ̲).

52

Aciastă sfintă carte ce să chiamă Psaltire⁶¹ iaste a cucernicului între preoți popi(i) Nedelcul ot Tîrgoviște, cumpărată de la răposatul popa Marin de la Șotinga în t(a)l(eri) 2, parale 30. Și o am cumpărat la leat 7258 (1750) popa Nedelcul ot Tîrgoviște.

(C. r. v. 234, dublet 2, foaia albă de la început.

58. Pe luna mai, Buzău, 1698.

59. Ediția București, 1746.

60. Ediția Bălgrad, 1651.

61. Ediția Iași, 1743.

53

...⁶² iaste cumpărat de popa Dobre cu t(a)l(eri) 8 p(o)l. 7258 (1750).

(C. r. v. 147, dublet 3, f. 2-3).

54

Emtus est hic liber⁶³ flor (enorum) ung(aricorum) 15 id est quindecim et donatus ab excellentissimo ill(ustrissi)mo ac re-(verendissi)mo d (om)no d(omi)no Paulo e com(ite) Forgach de Gimes, episcopo Varadiensi, comitatus Biharicae perpetuo supremo comite, sacrae regiae majestatis apostolicae intimo comiliario etc., ecclesiae parochiali-graeci ritus unitor. Lessiensis⁶⁴. Anno jubilaei 1750, 25 Marty.

(Traducere :) Această carte este cumpărată cu 15 florini ungurești, adică cinsprezece, și dăruită de excelentisimul, ilustrisimul și reverendisimul domn Paulus, conte de Forgaach de Ghimeș, episcop al Oradei, comite perpetuu al comitatului Bihorului, consilier intim al sacrei majestăți regale apostolice etc., bisericii parohiale de rit grecesc unite din Olosig, în anul jubiliar 1750, martie 23.

(C. r. v. 250 A, fost 261, f. 7 v.).

55

Iar cine au rumtu filile
rumpă-i-se dzilile.

Dar nu cei ci-au rumtu cu greșală, cene ci-au rumtu întradinsu, d-au fostu cu mî(n)te (...) Și am scris eu la v(elet) 7261 (1752), de(chemvrie) 15 dzil(e). Lupul R.

(C. r. v. 45· schimb 9, exemplar 14, III, 229105, f. 261 v.).

56

Să s(ă) știe că aciastă sf(i)ntă carte ce să chiamă Strastiiu⁶⁵ este a mea, a popei lui Bucur din Moeci. Și o am cumpărat de la popa Ion zet Coman Puțilă ot Nemoești cu t(a)l(eri) 5 bani vechi din munca mea, ca cît voi trăi eu sau copiii miei să fie

62. Foaia ruptă. Este vorba de *Mineiul* pe luna septembrie, Rîmnic, 1705.

63. *Triod*, București, 1746.

64. Olosig.

65. *Triod*, București, 1746.

de treaba bisericii, și cînd m-aș muta de la un loc la altul, nimă să nu aibă a să pune împotriva mea sau împotriva copiilor mei, să zică că este a vrunchora dîn ei sau a vreunei bisearici. Că de oi vrea eu sau copii miei să u dau vreunuia dîn preoți sau vreunei sfinte bisearici, să o dăm de pomană sau să o vindem, atuncia măcar care dîn noi, cu bune mărturii ne voam iscăli pre nume.

Pis az ierei Bucur ot Moeci, ap(rilie) 7 d(ni), l(eat) 7260 (1752) (...).

(C. r. v. 250 A, schimb 4, f. 2-25).

57

Aciastă carte, carea să chiiamă Gramatică⁶⁶, iaste a mea, dăruiță de frate-mieu cel mai mare, anume Șărban. Si pentru înștiințarea, am scris, sep(temvrie) 1 d(ni) 7264 (1755). Rafail monah ot sfînta mănăstire Hurezii.

Și mi-o au legat nenea cu miinele lui, știind și meșteșugul legătoriei de cărți.

(C. r. v. 295, I, 170135, fața interioară a peretelui ultim).

58

Să (să) știe că acest Molitvenicu⁶⁷ iaste al meu, eu popa Pîrvul de la satul Zmieura sud Teleorman. Și l-am cumpărat eu popa Pîrvul Zmeuranul și moșteanul de aici din Zmeura. Și l-am cumpărat în bani gata t(a)l(eri) 5. Și am scris eu popa Pîrvul Zmeuranul cu mîna mea acum într-acest an ce umbla anii de la Adam 7264, iar de (la) H(risto)s 1756, mart 6 dni. Eu popa Pîrvul Zmeuranul. Carele mîna mea va putrezi după lumescul nostru obicei, iar slova și iscălitura va fi cît va fi și cartea, cît va fi să s(ă) pomenească neamurile de aciaste. Și am scris eu, carele mai jos mă voi iscăli, popa Pîrvul Zmeuranul.

(C. r. v. 199, dublet 2, f. 25 v̄ — 28 v̄).

59

Aciastă sf(î)ntă Pravilă⁶⁸ am cumpărat-o eu, eromonah Pahomie, de 20 lei și dup(ă) mo(a)rti me să fie dată danie bisăricii

66. Ediția Rîmnic, 1755.

67. Ediția București, 1729.

68. *Îndreptarea legii*, Tîrgoviște, 1652.

Sf(i)ntii Troiți⁶⁹ în veci aminu. **Let 7264** (1756). (Urmează afurisenia pentru cei ce ar fura-o).

(C. r. v. 61, dublet 3, III, 175167, p. 171-191).

60

Să s(ă) știe de cîndu s-au legat aciastă **Biblia**⁷⁰ al doile rîndu, în zilele prea luminatului domn **Io Costantin sin Mihai voevod**, **let 7264** (1756), de **popa Petria legătorule ot Focșani**.

(C. r. v. 86, schimb, în josul foii de titlu).

61

Aciasta carte, **Tilcul liturgie**⁷¹, s-au loat zaloc (sic) de la un **popa de la Podoleni pentru 25 parale**, dijma finului. **Vel(eat) 1760, oc(tomvrie) 26**.

(C. r. v. 104, dublet 2, I, 208.567, a șasea foaie tipărită, nepaginată, de la început).

62

Acest **letopisăț**⁷² s-au cumpărat di **Enache Kogălniceanu biv vătav** za aprozi aici în **Țarigrad**, fiind di la **dascalul Daniil eromonah**, ci au fost și la **Antiohi Gianetul**, la **leat 1760, avgust 17**. **Enachi Kogălniceanu biv vat(av)** za aprozi.

(Ms. r. 174, fața interioară a peretelui prim. Ed.: CATALOGUL, I, p. 401).

63

Aciastă **filadă**, ce scrie istorie vulgarilor i altor **niamuri**, s-au cumpărat aici în **Țarigrad** di la **dascălul lui Ramadan**, împreună cu altile, în **mazilia lui Costandin Racoviță voevod**⁷³, la **leat 1761, avgust 20**. **Ioan Kogăl(niceanu) biv vătav** za aprozi.

(Ms. r. 156, fața interioară a peretelui prim. Ed.: CATALOGUL, I, p. 351).

64

Această **sfintă carte**⁷⁴ o am cumpărat eu, **robu lu Dumnezeu Andrea Boș**, cu **talere 5** și o am dăruit sfintei biserici din **Poartă la anu 1761**.

(Ms. r. 3678, f. 107 v — 122).

69. Schitul Lapoșul Dărmănești, metohul episcopiei Romanului.

70. Ediția București, 1688.

71. *Tilcuirea liturghiei*, Iași, 1697.

72. *Letopisețul Țării Moldovei*, de Simeon Dascălul.

73. Din a doua domnie din Moldova (1756-1757).

74. Triod, scris la 30 ianuarie 1761, de Ion, fiul preotului Mihai din Tohan.

65

Adică eu, Stan, dat-am aciastă carte la sfînta biserică de la Mizil, ce să chiamă Apostol⁷⁵, și l-am cumpăratu dreptu bani gata t(a)l(eri) 4, pentru ca să să pomenească în veci vecilor. Amin.

Aciasta amu scris eu, Steful grămatic de la Mizil, mai 8 dni, 1762.

(C. r. v. 230, dublet 3, a doua foaie nepaginată de la început).

66

Să să știa că aciastă sf(î)ntă Ivannghielie⁷⁶ o au cumpăratu popa Vasilie de la Tirișioara cu 12 florinți vonaș de la popa Stanu de la Curciu. Anulu 1762, noemvrie 18 zile.

1803, 1 martie prima. Aciasta sfînta Ieivanghielie o au cumpărat chiratorii bisearecii de la popa Dima Maftei din Sen Hariomșag pe seama bisearecii cu 17 sprezeace florinți ungurești. Și pentru ceaia am lăsat-o la preți așa a jos, că să mă pomenească la sfînta jărtfă, și pe popa Ioan și pe popa Toder și pe tot neamul acesta, să să pomenească negreșit supt dare de samă a slujitori bisearecii, de nu voar plini din datorie sluji bisearecii de la Sen Hariomșag.

(C. r. v. 319, schimb 2, donația ing. C. Orghidan, foaia de titlu pînă la f. 5).

67

În ani(i) Domnului 1763 zile 18 ale lui noemvrie, am cumpăratu eu popa Ionu din Rucăru aciastă Psaltire⁷⁷ cu 3 măriiși de la popa Dumitru din Călvasăru. Și sintu mărturie eu Ionu Hidegovici.

(C. r. v. 60, dublet 2, f. 2 v̄ — 6 v̄).

68

...O am cumpărat-o eu, popa Pirvul ot Albeani, cu talere patru și bani treizeci de la popa Ion Măgheriul, protopopol, ca să fie al meu și al copiilor miei. Și l-am cumpărat la anul cu l(eat) 7273 (1765), ghen(arie) 3 d(ni).

75. Ediția Buzău, 1743.

76. Ediția București, 1760.

77. Ediția Bălgrad, 1651.

Să (să) știe că acest Octoihu l-amu mai prelegat eu, Nicolae snă popa Pîrvul, cu bani 90, la anu cu leat 1782, av(gust) 1 dni. Nicolae.

(C. r. v. 334, a treia foaie tipărită, nepaginată, pînă la f. 12).

69

Să se știe că aciastă sfîntă carte, anume Strastnic⁷⁸, om cumpărat eu, popa Iacovu dinu Crishalma, drept florinți 3 și 2 măriiiași, ani 1766 (...)

(C. r. v. 290, donația P. Langa, 1910, foaia de titlu pînă la f. 34).

70

Aciastă carte, Apostol⁷⁹, l-am cumpărat eu, Grigor(e) er(o)-monah, ce să cheam(ă) popa Gheordache, și am dat cinci lei p(o)l. L(eat) 7274 (1766), av(gust) 17.

Acest Apostol s-au legat la anul 1838, iulie 17, și esti plata lui la meșter o carboangi, adică 12 lei, di fratile Costantin și fratele Ioan. Să fii pomi(ni)ți în veci nitrecuți.

(C. r. v. 230, uncat, f. 1-2 și foaia albă de la sfîrșit).

71

Acest Prologar moldovenesc⁸⁰ iaste al robului lui Dumnezău Costandin Rîmniceanul biv treti vis(tier). L-am cumpărat de la Moldova în zilele mării sale Ioan Nicolae v(oe)v(o)d. Costandin Rîm(niceanul) biv treti vis(tier)⁸¹.

(C. r. v. 73, dublet 1, f. 84 v.).

72

Cheltuiala cărții aceștia

Lei	Parale	
1	10	pe o sută coale hirtia bună.
13	20	de tălmăcit și de scris pe noozăci coale, cîte 6 parale pe coală.

78. Ediția Blaj, 1753.

79. Ediția Buzău, 1743.

80. Dosoftei, *Viața sfinților*, Iași, 1682-1688.

81. La 1766 nu mai trăia.

20 intelegaturului de legat carte.

Facu : cinsprăzece lei zece parale.

(Însemnarea lui Vartolomei Măzăreanu cu privire la cheltuiala manuscrisului „Letopiseț care s-au tălmăcit du pe rusie pe moldovenie în sfînta mănăstire Putna“, în 1767).

(Ms. r. 4241, f. 181 v.).

73

Cheltuiala cărții aceștia.

Lei Parale

12 24 pe 84 coale de tălmăcit și de scris, adecă cîte 6 parale pe coală.

1 4 pe 86 coale hîrtia, cîte o lețcae pe coală intelegaturului de legat carte.

Facu : 1 lei 6 parale.

(Însemnarea lui Vartolomei Măzăreanu privind cheltuiala manuscrisului „Cuvintelor sf. Avva Dorothei“).

(Ms. r. 2950, f. 168 v.).

74

...⁸² ci să chiamă Floarea cuvintelor, l-au cumpărat dumnealui Mihai Zorileschi căp(itan) ot sud Gorj cu bani gata t(a)-l(eri) treisprăzece, ca să fie pentru pomenirea dumnealui și a tot neamului dumnealui. (...) Și am scris eu, popa Barbu preot ot sud Gorj, fratele acestui Mihai Zorileschi, la anu de la facerea lumii 6275, iar de la H(riso)s 1767.

(C. r. v. 345, dublet, din biblioteca episcopului Ghenadie, f. 1-14).

75

La leat 1768, eu monahul Rafail am scris această carte⁸³ răposatului întru fericire părintelui Parthenie, episcop Rîmnicului. După a sfinții sale cătră Domnul ducere din viața aciasta, am luat aciastă carte supt a mea moștenire, fiind mai volnic eu a-m(i) moșteni a mea osteneală decît alții, însă înaintea prea sfințitului părintelui Grigorie proin mitropolitul, fiindcă nici

82. Foaiă tăiată la legat. Este vorba de *Antologhion*, Rîmnic, 1766.

83. A lui Kiril, patriarhul Ierusalimului, arătare.

plată pe deplin pentru scrisul aceştii cărţi n-am luat de la răposatul. Rafail din Hurezi, sept(embrie), 13 d(ni) 1773.

(Ms. r. 2585, f. 224).

76

Acest s(fin)tu şi dumnezeesc Minei⁸⁴ l-am cumpărat eu, p(opa...) ⁸⁵ eromonah Tismeni(i), care m-au chemat Nicolae pe nume mirenescu. Şi am cumpărat cu t(a)l(eri) 10. (...) Şi cine va sluji pe el, să mă pomenească. Şi l-am dat în sama nepoţilor mei, anume Nicola i Ioan. Şi ei, la o vrem(e) de lipsă, să nu fie volnici a-l vinde, că vor ave păcat. Eu Nicodim eromonah Tismen(i). Şi l-am cumpărat în leat 7277 (1769).

(C. r. v. 345, dublet, f. 82-130).

77

Acest Apostol⁸⁶ au fost al sfintii mitropolii şi s-au dat la Curtea Domnească să să facă slujbă la mir, lipsind din cărţile sfintei bisearici dă tilhari, cind s-au spart sfinta bisearică. Şi s-au dat acesta în loc. Iunie 12, 1770.

(C. r. v. 144, dublet 1, a patra foaie lipărită, nepaginată, de la început).

78

Ani 1773. Eu Bărnuţ Icnat am cumpărat acest Penticostariu⁸⁷ de la popa Matheiu din Sudurău pentru 14 florinţi şi o am sărutat p. protopopului Gheorghie, ca să să pomenească tot neamul meu şi părinţi(i) mueri(i)mele să să pomenească la s(finta) liturghie. Iară văzind vrăjbele aceste, o am dat în veci. Iară cine s-ar afla să o e din mîna protopopului, sau să o fure, anathema.

(C. r. v. 233, dublet 3, f. 145 $\underline{\underline{v}}$ — 161).

79

(Să să ştie că am vîndut)⁸⁸ aciastă sfintă şi dumnezeiască Evanghelie⁸⁹ sfintii sale părintelui popii lui Dumitraşcu Sirbul ot satul Socul în bani gata t(a)l(eri) 12, însă doisprezece tocmai,

84. *Antologhion*, Rîmnic, 1766.

85. Foaia tăiată la legat. Este vorba de Nicodim.

86. Ediţia Buzău, 1704.

87. Ediţia Rîmnic, 1743.

88. Scrierea ştearsă, foaia tăiată la legat.

89. Ediţia Bucureşti, 1723.

adecă eu Costandin sin popa Ion ot Balta Verde. Și pentru mai adevărată credință m-am iscălit mai jos cu mîna mea mai jos ca să să crează. Mai 3, 1774 (...) ⁸⁸.

(C. r. v. 182, dublet 2, f. 8-12).

80

...⁹⁰ am cumpărat-o eu, Moisa monahul, cu optuspreci lei și am dat-o de pomană preutului Pavăl de la Zberoe pentru s(u)-flutul meo și a părinților mei și a fraților mei și a tot nemul meo, ca să slujască cu dînsa or la ce bisearică a fi el. (...) Și aciasta au fostu în zilele pre luminatului și pre înălțatului domnului nostru Costantin Moruz voevod ⁹¹. Let 7285 (1777), mart 17.

(C. r. v. 398, dublet, achiziția 1882, f. 2-11).

81

Anul 1778, zile 25 fev(ruarie), duminică. Aciastă Poucenie ⁹² o au cumpărat dumnealui Tămaș Grancea cel bătrîn din Sebeș de la Nițu pop(i) Iacov Itul tot din Sebeș cu florinți ungurești treisprezece, și o au dat sfintii bisărici de la Sebeș ca să fie de slujba bisericii pînă să să va ținea o foae, ca să fie pomenire veacinică dumnealui și a tot neamul. Și niminea din feațele bisericești să nu ție că iaste a vreunuia dintr-inșii, nici alți străini. Că oricare o ar înstreina vor rămînea suptu canonul afurisaniei din sfînta pravilă. Pentru care eu, după datoriia dîregătorii, am semnat ca să să știe, întărind cu arătata a mea protopopească iscălitură. Protopop Costandin Ioanovici, m. Făg. paroh.

(C. r. v. 205, dublet 1, f. 86 $\underline{\nu}$ — 90 $\underline{\nu}$).

82

...⁹³ Au cumpărat-o satul Rueni cu lei 6, prin strădaniia preotului Nicolae Adamovici, fiindu născutu și fiindu preotu mai întăi în satul Rueni, și prin strădaniia jupînuului Dimitrie neagustoriulu dinu Caransebeșul, și prin strădaniia a lui Mihuță Țoilcan din satulu Rueni, și prin strădaniia a lui Măriian Puiu,

90. Foaia tăiată la legat. Este vorba de *Antologhion*, București, 1777.

91. Domn al Moldovei (1777-1782).

92. *Kiriacodromion*, București, 1732.

93. Psaltire, Ediția Rimnic, 1779.

ipitropu, la an(n)o 781, s-au cumpărat la biserica a Răsăritului, Apostol Thoma.

(C. r. v. 423, schimb, a doua foaie tipărită, nepăgănată, de la început, pînă la f. 9).

83

Aciastă sfîntă carte⁹⁴ iaste cumpărată de popa Paraschiv Dulămiț(e). Singurul elu au cumpărat-o de la un popă Ionu Vilceanu cu t(a)l(eri) 8 pol, adecă opt și jumătate. Și pe urmă am mai dat t(a)l(eri) 1, bani 90, legătura, care fac t(a)l(eri) 10, bani 30.

Nici fraț(ii) miei, nici titori(i) sfintei bisearici n-au dat nici un ban. Niminea nici o treabă n-au cu aciastă carte, făr numai eu, popa Paraschiv și feciorii miei, anume Mihai, Pătrașcu, Ionu.

Popa Paraschiv Dulămițe. Gorj, ghen(arie) 27 d(ni) 1781.

Și acestu Triodu, ce l-au cumpăratu Barbu Dulămițe de la Mihai, fecioru popi(i) Paraschivu, l-au cumpăratu cu t(a)l(eri) 32, adecă treizăci și doi, ca să fie la biserica căpitanului Costandinu hoțu ot Scoarța. Și acestu Triodu l-amu vîndutu eu, Mihai Dulămițe, fecioru popi(i) Paraschivu ot Comănești și l-amu vîndutu statornicu. Și au mai ajutoratu și titori(i) celalți la acestu Triotu. 820, mai 15.

Și am scrisu eu, popa Șerban, și sînt și martor.

(C. r. v. 456, achiziția 14.394/1951, f. 7 \underline{v} și 116 \underline{v}).

84

În anul 1782, maiu 7, am cumpăratu acest Triodu⁹⁵ de la Măguți Lupu din Cernești cu 16 florinți, eu popa Nistor Horșcovici, fiindu parhuș în Bozînta Mare, împreună cu Tihuți Petre și cu Morșan Lupu (...) Fiindu împăratu Iosifu Rimului iproci, arhieru fiind în Ardealu de la Buda Sofronie Chirlovici, neunitu, vicareosu Ioan Popovici de la Hondolu, neunițu, protopop Timotheiu de la Cărpiniși eparfirii Riurilor.

(C. r. v. 379 A, dublet, f. 1-26).

85

Această Propovedanie⁹⁶ este a biserici(i), cumpărată cu 4 florinți di la Vasile popa (?)⁹⁷ Filip la anul 1782, și fiind priot

94. *Triod*, Rîmnic, 1781.

95. Ediția Blaj, 1771.

96. *Sicriul de aur*, Sas-Sebeș, 1683.

97. Foaia ruptă.

popa Trifea și popa Pavel și titor mare Ion Drăghici și Curnicu Ionăși Cernatu. Scris-am eu Avramu Aloman.

Și cind au legatu cartea, au dat 1 zlotu la popa di la Rod.

(C. r. v. 80, dublet, 1, 194.531, foaia albă de la sfârșit).

86

Să să știe că această sfântă carte⁹⁸ este a dumnealui căpitanului Coman boernașu mazil de suptu Prahova. Și s-au legat de Costandin ot Ceptura cu parale 22, în zilile prea luminatului și prea înălțatului domnului nostru Io Mihaiu Suțu voivodu, secte(m)vrie în 20 de zile, leatu 1784. Petrache cojocariul⁹⁹.

(C. r. v. 104, dublet 4, ultima foaie albă de la sfârșit, verso).

87

(...) ¹⁰⁰ că aciastă sfântă (...) ¹⁰⁰ rumînească ¹⁰⁰ o am cumpărat eu, popa Ion sin Matei, de la cumnatu mieu Bunea ot sat(ul) Văleni în bani gata t(a)l(eri) 2, 90 (bani), oc(ă) vin 3. Și cine s-ar ispiti să o fure, unul ca acela să fie supt blestemul sfintelor soboară. 1785, iulie 23 dni.

Și am scris eu, popa Ioan ot sat(u) Mărgi. Și să să pome-nească și prioteasa noastră, Ivana ereița, că amîndoi au muncit pe acești bani.

(C. r. v. 441, dublet, foile nepaginate de la început, pînă la f. 17).

88

Acest Treod ¹⁰¹ l-am cumpărat cu t(a)l(eri) 12 pentru treaba mea, ca să-l aibu în cilie pentru citanie, fev(ruarie), Dosithie ieromonah.

(C. r. v. 367, exemplar 3, donația Comisiunii Mon. Istorice, 1942, f. 1-3).

89

Să se știe că acestu sf(i)ntu Minei ¹⁰² este a sf(i)nteii besearici a Aleușului, hramulu Adormirea prea sfintei născătoare de

98. *Tîlcuirea liturghiei*, Iași, 1697.

99. Fiul căpitanului Coman.

100. Foile de dinainte lipsă. Este vorba de *Psaltire*, București, 1780.

101. Ediția București, 1769.

102. Pe luna septembrie, Rîmnic, 1705.

Dumnezeu și prea fecioara Maria. Și este cumpăratu dinu cutia bisearicii, cu 4 c(oroane) și 15 h(eleri). (...).

In Aleușu, 26 dechemv(rie) 1786. I. Ioachim Pațloviciu, paroh Aleușu.

(C. r. v. 147, unicat, f. 1-8).

90

Acestu Ohtoicu¹⁰³ I-am cumpărat eu de la Nicolae sin Stana pre(otu) în șaizeci de parale. 1786. Pop(a) Pr(e)d(a) ot paraclis(ul) Curtea Veche.

(C. r. v. 162, dublet 1, f. 197).

91

Aciastă carte, ce să chiamă Theodor Studitul¹⁰⁴, mi-au dăruit-o sființia sa părintele protopopol Ioan ot Tîrgul Jiiului mie să-m fie de cetire și sfinții sale veacinică pomenire. 7294 (1786) mai 16 d(ni). Theodor eromonah.

Mai pre urmă părintele schimnicu Theofil ieroschimonah au lăsat aciastă sf(intă) carte, Studit, împreună și un Dorothei¹⁰⁵ și alte multe odoară și cărți la bolnița sf(intei) mănăstiri Bistrița, ca să fie de citit și sf(inții sale) de pomeni părinților celor ce să vor întimpla (...)

Și am scris eu, mult păcătosul Pahomie mo(na)h din sf(inta) bolniță a sf(intei) mănăstiri Bistriți(i), cu porunca sf(inții sale) părintelui Theofil ieroschimonah.

Iar sf(inția sa) s-au pristăvit la leat 1798, ghenarie 23, în zilele prea cuviosului părintelui nostru Costandin arhimandrit, cînd să bătea turcii cu turcii la Dii.

(C. r. v. 481, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, 879, f. 2-14).

92

(Această sfiintă)¹⁰⁶ carte, anumi Mineiu mic, s-au cumpărat pă banii s(fin)tei besereci din Ariișu și s-au dat pă sama s(fin)tei beserici mai sus numite, drept cu șasă mărieși. Deci cine se va afla să o înstreineze din s(fin)ta beserică mai sus numită să fie anathema. Fiind pa aceia vreme parohus popa Ilie, curator Vișe

103. Ediția Tîrgoviște, 1712.

104. *Cuvinte*, Rîmnic, 1784.

105. *Cuvinte*, Rîmnic, 1784.

106. Hirtia ruptă.

Gavril, Berte Petre, Fiț Gofnă Ioan. Scrisu în anul Domnului 1787, iunie 24.

(Ms. r. 3262, f. 2-13).

93

Acest sfint Apostol,¹⁰⁷ ce la sfărimarea sfintei mănăstiri Cozii au intrat în mîinile ostașilor, l-am răscumpărat eu, aflindu-mă ispravnic la acest județ Argeș, și l-am închinat aici la sfînta mănăstire Argeș. 1788, iulie 7. Costandin Vișor(eanu) biv vel aga, is(pravnic).

(Ms. s. 204, fața interioară a peretelui prim. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 300).

94

(...) ¹⁰⁸ Cazanie ¹⁰⁹ o au cumpărat dumnealui Adam (...) ¹⁰⁸ de pomenă să fie de pomenire lui și părinților lui și la tot neamului, cumpărată cu 17 florinți ungurești de la popa Mafteiu din Buia, prin îndemnare preotului Bucur Bobeș, februarie 20.

(C. r. v. 356, dublet, A, 13606, f. 1-14).

95

Aciastă Leturghie ¹¹⁰ o am dăruit iarăși la sfînta biserică denu Bălgrad pentru pomenire să-mi fie, de Ioaniță polcovnicu 1791, sept(emvrie) 24. Rimnic.

(C. r. v. I, 1 dublet II, 170567, f. 1-5).

Aciastă sfîntă carte ce să chiamă Miniati ¹¹¹ iaste a lui Ilarion igumen Dob(rușanu), cumparată cu tal(eri) zece în anul ce s-au făcut pace niamțul cu turcul, la anul 1791 sep(temvrie).

(De altă mână :) De la acest părin Ilarion, proigumen Dobrușa, am cumpărat-o eu cu taleri lei zece. Ioanichie ieromonah eclesiiarh. 1817 apr(ilie) 23.

(De altă mină :) Iar acum la anul 1846, mai 31, o am dat mănăstirii Brîncoveani.

(C. r. v. 223, dublet 2, f. 1-15).

107. Scris în 1651 de dascălul Vasile Bosie din Moldova pentru a fi donat mănăstirii Cozia.

108. Scrierea ștearsă cu cerneală.

109. Ediția București, 1768.

110. Ediția Tirgoviște, 1508.

111. Cazaniile lui Ilie Miniati, București, 1742.

Aciastă sfântă Evanghelie ¹¹² (este a) sfintei bisărici Brătuia la hramu mai mar(ilor) voivozi, de la sudu Gorji, plasa Gilortului de Josu, în zilele prea lumatului domn Io Mihail Costandin Sutușor vodă, prin blagoslovenia prea sfinții sale arhiepiscop(ului) Rîmnicului Nictarie, cumpărîndu-să dă ctitori, de la ani(i) de la H(risto)s 1792, iar de la Adam 7301, s-au închinatu sfintei bisăreci de pomenire pentru sufletele lor și la totu neamu lor, statornicu. Și s-au cumpărat cu bani gata tal(eri) 16, bani 30. (Urmează pomelnicul celor ce au contribuit cu bani la cumpărarea cărții).

Și dintr-acești bani ce s-au datu la aciastă sfântă Evanghelie au mai trecut tal. 1, bani 90 și au mersu la cartea Triodu. Și au închinat-o sfintei bisărici pentru pomenirea lor în veac (...)

(C. r. v. 474, dublet, f. 1-48).

97

Aciastă Psaltire în verșuri ¹¹³ au fost a răposatului socrului meu (numele acoperit cu o foaie albă) protopop(ul) Sorocii, dată zăstre de la socrul său. Apoi și finție sa me-au dat-o zăstre mie. Deci cine a fura-o sau în alt chip o va înstrăina de la casa mea sau de la copiii mei să fie afurisit și blăstămat (urmează restul afuriseniei). 1792, martie 10 (Semnătura indescifrabilă).

(C. r. v. 65, dublet 1, f. 1-11).

98

Acest sfînt Apostol ¹¹⁴ iaste al lui Samuil log(ofăt), cumpărat din prăvălie din orașul București în t(a)l(eri) 4 p(ol), adecă patru și jumătate. Și s-au lăsat la sfînta bisearică ce să prăznuiaște hramul Întrării în bisearică ot Vlădeștii de Sus. Leat 1793, mai 20. Și amu scris eu popa Stanciu ot Vlădești.

(C. r. v. 384, dublet, f. 178).

99

Aciastă sfîntă Leturghie ¹¹⁴ am vîndut-o eu, Costandin postăvar ot Focșani părintelui Paise eromonah și nacialnic la sfîn-

112. Ediția Rîmnic, 1784.

113. Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, Uniev, 1673.

113. Ediția București, 1774.

114. Ediția Rîmnic, 1787.

tul schit Sahastru. Și au dat pe dinsa șapte lei și un ortu. 1794, av(gust) 7 dni.

(C. r. v. 511, ex. 4, f. 1-13).

100

S-au cumpărat aciașă sfintă și dumnezeiască Cazanie¹¹⁵ de dumnealui kir Radul Sersea drept t(a)l(eri) treizeci, în zilele prea înălțatului nostru domn Io Alecsandru Costandin Muruz voevod¹¹⁶, 1794, mai 15.

(C. r. v. 552, dublet, f. 83 v̄ — 85).

101

Să s(ă) știe cîndu s-au cumpărat aciașă sfintă și dumnezeiască carte¹¹⁷, în zilele prea luminatului și prea înălțatului domn Io Alexandru Costandin Moruzu voevod¹¹⁸. S-au cumpărat de robul lui Dumnezeu Lațco cu tal(eri) 1, bani 60, la leat 1795.

(C. r. v. 581, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, 321, fața interioară a peretelui ultim).

102

Aciastă Cazanie¹¹⁸ s-au legatu cu cheltuiala preotului popa Milu sin popa Stoica ot Comarnicu, cu taleri 2, adicăte doi. 1797, aprilie 20.

(C. r. v. 205, dublet 3, f. 8-14).

103

Această sfintă Ivanghelie¹¹⁹ o am cumpărat eu Nechita dască di la Ioniță Aorbanese din satu Bistrița supt Birgău și am dat 6 florinți și jumătate de bărbiniță de brinză. 1797, fevr. 6.

(Ms. r. 5943, f. 2 v̄ — 4).

104

Această sfintă carte¹²⁰ este a sfintii mănăstiri Coziia. Și cînd s-au luat celelalte cărți în răzmirița neamțului a doo oară s-au luat și aciasta. Și acum iarăși s-au găsit și s-au răs-

115. Ediția Rîmnic, 1792.

116. Domn al Țării Românești (1793-1796).

117. *Pravoslavnică Invățătură*, București, 1794.

118. Ediția București, 1732.

119. Scrisă în satul Birgău pe valea Strîmbii de ieromonahul Vartholomei Volschi, în 1760, în casa preotului Vasile Cocîrți, pentru acesta.

120. *Carte sau lumină*, Snagov, 1699.

cumpărat de sfinț(ia sa) părintele arhimandrit coziianul kirei kir Ilarion. Văleat 1797, iuli 6. Theofan ieromonah.

(C. r. v. 114, exemplar din fosta Bibliotecă Națională, foaia albă de*la sfîrșit, verso).

105

Acest Ciaslov ¹²¹ este al preutului Toader Tiliman ot Gropniță. L-au cumpărat cu 22 lei. Cari l-au dat di la mitropolitul Iacovu. (...) 1797.

Acest Ceaslovu l-am cumpărat eu, Gheorghii popa, di la preutu Simion din Mitoc, cu triizaci di lei. 1802, mart.

(C. r. v. 609, exemplarul 2, p. 1-19, 38-39).

106

În anu 1798, aciastă sfință Leturghie ¹²² s-au cumpăratu cu 5 sloți și 30 de crăițari, cu bani de copeteală, pe sama bisărici(i) M.G. Mănăsturului, prin stradaniea protopopului Ioan Popovici.

Întăe au dat Călățan Gavril 7 mărieș ca să-i fie pomană lui și femeii(i) lui, Ioanu la (...) ¹²³ și alți săteni, ca să le fie pomană.

(C. r. v. 615, dublet 4, achiziția 385/1966, p. 226-241).

107

Această carte ce si numește Thesalonic ¹²⁴ iaste a satului Grozești, cumpărată în 17 lei. Și am scris eu, preutul David din satu Grozăștie la let 1798.

(C. r. v. 344, a treia foaie tipărită, nepaginată, de la început).

108

Aciastă cărțulie ¹²⁵ este a mea, adecă Ioan Mihailovici, n(amesnic) p(rotopop) Lipova în Pirchiș, cumpărată cu 2 f(lorini) 30 h(eleri). 1798, în 2 februar.

(C. r. v. 577, unicat, p. 1).

121. Ediția Iași, 1797.

122. Ediția Sibiu, 1798.

123. Scrierea ștearsă de vreme.

124. Simeon episcopul Tesalonicului, Voroavă de întrebări și răspunsuri întru Hristos, București, 1765.

125. Istoria Alexandrului celui Mare, Sibiu, 1794.

109

Acest sfânt Apostol ¹²⁶ l-am cumpărat eu cel mult păcătos, Ioniță polcov(nic) Roșianu, din târgul Craiovei în t(a)l(eri) cinciprăzece, fiind cărțile atunci scumpe, însă la leat 1800, luna lui iunie 20, pentru trebuința bisericiu(i) ce am făcut la satul Roșiia, pă partea mea de moșie din hotar(u) Roșii.

Iar la anul 1806, prin mijlocirea marelui meu boeri, dumnealui vornicu Barbul Stirbei, arătînd mării sale luminatu(lui) domn Io Costandin Ipsilant v(oe)v(o)d de starea veichiului meu neam, m-au făcut fără de nici o cheltuială, v(tori) vist(ier). (...)

(C. r. v. 569, exemplarul 1, din biblioteca episcopului Ghenadie, f. 21-33).

110

Să se știe că această carte, ce să numește Ghiografie ¹²⁷, adică scrisoarea a toată fața pămîntului, o am cumpărat eu, cel mai (jos) iscălit, cu talere 6. Și de să va care cumva pierde și oricine o va (găsi), să o aducă la mine și să-și ia colacul, iar neaducînd-o, să aibă a da seama înaintea Domnului, ca un fur de cele sfinte. Și la aciasta am iscălit. 1801, iulie 25. Marin dascăl de la școala Colție, ce șaz aicia în București, în mahalaoa Sloboziei.

(C. r. v. 594, dublet, exemplarul 5, fața interioară a peretelui prim).

111

Aciastă bocovnă ¹²⁸ este a părintelui popi(i) Ioan dă la biserica Brezoianului și este cumpărată dă sființia sa dreptu t(a)l(eri) 2, parale 6. 1801, noem(vrie) 4. Popa Ioan duhov(nic).

(C. r. v. 462, dublet A, 19034, fața interioară a peretelui ultim).

112

Aciastă carte ce să numește Catavasiar ¹²⁹, este a me, dascalului Gherghie. Și l-am cumpărat de la dughenile dumisale preosfințitului mitropolitului Iacov din târgul Eșului și am dat

126. Ediția Rîmnic, 1794.

127. Amfilochie Hotiniul, *De obște gheografie*, Iași, 1795.

128. *Slujba cuviosului Dimitrie de la Basarabov*, București, 1801.

129. Ediția Iași, 1792.

tiii lei și jumătate pe ia. Și am scris eu, dascalul Gheorghe, velet 1802, octomvrie în 20 de zile. Gheorghe dascăul.

(C. r. v. 551, dublet, foala albă de după pagina 376).

113

Aciastă sfintă și dumnezeiască Ivanghelie¹³⁰ este cumpărată de dumnealui Radul Balotă, ca să fie la sfînta biserică ce este făcută de dumnealui aici în satul Rudini, în satul dumnealui. (...)

Și am scris eu Matiaș Balotă postelnicul și închinătoru cu zisa dumnealui. Iproci. 1803, dichemvrie 22, fiind și sfînta biserică tot la acest vâlcatu făcută.

(C. r. v. 74, cumpărată de la anticariat în 1957, f. 174 ȷ).

114

Aciastă Gheografie¹³¹ am cumpărat-o de la preutul Neghinoia cu 2 lei drepti bani(i) mei. 803. Theodor dascăl.

(C. r. v. 594, schimb 4, p. 1).

115

Să s(ă) știe că acest Molitfeanic¹³² că iaste al meu, care mai jos mă voiu iscăli, cumpărat din orașul Bucureștilor de la părintele Ionichie, ieclesiarhul sfint(ei) episcopii, cu t(a)l(eri) doisprăzeci, în zilele prea luminatului și prea înălțatului domn Alexandru voevodu,¹³³ la leatu 1806, cîndu ș-au prenoitu protopopu Marin Pleșoianu protopopia. Popa Ion.

(C. r. v. 566, exemplarul 5, f. 101 ȷ — 114).

116

Această sfîntă carte¹³⁴ o am cumpărat eu popa (numele șters ulterior cu cerneală) de la Chiri(lă ...) popii din Gioagi cu 9 zloți. A(nul) 1806, dech(emvrie) 10.

(C. r. v. 91, dublet 2, f. 178 ȷ).

130. *Evanghelia*, București 1682.

131. Amfilochie Hotiniul, *De obște gheografie*, Iași, 1795.

132. Ediția Rimnic, 1793.

133. Alexandru Moruzi, a doua domnie în Moldova (1802-1806).

134. Sf. Ioan Gură de Aur, *Mărgăritare*, București, 1691.

117

Să să știe că această carte, anume Triod ¹³⁵, s-au cumpărat eu noao vonaș, să fie a besearici Șarășului, neunită. Și o au plătit Ioan Cîdea 3 florinți, Petru Martun 3 florinți, Ioan Guța 3 florinți. (...) Anul 1807, martie 2. Scris-am eu, dascăl Ioachim Crăciun.

(C. r. v. 379 A, dublet, f. 1-56).

118

Acesta Mineiu ¹³⁶ mare s-au legat la Brașov cu 8 lei. Și am plătit eu pentru pomenire. Iustin arhimandritu ot Sinaia, 1808, martie 12.

(C. r. v. 398, dublet, prima foaie albă de la început).

119

Aciastă cărticică ¹³⁷ este cumpărată cu un leu și cinci părăle, a preutului Dumitru din sat Roșcani, în anul acesta 1808, noemvr(ie) 25.

(C. r. v. 741, dublet, II, 170411, prima foaie albă de la sfîrșit).

120

1808, octomvrii 24, s-au cumpărat ¹³⁸ de dascalul Theodosii în 4 lei pol, în orașul Eșului.

(C. r. v. 662 alfa, dublet, fața interioară a peretelul ultim).

121

Această sfintă și blagoslovită carte ¹³⁹ am cumpărat-o eu Ioan Valanu, nepotu Badii Boltețu, dă la popa Vladu ot mănăstirea Sfintei Troițe în lei turcești 15, adecă cincisprezăce tocmai, fiind faț(ă) și dumnealui post(elnic) Andrei Dobroneanu și Enciu croitorul, însă la leatul ce să arată 1809, dechemvrie 20. Craiova.

(C. r. v. 223, schimb 4, f. 82 v.).

135. Ediția Blaj, 1771.

136. *Antologhion*, București, 1777.

137. *Învățătura creștinească*, Iași, 1808, in-8°, 8 foi.

138. Neofit, *Înfruntarea jidovilor*, Iași, 1803.

139. *Cazaniile lui Ilie Miniati*, București, 1742.

122

Aciastă sfintă carte, ce să numește a sfintului Theofylact arhiepiscopul Bulgariei, Tilcurire la cele patru evanghelii ¹⁴⁰, o am cumpărat cu tal(eri) 43, adecă în galbeni olandezi 3 și t(a)l(eri) 7, dinpreună cu doao Mineae dăzlegate, adecă Mineae al lunii lui septemvrie și octomvre. (...)

Și am scris cu mîna de țărînă, fiindcă mîna va putrezi, iar aici, oricine va citi, mă va pomeni, iproci. Ștefan ierodiiac tisman(ean), bucureștean, 1810, septemvrie 20.

Iară acum, mai nainte de moarte, l-am dat sfintei mănăstiri Thismana, unde să prăznuiaște hramul sfintei Adormiri a Maicii Domnului. Ștefan ieromonah, 1814, noemv(rie) 12.

(C. r. v. 688, schimb, din bibliotecă „Casei Bisericii”, nr. 341, p. 1-23).

123

...L-am cumpărat ¹⁴¹ eu, popa Athanasie sin Mitrea ot Bor-dușanii Mici, de la preoteasa Chira, soția răposatului popii Șarban sin popa Radul ot Frățilești, drept în t(a)l(eri) 40, adecă patruzeci tocmai, dînd bani buni din casa mea, nemaipunînd pã nimeni ajutor cu dare de bani la cumpărătoarea mea și nici nu am nici un amestec cu nimeni. Drept aceia să am a-l stăpîni neștrămutat, copiii de copiii mici, fiind buni stăpînitori pã această carte. Și l-am cumpărat eu, numitu popa Tănase din zilele muscalilor, la ducere, cu leatul 1811, în luna lui august 6. (...)

(C. r. v. 277, exemplarul 4, f. 17-34).

124

Acest Anologhion ¹⁴² s-au legat de mine mult păcătosul Lațco dascălu ot Pocruia la leatul 1812, fev(ruarie) 24, în zilele împărăției lui Alexandru Pavlovici. Și din tocmeala ce am avut, am lăsat și eu pentru veacînica pomenire însă tal(eri) 1.

(C. r. v. 498, achiziția D. 1409/1951, f. 1-6).

125

Aciastă fintă Psaltire ¹⁴³ o am cumpărat-o de la popa Dumitru Geangoși în drept t(a)l(eri) 11, adecă unsprezece lei și o

140. Ediția Iași, 1805.

141. Octoih, Ediția Rîmnîc, 1750.

142. *Antologhion*, București, 1786.

143. Ediția București, 1806.

psaltire mică, însă scoțind-o de la Godeanca, și acești t(a)l(eri) 11 prin mîna Pîrvului herăstrăiaș. (...) 1812, iunie 26. Popa Scarlat ot Beceni(i) de Jos.

Și am scris eu, Vasile dascăl, cu zisa numitul preot. Și cine va citi, ne va pomeni.

(C. r. v. 703, dublet 1, f. 126 v̄ — 134).

126

Aciastă Psaltire¹⁴⁴ este cumpărată de mine, Anița Gherghoară(ă), cu 6 lei. 1812, iunie 25.

(C. r. v. 686, S. 938, p. 230).

127

Acest Molitelic¹⁴⁵ este a preutului Neculai dinu Găuriana, cumparat cu noao lei di la protopopul Neculai din Botoșeni, și este drept alu său. Leat 1812.

(C. r. v. 492, dublet, 1160, f. 321-234).

128

Această cărticică, ci să nu(mește) Pravoslavnică învățatură¹⁴⁶, o am cumpărat în trei le(i) pol de la o slugă a lui Costantin Dovlet. (...)

Și cînd am cumpăratu această carte, să afla și oștile rusăști în pămîntul Moldovei.

Și de vor face îndrăzneală această, să fii neertați și și de mine, robul său Costantin preot Cucul. Și veletu era 812, ghenar 18 zile.

(C. r. v. 581, dublet, exemplarul 5, foaia de titlu pînă la f. 7).

129

Luna lu octomvrea 14, l-amu cumpăratu acestu Măneiu¹⁴⁷ di la Ionu, legătoriu de cărți. L-amu cumpărat noi, anume satul Porceani, eu Ionu Antonesculu, eu Nicola Dadulean, eu Mateiu fiu diaconului din Porceni, eu Dănilă popei, eu Ionu Trișcoțoiu, iproci. Noi totu satulu Porceni l-am cumpărat cu talere 27 la

144. Ediția Sibiu, 1805.

145. *Molitvenic*, Iași, 1785.

146. Ediția București, 1794.

147. *Antologhion*, București, 1786.

biserică Porceni, leatu 7320 (1812). Și cine au cumpărat aciastă carte să fiea de toți pomenitu. Eu popa Sandulu amu scrisu.
(C. r. v. 498, dublet A. 13.559, f. 69-84))

130

Aciastă prăviliuță¹⁴⁸ am cumpărat-o eu, popa Simion, mahal(aua) Silvestrului, drept t(a)l(eri) 6. Leat 1814, ghenar 7.
(C. r. v. 450, schimb 1, f. 47).

131

Acest Molitvenic¹⁴⁹ ieste a lui popa Ioan Nan din Kiș Almășel și s-au legat a do oară, cu 4 zloți, de părintele Ioan Nan, în 10 august, 1816.

(C. r. v. 337, uncat, a doua foaie tipărită, nepăgînată, de la început).

132

Acest Molitfenic¹⁵⁰ l-am cumpărat¹⁵¹ eu, cel mai jos iscălit, ca să-m fie pentru treaba mea, în t(a)l(eri) 14. 1817, noiem(vrie) 23, popa Ștefan ot Brebu.

(C. r. v. 794, dublet, II 167030, p. 54-59).

133

Acest Catavasier¹⁵² este al dumnealui jupînului Dinu Schiler de la Schilea¹⁵³, cumpărat cu lei 6, adică șasă. Și cine s-au afla ca se-lu ascunză, să fie supt blestemul sfinților părinți. Și amu scris eu Ioan Schiler¹⁵⁴ ot Schilă la leatu 1817, mai 2.

(C. r. v. 559, foata albă de la sfîrșit).

134

Aciastă carte ce să numește Pisaltire¹⁵⁵ este dreaptă a paracelisiiarhului Ioan sîn Postină ot satul Costești, dată din poronca

148. *Prăvălioară de taina ispovedaniei*, București, 1781.

149. Fdiția București, 1764.

150. Ediția Brașov, 1811.

151. De la București.

152. Ediția Blaj, 1793.

153. Schela.

154. „La leatu 1826, la avgust în 17, au răpăusat dumnealui robul lui Dumnezeu Ion sin Dinu Schiler, în orașu Hațegului și acolo s-au și îngropat” (C.r.v. 569, dublet, achiziția 14266/1951, f. 144 v — 145).

155. Ediția Chișinău, 1818.

pre înaltă pre osfinții sale Gavril, mitropolit Chișinăului și Hotinului, și plătită cu bani dozăci lei di la Dumnealui (...) ¹⁵⁶ bani. Și s-au scris de mini, Hariton sin Arhiri ra (...) ¹⁵⁶ ot satu Costești, ci sîntem veri primari, ficiori (...) ¹⁵⁶ frați cu paraclisiarul Ioan, în anul 1818, în luna lui avgust 29 zile.

(C. r. v. 987, dublet, f. 1-9 v).

135

Acestu Molitfelnecu ¹⁵⁷ este al mieu, preotului popa Dinului ot Teișani, cumpăratu de la nepotu Dinu și Fanu, feciori(i) vărului popi(i) Gheorghe sinu pop(ii) Vilsanu. Și l-amu cumpăratu eu de la numiți(i) dezlegat, cu tocmeală bună dreptu t(a)l(eri) 20. Și după moartea mea să rămie copiilor miei, de să va face v-unu preot, iar de nu să va face, să să dea unui preot, să-mu facă doo sărindare și să mă și pomenească cît va trăi el: Costandin erei Stoica preot și cu fii lor și cu tot neamul lor. Popa Costandin duhovnicu ot Țifești. 1818, aprilie 1.

(C. r. v. 566, achiziția 2662/1951, f. 1-30).

136

Aciastă carte, ce să numește Psaltirii ¹⁵⁸, este cumpărată de mini, mai gios iscălitul, în 3600 bani cumpărătura și 1800 legătura, în zilele pre înălțatului domn Scarlat Alexandru Calimah voevod ¹⁵⁹ la anii de la mîntuirea lumii 1818, iulii 5. Gheorghe Bașotă comis în Botoșani.

(C. r. v. 1216, din biblioteca Războțului de întregire din Botoșani, 3 fol tipărite, nepaginate, de la început).

137

Această carte ¹⁶⁰ s-au cumpărat de la prăvăliia lui Iordache sin Ion croitoru Cărtăchiunu din bilciu Clanovului la zio Mironosinților. Spre știință am însămnat ca să (să) știe de la cine s-au cumpăratu. Am însămnatu și pomealnecu spre pomenire. Iordache Ion Cărtăchiunu.

156. Scrierea ștearsă.

157. Ediția Rîmnic, 1793.

158. Ediția Mănăstirea Neamțului, 1817.

159. A treia domnie în Moldova (1812-1819).

160. *Penticostar*, Blaj, 1808, în folio, 212 foi.

Vii : Bengea, Cuna, Ionu, Tudorache, Gheorghe, Mariia și totu neamu lor.

S-au cumpăratu în taleri 38, adecă treizăci și optu tocma.

(De altă mînă) : Această sfintă și dumnezăiască carte, adecă Penticostari, s-au cumpăratu de săteani(i) ot Balta Vearde. Măi virtosu s-au numitu popa Ionu, Nicola Sava, Predoi Ghiță.

Și această sfintă carte să știe că s-au datu schimbu pentru o sfintă Cazanie, ce mi-au fostu dată mie mai denainte de la răposatu popa Badea ot Ostrovu.

Și ne iscălirămu și mulți oameni, care ne-am găsitu sabornici, și adevărămu cu toată credința spre Dumnezău, la leatu 1818, noemvrie 17.

Eu popa Nicola ot Ostruvu Mare amu primitu această carte.

Eu popa Gheorghe sin popa Badea.

Eu popa Nicola, bratu, am primitu.

Eu Mihai logofātu Munteanu martoru.

Eu Dumitru Mihartu martoru.

Eu logofātu Ghiță sin popa Nicoli martoru.

Eu Dumitrașco Butariu ot Lănceanu martoru.

Eu Nicolae, meșteru sfintei bisearici Ostrovu, martoru.

Și am scris eu Nicolae dascălu cu zisa mai sus numiți și sint și martoru.

Nicola Ghițescu. Eu popa Iordănescu ot Balta Verde.

(C. r. v. 746, foaia albă de la început).

138

Acest Ceaslov ¹⁶¹ s-a cumpărat de Pavel Stoica cu 4 zloți la anu 1818, luna lui aprilie 8.

(C. r. v. 501, achiziția 130/1927, fața interioară a peretelui prim).

139

1819, ghenarie 27 den. Eu Iancu sin Semufu grămăticul din Sfiștofu, cumpărare cărții ¹⁶² acești(i) este t(ale)r(i) 5, păr(ale) 30.

(C. r. v. 656, schimb 2, f. 267 v.).

140

Acestu Osmociasnic ¹⁶³ este cumpărat di Ion a popi(i) lui Ghiorghii din Șărbești și cu toată chiltuiala dumisali. Și au chel-

161. Ediția Blaj, 1786.

162. *Alfavită suiletească*, Sibiu, 1803.

163. *Octoih*, Iași, 1818.

tuit cu acest Octoihon patru lei și jumătăți, la anu 1819. Și eu am ostinit di am iscălit. Și tari m-am drudit (!) iscălind. Și am iscălit la anu 1822, martie trii zile, adică eu, dascălu Neculai, am scris cu zisa lui Ion dascălu ot Șărbești.

(C. r. v. 986, exemplar A. 6112, f. 2 — 5_v).

141

S-au cumpărat aciastă sfintă și dumnezeiască carte¹⁶⁴ dă mine în taleri 62. 1821, unie 12.

(C. r. v. 688, schimb 4, foaia albă de la început).

142

Această carte¹⁶⁵ a sfintei mănăstiri, din anul 1820 (!) rezlețindu-să cu rezmirița ce s-au întimplat, și din vrerea sfintei Troiță iarăși au venit la locul ei. Costandin logofăt al Cozii.

(Ms. s. 199, f. 320. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 293).

143

Acest Miniiat¹⁶⁶ l-am cumpărat eu, Gheorghii popa di la Ilii abăgeru, ci ari dugheniță pe ulița mari a vornicului Gligorii Ghica, și l-am cumpărat di la el în patruzăci di lei la anul 821, iuni 10.

144

Aciastă carte a lui Ilii Miniiat¹⁶⁶ este driaptă a mea, cumpărată di la părintele iconom (...) ¹⁶⁷ cu preț de un galbîn blanc, ca si-mi fie pentru mîngierea sufletului.

(...) ¹⁶⁷ 1844, mart 11.

(C. r. v. 223, schimb 6, a doua foaie albă de la început și f. 80_v — 83).

145

Acest Molitveanic¹⁶⁸ iaste al popei lui Costandin ot Soceni sau Vasalați sud (loc gol). L-am dat părintelui Ionichie eclisiarhul din sfînta mănăstire Urezu cu t(a)l(eri) 5, numai în legătura, cit au fost tocmît, să aibă a-l stăpîni. Iar cînd va veni

164. Teofilact. *Tilcuire la cele patru evangheli*, Iași, 1805.

165. *Tetraevanghel*, sec. XVII.

166. *Cazaniile lui Ilie Miniat*, București, 1742.

167. Ștersătură de deget.

168. Ediția Blaj, 1784.

răvașul mieu, să-și primească sfinția sa părintele eclisiarhu t(a)-l(eri) 5 și să dea acest molitvenic. Și pentru accia am întărit cu iscălitura mea. 821, mai 14. Costandin p(opa) din Caracal.

(C. r. v. 475, fața interioară a peretelui prim).

146

Cumpăratu-s-au aciastă carte¹⁶⁹ de sfinția sa părintele Daniil ierodiiaconu Cozii de la dumnealui logofăt Zamfirache sin dumnealui logofăt Nicolaie iconomul Anthimului în taleri zece. Și spre știință am iscălit, Cîrstea Diculescu. 1823, mart. 4.

(C. r. v. 110, dublet 3, f. 132).

147

5 lei am priimit pentru legarea acestii sfinte Liturghii¹⁷⁰ de la păr(intele) Vasilie proin protopop din satul Răuceștii, pentru care am însemnat aicea. 1823, iunie 28. David monah, legătoriu de cărți.

(C. r. v. 578, dublet 3, fața interioară a peretelui prim).

148

Aciastă sfintă cârtică, ce să numește Alfavita¹⁷¹, o am cumpărat de la Andrii croitoriu drept șasă lei, la let 1825, noev(rie), 21. Ilii Lozni.

(C. r. v. 483, dublet, a doua foaie albă de la sfîrșit).

149

Coale 76, foi 304, de coală taleri 1 de scris cu orthografiia sa, hîrtiia și cerneala i chinovar. Iar coala de psaltichie iaste taleri 22; asemenea și de calografie grecească. Am văzut în Sfita-gora, la părinții ce au rocodeliia în bani. Asemenea și în Țara noastră Rumânească să urmează, unde iaste trebuință. Chyriac arhimandrit¹⁷².

(Ms. r. 1936, f. 290 v).

169. D. Cantemir, *Dîvanul sau gîlceava înțeleptului cu lumea*, Iași, 1698.

170. Ediția Iași, 1794.

171. *Alfavita sufletească*, Iași, 1785.

172. Pe f 1 se află însemnarea: „Dintr-ale smeritului și nevrednicului călugăr Chyriac ieroschimonah, arhimandrit Rimniceanu, cumpărată în București, leat 1823, taleri 150, pentru al meu ceva folos. Iar aice a scris 1825, februarie 20”.

1826 sînt de la H(risto)s, pînă ce am prins la mină cartia aciasta¹⁷³ în luna lui mai în zăce zile, cumpărătura în 7 lei de la Ianu croitori ot Hilișău.

(C. r. v. 110, dublet, donația Ministerului Cultelor, f. 20).

150

Această Tirnosanii de sfințire a bisericilor ce o am prescris eu, și acum netrebuindu-mi, o am vîndut părintelui Gheorghii Dragomir ot Ibolu în raeoa Brăilei cu preț zăci lei și rămîne a sfin(șiei) sale, care pentru credința am iscălit însumi. Gavril Virgolici preot, vechil prot(opop) din Galeș, la anul 1826 martie 22, luni a 4 săptămînă în post.

(Ms. r. 6008, f. 2-6).

151

826, mai 30. Acestă Molitfealnicu¹⁷⁴ al doilea s-au prelegat de părintele popa Sandu de la satul Dușești, cu tal(eri) 3, adecă trei. Popa Sandu.

(C. r. v. 358, ex. 2, fața interioară a peretelui prim).

152

Una din 12¹⁷⁵ ci le am pre toate. Gheorghii iconom. Și am dat pre toate¹⁷⁶ 250 lei, la anul 1828, avgust 18.

(C. r. v. 840, exemplarul 4, f. 1-2).

153

Costandin¹⁷⁷ cojocarul suptire de blane, cu ajutoru lui Dumnezeu amu cumpăratu¹⁷⁸ din în sfînta mitropolie pentru învățătura copiilor, spre folos. Anu 1829, ghenar 10 s-au cumpăratu t(a)l(eri) 18.

(C. r. v. 1324, dublet, achiziția 319/1950, foaia albă de la început).

173. D. Cantemir, *Divanul sau gîlceava înțeleptului cu lumea*, Iași, 1698.

174. Ediția Rîmnic, 1768.

175. Este vorba de *Viețile sfinților pe luna mai*, ediția Mănăstirea Neamțului, 1813, în folio, 296 foi.

176. Adică 12 volume.

177. Mătache.

178. *Psaltirea prorocului și împăratului David*, București, 1827.

154

Să să știe că Mineiul¹⁷⁹ s-au legat de mine, nevrednicul și păcătosul Isidor, în drept 6 lei, adecă șase lei, la leatu 1831, iunie în 8.

(C. r. v. 681, din biblioteca „Casei Bisericii”, 781/1, f. 140 v.).

155

Taleri șapte, preț(ul) acești(i) cărți¹⁸⁰, legată precum să vede. 1831, noemvrie.

(C. r. v. 1030, exemplarul 1, foaia de titlu).

156

Adică popa David dau acest Ceaslov¹⁸¹ lui Costache grămătic, fiind mulți față preoți. L-am findut (!) de tot.

Popa Dimitrie mar(tor), popa Ion mar(tor), Ioan dascăl, ieromonah Sofronie am fost față, popa Neculaiu ot Valea Fintinii am fostu față cindu s-au vîndutu acestu ceaslov.

Dar s-au vîndut la București, la Sfintul Dimitrie, dreptu t(a)l(eri) 10. Și am iscalit eu, popa David ot Pirscoy, 1831, dechemvrie 8.

(C. r. v. 407, donația Com. Mon. Ist., 1942, f. 218-223).

157

Acest Acatist¹⁸² s-au cumpărat de robu lui Dumnezeu Dumitrașco abagiu din bilciu Corlățelu(lu)i cu lei 8. 1832, iunie 24.

(C. r. v. 1407, dublet 2, prima foaie albă de la început).

158

Știut să fie că acest Ceaslov¹⁸³ l-am cumpărat eu de la soacră-me, după moarte părintelui, ce iaste însămnat pe ceia față. Și este drept al meu, cumpărat, iar nu dăruit, împreună cu alte cărți, adecă cu un Molitvenic, cu un ceasornic de briu și alte lucruri, cu 63 lei ceasornicul, iar cărțile deosebit cu plata cit

179. Pe luna februarie, Buda, 1805.

180. *Apologhia*, Mănăstirea Neamțului, 1819.

181. Ediția București, 1777.

182. Ediția Sibiu, 1829.

183. Ediția Rădăuți, 1745.

ne-am putut învoi. 1832, ghenar 18. Vasile preutu of Sfinta Vineri.

(C. r. v. 241, ex. 5/III. 195203, foaia interioară a peretelui ultim).

159

Gh. Iulian. 1832. Cumpărată¹⁸⁴ drept trei lei.

(C. r. v. 910, dublet, din biblioteca D. A. Pappasoglu, foaia de titlu).

160

Taleri 16 amu dat noi, sat(ul) Rîncezi la legat acesti sfinte cărți¹⁸⁵, cum în jos să arată pă an(u)me. 834. fevr(uarie) 14.

Taleri Parale

1	6	jupin Perța
1		Niță Pană
1		Dragomir Spătărel
	20	Andrieu Zaroșoae
	20	Bucur cismar
1		Alecse sin Radu Spătărescu
	16	Dinu Fuerea
	20	Mateiu Marinol
1		Stroe Pană

(C. r. v. 398, dublet, foaia albă de la început).

161

Aciastă Psaltire¹⁸⁶ iaste drept a mea, cumpărată de la pă-r(intele) Marco de la eclisierșie. I-am dat altă psaltire drept 20 lei și i-a mmăi dat și 20 lei, bani. 1834, martie 10. Parthenie M(anolache), cîntă(ret) de la Bis(erică) Mare.

(C. r. v. 1216, achiziția 533/1952, ultima foaie tipărită, nepaginată, de la început).

162

Acestu Triodu¹⁸⁷ este al Peșter(i). S-au dat la legători ca să-l lege, la popa Chiril eromonahu ce să află în mănăstirea

184. Jucarea norocului, Iași, 1816.

185. Antologhion, București, 1777.

186. Ediția Mănăstirea Neamțului, 1817.

187. Ediția Rimnic, 1781.

Bistrița. Și s-au dat la anu 1834 (...) ¹⁸⁸. S-au primit iarăși la locul lui, 1834, dechemvrie 11.

(C. r. v. 456, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, 652, f. 476).

163

Aciastă carte ci să numește Cazanii ¹⁸⁹, fiind răpită de un fur tăinuit, neștiind nimeni, din bisăreca cu hram(ul) Adormirii Maicei Domnului, satu Sărățenii, din curgirea a o simțitoari somă de ani, dară cu totul fiind înstreinată, nimine din pravoslavnicii hristiiani și poporâni numitii și sfintii bisărici mai sus numite nu s-au învrednicit a faci ostentală măcar cu întrebare și cercetarea pentru înstreinarea ei.

Însă eu, iscălitu gios, ajungînd în vîrsta ce deplină și avînd puțină osîrdii spre pierderea ei, mi s-au făcut milă de pomana strămoșască și cercetînd cu amăruntul, am aflat-o și am răscumpărat-o din vînzarea ei, ca pre o roabă, în 40, adică patruzăci lei bani, și am dat-o iarăși la urma ei, ca să fie pomenire noi, moșilor și strămoșilor în veci nestrămutați. Amin. 1835, ghenari 30. Mihai (indescifrabil).

(C. r. v. 50, schimb 1, de la muzeul „Biserica Domnească”, primele două foi de la început, verso).

164

La an(ii) 1836, iu(nie) s-au legat aciastă sf(în)tă Evanghelie ¹⁹⁰ de Nichita mo(nahu) de la Mănăstirea Dealului ot Tîrgoviște și s-au plătit de prezvitera Floarea, soția ră(positului) pop(a) Ioan Mănăilă preotu, cu lei treizeci și patru, 34, an(ii) 1836, iunie 8.

(C. r. v. 275, schimb, p. 1-9).

165

Aciastă sfîntă carte ¹⁹¹ o am cumpărat eu pă sama biserici(i), ajutorînd creștini(i) într-însa cineș cît a voit. Și eu încă un zlot.

188. Foaia tăiată la legat.

189. *Carte românească de învățătură*, Iași, 1646.

190. Ediția București, 1750.

191. *Carte românească de învățătură*, Iași, 1643.

Și prețu 16 zloți de tăți. Vasilie, diacon satului Mihileu, scris-am în luna lui iuli în II zile anul 1836.

(C. r. v. 45, unicat III. 229.105, a doua foaie nepaginată de la sfârșit, verso).

166

Acest Ceaslov¹⁹² l-am cumpărat dă la un porojan¹⁹³ muscal la an(ul) 837, iulie 8, în lei 3.

(C. r. v. 510, dublet, f. 40 v̄).

167

Aciastă Pisaltiri¹⁹⁴ am cumpărat-o eu, Ghiorghii Efimiian și plata numai patru lei, în anul 1838, noem(vrie) di la Miron Pișteschi din satu uezdul Orheiului, volostia Chișinovului.

Aciastă Pisaltiri au cumpărat-o baba Sofroniia în trei lei și gi(umătate), în anul 1848, luna lui avgust 9.

(C. r. v. 798, dublet 2, foaia de titlu, verso).

168

Cumpărătura aceștii cărțicele¹⁹⁵ este 2 lei și 20 par(ale). Necolai preot ot Hlipiceni. Anul 1838, mai 22 zile.

(C. r. v. 1181, din biblioteca mltrop. I. Naniescu, primele trei fol lipărite, nepaginate, de la început).

169

Aciastă sfântă Evanghelie¹⁹⁶ s-au prălegat de-al treea oră la leatul 1839, ghenar 28, cu to(ată) cheltuiala părintelui popii Ionu sin Șerbanu sin Barbu Măgheru ot sa'tul Bărzăiu de Gilortu, ce slujește la bisărica de zidu din deal a d. maiorului Gheorghe Măgheru.

Și am lucrat-o Gheorghe sin popa Dumitru ot satul Duțești. (...) S-au prelegat de-a doilea de logofātu Gheorghe sin popa Dumitru din satul Duțești la leatul 1839, ghenarie 4, cu to(ată) cheltuiala părintelui popii Ion sin Șerban Măgheru.

(C. r. v. 224, dublet 1, foaia albă de la început și fața interioară a peretelui ultim).

192. Ediția Rîmnic, 1787.

193. Zaporojan.

194. Ediția Sibiu, 1811.

195. *Învățăturil hrîstlanicești*, Iași, 1823.

196. Ediția București, 1742.

170

Satul Pirleni. Adecă eu diaconul Firtan am vindut acest Ceaslov ¹⁹⁷ în lei 8, 20 dumnealui Radu sin Preda, și să fie pomenire. Și iar de să va scula cineva, să răspunză banii indoși pe anul 1839.

(C. r. v. 240, dublet, foaia albă înainte de foaia tipărită 18).

171

Această Psaltirie ¹⁹⁸ este al lui Marciu din mahalaoa Sfințului Ioan, care să numește la Grădinari, și este ca să învețe pădinsa. Și cine să va ispiți ca să o fure, să nu fie cu oameni(i) deopotrivă și să să numească cu numele satanii. 1839, avgust 2, au luat Marciu ca să o învețe.

(C. r. v. 441, a doua foaie albă de la sfârșit, verso).

172

Aciastă Psaltire ¹⁹⁹ este cumpărată de mine, suptiscălitul, în drept lei 18, de la un Costache Dimitriu ce să afla fecior în prăvălia de circiumă a d-lui kir Nicolae H(agi) Ioan de la Bărăție, aflindu-să pomenitul staroste de circiumari și eu grămătic la acea corporație, în zilele prea înălțatului nostru domn Alecsandru Dimitriu Ghica voevod, prințu a toată Țara Rumânească, la anul cu leat 1841, luna septembrie 16. De accia, spre ținere de minte, iusemnaiu aci pe aciastă hirtie. Gheorghe Nicolăescu.

(C. r. v. 423, foaia albă de la sfârșit).

173

Acest Molitvenic ²⁰⁰ l-am priimit dă la preoteasa Mariia, soția răp(osatului) preotului Dimitrie ce au trăit în Țara Muntenescă, în Focșani. Și mi l-au dat drept în sasăzăci de lei, pentru învățătura a doi copii a dumisali, jos iscălitul, Ioan Năstasă Pannait, și pe cari i-am învățat un an pol. Anul 1841.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 739, foaia albă de la început).

197. Ediția Rîmnîc, 1745.

198. Ediția București, 1780.

199. Ediția Rîmnîc, 1779.

200. *Evhologhion*, București, 1808.

174

Aciastă Pisalterii²⁰¹ pi limba moldoviniaască, ci esti a me, cu însuși a me chiltuală, adică 2 corbove, am cumpărat di(n) tipografia Chișinăului preotul Efimie Banda din satul Vozdu, uezdul Sorocii. Și cini să va afla să o fure, să fii anafemisit de sfinții di astazi Patruzăci di (m)ucinici. Anul 1843, martii 9 zili.

(C. r. v. 987, din cărțile lui P. Gore, f. 10 v — 15 v).

175

Cărticică aciasta, Tipec bisărcesc²⁰², s-au cumpărat cu trii lei den oraș Iașii de preotu Gheorghe Clipa ot Avrămești ținutul Tutovii de la besărica Sf. Necolae, la anul 1843, iuni 3.

(C. r. v. 1193, dublet, p. 1-9).

176

Aciastă carte²⁰³ este a mea, Stan Popescu. Am cumparat-o într-o jumătate sfanțic. Să nu să ispitească cineva să o fure, că o cunosc. Și mai întâi, că de va muri, acela nu va muri de moarte bună, ci va muri de moarte ce-i zic ciurma sau de holeră. (...) Stan Popescu. 1843, iulie 2.

(C. r. v. 882, schimb, foaia albă de la început, verso).

177

Aciastă carti²⁰⁴ esti a mia, cumpărată de mine de la unul Gavrilăș Pantazoglu cu prețul de doisprăzeci lei noi, la anu 1845, iune 10.

(C. r. v. 857, schimb 1, achiziția 3465/1964, foaia de titlu).

178

Eu, cel mai jos iscălitul, am cumpărat carte aciasta²⁰⁵ de la d. părinte Gheorghii Tomseac, paroh ot Cuciur Mic. Martor Gheorghii Brenzan și Mihalachii Braha, amîndoi episcopii. Și

201. Ediția Chișinău, 1818.

202. *Tipic bisericesc*, Chișinău, 1823.

203. *Cinstitul paraclis al sfîntului sfințitului mucenic Haralambie*, 1815, 48 pagini.

204. *Scara părintelui Ioan igumenului...* Sinaiului, Mănăstirea Neamțului, 1814.

205. *Ceaslov*, Iași, 1763.

după prietinească rugămintea a dumneai Zanhira, soații a dumnealui Mihail fon Vlaico ot Gugolina, am vîndu-to cu preți patru f(lorini) în Convenție. Și carte aciasta drept cumpărată chiar plătită să fie, precum lor, așa și fiilor lor în veci.

Vaslauți, la 2 iunie 846. Vasilii Ivanovici paroh.

(C. r. v. 332, uncat 3, f. 387 v — 388).

179

Această carte, ce să numește tomul al patrulea al Anthologhiâi,²⁰⁶ iaste a mea, a lui Macarie ieromonahul, pre carea o am cumpărat de la dascalul Costache Căosea drept talere șasezeci.

Toți aceștea au murit și cine trăește, să o stăpînească pînă o muri și el. Apoi atunci, cine va mai trăi, și el să o stăpînească. Apoi după dînsul și altul asemenea, și de tot în urmă să moară și cartea, dar numele meu să se pomenească,

Anton Pann.

Am scris la anul 1847, avgust 22, șezînd fără lucru după prînz, așteptînd curectura, ca să nu adorm mai nainte de a-mi isprăvi treaba.

Cel ce o are acum 1847, de la care o ai luat și dumneata, domnule Anton, ca să lucrezi, este Iosif Naniescu, ierodiaconul episcopului de Buzeu, Chesarie. Și fiind că dumneata ai pomenit de cel ce o are astăzi, fără să-l numești, ci numai pe dumneata te-ai însemnat, fără să-i ceri voea stăpînului cărții, de aceea și el ș-a însemnat cu tot dreptul de proprietar al cărții, ce i-a venit chiar de la reposatul pâr(întele) Macarie, împreună și cu altele.

Ierodiaconul Iosif Naniescu, anul 1847, avgust 28, în București.

(Ms. g. 958, f. 1-70).

180

Această carte, ce să numește Ușa pocăinții²⁰⁷, am vîndut lui fratele Mateiu, le(i) șase, să nu aibă a-l supăra neminea. Și am scris eu, vînzător(u) Necanor Mihai, 1848, april. 30.

206. *Ekklistitskîs mustkîs*, t. 4.

207. Ediția Brașov, 1812.

181

Aciastă sf(i)ntă Liturghie²⁰⁸ o am cumpărat de la un vânzător de cărți, Dumitru Lesne, împreună cu alte cărți (...) ²⁰⁹, în anul 1849, în 18 mart (...)

Suciava, în 18 mart. 849. Luca Popovici, dascal b(isericesc).
(C. r. v. 255, *doñafta D, A. Sturdza, p. 1-23*).

182

Aciastă carte²¹⁰ este dreptu a iscălitului, cumpărată în preț de doisprezăce lei. Ștefan diacon Sf. Dimitrie Balș. Anul 1850, mart 10.

(C. r. v. 662 beta, *unicat, p. 1-7*).

183

Anul 1850, aprilie 20. Aciastă carte²¹¹ este luotă de zestre de la socră-mea și să ține de mine. Neculae Bobeș.

(Ms. r. 1213, *i. 53 v. Ed. : CATALOGUL, IV. p. 304*).

184

La leat 1853, iulie, am cumpăratu această carte a lui Gură de Auru²¹² de la Lazăru preot, feciorul lui Anton Pan din București, în lei 82, adică optuzeci și doi. Și spre știință m-am iscălit că am însemnat aici. Preot Pîrvu, duhovnicu oraș Ploești.

(C. r. v. 248, *dublet, din muzeul „Biserica Domnească” 81, prima foaie albă de la sfîrșit*).

185

Această carti a Leturghiii amu cumpărat-o cu prețu un icusar de paisprezăci lei de la d. kir Grigorii, fostului psaltu la mo(nastirea) Bogdana, fiind egumen părintile Antonaș, arhimandrit. Și spre știință am iscălitu, Ioan Calmuțchi. 1857, avgu(st) 18.

(Ms. g. f. 204, *in — 16°, 204 foi*).

186

Aciastă carte²¹³ estea a mea, cumpărată cu doi sfanțice. 1858, iuni 5.

(C. r. v. 1114, *dublet 1, foaia albă de la început*).

208. Ediția Iași, 1747.

209. Foaia distrusă.

210. Neofit, *Înruntarea Ildovllor*, Iași, 1803.

211. *Înfricoșările pateml ale Mîntuitorului nostru*, sec. XVIII (sfîrșit).

212. *Mărgăritare*, București, 1746.

213. *Biblioteca Romanească... prin Zaharie Caracalechi*, Buda, 1821.

187

Acest Octoih²¹⁴ este legat cu cheltuiala domnilor cei mai jos iscăliți anume: Enaiche Dumitru, Calotă Ionescu, Alisandru Cîrjină, Matei Pădurea, Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Cîrstea, Costandin Dimitrescu. Au pălțit fiecare cite un sfantih pentru cheltuiala legatului, că era rupt și putea să se prăpădească dacă nu să găsea să-l lege. Legat de mine p(reotul) Rafail, 1865, februarie 28.

(C. r. v. 556, dublet, a treia foaie albă de la început).

188

Această Cazanie,²¹⁵ dinpreună cu cinci Mince ale lunilor februarie, aprilie, iunie, avgust și septemvrie ale sfintei biserici Ciineni sud Vilcea, s-au legat de suptscrișii legători de cărți de la anul 1868, mai 15.

Toma Bălilescu

Matei Comînici ot Tigveni sud Argeș

(C. r. v. 356, dublet, A. 13606, foaia albă de la început).

189

Acest Mărgărit²¹⁶ s-a cumperat de subsemnatul de la d. Thoma Ștefănescu în diua de 30 apriliu 1869, în prețu de 54 lei vechi. Diac. P. Ștănescu.

(C. r. v. 748, dublet, din muzeul „Biserica Domnească” 81, a patra foaie albă de la început, verso).

190

Cumpărată²¹⁷ la 20 Octombore anul 1871 cu lei noi 5 (adică) cincî, de subscrisul, arhim. Iosif Naniesku.

Iar lei vechi 13 și 1/2.

(C. r. v. 473, ex. 2, din biblioteca I. Naniescu, foaia albă de la început).

191

Din cărțile²¹⁸ subscrisului, Ion Creangă. 1878.

I. Creangă.

214. Ediția Blaș, 1792.

215. Ediția București, 1768.

216. *Mărgăritare*, București, 1746.

217. *Doroteiu, Cuvînte*, Rîmnic, 1748.

218. Amfilochie Hotiniul, *De obște gheografie*, Iași, 1793.

Dăruită mie de d-l Mihail Eminescu, eminentul scriitor și cel mai mare poet al Românilor. 1878.

I. Creangă.

Nu lipsește din ea nici o filă.

(Autograf).

Cumpărată de mine din Lib(răria) Barasch, Iași, pe prețul de 10 lei, pentru a o ținea ca amintire despre acești doi mari scriitori, maștri a-i (!) literaturii noastre și mai ales pentru a nu se înstrăina o carte a lor, ci a rămînea unuia care se gîndește cu admirație, evlavie și respect la dînșii.

Emilgar (Emil Girleanu).

(Autograf).

(C. r. v. 594, schimb 1, a treia foaie tipărită, nepaginată, de la început).

Vezi și capitolele : Istorie economică, socială, nr. 3. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței, nr. 56.

X. INCENDII

1

Anul 1773, martie în 22 de zile, au ars căsile vlădicului popistășesc, adecă a lui Patatici. David Tomă din Oradea.

(C. r. v. 30, penultima foaie albă, nepaginată, de la sfârșit).

2

1776, noem(vrie) 14, luni, au arsu Tîrgul de Susu și Sfintul Thiodor.

(Însemnarea preotului Necolai din Iași).

(C. r. v. 241, ex. 5, III. 195203, p. 443).

3

Să se știi cînd au ars curte domnească în zilele preînălțatului mării sale Alecsandru Costandin Neculaiu v(oe)vod¹ și au ars toată curte, cum și acoperimintul bisericii, care s-au aprins din etacu lui măriia sa vodă, la anul 1784, dechemvrie 21, duminică sara la cinci ciasuri.

(Ms. r. 3319, f. 131 v).

4

Să să știi de cînd au ars curte gospod în zilele pre înălțatului Ioan Alexandru vodă Măvrocordat¹, fiind în scaun domn tari și mari.

Și era foarte an sār(ac).

(Ms. r. 940, foaia desltpită de peretele ultim, verso. Ed. : CATALOGUL, III. p. 159).

5

Să se știe de cînd au arsu curțile domnești și s-au aprinsu întâi dinspre harim și au arsu di rînd toate păr la bisărica gospod

1. Alexandru Mavrocordat (Deli-bel), domn al Moldovei (1782-1785).

și au arsu și bisărica împrejur, au rămas numai turnul întreg, duminică spri luni, la 5 pol ciasuri di nopte, în zilele mării sale Alexandru Costandin voivod Mavrocordat ¹, în domnie dintăi, și în zilele pre osfinții sale părintelui mitropolit Gavriile, la velet 1784, dechemv(rie) 22.

Am scrisu eu Alexandru Batcul (f. 191 v).

Să se știe că la let 1784, dechemv(rie) 22 au arsu curțile mării sale Alexandru Mavrocordat ¹. Și mazilie au venit la let 1785, ghenar 9 zile, la 8 ciasuri di nopte.

Let 1785, fev(ruarie) 18, au arsu odăile la frutasa ², nopte, la mazilie lui Alexandru Costandin voivodu, în domnie dintăi. Și au venit domn Alecsandrul Ion voivodu ³ (f. 192).

(Ms. r. 1364, f. 191 v, 192. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 630).

6

1789, dechemv(rie) 7, au ars casile domnești din Curtea cea Noaoă, vineri.

(Ms. r. 1433, f. 136).

7

La let 1804, avgust 16, au dat foc mare în București și au ars Tîrgu cel Înelit, de la hanul lui Șarban Vodă pînă la Tîrgu Cucului. În ce zile de domn nu știu.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 243 v).

8

La leatu 1804, la avg(ust) 28, în domniia mării sale lui vod(ă) Co(stan)din Ipsilant ⁴, s-au întimplatu de s-au aprinsu Bucureștii și au arsu Tîrgu din Năuntru totu, 1900 de case, cu prăvălii cu totu.

(Ms. r. 1817, f. 129).

9

1804, av(gust) 28 d(ni), duminică la 8 ceasuri din zi, s-au aprins foc de la o spițarie din sus de Căvaf(i) pe ulița cea mare

2. Poate cu înțelesul de „frate-său”.

3. Alexandru Mavrocordat (Firaris) (1785-1786).

4. 1802-1806.

ce merge spre hanul lui Șarban Vod(ă), arzînd prăvăliile de rînd pe amîndoao părțile pînă în răs_pîntia cea mare de la hanul Șarban Vod(ă) și spre casele vor(nicului) Muruz pîn(ă) drept casele sărd(arului) Polizu, iar în jos pînă în mă(năstirea) Sf. Gheorghie, arzînd și hanul Sf. G(heorghie) cu biserica și pe din afară de zidul mă(năsti)rii, ci(te) prăvălii au fost împrejur, toate au arsu, cum și ulița unde să vinde oale, cu rachieriile i a(lte) prăvălii din Tîrgul Cucului. Și din Șanvaragii au apucat focul pe ulița ce merge spre hanul lui Hagi Dimitrachi Papazoglu pînă lingă acest han. Asemenea au apucat focul și pe ulița Boiangiilor, arzînd iarăș pe amîndoao părțile cu Bărăția pînă în podul cel mare al Tîrgului de Afară. Apoi au apucat spre Pușcărie, arzîndu iarăș de rînd cu Pușcăriia i besericuța Pușcării. Au arsu toate casele i prăvăliile ce să făcuse de curînd în Curtea Domnească cea Veche i Bese-rica Domnească, trecînd focul pînă la parte din sus a Curții Vechi Domnești. Încă și de acolo au trecut focul peste pod, arzîndu citeva prăvălii. Au arsu și podu du peste Dimboviță de la Poarta din Sus, trecînd pînă lingă baia mi(tropoliei).

Această arsură de foc nu s-au mai făcut altă dată în Bucu-rești, poate într-a(lte) vremi trecu(te); încit mulți din lipțicani i alți neguțători s-au stins cu totul. Că și pe unde aruncase din mărfuri prin pivnițe boltite, întrîndu focul, le-au arsu.

De către acest fel de certare dumnezeiască să ne rugăm mi-lostivului Dumnezeu să ne ferească.

Am însămnat pentru ca să fie spre pomenirea celor ce n-au văzut o jalnică ticăloșie ca aceasta.

Mănăstirea Sf. Gheorghie, încă fiind stricată foarte rău din cutremurul ce mai sus arătat⁵, într-acest an să isprăvise și i (să) dreasese cele stricate, rămîind numai sf. băserică să (să) dreagă, iar din focul acesta poate va urma trebuința a să preface de iznoavă, slăbindu-se zidul de arsura focului mai mu(lt) precum era slăbit de cutremur.

Acest foc s-au întîmplat, aflîndu-se domn țării măriiia sa Costandin Ipsilant voevod întru al doilea an al domniei mării sale.

(Însemnările lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului).
(Ms. r. 2126, f. 4 v — 5 v. Ed.: N. Iorga MANU-
SCRIPTELE, p. 224-225).

5. Din anul 1802.

10

1804, avgust 30, s-au aprins București(i) de au ars.

(Ms. r. 1125, f. 78. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 134).

11

804, avg(ust) 30, s-au aprins București(i), arzind foarte rău, în zilele domnului Costandin vodă Ipsilant. Tot într-acest leat, toamna, au căzut zăpadă mare la deal, fiind cele mai multe vii neculese.

(Ms. r. 3506, f. 1 v.).

12

Leatu 1812, dichemvrie 22, duminică noaptea dispre zio, la 11 p(o)l ceasuri din noapte, au arsu casăle domnești dă la Mihai Vodă, fiind domn măriia sa Ioan Gheorghe Caragea⁶.

(C. r. v. 362, dublet, ioaia albă, nepaginată, de la sfârșit).

13

Să să știi de cînd au arsu curții sfintei episcopii a Hușului, în anul de la H(risto)s 1813, ghenar 31 de zile, în zilile pre osfințitului episcop Meletie.

(Insemnarea lui Gheorghe Șerban).

(Ms. r. 3004, f. 120 v.).

14

La leat 1823, luna lui aprilie în doazeci și trei de zile, adică în zioa de Sfintul Gheorghie, s-au făcut un focu care n-au mai fostu de cîndu s-au făcut București(i). Pă pod(u) Beilicului au arsu la cinci șase sute dă case, în zilile lui vodă Gligorie Ghica voevod⁷ și în zilele Gavanosului, care șădea cu turci în București.

Nu la cinci șase sute dă case, ci numai patru sute noosprezece.

(Ms. r. 44, f. 232 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 106).

15

Leat 1825, avgust 18, au ars casele mării sale lui Grigore Ghica.

(Ms. r. 270, f. 149. Ed.: CATALOGUL, I, p. 617).

6. Domn al Țării Românești (1812-1818).

7. 1822-1828.

16

La anul 1826, octomvrie 14, în zioa de Vinere Mari, s-au întîmplat ardere tîrgului Birladului, din cari au ars și biserica Vovidenie. Și s-au făcut multă păgubire la neguțători, că s-au aprins la al șasăle ceas din zi și pînă la al noale ceas s-au potolit.

(*Ms. r. 5497, f. 1*).

17

..La 19 a trecutei luni iulii, în năprasnica întîmplare a arderii tîrgului (Bacău).

(Din porunca lui Ioan Sandu Sturza, domnul Moldovei, către ispravnicii ținutului Bacău, din 5 august, 1827).

(*Documente, 61/CCLII*).

18

Să să știe de cînd au arsu Tîrgul Frumos în luna lui februarî în 19 zili și s-o aprins la 9 ceasuri și o ars 6 ceasuri și tot s-o topit, la anul 1834. Iancu Popovici.

(*Ms. g. 913, f. 212*).

19

844, iunie 19 au ars în cetatea Brașovului.

(*Ms. r. 1214, f. 141 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 307*).

20

847, în mart 23, adecă în zioa de Paști, au ars București(i) rău.

(*Ms. r. 1214, f. 141 v, Ed.: CATALOGUL, IV p. 307*).

21

Să se știe de cînd au arsu tîrgu la anul 1847, martie în 23, în zio de Paști, în zilele luminatului nostru domnu Gheorghe Bibescu. Și am însemnat aicea ca să fie știut. Lache Popescu, fiind cîntăreț la această sfîntă biserică Oțetari.

(*C. r. v. 395, schimb 1, foaia albă de la început*).

22

În anul 1847, la aprilie în 18, au ars ce mai mare parte din București și s-au făcut mare pagubă.

În zioa de Paști, la 1848, a început a muri la Breila de holera și la Giurgiu.

(C. r. v., III. 69209, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 37, foaia albă de la început).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă, nr. 48, 89. Cutremure de pământ, nr. 54. Cronici mici, nr. 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13.

XI. CUTREMURE DE PĂMÎNT

1

Să se știe cîndu s-au cutremurat pămîntul de au fost cutremur mare, cît n-au mai pomenit altă dată nimenea, luni noaptea spre marți, la ciasuri 7 și un șfertu, în postul Sîntămăriei Mari, în zilele luminatului domnului nostru Io Șerban voevod ¹, avgust 8 dni, l(ea)t 7189 (1681).

(C. r. v. A 22218, prima foaie albă de la început, verso).

2

Cutremuratu-s-au pămîntul și mănăstirea foarte taare, cît și crucile de pe bisearecă și ușile chiliilor s-au cutremurat, cît ne-am spămîntat toți cîți am fost în mănăstire. Fevrie 27 dni, 7226 (1718).

(Însemnarea ierodiaconului Gherasim).

(C. r. v. 132 A, f. 25 v̄).

3

La dichemvrie la zile 30 s-au cutremurat pămîntul, la 3 ceasuri din noapte. Și am scris eu Gheorghiiță Buș, l(eat) 7233 (1724).

(Ms. r. 1571, foaia a doua de la început, nepaginată).

4

1738, mai 8, ziua mercuri la 5 ore ziua, pe cînd domnea Constantin vodă Mavrocordat ² s-a întîmplat un cutremur foarte

1. Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești (1678-1688).

2. A treia sa domnie în Țara Românească (1735-1741).

cumplit, încit n-au putut oamenii să-și mai amintească, cînd s-a ruinat clopotnița bisericeii și au căzut trei coloane de la Foișor și s-au zdruncinat casele monastirei Cotroceni. Și cine să nu se spaimînte de astfel de cutremur. Să fie aceasta spre vecinica amintire.

(Traducere din grecește de C. Erbiceanu).

(C. r. v. 145, f. 16 v.).

5

Cînd au înblat văleatu 1738 s-au cutremurat pămîntul în luna lui maiu în 31 de zile (la) amiazăzi foarte tare și s-au dus spre ră(să)rit și iar s-au întors îndărăpt. Și plopi să clătina ca de vînt și au clătinat casele. Și au făcutu pămîntul mare dudet. Și miercuri s-au cutremurat.

(Însemnări din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 3).

6

La anul 1738 au fost cutremur mare în Moldova, căzînd multe zidiri. Și la acest cutremur au căzut și mănăstirea Golăia din Eș, în zilele lui Grigorii vodă Ghica³.

(Ms. r. 3593, f. 83).

7

Să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul foarte tare în postul Sen Petriului într-o mercur și au căzut Golăe din Iași, let 7246 (1738).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 640. T. Pamfîle, PĂMÎNTUL, p. 47).

8

Să s(ă) știe de cînd au fost cutremur mari și au cădzut turla Golăi și-au crăpat pămîntul la Eș și au eșit ap(ă) și năsip. Ș-alte bisărici și curți s-au smintit. În dzilile lui Grigori voevod³, 7246 (1738), mai 31.

Și mănăstire Răchitoasa s-au răs(i)pit tot la acel cutremur.

(Ms. s. 26, f. 97. Ed.: MANUSCRISELE SLAVE, I, p. 41).

3. Grigore al II-lea Ghica, în a doua sa domnie în Moldova (1735-1739).

9

Să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul, cutremurul cel mare, în postul Simpetrului, într-o mercuri la trei ciasuri și jumătate din zi, let 7246 (1738), mai 31. Și am scris eu, erei Toader.

(C. r. v. 61, schimb 3, p. 472).

10

Sa (să) știe dă cînd s-au cutremurat pămîntul întăi la leat 7246 (1738), întru miercuri, la 6 ceasuri dăn zi. Popa (Ilie de la Viforîta).

(C. r. v. 80, schimb, l. 194531, f. 44 v.).

11

De cînd cutremurul cel mare de demult, leat 7246 (1738), miercuri în Rusalii.

(Ms. r. 3275, f. 145 v.).

12

Mai 31, leat 7246 (1738), miercuri la 3 ceasuri din zi, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, încît multe bolte și ziduri ale mănăstirilor și ale caselor au crăpat. Incă unile au și căzut aici în București. Iar afară multe biserici și bolte s-au surpat de tot și pămîntul pe alocurea s-au despicat și au eșit apă cu miros de iarbă de pușcă și de pucioasă. Și la 6 ceasuri iar s-au mai cutremurat mai încet. Și la 10 ceasuri tot într-acea zi iar s-au cutremurat.

Tot într-această zi au început și o sfîntă icoană, chipul prea sfintii Născătoare de Dumnezeu, a plînge pînă a doozi la o fată a arhimandritului, ce o ținea Drăghici logofăt din mitropolie.

(Ms. r. 36, fondul Blaș, de la Filiala din Cluj a Academiei R.S.R., fața interioară a peretelui ultim).

13

Cutremuratu-s-au pămîntul în zilili lui Costandin vodă⁴, ficiorul lui Niculae vodă, la luna lui iunie (!) dni⁵, l(eat) 7246 (1738), într-o miercuri.

(C. r. v. 110, dublet 3, penultima foaie albă de la sfîrșit).

4. Constantin Mavrocordat, în a treia sa domnie în Țara Românească (1735-1741).

5. Lipsește data zilei.

14

Să (să) știe de cînd s-au cutremurat pămîntul în zilele lui Costandin vodă⁴, mai, la patru ceasuri din zi, miercuri, 31 I(eat) 7240 (1738).

Cînd în urma cutremu(ru)lui au mai trecut o săptămînă și au început a muri oamenii de ciumă prea foarte groaznec.

(C. r. v. 109, donația Eforiei spitalelor civile, fața interioară a peretelui ultim).

15

Cînd au îmblat văleat 1741 s-au cutremurat pămîntul, în luna lui martie în 11 zile, mercuri noaptea.

(Însemnare din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 307).

16

7272 (1764), mart 16, marți la 3 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntul.

(„Însămnare de semne ce s-au făcut în pămîntul Moldovii“).

(Ms. r. 2776, f. 62 v.).

17

S-au cutremurat pămîntul simbătă, april 9, 1765.

(Ms. r. 1156, f. 141. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 223).

18

La let 1774, oc(tomvrie) 16 zile, la 3 ciasuri de noapte, s-au cutremurat pămîntul și huetul au venit din sus. Și cînd s-au cutremurat pămîntul eram în gios cu vădrăritul, la ținutul Tecuciului, la ocolul Bîrladului, și eram la satul Umbrărești, în dial la Condre, șazănd la ma(să), s-au cutremurat. Năstase Scorțescu.

(Ms. r. 3775, f. 60 v.).

19

Să (să) știe că s-au cutremurat pămîntu în luna lui fev(ruarie) 19, într-o sf. vineri pe la prînzul mare, la anu de la zidirea lumii 7284, iar de la H(risto)s 1776. Eu am scris Tofan ierodiac.

(Ms. r. 3460, f. 424, paginația veche).

20

Să se știe de cînd s-au cutremurat pămîntul, vineri la 3 ciasuri din zi, 1777, iulie 14.

Si am scris eu, Petco, vătaful de copii de la Școala Domnească. Și cine va ceti să zică: „Dumnezeu să-l pomenească“.

(C. r. v. 364 A, dublet, f. 335 Ț).

21

În anul 1779, luna iunie 16 zile, a fost mare cutremur de pământ.

(Ms. s. 756, f. 255 Ț).

22

Să (să) știe de cînd s-au cutremurat pămîntul, 1781, septembrie) 15.

(Ms. r. 3145, f. 2).

23

La let 1781, simbătă, octomvrie 9, noapte spre duminică, la 6 ciasuri și giurățate s-au cutremurat pămîntul foarte tare și au venit huetul cutremurului din sus.

(Însemnarea lui Năstase Scorțescu din Moldova).

(Ms. r. 3775, f. 60).

24

1781 au fost cutrămur de s-au cutremurat pămîntul la 9 zile a lui octomvrie asupra sfintei duminici la 6 ciasuri den noapte. Ierei Gheorghie Bujorovschi.

(Ms. r. 269, f. 199 Ț. Ed.: CATALOGUL, I, p. 616.

T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 48).

25

Anul 1786, noemvrie în 7 zile, sara, s-au cutremurat pămîntul la Oradea Mare.

(Însemnările lui David Tomă din Oradea).

(C. r. v. 30, ultima foaie albă de la sîrșit).

26

Cutremur s-au făcut în zilele prea înălțatului domn Nicol(ai) Petru Mavrog(heni) voi(vod)⁶, în luna lui martie în 6 zile. noaptea la ceasuri 5, (1)787. Barbul logof(ăt).

(Ms. r. 1890, fața interioară a peretelui ultim.

Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 221,

T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 48).

6. Domn al Țării Românești (1786-1790).

27

L(eat) 1787, mart 5, într-o vineri, noaptea, la 5 ceasuri din noapte, (s-a cutremurat pământul) foarte tare. Și peste un ceas iarăși s-au cutremurat.

Intr-acest an au fost iarna foarte grea. La mart 15 au dat viscol și au ținut 3 zile.

(Insemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziția din 1971, f. 188).

28

Să știe cînd s-au cutremurat pământul la leatu 1788, luna lui februar 13 zeli, la ciasu 6 din zi. Și am scris eu, Anghel pînzar.

(Ms. r. 1890, f. 233 v).

29

La anul 1789 s-au cutremurat pământul. Tot într-acest an au murit împăratul Iosif.

Să să știe cînd s-au cutremurat pământul la anul 1790.

(Insemnările lui V. Țintilă din Cernăuți).

(Ms. r. 4474, f. 121).

30

Marte 26, 1790, sara, marți la un ceas din noapte s-au cutremurat pământul foarte tare. Popa Toader (?).

(Ms. r. 2510, f. 219).

31

1790, mart 26, marți seara spre miercuri, la 2 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pământul foarte tare și mult.

(Ms. r. 1433, f. 136).

32

Să-nsemnează întru acest Ceaslov pentru cutremur. S-au cutremurat în stoboru Blogoveșteniilor pământu al doilea ceas din noapte ori a treilea c(eas). Eram oameni strînși la cislă la Alexandru. Și era în luna lui martie zile 26, leat 1790. Și am scris eu Dan Ciorobu pentru ținerea aminte de la acest cutremur.

(C. r. v. 288, foaia a doua albă de la sfîrșit).

33

1790, mart 26, marți la două ceasuri și giurăte de noaptea s-au făcut cutremur mare de pământ, care au ținut ca la două minute. 1790, mart. 26.

(C. r. v. 490, donația N. Densușianu, p. 60).

34

Să (să) știe că la leatu 1790, marti 26, marți săara, la 2 ceasuri din noptă, în Săptămîna cea luminată, s-au cutremuratu pămîntu însă au făcutu chituri groznice de tare ce s-au cutremuratu. Și să afla stăpînitor Țării Rumânești mărica sa prințapul nemțescu, fiindu răzmeriță, avînd bătaie cu împăratu turcului. Și să afla mitro(polit) al Onvrovlahi prea sfinția sa (kir) Cozma. Și pentru aceasta am însămnat ca să să știe. 1790, marti 27.

(Semnătura indescifrabilă).

(Ms. r. 3162, f. 104 v.).

35

1790, mart 27, miercuri în Săptămîna cea luminată, seara, doao ceasuri din nopate și jumătate, spre joi, s-au cutremurat pămîntul foarte tare. Eram la masă la dumnilui G. log(ofăt) Velcea.

(Ms. r. 2601, f. 318 v.).

36

La leatu 1793, noem(vrie) 26, s-au cutremurat pămîntul de s-au surpat casă.

(Insemnarea lui Costandin (?) ipodiacon, dascăl la mănăstirea Bistrița).

(C. r. v. 111, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 750/3, fața interioară a peretelui prim).

37

Si se știi de cînd s-au cutremurat pămîntul, 1793, noemvrie 27.

(C. r. v. 488, dublet A 3972, fața interioară a peretelui prim).

38

1793, noemv(rie) 27, la 7 ceasuri și 3 șferturi, s-au cutremurat pămîntul tare, fiind noi în Curtea de Argeș.

(Ms. r. 1941, fața interioară a peretelui ultim. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 220, T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 49).

39

1793, noemvrie 27, duminică la trei ceasuri fără 20 de minute, noaptea, s-au cutremurat pămîntul, spre luni.

(Traducere din grecește de I. Bianu).

(Ms. r. 409, f. 67. Ed.: CATALOGUL, II, p. 91,
T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 49).

40

În anul 1793, nov(embrie) 27, duminică sara la trii ciasuri den noapți, s-au timplat mari cutremur din vrere lui Dumnezeu. Și după 3 ciasuri, la al 7 cias, iar au dat, cum și dispre zioă, fiind cutremur în trei rinduri.

(Ms. r. 770, f. 81. Ed.: CATALOGUL, III, p. 43).

41

Să se știe de cînd s-au cutremurat pămîntul la noemvrie 28, duminică noaptea spre luni, la 3 ceasuri din noapte, la leatu 1793, în zilele domnului Ion Neculae Mavrogheni voevod (corect: Al. Moruzi).

(C. r. v. 301, dublet II/191226, a doua foaie nepăgînată de la început, verso).

42

Însămnat-am ca să să știe de cînd au răposat dumneaci cucona Anastasăica spatar(easa), soțul dumnilui cuconului Ioniți Cantacuzino biv vel spatar, fiica dumnilui răposatului paharnic Mateiu Hurmuzachi, la let 1793, noemvrie 28, simbătă spre duminică, la 2 ceasuri din zi. În care zi s-au întimplat și cutremur foarte mare, duminică sara la 6 ciasuri din noapte. Și au ținut cutremuru 25 de minute. Și păr în zio s-au mai cutremurat de doi ori, dar n-am știut fiind trudiți. Și la moartea dumisali au lăsat diiată făcută ca să stăpîniască dumnilui cuconu toate lucrurile mișcătoare și nemișcătoare, cum și moșii și alte toate, iar din bani să de milostenii la mănăstiri. Și s-au îngropat răpăosata în bisărica în satu dumisali Podoleni, ci este hram sfîntul arhanghil Mihail și Gavril. Care veșnică să-i fii pomînire, și cini va trece toți să-i zică: „Dumnezău s-o erte“. 1793, noemvrie 28, 2 ciasuri. Sluga dumneaci cuconiții, Petrache Veini (?).

(Ms. r. 252, f. 201 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 552.
T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 49).

43

(17)93, noemv(rie) 27, duminică seara la doă ceasuri și jumătate din noapte spre luni, s-au cutremurat pămîntul.

(Ms. r. 1125, f. 77 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 133).

44

La leatu 1794, noem(vrie) 1, iar s-au cutremurat pămîntul. C(ostandin) ipodiacon, dascăl la mănăstire (Bistriței).

(C. r. v. 111, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 750/3, fața interioară a peretelui prim).

45

Să să știi de cînd s-au cutremurat pămîntul luna lui noem-vrie 27, duminică la trii ceasuri din noapte. Domn era Mihai Costantin Suțul voivod⁷, mitropolit era Antonie (corect : Iacov Stamati). Let 1794. Ioniță dascălul.

(C. r. v. 289, f. 224 v.).

46

1797, apr(ilie) 30, s-au cutremurat pămîntul.

(C. r. v. 111, din biblioteca episcopului Dionisie al Buzăului, fața interioară a peretelui prim. Ed. : O. Lugoșianu, ÎNSEMNĂRI, p. 126).

47

La leat 1798, martie 15, duminică la 2 ciasuri din zi, s-au cutremurat pămîntul, în zilele prea luminatului domn Ioan (corect : Constantin) Gheorghe Hang(erli).

(Ms. r. 4468, f. 49).

48

(17)98, mart 15, duminică dimineața(ă), fiind în biserică, la un ceas din zi, s-au cutremurat pămîntul.

Luni la 6 pol ceasuri din zi iarăși s-au cutremurat.

Mercuri, la 12 ceasuri ipac.

(Ms. r. 1125, f. 78. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 134).

49

Să se știe de cînd s-au cutremurat pămîntul într-o sfîntă duminică, la doo ceasuri din zi. Foarte cutremur mare, cît să spăriese creștini(i).

Apoi la un ceas iar s-au cutremurat mai binișor în duminica a cincea a sfîntului post. Iar cînd au fost miercuri, a treia zi, în răvărsatul zorilor, iar s-au cutremurat mai încetinel.

7. Domn al Moldovei (1793-1795).

8. Domn al Țării Românești (1798-1799).

Apoi în zio de Paști, ca la șase ceasuri din zi, iar s-au cutremurat, în zilele prea înălțatului domn Costandin Gheorghe Angearliu voivod⁸, la leat 1798, în luna martie 18.

Și am scris eu Manolache și eu Gheorghe Sersești de zile bătrine.

(C. r. v. 552, dublet, f. 30 v — 34 v).

50

La leat 1802, octomvrie 14, marți la 7 ceasur din zi s-au cutremurat pământul, încît au căzut multe biserici și Colțea și alte mănăstiri mari și foișorul mic.

(Ms. r. 5500, f. 190 v).

51

La leat 1802, octomvrie 14, s-au cutremurat tot pământul la 7 ceasuri din zi și au căzut biserici multe și case, crăpa pământul și au ișit apă și păcură, în zilele lui Ipsilantu vodă⁹.

(Însemnarea lui Ilie Izbășescu).

(Ms. r. 4383, f. 243).

52

1802, octomvrie 14, la ciasu 7 turcești, iar nemțăști la ciasu 12, s-au cutremurat pămînto foarte tare, în zio prepodobnei Paraschiv(ei), care eu eramu la bilciu Tîrgu-Jiiului.

(Ms. r. 3450, f. 729).

53

S-au cutremurat pămîntu foart(e) tari la let 1802, octomv(rie) 14, în zioa de prapodoana Paraschiva, pe la 8 ciasuri fără 20 minute au stătut, iar cînd au început, nu s-au putut ști.

(C. r. v. 357, uncat, din biblioteca mitropolitului Iosif Naniescu, p. 128).

54

1802, octomvrie 14, marți la 7 ceasuri din zi, s-au cutremurat pământul foarte tare, încît și Colțea au căzut.

Și la l(ea)t 803 (corect : 1802), maiu 16, s-au spart Bucureștii, fiind domn Mihaiu vodă Suțul.

Și la 804, avgust, s-au întîmplat iangănul cel groaznec, de au arsu tîrgul Bucureștilor, în zilele lui Costandin vodă Ipsilant.

(C. r. v. 61, schimb 3, p. 504).

9. Constantin Ipsilanti, domn al Țării Românești (1802-1806).

55

1802, octom(vrie) 14, cînd au dat cutremurul cel mare, la venirea domnului Costandin vodă Ipsilant⁹ la Rădovan.

Intr-acea zi au omorît hoții pe răposatul căminar Colceag la Ulești, ispravnic fiind la Ialomița.

(Ms. r. 3506, f. 1 v.).

56

La anul 1802, octomvrie 14, eram în București și mă uitam la Colțea, cînd s-au cutremurat pămîntu și s-au frînt turnurile la biserici și casele. De atunci e Colțea jos.

Eu cumpăram pei. Stan Irimie¹⁰.

57

Am găsit la o carte scrisă cu mîna zicîndu că la leat 1802, octomvrie 14, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, cît multe sfinte mănăstiri s-au dărîmat pînă în pămînt și case boerești cu totul s-au sfărîmat și pre alocurea rău au crăpat pămîntul și au eșit apă neagră ca păcura și impuțită, cît să spăriiase lumea, că copaci da cu virfurile în pămînt. Că foarte doream pentru leatul acesta ca să știu în ce vreme au fost acea minune și găsindu-l acum, îl însemnai la această carte a mea, cu mîna de țarină, eu robul lui Dumnezeu Ioan Diuidiu logofăt, cînd eram dascăl la Cotarca Mică, la leat 1820, iunie 20 (?).

(C. r. v. 791, dublet A, 8122, p. 84-91. Ed. : O. Lu-goșianu, INSEMNĂRI, p. 120).

58

La leat 1802, octomvrie 14, într-o marți, în zioa de Vinerea Mare, pă la 7 ceasuri din zi, s-au cutremurat pămîntul înfri-coșat, cît n-au mai pomenit acest rînd de oameni. Atuncea, aflîndu-mă și eu la Dealu, cu sfinția sa părintele aninoșan kir Dositheu, am scris în zilele prea luminatului nostru domn Io Alexandru (corect : Constantin) Ipsilant voevod. R(obul) G(heorghie).

(Ms. r. 4468, f. 12 v.).

59

Să să știe și de la leat 1802, octomvrie 14, cînd au fost acest cutremur dupe urmă, la șapte ciasuri din zi, di s-au cutremurat

10. Preotul Irimie din Săcele (Brașov).

pămîn(tul) atîta de gr(ozni)c, cît multe mănăstiri s-au surpat și ziduri, cît și mănăstirea Colții de la București. Și după acest mare cutremur, în toate zilele pînă la azi, s-au tot cutremurat pămî(ntl).

(Însemnarea lui Toma postelnicul din Focșani).

(C. r. v. 61, dublet, din bibliotecă „Casei Bisericii”, nr. 117, prima foaie albă de la început, verso).

60

În zioa de Vinerea Mare, la l(eat) 802, oc(tomvrie) 14, s-au cutremurat pămîntul foarte tare. Zid(ul) mănăstirii Sf. Ion din Focșani au căzut, cu multe odăi, turnurile bisericii, bolt(a), zidiri alte multe s-au dărăpănat, în zilele venirii domnului Costandin Ipsilant voevod⁹, fecior lui Alecsandru voevod¹³. În zioa cutremurului m-am aflat șezînd la masă la socru-mieu, cu vis-t(iereasa) Anița Mărgărităroae, cu fi-sa și cu văr(u) Enache Bo-rănescu log(ofăt).

(Însemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).

(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 127).

61

Să (să) știe de cîndu s-au cutremurat pămîntu în zio de Vinerea Mare pã la prînz. Și au fostu cutremuru mare, cît s-au fărîmat case mari și Colțea din București și alte multe. L(eat) 18(0)2, octomvrie 14.

Să să știe de cîndu s-au cutremurat pămîntul în zio dă Vinerea Mare pã la prînz. Și au fostu cutremur mare cît s-au surpat zidiri mari și Colțea din București, la leat 18(0)2, octomvrie 14. Și s-au sc(r)isu dă Ruca Ilie zugrav dă pã alte foițe, ca să să pomenească.

(Ms. r. 4602, f. 128 v.).

62

1802, octomvrie 14 zile, ca la șapte ceasuri și un sfertu din zi, s-au cutremurat pămîntu foarte tare pînă s-au sfărîmat multe sfinte mănăstiri, în venirea mării sale lui vodă Io Costandin Ale-xandru Ipsilant voevod⁹, în zio de Vinerea Mare.

(Însemnările popei Andrei din Singeri).

(C. r. v. 259, dublet III/191206, f. 85 v.).

11. Alexandru Ipsilanti, domn al Țării Românești (1774-1782; 1796-1797)

63

La leat 1802, octomvrie 14, în zioa de Vinerea Mare, la 7 cesuri din zi, s-au cutremurat pământul foarte înfricoșat, cit și timpla sfintei mănăstiri Aninoasei s-au ruptu de amîndoo părțile cit băgai mina. Și pe alte locuri multe biserici și case s-au sfărîmat pînă și Colțea din București și alte case multe, mari și mici în București și în toate orașile cele di prinprejuriu din Țara Rumânească și Nemțescă, cit acest rind de oameni n-au pomenit așa cutremur înfricoșat.

Și tot într-acest an s-au mai cutremurat, martie în 21, într-o simbătă seara ca la un ceas din noapte, în postul cel mare. Și am scris eu și cine va citi să aibă a mă pomeni. Costandin.

(C. r. v. 111, din biblioteca „Casei Bisericii“, nr. 753/5, fața interioară a peretelui ultim).

64

1802, octombrie 14, ziua marți, în ziua sf. Paraschevei, la 7 oare din zi, s-a făcut un cutremur mare, care a dărîmat monăstiri și case, a crăpat pământul și a ieșit apă și catran amestecat. Atunci s-a ruinat și biserica Margineni și toate casele și s-au ucis și doi oameni, un preot al bisericei, numit Sofronie, și un țigan camaraș, numit Anastasie, pe vremea domniei lui Const. Ipsilant voevod și sub stăreția arhimand(ritului) kir Meletie Sinaitul din Creta. Și s-au însemnat de mine spre amintire, Mihail postelnicul din handjacul Cretei.

(Traducere, după text grecesc, de C. Erbiceanu).

(C. r. v. 166, f. albă, nepag. de la sfîrșit).

65

1802, octomvrie 14, marți, s-au cutremurat pământul foarte tare, încît au căzut mu(lte) turnuri du pe la sfintele besearici, iar alte din besearici au căzut de tot. Aici, în București, s-au ruptu și turnul cel înalt Colțea, care era podoaba orașului, iar din casele boerești și din cele de obște prea puține au scăpat zdravene. Inșă acest cutremur s-au întîmplat la 3 pol ciasuri din zi, iar de ar fi fost în vremea adunării norodului la rugăciune (precum era și zi de praznic), s-ar fi făcut groaznică moarte. Sau de ar fi ținut mai mult, poate că să strica și pământul cufundîndu-se, căci la multe locuri s-au desfăcut pământul, eșînd năsip și apă. (...)

Am însemnat aici spre aducerea aminte, atît a noastră, celor ce am văzut cu ochii. cît și a celor în urma noastră, să pome-nească marea putere dumnezeiască.

(Însemnarea lui Nicolae logofătu de la episcopia Argeșului).

(Ms. r. 2126, f. 4. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIP-TELE, p. 224. Pamîile, PĂMÎNTUL, p. 51).

66

La anul 1802, oct(omvrie) 14, la 7 ceasuri din zi, s-au cutremurat pămîntul, cît la a lui scuturare multe zidiri din Iași și de pre alte locuri s-au stricat.

(C. r. v. 688, donația Com. Mon. Ist., 1942, foaia albă de la început, nepaginată).

67

802, oct(omvrie) 14, în zioa sfintii Paraschivi, marți la 6 ceasuri, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, încît de o picat turnurile bisericilor din Iași.

(Hîrtie volantă, în 1947 necatalogată).

68

1802, oct(omvrie) 14, la opt ciasuri fără un sfert din zioă, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, încît au căzut Sfetii Spiridon și alte zidiri vechi.

(Ms. r. 1845, foaia a doua din față, nepaginată).

69

La anul 1802, octomvrie 14, în zilele mării sali Alexandru Moruz voivod¹², au fost cutremur mare, încît în Eș mai toati zidirile de piatră au crăpat și la unile din mănăstiri au căzut cubelile, iar cît au mersu în gios și mai mari cutremur au fost, că și pe unii locuri pămîntul s-au despocat și au eșit apă.

(Ms. r. 3593, f. 83).

70

Să să știe di cînd s-au cutremurat pămîntul, în zioa precu-vioasăi Paraschevei, la let 1802, octomvrie. Atît s-au cutremurat, încît în Eși n-au rămas nici un zid nisurpat, mănăstirili le-au căzut turnurili și au rămas parti. Și acest semnu au fost

12. În a doua sa domnie în Moldova (1802-1806).

în zilele măricei sali lui vodă Costandin ¹³ Suțu, și sărdar la Chișinău era frate-său, Iordachi postelnicu, și-au pus la bir toți oamini boerești. Și cînd s-au mazilit, era bucuros să dea bani înapoi numai să fie cu oarișcari cinste. Dar bani înapoi au dat și cu atîta cinste și pompă au mersu la Țarigrad, cît să duci o miță di la oala cu smîntînă, cînd o ei cu vătraiul di la oali.

(Însemnarea lui Lupul Batcu).

(Ms. r. 3417, f. 7 v — 12).

71

La let 1802, octombrie 14, s-au cutremurat pămîntul, încît au căzut turnul din mijloc de la Sfîntul Spiridon și Vovedenii și Sfînta Varvara di la Sfîntu Niculai cel Mare și alte multe zidiri s-au strîcat. Cutremurul au fost la 7 ciasuri pol dă zi și au ținut patru minaturi. Multii zidiri s-au strîcat, încît ogiguri la casă boerești n-au rămas nici la o casă boere(as)că. Și am scris pentru pomnire, Mihălache Vartic căp(itan).

(C. r. v. 96, foata albă de la sîrșit).

72

Să se știi cînd s-au cutremurat pămîntul, cutremur mare, de s-au răsipit turnuri di pi la mănăstiri și casi și ogeaguri, în anii de la începutul lumii 7311 și de la Hristos 1803 ¹⁴, în zioa de prapadoamne Paraschiva, otovri 14 zile.

Să se știi cînd au perit soarile după acest cutremur de mai sus la let 1804 ghenar 30.

(Însemnare din Moldova).

(Ms. r. 3319, f. 130 v).

73

Smerit Grigorie vel dascăl au scris această „Alexandrie“ ¹⁵ la anii 1802, noem(vrie) 22. Cine va citi aice să zică: „Dumnezeu să-l ierte“.

13. Corect : Alexandru (1801-1802).

14. Corect : 1802.

15. În capitolul „De acolo de la Rim purces- a Alexandru la țara perșilor spre miazanoapte“ (f. 14-17 v), acest dascăl scrie : „...Acolo este moște rumânilor și este zidit Rimul de Romul împărat. Și de acolo au venit rumînii întii în Țara Rumânească, a dooa în Țara Muntenească, a treia în Țara Ungurească, a patra în Țara Moldovii“ (f. 17).

Intru anul acesta, 1802, oct(omvrie) 14, s-au cutremurat pământul foarte tare în trei răstimpuri, într-o miercuri, numai povirnis(e) soarele dup-amiazăzi. Eram în Tîrnauca dascal.

(Ms. r. 6001, f. 38).

74

La an(ul) 1802 s-au cutremurat pămîn(tul), la 14 oct(omvrie), la un ceas 45 di minute după amiazăzi, foart tari, în zilele împăratului Frantii (Franțisc) al doile nemțasc și în domnia lui Moruz cel Tinăr¹⁶, atîta de tari, cît toati ogiagurile și din părăreții curților au picat la Eș. Dară și din trulile (sic) bisericilor au picat la o samă, cum și din curte domnească s-au risipit o bucată. Iară la Suceava au crăpat turla la Biserica Arminască, care au fost nădită.

(Însemnare din Suceava).

(Ms. r. 115, f. 168 v — 171, marginea de jos a paginilor. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 221).

75

Septembrie 9, vineri dispri zioa la (loc gol) ceasuri din noapte, iarăș s-au cutremurat pământul, însă mai încet. 1804.

(Însemnarea lui Nicolae, logofătul episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, f. 6 v).

76

La leatu 1812, apr(ilie) 4, zio joi la 1 ceas din zi, s-au cutremurat pământul, care au înțeles bine, iară care n-au înțeles, să știe sau să citească la această scriptură. Și am scris eu, Grigore robu Domnului, 1812, apr(ilie) 4.

(C. r. v. 659, dublet I/174786, a patra foaie de la început).

77

(În 8012 (1812) din luna lui mai în 4 zile s-au întimplat dă am citit și eu, Mitran băcanu, pă această carte¹⁷, scrisă din mina logofătului Gheorghe, foi din foi strinsă. Și citind-o, s-au întimplat de s-au cutremurat pământul la 2 ceasuri din zi, duminică.

16. Alexandru Moruzi domn al Moldovei (1802-1806), fiul lui Constantin Moruzi (1777-1782).

17. Sbornic, scris între anii 1790-1792 de logofătul Gheorghe din Buzău.

Bănică Nicolai Mînceeanu m-am întîmplat și eu, care mai jos mă voi iscăli, și ascultînd cînd citea, pentru aceasta m-am iscălit, fiind că s-au cutremurat pămîntul duminică la (...) ¹⁸.

(Ms. r. 3379, f. 1).

78

Să să știe cînd s-au cutremurat pămîntul, maiu în 5 zile, leat 1812 în Dumineca Mironosițelor pã la prînz mare. Și am scris ca să să știe. Și s-au cutremurat încetișor, care unii oameni mai n-au simțit.

(Ms. r. 116, fața interioară a peretelui ultim. Ed.: CATALOGUL, I, p. 271).

79

Să să știe de cîndu s-au cutremurat pămîntul acu de cîrîndu, la anu 1812, mai 5 zile, (erei Dămian).

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 653, dublet, A 777, p. 214).

80

Să se știe de cînd s-au cutremurat (pămîntul) la 1812, mai 5, în Dumineca Miro(nosițelor), cînd era aproape de a(miazăzi). Dometiian ieromonah ot schitu Hîncu.

(Ms. r. 3031, fața interioară a peretelui prim).

81

Leat 812, mai 5, duminică la 2 ceasuri din zi s-au cutremurat pămîntul de trei ori una după alta.

(Însemnarea lui D. Drugănescu).

(C. r. v. 1083, achiziția 491, prima foaie albă de la început, verso).

82

La leat 1812. în luna lui mai, s-au cutremurat pămîntul, în zilele exelenții sale glavonii comandiru Kozuzov. Și pentru ținere de minte, însemnai aciia.

(C. r. v. 441, dublet, achiziția din 1971, f. 118).

83

Să se știi de cînd s-au cutremurat pămîntul întru o duminică la vreme de masi (!), octovri 23, leat 1812. Erei Andriiu.

(Însemnare din Moldova).

(C. r. v. 653, dublet, A. 777, p. 212).

18. Foaia tăiată la legat.

84

1813, ianuarie 20, București, luni noaptea spre marți, s-au cutremurat pământu de doao ori, întâi la opt ceasuri și al doilea la oinsprezece ceasuri și zece minaturi. Și Dumnezeu să ne păzască de cele rele întâmplări. De aciasta am însemnat ca să știe. Tot lune la 20 ianuarie, foarte tare geri fiindu, s-au arătat curcubeu pă ceri și s-au întunecat soarele, cunoscîndu-să și puțin că era pișcat. Acestea le-am văzut eu singur prea bine toate. Dară zic unii cum că s-ar fi arătat și doi sori pe ceri. Aciasta cu drept singur n-am văzut. Neculai Radu Cătană.

813, ianuar 30, gioi la 9 ceasuri, iar s-au cutremurat pământul. Neculai Radul Cătană.

(Ms. r. 595, f. 129 v — 130. Mențiune în CATALOGUL, II, p. 357).

85

Să să știi de cînd s-au cutremurat pământul dintii (...) ¹⁹ săptămîni după Paști (?), april 25, 1813.

(C. r. v. 47, din biblioteca episcopului Melchisedec, 1892, iața interioară a peretelui prim).

86

1813, oct(omvrie) 28, marți sara la giumătate ceas, s-au cutremurat pământul, încît s-au simțit binișor.

(Ms. r. 352, f. 269. Ed.: CATALOGUL, II, p. 63. T. Pamîile, PĂMÎNTUL, p. 53).

87

La anul 1813. octomvrie 28, la 3 ciferturi de noapte, s-au cutremurat pământul.

(Însemnarea lui Constantin Sachelarie de la Sf. Nicolae Gospod din Iași).

(Ms. r. 3511, iața interioară a peretelui ultim).

88

Să să știi de cînd s-au cutrimurat pământul al doile cutrimur, joi al cinci săptămîni din post, sara, au fost cutrimur mari, cît s-au cutrimurat (...) ²² leat 1814, marti 7.

19. Un cuvînt șters.

20. Cîteva cuvînte șterse cu cerneală.

Să să știi de cînd s-au cutrimurat pămîntul al treile cutrimur, iar stajnic au fost, duminică, marti 8 zili iar al cincilea săptămină, leat 1814, marti 8.

(C. r. v. 47, din biblioteca episcopului Melchisedec, două foi albe de la început).

89

1816, avgust 15, marți sara la 3 ciasuri fără 10 minute den noapte, s-au cutremurat pămîntul în trei răstimpuri. Și l-am sițit bini, aflindu-mă culcat în așternut, cetind pe aciastă carte, singur în casă fiind și m-am spăriet.

(Ms. r. 352, f. 269. Ed. : CATALOGUL, II, p. 63-64. T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 53).

90

În știință să fie de cînd s-au cutremurat pămîntul într-o luni dimineața, la octomvrie 22, la leatu 1817. Ș-am scris eu, robu lui Dumnezeu Ștefan logofăt.

(Ms. r. 1926, f. 618 v̄).

91

1818, iuli 18, gioi la noi ciasuri fără șesi menuturi s-au cutremurat pămîntul. Și huetul au venit dispri parte crivățului. Și am însămnat ca să (se) știi. Costachi Năstacu.

1819, mai 27, marți la 4 ciasuri din zi s-au cutremurat pămîntul, fiind învălit ceriul cu nouri. Și am însămnat ca să să știi. Costachi Năstacu.

1819, iunii 16, luni la 3 ciasuri 2 menuturi s-au cutremurat pămîntul însă foarti încet. Și am însămnat ca să să știi. Costachi Năstacu.

(Ms. r. 3456, foaia a treia de la început, nepaginată).

92

S-au cutremurat pămîntu la 4 ceasuri și (loc gol), la anu 1819, mai 27, marți.

(Ms. r. 1337, f. 85. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 579).

93

1821, ghenar 28. Pentru ca să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul, la noao ciasuri pol de noapte, ghenar 28.

(Ms. rom. 6059, f. 103 v̄).

94

(1821), luna lui inuarie 28, s-au cutremurat pământul la un ceas din noapți, 28 zile.

(Însemnare din schitul Beștelei, Pitești).

(C. r. v. 898, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 815, p. 4).

95

L(eat) 1821, ghenari 28, adecă vineri spre sîmbătă la 9 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntu. Și în urma morții celui în dos²¹ numit domnu cu 10 zile și în urma îngropării sale cu 9, cînd noi ne aflam în București, în judecată cu Dincă cure-rariu pentru 4 prăvălii ot Craiova, și²² în liatu vestirii morții mării sale sau o zi au plecat Theodor în țară, de au rădicat apostasie.

(Însemnările lui Ioan Băluț logofăt).

(Ms. r. 4285, f. 40).

96

Să să știi de cînd s-au cutremurat pămîntul la leat 1821, iunar 29, sîmbă(tă) noptea spre duminică înaintea cocoșilor²³.

(C. r. v. 1030, dublet 4063, fața interioară a peretelui prim).

97

Acesta este cartea domnilor ce au domnit în Țara Rum(â)-nească. 1821 fevroare în 3 zile, cînd s-au cutremurat pămîntu, noaptea la 8 ciasure, fiind noapte. Și am scris eu robu lui Dumnezeu Frîncu.

(Ms. r. 430, f. 167 v. Ed. : CATALOGUL, II, p 144).

98

821, iule 14, joi la patru ceasuri din zi, 821, s-au cutremurat pămîntu.

(Ms. r. 4577, f. 2. Ed. : T. Pamfile — V. C. Nicolau, ÎNSEMNĂRI, p. 186).

21. Alexandru Nicolae Suțu (f. 40 v.).

22. Adaos ulterior de altă mină.

23. Pe manuscrisul 1076 de la Arhivele Statului din București și anume pe prima foaie albă, nenumerotată, se află însemnarea: „Pentru ca să să știe că la o săptămîină după moartea răposatului mării sale Suțu, la o săptămîină, ghenar 29, s-au cutremurat pămîntul, vineri spre sîmbătă”.

99

1821. Să să știe cutremuru din zioa sfintului Dimitrie, la doao ciasuri din zi.

Noemvr(ie) 5, la 11 ciasuri din zi, iar s-au cutremurat tare.

(C. r. v. 652, exemplarul 5, p. 193).

100

1821, noemvrie 5, s-au cutremurat pământu la 10 ceasuri din zi.

(Ms. r. 1158, f. 132 v. V. și CATALOGUL, IV, p. 228).

101

La anii de la H(risto)s 1821, noemvrie 5, la 9 ceasuri din zi s-au cutremurat pământul (sîmbătă).

(Ms. r. 3536, fața interioară a peretelui ultim).

102

Cînd eram eu, Stan, de șaisprezece ani, la anu 1821, s-au cutremurat pământul în luna lui noemvrie în cinci zile, sîmbătă la noo ceasuri.

(Însemnare din schitul Beștelei, Pitești).

(C. r. v. 898, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 815, p. 2-3).

103

Cîndu eram eu, Pătrașcu sin Mihai brutari de 18 ani, la anu 1821, s-au cutremurat pământul în luna lui noemvrie 5 zile, sîmbătă la noo ceasuri.

(Însemnare din schitul Beștelei, Pitești).

(C. r. v. 898, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 815, p. 1).

104

Tot într-acest l(eat 1821), noemvrie 5, sîmbătă la zece ceasuri din zi, s-au cutremurat pământul.

(Însemnarea logofătului Ioan Băluț din Craiova).

(Ms. r. 4285, f. 40).

105

1821, noemvrie 5, sîmbătă la 10 1/2 cias de zi s-au cutremurat pământul în doi răstimpuri de l-am simțit bine, căci din

somnu m-au trezit, aflîndu-mă la Tîrgul Ocnii.

(Ms. r. 352, f. 269. Ed.: CATALOGUL, II, p. 64.
T. Pamîile, PĂMÎNTUL, p. 55).

106

821, simbătă la zăci ceasuri s-au cutremurat (pămîntul) foarte tari, 821, noemvrie 5.

(Ms. r. 4577, f. 2. Ed.: T. Pamîile — V. C. Nicolau, ÎNSEMNĂRI, p. 186).

107

Să să ştie de cînd s-au cutremurat pămîntul la 27 april, joi la 7 ciasuri, anu 822.

(Însemnare din Bucovina).

(Ms. r. 4655, f. 70).

108

Să să ştie de cîndu s-au cutremurat pămîntul la leat 1822, april 27, la 12 ceasuri diminiața.

(C. r. v. 347, dublet A, 5570, p. 21. Ed.: O. Lugoșianu, ÎNSEMNĂRI, p. 188).

109

Asemene²⁴ la an 822, april în 27, joi, a dauza di pe înjurmătățare praznicului ce să numește Paștele Rahmanilor în zodei berbeciului, la 7 ciasuri nemțăști dimineața, foarte tare s-au cutremurat pămîntul, întăi di 3 ori p_răvălind, apoi de 3 ori scuturînd, de care rău vorbește (prorocie lui) Irimie împărat. Al Bontaș (?).

(Ms. r. 492).

110

Leat 822 s-au cutremurat pămîntul în luna lui noemvrie, 13, s-au cutremurat foarte tare, la 9 ceasuri din noapte. Dimetrie ierei protopop.

(Însemnare din Pitești).

(C. r. v. 898; dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 815, p. 5).

24. Însemnarea este făcută pe manuscrisul cronicii lui M. Costin, și anume după subcapitolul „Cînd s-au cutremurat pămîntul”, în 1712, octombrie 7.

La anii 1822, dechemvrie în 28, duminica la un ceas din noapte, s-au cutremurat pământul în trei rinduri și.

(Ms. r. 3536, fața interioară a peretelui ultim).

111

1823, ghenar 28, iar în zi duminică seara, la un cias și jumătate, s-au cutremurat pământul.

(Ms. r. 1351, f. 204 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 602).

112

Să ști că s-au cutremurat și pământul tot în luna aceasta (ianuarie) 28, la un ceas din noapte, 1823.

(C. r. v. 441, dublet, f. 126).

113

Leat 1823, ghenar 28, adevă duminică spre luni, la un ceas și jumătate din noapte, s-au cutremurat pământul puțin tare, și ca să să știi am însămnat.

(Însemnarea logofătului Ioan Băluț din Craiova).

(Ms. r. 4285, f. 40).

114

La leat 1823, luna lui aprilie în doazeci și cinci de zile, s-au cutremurat pământul până la zece ceasuri fără cinci minute, în zilele lui Gligorie Ghica voivod.

(Ms. r. 44, f. 232 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 106).

115

La 823, april 25, s-au cutremurat pământul la 11 cesuri din zi, miercuri.

(Ms. r. 4577, f. 2. Ed.: T. Pamfile — V. C. Nicolau, INSEMNĂRI, p. 186. T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 55).

116

1823, iulie 29, la noo ciasuri din zi, s-au cutremurat pământul, nu tocmai tare. ci de (mijloc)²⁵.

(Ms. r. 1213, f. 54 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 304).

25. Colțul de jos al foi rupt.

117

La leatu 1824 au fost cutremur.

(C. r. v. 301, dublet III/191226, toaia albă de la sfirșit).

118

1827, octomv(rie) 2, duminică seara, la 2 ceasuri din noapte fără un sfert, s-au cutremurat pământul.

(Ms. r. 3506, f. 1 v.).

119

1827, oct(omvrie) 2, sara. pe la 2 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pământul.

Oct(omvrie) 17, sara, pe la 12 ceasuri, iarăș s-au cutremurat pământul.

(Din „Însămnare cutremurilor“ de logofățul Anghel Tufă).

(Ms. g. 787, f. 177 v.).

120

Să se știe de cînd (s-au) cutremurat pămîntu, 1827, dichemv(rie) 13, marța la doo ceasuri din în nopte.

(C. r. v. 263, dublet, donația A. T. Dumitrescu, f. 39 v — 46).

121

827, dechemv(rie) 14 s-au cutremurat pământul, în o marți la 4 ceasuri din noapte.

(C. r. v. 200, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii“, nr. 801, p. 257).

122

1828, martie 29 spre 30, noapte, s-au cutremurat pământul. Alții mi-au spus, eu n-am simțit.

(Ms. r. 4452, f. 153).

123

Să ști cîndu s-au cutremurat pământul foarte tare, cît s-au dărîmat și Colțea și alte biserici, la leat 1829, fevr(uarie) 8.

(Ms. r. 2303, f. 122 v.).

124

1^a Julii mane circiter hora 3^a 1829 fuit M. Varadini terrae motus, ita ut imagines professorum et studiorum praefecti ceci-

derint e pariete, et multorum clericorum lutuli motionem accerperiat magnam in dormitorio.

N. D. eodem die et anno iterum fuit terrae motus de vesperi circiter secundo quadrante pro 9^a. Scrip. Varadini.

(Traducere :) La 1 iulie 1829, dimineața aproape de ceasul al 3-lea, a fost în Oradea Mare un cutremur de pământ, așa încît tablourile profesorilor și pedagogului au căzut de pe perete și paturile multor clerici au fost cuprinse de o mare mișcare în dormitor.

N. D. În aceeași zi și an a fost din nou un cutremur de pământ seara către sfertul al doilea din ceasul al 9-lea.

S-a scris în Oradea.

(C. r. v. 675, vol. I, dublet I, f. 10 v.).

125

La anul 1829, în luna lui noemvre 13 zile s-au cutremurat pământul, nopetea la 11 ceasure den nopte. Și au fost foarte mare, că și besereca ce den vale au crăpat foarte tare pe denuntru și pe den afară toată.

(Însemnarea lui Ioan, fiul preotului Theodor din satul Păulești).

(Ms. r. 3644, f. 1 v.).

126

La leat 1829, noemv(rie) 13, mercuri spre joi, cînd să prăznuiește sfîntul apostol Filip și Lăsata secu de postol Nașterii lui H(risto)s, la 11 ceasuri din noapte, s-au întîmplat mare și înfricoșat cutremur, care nu s-au mai pomenit. Din care cutremur s-au întîmplat mari pagube, surpînd multe sfînte biserici și case.

(Ms. r. 1817, f. 129).

127

Acestia s-au însemnat, de cînd s-au cutremurat pămîntu, luna lui noiembrie treispre zile, noaptia spre paisprezece. 1829.

(Ms. r. 4602, f. 128).

128

1829, noembrie 13 spre 14, era ca 3 ceasuri pîn în zio, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, au ținut ca 2 ciferturi.

(Din „Însemnare cutremurilor“ de A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 153).

129

În luna lui noemvrie, miercuri la 13, noaptea spre gioi, la 11 ciasuri din noapte, s-au cutremurat pământul foarte tare, încît s-au sfărîmat ziduri de case, sobe și păreși dă casă au căzut. A doao zi, gioi dimineața la 2 ciasuri iar s-au cutremurat, dar mai ușor. Tot atunci, gioi sara la 3 ceasuri din noapte iar s-au cutremurat tot mai ușor. 1829, noemvrie 15.

(Ms. r. 132, f. 146 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 300.
T. Pamfile, PĂMÎNTUL, p. 57).

130

Să fie știut că la (leat) 1829, noemvrie 13 au fost unu mare cutremur, cît noi eram mai cu toți îngroziiți de morte. Și eu eram ca de doozeci de ani. Ioniță (indescifrabil).

(C. r. v. 407, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 990, p. 455).

131

Leat 1829, noemvr(ie) 13 s-au cutremurat pământul foarte tare, la 11 ceasuri turcești și jumătate, miercuri sară spre joi în Lăsatu secului de carne de postul Crăciunului.

(Însemnarea lui Dumitrache Petrescu).

(C. r. v. 1083, schimb 1, f. 95 v — 96 v).

132

829, noemv(rie) 13 spre 14, miercuri scara spre joi, la 11 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pământul tare. S-au surpat multe binale.

(Însemnarea paharnicului D. Drugănescu).

(C. r. v. 1083, achiziția 491, prima foaie albă de la început, verso).

133

1829, noemvrie 14, joi dimineața la 4 ciasuri s-au întîmplat un cutremuri mare, care am socotitu că ne va perde Dumnezeu cu totu. Că din patu ne-am sculatu spăriați, cîndind (!) că casa ne va turtu (!) așa de cutremuri mari au fostu. Brașov. În zio de sfîntu Filipu, de lăsatu postului de Nașteri Domnului Hristosu. Gheorghe Țințăreanu.

(Ms. r. 1307, f. 88 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 512).

134

1829, noemvrie 14, s-au cutremuratu pămîntu la ceasuri 9 din noapte și la noemvrie.

(C. r. v. 228, foaia albă, nepagînată, de la început).

135

Să să știi de cînd s-au cutremurat pămîntul acum, joi sara dinspre zio, leat 829, noemvrie 14.

(C. r. v. 47, dublet, din biblioteca episcopului Melchisedec, 1892, p. 41).

136

Să să știe de cînd s-au cutremurat pămîntul la 1829, noemvrie 14, la Lăsata secului dă postul Nașterii lui H(risto)s, 1829.

(Ms. r. 4602, f. 128 v.).

137

La let 1829, noemvrie 14, la 11 ceasuri din noapte și un sfert, s-au cutremurat pămîntul tari, ca la Vinerea Mare²⁶, și au ținut mult.

(Ms. g. 787, f. 177 v.).

138

La 1829, noem(vrie) 14, s-au cutremurat pămîntul în zioa de Lăsatului săcului din postul Crăciunului.

(Însemnările lui Panaiti Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, foaia albă de la sfîrșit).

139

La 1829, noemvrie 14, dimineața la 10 ciasuri spre zioa, s-au făcut cutremur mare, de s-au descheiat casile noastre din toate încheeturile lor, cazendu și soba la hodae lui Arghir, în zioa de sfîntul apostol Filip și Lasare de secu de Crăciun.

(Ms. r. 2351, f. 1 v.).

140

La anu 1829, noemvri 14, la 12 ceasuri de spre zioo, s-au cutremurat pămîntu. Mă rog, frate cetitorule, de am și greșit mă iartă. Ioan calfa de chetrari.

(C. r. v. 604, p. 13. Însemnarea se repetă la p. 431).

26. 14 octombrie, 1802.

141

În satul Hilița, 1829, noemvrie 14, la cîntatul cucușilor di dimineață, s-au cutremurat pămîntul foarte tare. Și a ținut cutremurul 10 minute și au venit dispre amiazănoapte. Și am însemnat ca să să știi. Ioan Lorentichi (?). Tij noemvrii 14, 829, joi sara iarăș s-au cutremurat pămîntul însă foarte încet, iarăș dispre amiazănoapte. Și am însăminat ca să să știi. Ioan Athanasiu.

(Ms. r. 3456, f. 382).

142

La a(nul) 1829, noemvrie în 14, în zioa de sfîntul apostol Filip, la 10 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntul, aflîndu-ne în Bădulești, la socru meu, du(mnialui) biv vel pit(ar) Dumitrache Araboiu, să lăsăm secu de postul Crăciunului, fiind Zinca grea cu Tinca. Grigore Rătescu sin Ioan (din Furduești).

(Ms. r. 2503, fața interioară a peretelui prim).

143

La anul 829, noemvrie 14 zile, notea, ca la patru ciasuri după miezul notii s-o cutremurat pămîntu.

Scris-am eu, Dumitru Dăcir logofăt, și cine va citi, mă va pomeni. Săliște.

(C. r. v. 815, achiziția 145742, p. 167).

144

Și amu scrisu eu, popa Costandinu, sinu Ionu Budiiianu ot Budiani.

S-au cutremurat pămîntu foarte tare în luna lui noevere (!) 26 zile, în ziao sfîntului apostolu Filipu. Și au fostu zio jo(i) în lăsatu de postu Nașteri(i) lui H(risto)su, diminiata în cîntaria cocoșiloru, în gari (!) s-au pusu liatu 1829. Și cine va ceti, va pomeni și va spune la mulți.

(C. r. v. 367, exemplar 1, f. 433 v — 437 v).

145

Anulu 1829, luna lui noemvrie 14 zile, s-au cutremurat pămîntu noatea după mezi nooții, la tri ciasuri după mezi noții foarte tare.

Și eu eramu cu oile pe moșia lui Păterachie la Gura Lărgii și aveamu atuncia oi 1000, adeca o mie de oi. Și Stanu avea trei

sute 300 oi. Si eu eramu atuncia omu de vi(rs)tă de 28 de an, cînd s-au cutremurat pămîntu.

Eu Bucur Izdrăilă amu venitu iar 1830 noevrie 29 zile. Și eramu cu Echimu Luca de la Ienudorvu. Și el avea oie 125 oie. Și Iacovu era cu popa Iacov ginere, popa Pătru tovarășu în vara aceia.

Eu Bucur Izdrăilă otu Rășinariu, sănătos, slava Bogu na dorova (slavă Domnului de sănătoasă) putere.

(Ms. r. 5969, f. 1 v, 7 v — 8).

146

1882, martie 22, am găsitu într-acest Ceaslov²⁷, vechiu, tipăritu la anului 7285 sau 1777²⁸ de la D-lu H(risto)s, rămasu de la Ghițe Tomulescu, cumnată-mieu, cum că la 1829, 9 vrie 27, au fostu un cutremuru mare, încitu acelu care scrie zice că erau îngroziți de moarte și celu ce scrie zice că era în vîrstă de 20 de ani.

Iar eu pe vremea aceia eramu în vîrstă de 12 ani, la 8 vrie 1829. La acelu cutremur ședeam în Ceptura în casele Nae Grănescu și tată-mieu era dusu cu hotarnicia la munte. Și s-au dărîmatu zidu bisericii de nordu și bolte pantocratorului bisericii. Și tată-mieu au datu bisericii 23 1/2 stînjini moșie din hotaru Popu de Cimpu. D. Teișanu.

(C. r. v. 471, dublet, f. 520 v).

147

1830, apr(ilie) 24 înspre 25, noapte, s-au cutremurat pămîntul.

(Din „Însămnare cutremurilor“, de logofătul A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 153).

148

Î830, aprilie 24, vineri spre dimineață la ciasuri (iligibil) noapte, s-au cutremuratu pămîntu, dară nu tare, mai încet. Și s-au întimplatu de eram deșteptatu. Gheorghe I. Țintăreanu (Brașov).

(Ms. r. 1307, f. 88 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 512).

27. Ediția Rimnic, 1784.

28. Corect: 1784.

149

1830, iuli 22, în zi mercur(i), s-au cutremurat pământul la zece ciasuri din dimineața.

(*Ms. r. 1351, f. 204. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 602, cu o eroare de lectură.*)

150

1831, iulii 22, la 6 ciasuri dimineața, s-au cutremurat pământu, dar nu așa tare. (Gheorghe Țințăreanu, Brașov).

(*Ms. r. 1307, f. 89. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 512.*)

151

1831, februarie 13, noapte pîn a nu cînta cucoșul s-au cutremurat pământul. Alții me-au spus, eu n-am simțit.

1831, aprilie 21. dimineața, s-au cutremurat pământul. Alții me-au spus, eu n-am sim(ț)it.

1831, dechemvrie 8, cînd asfința soarele, s-au cutremurat pământul. Eu n-am simțit.

1832, ghenari 5 spre 6, noapte după a doa cîntare a cucoșilor, s-au cutremurat p(ământul). Eu n-am simțit.

1832, noemvrie 24 spre 25, noaptea, s-au cutremurat p(ământul) bini.

(Din „Însămănările cutremurilor“, de A. Tufă).

(*Ms. r. 4452, f. 153.*)

152

Să să știe cînd s-au cutremurat pământul în postul Nașterii Domnului H(risto)s la 11 (?) ceasuri din noapte. Și eram eu la mona(stirea) Bogdan(a), la părintele, în leat 1832.

(*C. r. v. 274, dublet II/195004, din biblioteca episcopului Melchisedec, ultima foaie.*)

153

Să să știe ani di cînd s-au cutremurat pământu des, într-o săptămîină di șasă ori, 1834, ghenar 28.

(*C. r. v. 289, f. 223 v.*)

154

1834, april 24, marți seara spre miercuri, la 3 ceasuri și un sfert din noapte, s-au cutremurat pământul.

(*Ms. r. 2387, f. 4. Ms. g. 1355, f. 4.*)

155

1834, aprilie 24 spre 25, noaptea, s-au cutremurat pământul. Eu n-am simțit.

(Din „Însămănare cutremurilor“, de A. Tufă).

(*Ms. r. 4452, f. 153 v*).

156

S-au cutremurat pământul la 24 april, 834, marți după Paști, în Săptămîna luminată, la 3 ceasuri și opt minute din noapte, luind-o întâi încet prelungat și apoi cătră sfîrșit au mai întărit cu zbuciumatul. În zioa ceia mă aflasem bolnav, cu stricarea stomahului.

(*Ms. r. 30, f. 125 v. Ed.: CATALOGUL, I, p. 91. T. Pamtile, PĂMÎNTUL, p. 57*).

157

Să se știe de cînd s-au cutremurat pământul, în anul 1834, april 24, marți în Săptămîna ce luminată, sara la 3 ciasuri fără șapte menute. Și au venit huetul dinspre apus și dinspre amiazănoapte. Și am însămnat ca să se știe. Hilița. Ioniță sin preot Ioan.

(*Ms. r. 3456, foaia a doua de la început, nepaginată*).

158

În 3 octomvri, 834, pre la 8 ceasuri dimineața, s-au cutremurat pământul.

(Însemnare din Transilvania).

(*C. r. v. 675, dublet A. 19267, foaia albă de la sfîrșit*).

159

1834, luna lui octomvrie 3 de dimineață, la vremea liturghii, s-au cutremurat pământul, citu și policandru au orbitu ca o jumătate.

(*C. r. v. 432, dublet, din biblioteca Ghenadie Enăceanu, foaia albă de la început*).

160

Să să știe cînd s-au cutremurat pământul, marți sara, în Săptămîna cei luminată, la un cias și jumătate di noapte. 1835, prier 9.

(Însemnare din Moldova).

(*C. r. v. 165, dublet 2, penultima foaie albă de la sfîrșit*).

161

1835, aprilie 9, sara pe la 2 ceasuri spre 10, s-au cutremurat pământul).

(Din „Însămănare cutremurilor“, de A. Tufă).

(*Ms. r. 4452, f. 153 v*).

162

1836, noemvr(ie) 25, mercuri 7 ceasuri din zi, s-au cutremurat pământul.

1837, octomvr(ie) 1. la 3 ceasuri și jumătate din no(a)pt(e) s-au cutremurat pământul, vineri spre simbătă.

1838, ghenar 11, marți spre mercuri, noaptea la patru ceasuri și un sfert, s-au făcut cutremur gro(a)znic și în(s)păimîntător, care nu rămăsese nădejde de viață, nici s-au pomenit în zi(le)le no(a)stre, întru care binale întregi și mănăstiri s-au dărîmat.

(*Ms. r. 3619, f. 113 v*).

163

La anul 1837, ianuarie 11, s-au cutremurat tare pământul.

(*Ms. r. 5652, f. 1*).

164

În luna ianuar în 12, an 837, s-au cutremurat pământul, la 2 ceasuri după amezăzi. Spre pomenire.

(*Ms. r. 3561, f. 66 v*).

165

Să să știia cînd s-au cutremurat pământul, la anul 1838, marți sara, ghenar 11, la 3 ciasuri din noapte.

(*Ms. r. 2305, f. 3 v nepaginată*).

166

La 1838. ghenar 11, marți, s-au cutremurat pământul la 4 ceasuri de noapte turcești.

(*C. r. v. 347, dublet A, 5570, p. 511 și 513*).

167

La a(nul) 1838, ghenarie 11, la 5 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pământul, aflindu-mă venit din Pitești într-acest ceas.

(Însemnarea lui Grigore Rătescu).

(*Ms. r. 2503, prima foaie nepaginată*).

168

S-au cutremurat pământul în luna lui ghenari 11, la trei din noapte. S-au cutremurat foarte tare, cît s-au surpat și case, 1838, ghenarie 12. Dimitrie protopop.

(Însemnare din Pitești).

(C. r. v. 898, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 815, p. 7).

169

La anul 1838, luna ghenar în 11 zile, marți spre miercuri noapte pe la patru ceasuri, s-au cutremurat pământul, care cutremur au ținut ca la trei minute, cu mare groază.

(Însemnarea vornicului Iordache Theodosiu).

(C. r. v. 656, dublet A. 6111, foaia albă de la început, verso).

170

1838, enuari în 11, la sfîntu Theodosii, s-au cutremurat pământul, la 10 ceasuri nemțăști, la 4 ceasuri turcești noapte.

(C. r. v. 594, dublet, de la I. Bănescu, Constanța, fața interioară a peretelui ultim).

171

Să fii știut di cînd s-au cutremurat pămîntu, în anul 1838, ghenari 11 zili, în zioa di sfîntul Theodosîi, la patru ceasuri di noapti. Și au ținut cutremuru cinci minaturi. Gheorghî iconom.

(C. r. v. 503, dublet, prima foaie albă de la sfîrșit).

172

Să să știi de cînd s-au cutremurat pămîntul, la anul 1838, ghenari 11, în zîă di sfîntul Tiodosî, la patru ciasuri fără un știfert di nopăti pînă la zi.

(Ms. r. 164, f. 88 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 367. T. Pamîile, PĂMÎNTUL, p. 58).

173

Întîmplarea cutremurului de la leat 1838, ghenarie 11, marți seara, la 4 ciasuri fără 10 minute. Și așa au fost de grozav, încît unele case au căzut, altele au crăpat. Și am însemnat ca să se știe. Constandin Tănase.

(Ms. r. 439, f. 150 v. Ed. : CATALOGUL, II, p. 144. T. Pamîile, PĂMÎNTUL, p. 58).

174

1838, ghenarie 11, s-au cutremurat pământul tare, de au căzut zidu hanului al Sfântului Gheorghie cel Nou și alte multe curți s-au dărăpanat atunci 1838. București.

(Însemnarea lui Pencu cojocar din București).

(C. r. v. 1063, dublet, din biblioteca mitropolitului I. Naniescu, foaia albă de la sfârșit).

175

La 1838, ghenar 11, la patru ceasuri noaptea, s-au cutremurat pământul foarte tari.

(Însemnarea lui Panaiti Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, foaia albă de la sfârșit).

176

Leat 1838, ghen(arie) 11, marți sara la trei ceasuri și jumătate din noapte s-au cutremurat pământul foarte tare, încît au fărîmat multe case și biserici. Am scris să să pomenească. Dumitrachi Potlogeanu.

(Ms. r. 1285, f. 1 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 455).

177

1838, ghenari în 11, astăzi la 11 pol nemțăști cesuri, la 3.3 ciferturi cesuri turcești din noapți, s-au cutremurat pământul forte tari, fiindu acasă în Tîrgu Niamțului. Și la 12 ghenari 1838, la 6 niemțăști cesuri și la 12 moldovinești din noapți s-au cutrimurat încetu. Iaram la Vasile lui Ioan, sat ținutul Bacău, în casile, în gazdă la Neculai Păscăret, fecior boiresc, și spre știință s-au însămnatu.

(Ms. r. 492, f. 1 v.).

178

La leat 1838, în luna lui enuarie în 11 zile, în zioa de sf(î)ntul Theodosie, marți sara spre mercuri, la 3 ciasuri din noapte, s-au cutremurat pământul. Eu părintele Damian monah de la schitul Lainici.

(Ms. r. 2110, f. 25 v — 29).

179

Leat 1838, ghenarie 11, la 3 ceasuri și 47 minaturi, s-a cutremurat pământul așa de tare și mult, cît a ținut 3 minaturi,

încît și clopotul mult s-a sunat multă cutremurare a pămîntului. Pandeles preot (indescifrabil).

(C. r. v. 566, ultima foaie albă de la sfîrșit).

180

Să să știe de cîndu s-au cutremurat pămîntu, marți seara, a șasa zi de la Bobotezu, ianuarie 11, l(eat) 1838.

Să (să) știe de cîndu s-au cutremurat pămîntul, marți la patru ceasuri (seara), a șasa zi de la Bobotează. Și s-au surupat multe case și biserici. Ianoarie 11, l(eat) 1838.

(Însemnarea lui Ilie Ruca, zugrav).

(Ms. r. 4602, f. 128 v̄ — 129).

181

La leat 1838, ghe(narie) 11, la patru ceasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntul, că au căzut și din biserici unile bolțile, iar beserica Viforite au căzute de tot, în zilele mării sale Alexandru Dimitrie Ghica voevod. Leat 1838, ghen(arie) 11.

Și am însemnat ieu, robul lui Dumnezeu Ioniță, cîntărețul de la Sfînta Vineri²⁹, sin Dragomir.

(C. r. v. 681, foaia ultimă, nepaginată, verso).

182

1838, ghenari 11, sara la 4 ceasuri de noapte, s-au cutremurat pămîntu tare și au ținut vreme ca 5 minute.

1838, ghenari 12, noapte la 10 ceasuri, s-au cutremurat pămîntu nu tare.

(C. r. v. 783, foaia albă de la sfîrșit).

183

Să se știi de cîndu s-au cutremuratu pămîntu, la leatu No. 838, ianuar 11, marți la 4 ceasuri. Și pentru aceia amu scrisu eu, robul Domnului Dobre țircovnecu sin Dobre Gornea, ca să mă pomenească.

(C. r. v. 617, dublet 4, f. 473 v̄).

184

1838, ghenari 11 spre 12, pe la 5 ceasuri din noapți, s-au cutremurat pămîntul foarte tari. Au ți(nut) pol ceasuri.

29. Din Tîrgoviște.

Iar ghenari 20 spre 21, s-au cutremurat. Alții me-au spus, eu n-am simțit, macar că alții îmi spun că mai în toați nopțile s-au cutremurat de la 11 și pînă astăzi la 21.

(Din „Însămnare cutremurilor“, de A. Tufă).

(*Ms. r. 4452, f. 153 v*).

185

La 838, noaptea la 4 fără 20 minute, s-au cutremuratu pămîntu foarte tare, cit să va ținea minte multă vreme. Popa Ion.

(*C. r. v. 694, dublet, f. ultimă, albă*).

186

838, ghenar 11, marți seara spre miercuri, la 4 ceasuri din noapte, s-au cutremurat pămîntul tare dă au ținut ca la 4 minuturi.

(Însemnarea paharnicului D. Drugănescu.

(*C. r. v. 1083, achiziția 491, a doua foaie albă de la început*).

187

Leat 1838, afîndu-mă la moșia Rîmniceni, la 4 ceasuri fără un cifert, s-au cutremurat pămîntul foarte tare, iar (...) ³⁰ lița, adormită fiind, s-au luat în brațe de către vătaf Gligore Șărb ³⁰ (...). Spre știință însemnai. Ghenar 11, 838.

(*C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 58 v*).

188

Cînd s-au cutremurat pămîntul seara la opt ciasuri la leat 838, ianuarie 11.

Cînd s-au cutremurat pămîntul cum mai sus zice. Și am scris eu Oprea Țiței. Eram la Țara Turcească (... ³¹).

(*Ms. r. 1698, f. 75 v*).

189

În luna lui ianuarie în 11 zile s-a cutremurat pămîntu foarte tare, 1838, cînd eram eu de 13 ani, eu Mihai Protopopescu, încît să surpa bisericile și casele.

(*C. r. v. 898, schimb, din biblioteca „Casei Bisericii”, 815, p. 129*).

30. Foaia tăiată la legat.

31. Un cuvînt indescifrabil.

190

Leat 1838, ghenarie 11, la 3 ceasuri și 47 minaturi, s-a cutremurat pământul așa de tare și mult, cit a ținut 3 minaturi, încit și clopotul s-a sunat mult în cutremuru pământului. Pandede preot Catulescu.

(C. r. v. 566, exemplarul 1, din biblioteca I. Nănescu, prima foaie albă de la sfârșit, verso).

191

La leat 1838, ghenarie 10, luni spre marți, cîndu s-au cutremurat pământul de s-au surpat zidu Sfintului Gheorghe Nou și s-au omorît oameni mulți.

Și mie mi-au degirat picioarele și au căzut deștile, fiind în cas(ă) la mine, venind după drum, sara am venit în cas(ă) și m-am culcat.

(C. r. v. 441, foaia albă de la început, verso).

192

S-au făcut însemnare intru acest Triod³², ce s-au legaat prea vreama cînd era ipitrop jupin Barbu șalvaragiu la Popa Soare³³.

La liatul 1838, în ziaò de sfîntu cuviosu Theodosie începător(ul) de opște, marți, la patru ceasuri din noapte spre mercuri, s-au făcut cutremur mare, atîta de mare, cit s-au dărîmat zidu lui Sfîntu Gheorghe cel Nou și mulți oameni au omorît și multe biserici s-au închis, încit și biserica noastră s-au pecetluit de doo ori. Și de atuncea s-au prefăcut al doilea, cînd era epitrop jupin Răducan băcan(u). Și eu, Neculaie dascălul, ce am însemnat aicea, foarte bine am trăit cu dumnealui i cu preoți(i), șázînd cincî ani la sfînta biserică. Mă rog cu inimă zmerită la tot cititoru, ce va citi, să zică : „Dumnezeu să-l erte și să-i odihnească oasele unde dreptii să află. 838, ghenar 29. Neculaie dascăl.

(C. r. v. 367, dublet 4, foaia albă de la început).

193

Aicea (se) arată ca să (se) știe de cîndu s-au cutremurat pământul, în anul 1838, luna lui ghenarie 11, la 4 ceasuri din noapte, care s-au spăimîntat toată lumea pîn la moarte, încit s-a

32. Ediția București, 1769.

33. La biserica din mahalaua Popa Soare.

stricat multe case, au căzut și besearici, omorându-să și mulți oameni. Pentru aceasta am scris ca (se) știi. Și am scris eu (indescifrabil).

(C. r. v. 784, prima foaie albă de la început).

194

Am însemnat ca să să pomenească de cutremurul carele au fost groaznic în luna lui ghenar leat 1838, în unsprezece zile, într-o marți spre miercuri la patru ceasuri din noapte. Și s-au fărîmat și au căzut ziduri și case și biserici și hanul lui Sfintului Gheorghe cel Nou. Și au ținut numai o jumăt(e) sfert de ceas, iar de ținea mai mult, era să fie mare prăpastie. Și era mari erezuri în lume în multe izvodiri pă atunci.

(Ms. g. 1501, f. 196 v.).

195

La a(nul) 1838, ghenarii 12, s-au cutremurat pământul tare, la patru cesuri de noapte.

Tot într-acel veleat s-au cutremurat pământul mai încet, la 13 ghenari, la 11 ciasuri de nopte.

(C. r. v. 1360, exemplarul 3, fața interioară a peretelui prim).

196

Anul 1838, ghenar 11, 12 și 15 s-au cutremurat. Întiiu, la 4 ceasuri de noapte, ghenar 11 spre 12, s-au cutremurat pământul și au ținut 7 minuti³⁴.

Al 2^{le}, la 11 ceasuri de noapte fără zăci menuti, ghenar 12 spre 13, s-au cutremurat pământul și au ținut un menut.

Al 3^{le}, la 10 ceasuri și jumătati de noapti, ghenar 15 spre 16, s-au cutremurat pământul, și au ținut giumătati de minut.

(Ms. r. 1074, f. 86 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 60)

197

La leat 1838 s-au întimplat grozavul cutremur, în care s-a dărîmat o mulțime de case. Preste Țara Românească Alexandru

34. „Anul 1838, ianuarie 11, ziua marți, seara la 9 ceasuri fără un sfert, au fost cutremur mare în Țara Rumânească, incit odaia în care șidem s-au stricat, și fiind în seminar, imi va fi spre pomenire. Lazăr seminarist Druțeanu” (S. Marcovici, *Curs de retorică*, București, 1834). Car-tea se afla, în 1947, în posesia lui Lucian Predescu.

Dimitrie Ghica voevod al II și mitropolit nu era. Și ca să nu uit, am însemnat.

(Ms. r. 4383, f. 247 v).

198

1839, ghenari 3 zile, la șapte ceasuri din zi, s-au cutremuratu pământul încetu.

(Însemnarea preotului Grigorie de la Ban).

(C. r. v. 407, dublet, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 990, ultima foaie albă de la sfârșit, verso).

199

1839, iuli 9, duminică la toaca de leturghii, pe la 11 ceasuri a nopții trecute, s-au cutremurat pământul binisor.

(Din „Însemnare cutremurilor“ de logofătul A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 153 v).

200

La anul 1839, luna dechemvrie în 7, s-au cutremurat iarăși pământul, joi spre vineri, cam pe la trei ceasuri din noapte.

(Însemnarea dvornicului Iordache Theodosiu).

(C. r. v. 656, dublet, A. 6111, foaia albă de la început, verso).

201

La 1843, avgust 13, vineri la 6 ceasuri zioa, s-au cutremurat pământul.

La 1843, săptemvri 20, luni la 5 ceasuri din zi, s-au cutremurat pământul.

(C. r. v. 496, dublet, de la I. Bănescu, Constanța, fața interioară a peretelui ultim).

202

S-au cutrimurat pământul la săptemvrie 20, 1943, zio la 10 ciasuri și 55 minute evropienești.

(Imprimate, I/29692, foaia ultimă, verso).

203

S-au cutremurat pământul la anul 1843, septemvrie 20, luni la 11 ceasuri 10 minuti, zioa aproape la ameză. Spre știință. Ion Neculai Cerne.

(Ms. r. 1084, f. 1. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 78).

204

La 1843, săptemvrie 20, la șasă ciasuri din zi s-au cutremurat pământul. Și am scris ca să să știe. Gr. Tirțăacă (?).

(C. r. v. 783, dublet, 5643, p. 293).

205

Să fii știut de cînd s-au cutremurat pământul, 1843 septemvrie 20 di zili, la cinci ceasuri din zi, luni. Gheorghii iconom.

(C. r. v. 503, dublet, prima foaie albă de la sfîrșit).

206

1843, săptemvrie 20, pe la 4 ceasuri pol turcești, s-au cutremurat p(ământul) bini.

1844, săptemvrie 15, pe la un ceas fără 5 m(inute) după ameazi evropienești, s-au cutremurat pământul bini.

1847, maiu 9, pe la 3 ceasuri, 20 minute după ameazăzi, s-au cutremurat pământul tărișor.

1847, dechemvrie 19 spre 20, noapte pe la 10 ceasuri evropienești, s-au cutremurat p(ământul). Alții me-au spus.

(Din „Însemnare cutremurilor“, de A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 153 v.).

207

La 10 ceasuri nemțești, noapte vineri spre sîmbătă, la 19 spre 20 a lunii lui dechemvrie, anul 1847, s-au cutremurat pământul.

(Ms. r. 2697, f. 54).

208

1857, dechemvrie 3 spre 4, noapte pe la 9 ceasuri fără 5 m(inute) s-au cutremurat p(ământul) bineșor.

1861, mart, 16 noapte spre 17, pe la un ceas 20 minute, s-au cutremurat pământul tare.

(Din „Însămnare cutremurilor“, de A. Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 154).

209

La 1862, noapte, la 2 ciasuri după 12, s-au cutremurat foarti tari pământul.

(Însemnarea lui Panaiti Ionescu din Iași).

(C. r. v. 234, fața interioară a peretelui ultim).

210

Să să știe di când s-au cutremurat pământul, mercuri în spre joi, pă la patru ciasuri di nopti, în anul 1863, octovre 5.

Joi au nins și peste nopti s-au cutremurat. Ion Popovici.

(C. r. v. 574, dublet, III/59790, foaia albă de la început).

211

1864, iunie 11, pă la ceasurile doă și jumătate după prinzul, s-au cutremuratu pământu zioa joi. Și a doa zi spre vineri au venitu potopu de au înecatu Bucureștii, citu după spunerea mai multor bătrini că nu s-au mai întâmplatu așa înne(c) mar(e) ca acesta, curgîndu apa pe toate ulițele.

Totu atunci, înainte cu o zi, au venitu domnitoru de la Țari-gradu, Alexandru Cuza, și pă urmă s-au înti(m)platu cele de mai sus nenorociri. S-au scris acestea spre știință de suptu scrisu, Acsentie arhimandrit, eclesiarh mi(tropoliei)³⁵.

212

- 1868, noemvrie 1, s-a mișcat pământul, vineri. Și iarăși la 15, seara, s-au mai clătît, tot cea lună și tot vineri.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 76 v.).

213

La 1868, noemvrie 1^{iu}, viniri, pi la 9 1/2 oră dimineața, s-au cutremurat pământul.

Și tot la noemvrie 868, viniri noaptea spre simbătă, 15 spre 16, iar s-au cutremurat.

Duminică, dechemvrie 29, noapte spre 30, pi la ciasurile 9, 1868, iar s-au cutremurat pământul.

(C. r. v. 574, exemplarul 2, S. 6895, ultima foaie albă de la sfîrșit, verso).

214

1872, ianuarie 30 spre 31, pe la 12 jumătate, s-au cutremuratu tare (pământul).

(Ms. r. 4452, f. 154).

35. Din greșeală, s-a omis cota cărții.

215

La anul 1886, februar 10, ora (...) ³⁶ jumătate, s-a cutremurat pământul. Vasilichie Șt(efan) Tănăsescu iconom.

(C. r. v. 945, dublet, fața interioară a peretelui prim).

216

1892, 8-vrie 2, Vineri dimineața la 7 ore, eu citindu la rugăciunile dimineții pă „Miluește-mă Dzeule“, s’au făcutu o mică zguduitură de cutremuru, până ne-am dat în curte, fiind în casele d-lui Ștefan Murgulescu, bulevardu Ferdin(an)du, București.

(Text cu litere latine).

(C. r. v. 480, dublet, donația Com. Mon. Ist., 1942, foarte volantă).

217

În anu 1893 s-a cutremurat pământu în Simbăta Pasciloru la 27 Martie.

Și am scris cu propria mia mână, știind că mâna va putrezi și slova se va pomeni de câte ori se va citi. I. Răducănescu.

(Text cu litere latine).

(C. r. v. 498 A, dublet, 2, fața interioară a peretelui ultim).

218

Azi, Duminică, 31 August 1903 s-a cutremurat pământul la orele 10 a. m. Dumitru Poppescu.

(C. r. v. 437, C. 145, 737, f. 192 v).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă nr. 17, 81, 120, 134, 137, 148. Războaie..., nr. 125. Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței nr. 10, 64, 141. Eclipse, comete, mitologie populară, nr. 52, 66, 76. Cronică mici, nr. 1, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14.

36. Hîrtia ruptă.

XII. ECLIPSE. COMETE. MITOLOGIE POPULARĂ.

1

Să (să) știe de cînd au perit soarele și au dat turcii Cami-
nița, leat 7207 (1699).

(Ms. r. 296, f. 31 v. Ed. : CATALOGUL, I, p. 640).

2

Scris-am această svîntă liturghia dascălul Vasilie Sturdza
moldoveanul cînd au întunecat soarele în luna lui septevrie în
13 zile (1699). Să să știa.

(Ms. r. 707, f. 98 v. Ed. : CATALOGUL, II, p. 459-
460).

3

Cînd au imblat (văleatul) 1737, sara după cină spre zua lui
S(fîn)tu Nicolae, s-au arătat un semn pre cer despre miază-
noapte roșu ca singele și lat și au fost mai 2 ceasuri și s-au des-
părțit în doao, apoi iar s-au împreunat și s-au așezat iar spre
apus.

(Însemnare din Brașov).

(Ms. r. 2342, f. 3)

4

Să s(ă) știe de cîndu am văzut curcubău spre miazănoapte,
în luna lui ghenuar în 9 zile și înbla vletul 7248 (1740) și eram
atunci în țara Ardialului la mănăstire Milașului Mare. Ierodia-
con Paraschiv moldovan.

(Ms. s. 619, f. 165 v.).

5

La let 7255 (1747¹) au fost întunecare de soare atîta de înfricoșată, cît spun că s-au văzut și stelile pe cer. Aceasta s-au întîmplat în domnie lui Constandin vodă Mavrocordat² și o țîiu minte și eu, că eram de 7 ani.

(Însemnările lui Toader Jora paharnic).

(*Ms. r. 50, f. 41 v̄ — 42 v̄. Ed. : CATALOGUL, I, p. 121. V. Anestin. ECLIPSELE, București, 1912, p. 28).*

6

Să să știe de cînd au perit soarele al doile în domnie lui Costanden vodă Mavrocordat², leta 7256 (1748).

(*Ms. r. 296, f. 31 v̄. Ed. : CATALOGUL, I, p. 640).*

7

Să să știe de cînd s-au întunecat soarele joi în doi săptămîni după Sfinți Apostoli, la 5 ceasuri dă zi, vleat 7256 (1748). Az Ene.

(*C. r. v. 73, nepaglnat).*

8

Se s(e) știia de cînd au perit soarele gioi în 14 dzil(e) a lui iuliia, la 7 ciasuri de zi, și 3 ciasuri au fost întunecat. Puțin ră-măses(e) de o parte. Și cînd s-au plinit 10 ciasuri, s-au plinit lumina. În dzilel(e) pre bunui și dreptu creștinului domnu Costantin Nicolaiu voevod², în domnie a trie, la leat 7256 (1748) iul(ie) 14 dzil(e). Az erei zidar Rugină iscal.

(*C. r. v. 35, dublet 3, f. 178 v̄ — 182).*

9

Să s(ă) știe de cînd au perit soarele în zilile pre luminatului și înălțatului domnu Gligorie Ghica voivod, întru a doa domnie³, la luna lui iulie, dni 14, 7256 (1748). Az popa Moise.

(*C. r. v. 250 A, f. 45 v̄ — 46).*

1. Corect : 1748.

2. A treia domnie în Moldova (1748-1749).

3. În Țara Românească (1748-1752).

10

Ani de la H(risto)s 1760, iunie 2 zile, au perit soarele într-o vineri pe la patru ceasuri. Și am scris ca să se știe.

(C. r. v. 288, foaia 188, legată la începutul cărții).

11

Să să știe de cînd au perit soarele în zilele pre luminatului domnului nostru Io Ion Theodor voevod⁴ la let 7268 (1760), iunie 2, vineri la 4 ceasuri din zî.

(Însemnarea lui Toader Șărbul din Cîrjoaia).

(C. r. v. 60, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 965, f. 124 v. Ed.: O. Lugoșanu, INSEMĂNĂRI, p. 124).

12

7268 (1760) (loc gol), vineri la vreme de prînz, iarăș în zilele acestui domn⁴ au perit soarele.

(Din „Însămănare de semne ce s-au făcut în pămîntul Moldovii”).

(Ms. r. 2776, f. 62 v.).

13

Să (să) știe de cîndu au peritu soarele a treia, au perit în luna lui iunie în doo zile, vineri pã la prînz, în postul sfinților apostoli Petru i Pavãl, în zilele înălțatului domn Io Scarlat Grigorie Ghica voivodu⁵ și în zilele pre sfinții sale părintele episcopul Buz(ăului) Rafail; era om foarte blindu și înțeleptu. Și umbla veleat 7268 (1760).

Pisah az Misail monahul dascãl Unguriul⁶ pentru ca să (să) știe de cîndu au perit sorile. Și mă rog, fraților, care veți întîmpla a citi pe această sfință carte⁷, să pomeniți aceste trei nume: Misail, Seravim, Dobra, Stana, Dumitru.

(C. r. v. 10, f. 67 v. Ed.: O. Lugoșanu, INSEMĂNĂRI, p. 194).

4. Ioan Teodor Callimachi, domn al Moldovei (1758-1761).

5. În prima sa domnie în Țara Românească (1758-1761).

6. Mănăstirea Ungureul.

7. *Tetraevanghelle*, ediția Coresi, Brașov, 1561.

14

Adecă să (să) știe de cîndu au perit soarele în luna lui marte în 21 dni într-o sfință duminică, prin prînzul cel mare aproape de namezi, și l-au văzut toți creștinii cîndu au perit. Iar la velet de la zidire lumii este 7272, iar de la Hristos este 1764. Eu Lipidatul dascalul.

(C. r. v. 139, *donăția Comisiunii Monumentelor Istorice, 1942, t. 71* ȷ).

15

7272 (1764), mart 21, duminică la 6 ciasuri, au întunecat soarele și au ținut ca 2 ciasuri, în zilele lui Gligori vodă⁸, fecior Calmășului⁹. Care acest domnu, măcar că au luat domnie de tînăr, ca la 20 ani, dar foarte norocit și bun milostiv și foarte blînd la fire.

(Din „Însămănare de semne ce s-au făcut în pămîntul Moldovii“).

(Ms. r. 2776, t. 62 ȷ și *fața interioară a peretelui ultim*).

16

La let 7277 (1768), oct(omvrie) 5 dni mi-au spus dum(n)ialui căp(itan) Dumitrașcu Potlog că fiindu la casa dum(n)ialui la Tîrnauca, duminică noapte spre luni, la 4 ceasuri di noapt(e), au văzutu un semnu pi ceri, adică au văzut o zare ca di focu spre apus pi ceri și mult au giucat ca pol ciasu, suind și pogorînd, iar un nooru diasupra, negru, au potolit ace pară de focu și pi didisuptu s-au făcut zare albă. Spuind aceasta oaminilor, au spus că fiindu la Godinești la moară și au văzut și ei, dară scaun di focu și cu coroană diasupra, și tot di acelu nooru i-au fost piire.

(C. r. v. 343, *foaia albă de la început. Ed. : O. Lu-goșianu, ÎNSEMNĂRI, p. 186*).

17

Anul 1769, octomvrie în 22 de zile, s-au arătat o ste cu coadă și sta cu capul cătră răsărit și cu coada cătră apus.

Anul 1770, ianuarie în 7 zile, s-au arătat ceață roșie ca și sînglele pe ceri, de sara pînă la miazănoaptea.

8. Grigore Callimachi, prima sa domnie în Moldova (1761-1764).

9. Ioan Teodor Callimachi (Călmășul), domn al Moldovei (1758-1761).

Anul 1786, septembrie în 8 zile, sara la 7 ceasuri, s-au arătat pe ceri despre amiază pe supt nor ca și soarele și s-au luminat pe tot locul ca de foc.

(Însemnările lui David Tomă din Oradea).

C. r. v. 30, ultimele dou(foi albe de la sfîrșit).

18

Să să știe de cînd au perit luna, în luna lui septembrie în 30 de zile, ani 1772.

(Însemnare din Crishalma din Transilvania).

(C. r. v. 290, donația T. Langa, 1910, a doua foaie tipărită, nepaginată, de la început, verso).

19

Si se știe di cînd au perit luna, în 7 zile a lui oc(tomvrie), duminică spre luni, 1772.

(Însemnarea unui fiu al lui T. Buhuș din Crivești).

(C. r. v. 344, cu un număr vechi 3850, p. 37).

20

1786, sep(temvrie) 8, marti, la un cias din noapte, s-au arătat pe ceri o lumină foarte strălucind, încît să făcuse lumină ca zioa și dintr-acea lumină cădea văpăi de foc, care să stingea în văzduh. Și dupe contenirea acei lumini, s-au făcut un tunet ca urletul de cutremur spre miazănoapte. Apoi a doao zi, miercuri, s-au pornit ploae, fiind patru zile și patru nopți necurmat și pînă la noc(mvrie) 30 tot ploi au fost. Aciastă lumină s-au văzut și pre la a(lte) locuri depărtare.

(Însemnările lui Nicolae logofătul episcopiei Argeșului).

(Ms. r. 2126, I. 1. Ed.: N. Iorga, MANUSCRIPTELE, p. 222).

21

În anul 1788, luna mai 20 de zile, s-a schimbat soarele.

(Ms. r. 2160, I. 577).

22

Anul 1788, mai în 24 zile, au fost știrbire în soare.

(Însemnarea lui David Tomă din Oradea).

(C. r. v. 30, ultima foaie albă de la sfîrșit).

23

Mai 24, 1788, perire soarelui, miercuri la 3 pol ceasuri.

(Ms. r. 340, f. 212. Ed.: CATALOGUL, II, p. 50).

24

Mai 24, 1788, intru al 5 cias din zi s-au știrbit soarele foarte mult, că măcar deși lumina nu bine, am căutat în soare drept și l-am văzut ca o lună ca de 5 sau 6 zile, mult mai puțin de jumătate, însă verde foarte. Știrbirea era dispre amiez.

(Ms. r. 1612, f. 127. Ed.: D. Furtună, ÎNSEMNĂRI, p. 15).

25

Să (să) știe când să întunecă sorile la leatu 1788, în luna lui mai 27 dă zile, la ciasu 3 din zi. (Anghel pinzar).

(Ms. r. 1890, f. 233 v̄).

26

Avgust 24 (1788), la al 7 cias de noapte, au fost ceriul roșu foarte în partea despre miazănoapte, să(mn) de sî(nge) de oaste. Iar 25, la al 2 cias de noapte, iar au fost roș spre m(ănăstirea) Niam(țului) în Mold(ova) și în 26 noaptea despre zioă iar au fost foarte roș de la Moldova spre apus.

(Ms. r. 1612, f. 127. Ed.: D. Furtună, ÎNSEMNĂRI, p 15).

27

1789, dechemv(rie) 9, duminică la 5 ceasuri, au răsărit trei sori pre cer.

(Ms. r. 1433, f. 136).

28

(17)93 au perit soarile, joi, la 25 ale lunii avgust, la 7 ceasuri din zi.

(Ms. r. 1125, f. 77 v̄. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 133).

29

Să să știe de cindu au perit soarile în zilele d(o)mnului Mihaiu Costandin Suțul vodă¹⁰, leț 1793, 7301, avgustu 25 dni, gioi după amiază.

(C. r. v. 338, dublet, p. 58).

10. În a doua sa domnie în Țara Românească (1791-1793).

30

L(eat) 1793, într-o joi, avgust 25, la 7 ceasuri din zi, au perit sorile, rămîind numai cît luna cînd să ivește noao, în zilele lui (...) ¹¹.

(Insemnarea lui Dimitrie biv vel armaș din Cotești).
(C. r. v. 441, dublet, achiziție din 1971, f. 84).

31

1791 ¹², august 25, au fost perirea sorelui la șapte ceasuri din zi.

(Ms. r. 476, fața interioară a peretelui ultim. Ed. :
CATALOGUL, II, p. 210).

32

La acest velet 1793, la avgust în 25 au perit soarile, să (să) știi, în zilele lui (Mihai) Costantin Șuțul voevod.

(C. r. v. 492, p. 787).

33

Si se știi de cînd au perit soarele, 1793, august 25.

(C. r. v. 488, donația C. Sturdza, A. 3972, fața interioară a peretelui prim).

34

La luna lui noemvrie, într-o noapte după ce cîntasă cocoșii spre zi, luni, la 12 zile ale lunii ce-i numită prăznuirea sfîntului părintelui nostru Ioan cel milostiv alexandreau și cuviosul părintele nostru Nil, fiind leatul al 1795, au fulgerat cu multe străluciri în multe rînduri și norii s-au turburat și au făcut multe tunete, cu urlet mult și au plooaat frumos, slavă lui Dumnezeu, mărire înălțimii sale, slăvit iaste fără de început, fără de sfîrșitu.

(Insemnarea lui Rafail monahul de la Hurez).

35

1795. Să să știe de cînd au fost urieșul la Suceavă.

(Ms. r. 1237, f. 27. Ed. : CATALOGUL, IV, p. 341).

36

La leat 1797, noemvrie 23, duminică spre luni, s-au întîmplat o minune și un semn în lună de au mîncat-o vărcolacii.

11. Foala tăiată la legat.

12. Corect : 1793.

(...) Și am scris eu spre pomenire, ca cine va citi să aibă a mă pomeni. 1797, noemvrie 23. Grigore (logofăt).

(Ms. r. 4468, f. 79 v.).

37

1802, mai 25, duminică la namiezi, au perit soarele.

(Ms. r. 3479, f. 58 v.).

38

La anul 1804, ghenarie în 30 de zile, în zioa sfinților ierarhi Vasilie, Grigorie Bogoslovul și Ioan Zlatoust, au fost întunecarea soarelui foarte înfricoșat, căci rămăsese numai cît luna noă, și au ținut de după prînz pînă seara. Constantin.

(Ms. r. 3520, *iața interioară a peretelui prim*).

39

Să (să) știe cînd au perit soarele, la anul 1804, ghenar 30, în zioa di Trisfetitile. Vineam di la Roman, fiind rînduit bumbașiri la ocolul Siretilui. Cari aciasta au fost simbătă la opt ceasuri. Și am scris eu Sava (?) căpitan (?).

(C. r. v. 165, dublet 2, a treia foaie albă de la început, verso. Ed.: O. Lugoșianu, INSEMNAȚI, p. 127).

40

Să (să) știe că la leat 1804, dechemvrie (sic) 30, în zioa dă sfinții Erarhi, s-au întunecat soarele de la optălea ceas pînă la al zecelea. Iproci. Și s-au însemnat în zilele prea înălțatului Io Alexandru Costandin voivod¹³, întăia domniia mării sale, să (să) știe.

(Ms. r. 3164, f. 123).

41

Să s(ă) știe de cîndu au perit soarele, leat 18(0)4, ghenar 30.

(C. r. v. 455, dublet, cumpărat colecție specială 3513, foaia albă de la sfîrșit, verso).

42

1804, ghenarie 30, perirea soarelui, la 9 ciasuri din zi.

(Ms. r. 3384, f. 150 v.).

13. Corect: Constantin Alexandru Ipsilanti, domn al Țării Românești (1802-1806).

43

Să (să) știi când au perit soarele la anii de la H(risto)s 1816, noemvrie 7.

(Ms. r. 3319, f. 131).

44

O planetă noao s-au ivit spre apus, cu coda în sus, în anul 1807, octomvrie.

(C. r. v. 150 A, f. 104).

45

1807, la 15 septemvrie, s-au ivit (steaua) cea, cu raze multe de o parte, adecă (era cu co)adă, fiind un semn minunat. (Însemnare din Transilvania).

.Ms. r. 3110, foaia primă de la început, nepaginată).

46

La anul 1812 au eșit o stea mare cu multe raze de către amezai de noapte; răsărea și mergea la răsărit cătră muscali, apoi s-au întorsu și au mers la apus și i s-au stricat razele. Stea patru luni au umblat în bătaia franțezului cu muscalu, cu neamțu. Stan Irimie¹⁴.

(Ms. r. 1346, f. 2. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 58).

47

La anul 1816, april 4, au tunat dinspre amiazăi.

(Ms. r. 5561, f. 2 ȷ).

48

Anul 1816, noemvrie 7, întru aceasta zi de la 6 ceasuri (s-au) întunecat soarele și o ținut pînă la 8 ceasuri din zi.

(C. r. v. 406, dublet, foaia albă de la sfîrșit).

49

La anul 1816, noemvrie în 8, au perit soarele la 7 ceasuri din zi.

(Ms. r. 5652, f. 1).

50

La leatu 1816, noemvrie 7, la 6 ceasuri din zi, marți, au perit soarele ca un sfert de ceas, încît să făcuse noapte peste tot

14. Din Săcele (Brașov).

pământul, în zilele domnului nostru Io Ioan Gheorghe Caragea voevod ¹⁵, fiind mitropolit Nictarie părintele nostru, om ca de 80 de ani. Dumitrache dascălu sin Dio (...) ¹⁶ Stan ot Valce Poeni. 816, noemvrie 7.

(C. r. v. 498, dublet, achiziția 1907/1961, f. 367).

51

(1)818, oct(omvrie) 20, la 6 ceasuri din noapte, s-au arătat lumină despre apus și pă urma lumini tunet.

(Ms. r. 186, f. 1. Ed.: CATALOGUL, I, p. 123).

52

La acestea vremi prea mare războiu avînd muscalii cu turcii, după cel dintăiu al Ecaterinii, în zilele lui Pavel împărat, naslednicul Ecaterinii, iarăși de iznoavă făcînd turcii cu moscalii mare pace.

La acest let 1802, crugul lunii 14, slova pashaliei 600, luna lui octomvrie 14, marța la 8 ciasuri din zi, făcîndu-s-au cutremur prea mare și pre tare a pământului în Fra(n)chiia, în partea Asiei, iar mai mult în Europa, fiind rînduit domn în Moldaviaa aftom(ă)niciască împărăție a Țarigrad(ului) Alexandru voevod ¹⁷, fiiul lui Costandin Muruzini voevod ¹⁸. Apoi după acest înfricoșat semn al cutremurului, care zidiri vechi și mănăstiri vechi s-au sfărîmat și au căzut, cine poate cu amăruntul a povesti ce au urmat după acestea : vărsări de sîngiuri, căderi de împărății, foameț, lipsire mai despre toate, că acelea acestea însămnază.

De la acel groaznic cutremur trecînd 10 ani, alt semn s-au arătat, dînd grijă tuturor. Că o stea din ceale neobicinuiti s-au arătat despre miazănoapte la let 1811 și s-au ținut aproape de un an, cu coadă stufoase, apuind despre zioă la apusul cel de mijloc. Și după acestea s-au mistuit, cum ? Dumnezeu știi !

Dară după aciasta, o Doamne, ce ticăloșii, ce morți, ce vărșări de sîngiuri, ce negrăiti stricări și pagube au urmat iar mai virtos în Europa.

15. Domn al Țării Românești (1812-1818).

16. Foaia tăiată la legat.

17. Alexandru Moruzi, a doua domnie în Moldova (1802-1806).

18. Constantin Moruzi, domn al Moldovei (1777-1782).

După ce au trecut noăă ani de la arătarea acei stele, iarăş s-au arătat stea iarăş cu coadă, după cum era şi aceia mai dinainte, pe la lunile iuni i iuli au început a să vedea, la let 1819.

(Insemnările monahului Vitalie de la mănăstirea Neamţului).

(*Ms. r. 704, f. 6 v — 8*).

53

La l(eat) 819, iulie 19, s-au arătat doă stele cu coadă, una seara scapătă la apusul mezenopţi şi alta dimineaţa răsare de la răsăritu miezinopti, însă coada îi merge spre apus. Să să ştie că am scris eu (indescifrabil). Domnul să-l erte. 819, iulie 27.

(*Ms. r. 1830, f. 118*).

54

1823, ghenar 14, în zi duminică seara, au răsărit luna întunecată şi au fost pînă la dooa ciasuri şi mai bine aşa întunecată, învelită ca într-o basma roşie.

(*Ms. r. 1351, f. 204 v. Ed.: CATALOGUL, IV, p. 602*).

55

Să (să) ştie că au perit lumina lunii în luna lui ghenare în 16, la doo ceasuri din noapte, 1823.

(*C. r. v. 441, dublet, f. 126*).

56

În zilele lui Alecsandru voivod Ghica¹⁹, la leat 835, octo-(vrie) 6, am văzut o stea cu coadă spre apus, cu coada spre răsărit, în zi duminică spre luni. Popa Nicolae sin popa Dumitru.

(*C. r. v. 487, schimb 1, foaia albă de la sfîrşit*).

57

În ştiinţă să ne fiie pentru semnul ce s-au făcut pre cer la leat 1837, ianuarie 14, la 9 ciasuri din noapte. S-aprinsese aerul şi ardea minunat ca, cînd ardea o casă mare. Semn de la Dumnezeu fiind aciasta. Am cetit şi am scris eu smeritul Acachie monah.

(*Ms. r. 1934, f. 182 v*).

19. Domn al Ţării Româneşti (1834-1842).

58

1839 iunie în 30, vineri, s-au văzut o stea (cu coadă) pe ceri.
(C. r. v. 791, dublet A, 8122, fața interioară a peretelui ultim).

59

Să să știi de cînd au tunat la anul 1840, ghenar 25 și au tunat și la miazănoapte și la miazăzi. Și am însămnat ca să să știi. Toader Nacu.

(Ms. r. 3201, f. 239 v).

60

La începutul anului nou 1841, la 2 ceasuri din noapte spre sfîntul Vasile cel Mare, s-au luminat deasupra m(ănăstirii)²⁰ ca o minu(tă ?).

(C. r. v. 1375, dublet, din „Obștea starețului Palsie”, foaia albă de la sfîrșit).

61

La leat 1842, iunie 26, la 12 ciasuri ale nopții, s-au făcut lipsire de lumină în soare, fiind ceriul limpede fără de nori, dar aproape de întuneric.

(C. r. v. 480, dublet, achiziția 15.976/1950, prima foaie albă de la sfîrșit).

62

1843, mart, 5, sara, s-au arătat un sămn în rază albi despre apus, rădicat spre amiazăzi. Și au fost acest sămn în multe sări, pînă la 13 mart 8 zili au ținut.

(Din „Însămănare cutremurilor“ de Anghel Tufă).

(Ms. r. 4452, f. 153 v).

63

Să să știe că au perit soarile la anii de la (na)știre lui H(risto)s 1847, septemvrie 27.

(Ms. r. 3319, f. 161 v).

64

1848, martie 7, duminică seara în ceasul a patrulea din noapte, lumina lunii fiind aproape de plinire, nu numai că s-au

20. Neamțulul.

schimbat în deosibită figură, dar încă s-au văzut de toată lumea luna și plină de sînge.

(C. r. v. 459, din biblioteca mitropolitului Naniescu, foaia albă de la sfîrșit).

65

La 7 mart, anul 1848, sara la 3 ciasuri turcești din noapte, au întunicat luna, care întunicare au ținut 2 și giumątate ciasuri, 15 minute și apoi s-au înroșit, începînd a crește au crescut în diiastema unui ceas și un cifert, carele iarăși s-au venit în firea ei.

1848, mart 7, tîrgul Moinești, Ioan Chiriac șătrar.

(Ms. r. 4273, f. 42 v.).

66

1815, iulie 16, luni la 9 ceasuri turcești, au întunecat sorile, decît numai o margine rămăsese neperită. Și nopte s-au cutremurat și pămîntul, însă mai în multe rînduri s-au cutremurat, dar cei mai mulți n-au simțit. Și spre știință s-au însămnat aicea. Benedict stareț.

(Ms. r. 4882, f. 20).

67

La leat 1851, dechemvrie 25 noaptea spre 26, era cerul curat fără nori de locu și lună, luna plină și lumină toată noaptea grozav. Iar la 11 ceasuri turcești s-au început luna a să întuneca de la marginea din sus cîte puțin, cîte puțin, pînă s-au întunecat toată. Cîndu au răsărit soarele, luna au sfințit întunecată. Și iarna era neagră, fără vînt, fără zăpadă, fără frig, caldu bine.

(Însemnarea lui Grigore, fiiul popei Samfir din Costineni).

(C. r. v. 407, din biblioteca „Casei Bisericii”, nr. 990, a doua foaie albă de la început).

68

Leatu 1858, la martie în trei zile, s-au văzut sorele pă jumătate la ceasu după ameaza la trei și jumătate.

(C. r. v. 783, foaia albă de la sfîrșit).

69

La anul 1858, avgust 18, au ișit doăa stele cu coadă, una spre răsărit și alta spre apus.

(C. r. v. 1361, dublet, foaia a doua de la început).

70

1858, avgust 28, s-au ivit pe cer la apus o stea cu coadă ca de un cot la vedere de aici seara sus ca, cînd vine soareli de o suliță pînă la sfințit, proverbul rumânului. Și să cobora în jos de sfinția și creștea din zi în zi. S-au văzut și la răsărit, dimineața tot de acea mărime în vreo săptămînă, iar la apus pînă la sfîrșitul lui septemvrie. Și crescuse ca de 4 stînjani de lungi și cu raze în lături spre virf, de lumina ca luna, pînă iarăși a perit de nu s-au mai văzut.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 64).

71

La leat 1858, septemvrie 2, s-au ivitu o stea cu coadă despre apus împotriva Veni și au stătu(t) de la 20 de zi la următori luni într-ac(eastă) parte, iar co(ada) acei stele era atît de lungă, cît putea o socoti fiecare din cei ce au văzut-o ca la cinci stînjani, plecată fiindu spre răsăritu, iar razele ei era late.

(Ms. r. 4243, f. 1).

72

Să să știe că în anul 1867, februarie în 22, înainte de amiază, la 11 oare, s-au întunecat soarele.

(Ms. r. 4255, f. 106).

73

1873, ianuarie 30, marți seara pe la orile 10, s-au văzut pe ceru un cearcări mare luminos, în forma curcubeului, dar cu lumină și împlinit, rontu mare ca cît centrul Vălenilor. Spre ținere de minte dar se însemnează aci.

Și o stea cu coadă s-au văzut spre miazănoapte, în mai multe seri, lungă ca de un stînjăn, iunie 1874.

(Însemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 78).

74

Anul 1876, martie 9 zili, sara, după asfințitul soarelui, s-au șit ca di o sulițe și au ținut ca un cetfert di cias în locul soa-lui.

Iar la anul 1877, ghenar 20, s-au stâ(r)nit bătălie pisti Dunări cu turcu, împărat Alicsandr Necolaevici.

(Insemnarea dascălului Ioan Efimievici Banda din Vozdu-Soroca).

(C. r. v. 987, din cărțile lui P. Gore, f. 220-221).

75

1877, februarie 15, s-au întunecat luna la ciasuri 3 din noapte.

Scris-am eu, preotul Ioan, ca să se pomenească. Satul Culiunu, marți spre mercuri, în postul cel mare.

(Text chirilic).

(C. r. v. 724, dublet 3, achiziția 2108/1967, foata albă de la început, verso).

76

1882, pe la 1 septembrie, s-a văzut pe cer la răsărit o stea luminoasă, din care creștea o coadă albă luminoasă spre apus, mergîndu pînă la miezăzi în jumătatea cerului dimineața despre zioă și crescîndu ca de 4 stînjăni și iarăși cîte puțin scăzîndu, pînă la 2 dechembrie a dispărut.

1894, august 19, vineri dimineața soarele a răsărit mic de tot și roșu ca singile, fără lumină și fără căldură toată zioa. Și pe la amiazi s-a cutremurat pămîntu. Și a doua zi și a 3 tot așa s-a văzut soarele, și frig dimineața.

(Insemnarea lui M. Jipescu din Văleni).

(Ms. r. 3766, f. 81 v, 86).

Vezi și capitolele : Istorie politică internă, nr. 10, 137. Cutremure de pămînt no. 84. Cronici mici nr. 1, 3, 7, 8, 12, 13.

XIII. CRONICI MICI

1

Să să știe cînd au perit soarele, în zile mării sale Io Antiohi, vodă¹, mercuri amează, let 7208 (1699), sept(emvrie) 13. Și atunce au loat² turcii Camenețe.

Să să știe cînd au venit împăratul Petru în țara Moldovii de s-au bătut cu turcii la Stănilești, let 7219 (1711), iun(ie) 29.

Cînd s-au bătut Mihai vodă³ cu nemții, let 7222 (1717), ghen(arie) 15.

Iar cînd fomete la Mihai vodă³, let 7227 (1718).

Iar cînd bilșugul, let 7227 (1719).

Iar cînd au scos Mihai vodă³ văcăritul, let 7234 (1726).

Iar cînd au mers Glegori vodă Ghica⁴ la codru, let 7235 (1727).

Iar cînd moscalei al doilea, let 7247 (1739).

Iar cînd au prădat tatarii parte de gios, let 7265 (1756)⁵, sept(emvrie) 14.

Iar cînd cutremul cel mare, let 7245 (1737).

Iar cînd moscalei al treile rînd în Moldove, let 7277 (1768), sept(emvrie).

(Însemnări posterioare evenimentelor descrise).

(Ms. r. 6065, f. 21-30).

1. Antioh Cantemir, domn al Moldovei (1695-1700).

2. Corect: au dat înapoi.

3. Mihai Racoviță, în a treia sa domnie în Moldova (1715-1726).

4. Grigore al II-lea Ghica, în prima sa domnie în Moldova (1726-1733).

5. Corect: 1758.

2

Eu, popa Costandin, m-am născut în zilele domnului Costandin vodă Brîncov(eanu), cînd au fost vălet 7211 (1703), și m-am însurat în zilele lui Ghiorghe Cantaco(zino), prințipu Valah(iei), vălet 7229 (1721), și m-au făcut diacon și preot Da(maschin⁶), episcopu Rim(nicului) let 7231 (1733).

Și făcîndu-să răzmiriță, s-au pus Costandin Nicolae⁷, (care⁶) au domnit 2 ani. Și s-au pus Mihai Racoviță, (care⁶) au domnit ani 3⁸. Și au fost domnu rău și l-au scos. Și iar s-au (pus⁶) Costandin Nicolae vodă domnu văleat 7253 (1745).

Pîn în zilele acelui domn (am⁶) ajunsu de ani 42. De aicia înainte, cum va vrea Dumnezeu.

Acest domnu (au scos⁶) pogonăritul și au luat vinăriciurile tuturor mănăstirilor. Și la vălet 7255 (1747), iunie 24, au luat de toate bisericile cîte taleri 3, bani 30. Și preoții i-au (pus⁶) la biru,

Iar în luna lui avgust în 6 zile, 7255 (1747) au venit lăcuste (și au⁶) mîncat toate sămănăturile.

Au domnit ani 3⁹ văleat 7256 (1748), pîn la fev(ruarie), apoi (s-au scos⁹) din scaun. Pînă aicia am ajunsu de ani 45.

După acesta au venit Grigorie vodă¹⁰. Cum (...⁶) și au pus mănăstirile la împrumut. Erea și pă preoți i-au pus la biru p (...⁶).

(C. r. v. 103, dublet 4, f. 56)¹¹

3

...1738 cînd s-au cutremurat pămîntul foarte tare.

1758 cînd au robîtat tatarii țara de jos împreună și Moldova.

1763¹² cînd au venit moscalii în Moldova și au șezut 5 ani.

6. Foaia tăiată la legat.

7. Constantin Mavrocordat: prima sa domnie în Țara Românească, 1730, a doua 1731-1733, a trei 1733-1741.

8. 1741-1744.

9. Constantin Mavrocordat, a patra domnie (1744-1748).

10. Grigore al II-lea Ghica, a doua sa domnie în Țara Românească (1748-1752).

11. Altă însemnare a aceluiași: „Eu, popa Costandin ot Cucești, sînt hirotonit de părintele Damaschin, episcopu Rim(nicului), diacon și preot văleat 7231 (1723), fev(ruarie) 17 dni¹² (tot acolo, a treia foaie, nepăgînată, de la început).

12. Corect: 1769.

1788 cînd s-au bătut nemții cu turcii în Moldova, fiind hanul cu tatarii și cu turcii și Manole vodă¹³ domn în Moldova. Carii îndată au venit și moscalii în Moldova de au șezut 4 ani și opt luni.

1798, în 32 (!) cînd m-am născut eu, Petrachi, în Iași.

1802 oct. 14 cînd s-au cutremurat pămîntul.

1806 cînd au venit moscalii în Moldova. Au șezut 6 ani.

1816 noemvr. 7 cînd s-au întunecat soarele.

1821 fevr. 20 cînd s-au tăiat turcii la Galați de volentiri.

1821, mart 5 cînd am mers eu din tîrgul Puțenii la mănăstirea Agapiia.

1821 avg. cînd s-au bătut turcii cu volentirii la Săcul.

1821 sept. 5 cînd am trecut eu în Cordon cu un negustoriu.

1821 noemvr. 10 cînd m-am însurat în Cordon la Băeșăști.

M-au cununat c.c. Ioan Bantăș din Valea Sacă.

1828 apr. 23 cînd au eșit moscalii în Moldova.

1829 noemv. 13 s-au cutremurat pămîntul.

1833 avg. 1 m-am mutat din Fălticeni la Iași.

1833 oct. 10 m-am mutat la Stîncă la Roznovan.

(Însemnările lui Petrache Popovici din Fălticeni).

(Ms. r. 5936, f. 111 v — 114).

4

La anul 1739 au murit de ciumă în Ardeal la Belgrad.

La anu 1744 au venit în Ardeal un pustnic, care foarte tare au defăimat unirea cea cu latinii.

La anul 1748 au fost lipsă în Ardeal și secetă mare.

La anul 1784 s-au sculat Horea cu Crișanii, prădînd și stricînd curțile domnilor în Ardeal.

Am scris în 25 de zile oct. 823, dascalu Ioanu Popovici Hidișanu.

Și aceasta să știe că la anul 1827, o mie opt sute doaozeci și șapte au fost secetă mare foarte ca, care nimene n-o mai pomenit. On car de fin la Hidiș s-o vîndut cu 36 de zloți. Însă în bucate nu așa tare s-o suit prețul: grîu curat cu 2 zloți, cucuruзу 1 zlot.

1828, martie 12 zile, dascalu Ioanu.

La anul 1834 au fost săcetă mare în Ardeal (cuvinte șterse). Au fost scumpete de bucate foarte mare.

13. Manole (Emanuel) Giani Ruset (1788-1789).

Mult am pătitit în viață de cînd sînt. Așa las în scris ca să știe că în anul 1836 în Ardeal în multe orașă și pe sate o murit mult oameni de coleră, însă mai chiar că de ciumă. Scris-am eu, dascălu Ioanu, fiind amărit că mi-au fost murit soția în luna lui iunie 18 zile în anul mai sus însămnat.

(Ms. r. 6051, f. 98, 103, 109 v, 115).

5

1766, noemvrie 2, sîmbătă dimineața, s-au aprins prăvăliile Herescului în Tîrgul Cucului de au ars de tot, mergînd și măriia sa Scarlat Ghica voevod la foc, și atuncea s-au bolnăvit din ciasul acela.

Dichemvrie 2, sîmbătă dimineața, la un cias din zi, au lăsat sănătate la toți creștini în casele dumnealui Brîncoveanului, auzind mulți că au murit de ciumă și zicea, dar numai milostivul Dumnezeu știe de moarte, că pă urma mării sale n-au mai murit nimeni. Și l-au îngropat la biserica mării sale pe podul lui Șarban, la bisearca cea noao, în tindă, întii măriia sa s-au îngropat, unde iaste hramul sfîntului Spiridon, cu mare slujbă și pompă, ca pe un domn¹⁴.

1766, dechemvrie 1, vineri dimineața, au plecat la Țarigrad beizadea Alexandru Ghica pentru domnie și o au luat. Din Țarigrad au plecat cu caftan de domnie și au venit la scaunul domnesc și s-au numit stăpîn a toată țara¹⁵.

1766, dichemvrie 3, duminică dimineața înaintea sfîntei liturghii, fiind adunați toți arhieriei și toată boerimea mare și al doilea, deci pogorîndu-se măriia sa Alexandru Ghica voevod precum i-au eșit înaintea mării sale mitropolitul Grigorie cu sfînta evanghelie și patru diaconi cu trichelile și cu sfășnicele și l-au luat de mîna și l-au dus în sfîntul oltari și l-au hirotonit după obiceiul domnilor, cîntînd „Isaia horeve“ și sărutînd sfîntul pristol la patru cornuri, și apoi l-au ingerunchiat înaintea sfîntului preastol și i-au cetit molitfa. Apoi i-au dat dar de domnie creștinească și i-au cîntat axios după obicei și l-au pus în saunul mării sale în sfînta Bisearcă Domnească București și au rămas pînă cînd au venit și de la putearnica împărăție turcul cu toiurile și cu sangeacul și cuca.

14. Scarlat Ghica, domn al Țării Românești (1765-1766).

15. 1766-1768.

1781, dichemvrie 16, joi seara spre vineri, au fugit beizadelele domnului Alexandru ¹⁶.

1782, ghenari 12, joi dimineața, au venit veste de mazilie. Pînă seara au venit și caimacanu de la Țarigrad, au mazilit pe măriia sa Alexandru voevod Ipsilant ¹⁶.

Aceste mai sus zise le-am găsit la o carte veche și le-am scos de acolo și le-am scris aici într-această cărticică, ca să se afle spre pomenire. 1795, fevroarie.

(Ms. r. 3920, f. 3-4. Ed.: N. A. Gheorghiu, ÎNSEMNĂRI DE CRONICĂ MUNTEANĂ DIN SEC. XVIII, în „Revista Istorică”, XX, 1934, nr. 1-3, p. 21-22).

6

1769, au venit muscalii la noemvrie 6 și au stăpînit Țara Rumânească 7 luni. La mai în 7 s-au întors înapoi în leat 1770.

Tot la acest leat 1770 au venit Manoil vodă ¹⁷, în mai, și-au domnit 6 luni țara cu turcii.

Tot la acest leat 1770 au venit iar muscalii în Țara Rumânească, la noemvr(ie) 14, tot la acest veleat, și au stăpînit Țara Rumânească pîn la leat 1774, închiindu-se pacea la iul(ie) 10. Iar muscali au șăzut în țară pînă la octo(mvrie) 10, tot într-acest an.

Iar pă Gligore vodă Ghica ¹⁸ dragomanu l-au luat muscali dăn scaun din București cînd au venit întii ¹⁹ și s-au dus cu el la Rusiia.

Și după ce s-au închiat pacea, l-au făcut domn la Moldova ²⁰, și pi(ste) cîtăva vreme s-au trimis un capigi — baș dă la prea puternica Poartă și i-au tăiat capu, ducîndu-l pîn București dă l-au văzut Alexandru vodă Ipsilant, fiind domn ²¹. Iproci.

Leat 1774, sept(emvrie) 14, au înbrăcat caftan dă domnie Alexandru vodă Ipsilant ²¹ sin Ioan ag(a), fiind dragoman la Poartă, și au domnit ani 7, luni 6.

16. Alexandru Ipsilanti, prima sa domnie în Țara Românească (1774-1782).

17. Manole (Emanuel) Giani Ruset, domn al Țării Românești (1770-1771).

18. Grigore al III-lea Ghica, domn al Țării Românești (1761-1769).

19. În 1769.

20. A doua sa domnie în Moldova (1774-1777).

21. Prima sa domnie în Țara Românească (1774-1782).

1782, ghe(narie) 7, au îmbrăcat caftan dă domnie Ioan Nicolae Co(standin) Caragea²², fiind dragoman la Poartă.

1782, ghe(narie) 12. au venit veste dă mazilie lui Alexandru vodă Ipsilant²¹.

1782, apr(ilie) 3, au intrat în scaun cu domnia în București Ioan Nicolae Cos(tan)din Caragea²², ce au fost dragoman la Poartă. Și cu eram polco(vnic) la Tîrgoviște. Și au domnit pîn la 1783, iul(ie) 6.

1783, iul(ie) 6, au venit ves(te) că s-au mazilit Nicolae vodă²².

1783, au venit ves(te) că au îmbrăcăt caftan dă domnie Mihaiu vodă Suțu²³, ce au fost dragoman la Poartă. Și au domnit pîn la leat 1786, mart. 31.

1786, mart 31, au venit ves(te) dă mazilie lui Mihaiu vodă²³.

1786, mart 31, au venit ves(te) că s-au făcut domn Neculae vodă Mavrogheni²⁴, dragomanu lui căpitan pașa.

(Extras dintr-o Cronologie a domnilor Țării Românești).

(Ms. r. 1320, f. 26).

7

1786 (1777), 17 octomvrie. De aice este a Moldovii istorie.

Let 1777, în 1 a lui octomvrii de cînd au venit un capigi bașa cu poruncă de la Poartă de au mazilit pre Grigori vodă Ghica²⁵ și la trii ceasuri și giumatati di noapte l-au tăet la cas(i)le di(n) Beilic. O vai de dînsul cum l-au omorit și ci fel di moarti au murit săracul. Și pi doamna lui și beizadelile i-au luat și i-au dus la Țarigrad — o vai de dînșii. Și mai înaintea cu șes(e) zile au pribegit opt boeri și după mările sa vod(ă) au pribegit și un grec, unul Spileța căminar, ci era mai aproape de vodă, oh, oh marii ciudă făcu sfîntul Dumnezeu, că săracul căminar, ci au fugit la nemți, cu sucman, călari pi un cal. Atunce vai de cițiva boeri grecești, de un neguțitor, anumi Coste Avraam, ci au mai pățit ! Și au șezut turcul acela aice în Eș o lună și giumătate. Apoi au venit Costandin Muruz voivod²⁶, noemvrie 24, di olac, intru întiie domnie a Moldovei. Iar apoi s-au îndreptat țara iar cum au fost, că era tulburari foarti mari.

22. Nicolae Caragea, domn al Țării Românești (1782-1783).

23. Mihai Suțu, prima sa domnie în Țara Românească (1783-1786).

24. Domn al Țării Românești (1786-1790).

25. Grigore al III-lea Ghica, a doua sa domnie în Moldova (1774-1777).

26. Constantin Moruzi, domn al Moldovei (1777-1782).

Iar acel Grigori Ghica voivod²⁵ au fost hain, cu nădejde moscalilor. Și au mai fost multe, cari nu sînt scrisă aice.

După ci s-au dus capigi-bașa imbrihor Carahigior Zades Ahmet beiu la Țarigrad, au vinit alt turc la rămășițurile lui Grigori Ghica. Tot la acel velet 1777 au mai venit alt turcu, ci-i zice salahor. Și cînd s-au dus au luat pi un neguțitor, anume Coste Avraam, și altu ce au fost ftori vistier și i-au dus la Țarigrad.

La velet 7267 (1758), săptemvrie în 15 zile, au prădat tătarii țara de jos.

Iar tot la acist velet 1778, avgust 17 zile, la opt ciasuri de noapte, vineri spre sîmbătă, au tăet mărie sa Costandin Dimitriu Muruz voievoda²⁶ pi doi boeri, anume pi Bogdan vel vornece și pri Cuza spatar. Ci amară întristare, ticăloșii de dinșii ! Și au șazut în Iaș doaă săptămîni și cînd i-au tăet, i-au dus într-un turn în zidul curții domnești, și i-au tăet căpitan Pavel ot Soroca, ci era inchis în temniță.

Let 1779, mart în 31 zile, în ziua Învierii Domnului nostru I(su)s H(risto)s, au ars tîrgu Eșii, anumi ulița mari pir la curti, fiind vodă în biserică.

La velet 1799, mart 1, s-au mazilit mărie sa Ioan Calimah voevod²⁷. Și au îmbrăcat caftan de domnie mărie sa Costandin Ipsilant voevod²⁸, iar în scaon au intrat la luna lui iuni, în let 1800, și a udomnit doi ani și mai bini. Și s-au mazilit la velet 1801, iunie în 21. Și au îmbrăcat caftan de domnie Alexandru Neculae Suțul voevoda²⁹ la velet 1802, iuni 20. Au îmbrăcat caftan di domniia Țării Muntenești și a Moldovii. Și au eșit din scaun cu frumos alai, cu cucă, și s-au pornit din Galata, 22 iuni, sîmbătă, la 9 ciasuri de noapți și giunătat. La let 1802, săpt(emvrie) 27 s-au mazilit marie sa Alexandru Neculai Suțul voevod. Și au îmbrăcat caftan de domnie Costandin Alexandru Moruz, iar în scaon au intrat (loc gol).

La let 1799, mart, s-au mazilit marie sa Alexandru Ioan Calimah voevod²⁷. Și au îmbrăcat ca(ftan) de domnie mărie sa Costandin Ipsilant voevoda²⁸. La let 1799, mart au intrat în scaon mărie sa Costandin Alexandru Ipsilant și au domnit doi ani și mai bini. La let 1801, iuni 21, s-au mazilit mărie sa Costandin Ipsilant voevoda. Și au îmbrăcat căftan de domnie mărie sa Ale-

27. Alexandru Callimachi, domn al Moldovei (1795-1799).

28. Constantin Ipsilanti (1799-1801).

29. Alexandru Suțu (1801-1802).

xandru Nicolae Suțul voevoda²⁹. Tot la acelaș velet, 1801, săpt(emvrie), au intrat în scaon. La let 1802, iuni 20, au îmbrăcat căftan di domniia Țării Muntenesti și a Moldovei și au eșit din scaon cu frumos alai, cu cucă, au eșit la Galata. Și s-au pornit din Galata 22 iuni, simbătă, 9 ciasuri de noapti și giurăătate, și s-au întors de la București, avgust. La săpt(emvrie) 27 l-au mazilit pi mărie sa Alexandru Neculai Suțul voevoda și au domnit un an și vo trii 4 luni. Și au îmbrăcat căftan de domnie mărie sa Costandin Alexandru Moruz voevoda³⁰, a doa domnie în Moldova, iar în scaon au intrat ghenar 1, 1803.

1802, oct(omvrie) 14, la 7 ciasuri și giurăătate de zi, s-au cutremurat pămîntul în zioa pre cuvioasăi maicei noastre Parachevei, și au ținut 5 minute. Și așa s-au cutremurat de tare, încît au căzut Sfîntul Spiridon și alte mănăstiri și bisărici i casă boerești, și au crăpat pămîntul și au eșit apă cu năsip pe multe locuri, încît cu ochii mei am văzut crăpătura pămîntului în grădina pitariului Angheli. Și a doa zi, miercuri, iarăș s-au cutremurat, dar nu așa tari, la 3 ciasuri den zi.

Și iarăș la 1803 s-au cutremurat pămîntul, simbătă, 21 mart, la un cias de noapti. Și la 11 iar s-au cutremurat și au ținut 2 minute. Și duminică iar, mart 22, s-au cutremurat, fiind oamenii în bisărică, la un cias de zi. Antohi Sion.

La letu 1804, ghen(arie) 30, în zioa sfinților Trei patrierși, au perit soarele, la 7 ceasuri den zi, încît rămăscasă cît o secere. Și au ținut 2 ceasuri, în domniia măriei sale Io Alexandru Moruz voevod³⁰.

Tot întru acest an 1804, săpt(emvrie) 9, la 11 ciasuri de noapti, s-au cutremurat pămîntul, dar nu așa tare, în doai rînduri s-au cutremurat.

Tot la acest an de cu toamnă au fost niște ploi foarte rele, că au ținut de pre la 1 avgust și păr pre la 26 octomvrie. Și apoi au căzut o iarnă foarte cumplită, încît mulțimi de vite au degerat, însă nu au fost geroasă, dar fiind ploi multe, ploa și îngheța. Și au ținut iarna aciasta păr pre la april 1805, dar frig toată vara au fost și ploi multe, încît multă păgubire s-au făcut. Iar la 21 săpt(emvrie), au picat și omăt și apoi ploae și au tot ploat toată toamna și toată iarna păr pe la 1806, februarie. Apoi deci au fost tot gol, n-au mai picat omăt. Și au fost multe feliuri de

30. Alexandru Moruzi, a doua domnie în Moldova (1802-1806).

boale neobicinuite în vite, cît n-au mai rămas vite pe alocure, că s-au potopit cu totu, mai ales din Sîret în sus. Iar cînd fu la april 15, în Dumineca Mironosițelor, sara spre luni, au căzut un omăt de o palmă și au ținut o zi numai, însă la altele stricăciuni n-au pricinuit decît la stupi, că au perit prin prisăci mulțimi, și la cireși, că apucase de înflorise. Iar apoi de acoale au purces o primăvară foarte frumoasă și bună, cu ploii măsurate și cuviincioase. De altele în țară au fost prea bine, numai lipsă de pîne au fost și de vin și de miere, apucînd omātu și ploile pînele pe țarini și viile neîngropate și cite au îngropat iarăș cele mai multe răle au eșit în primăvară, și stupii murind pin temnice și prin prisăci după ce s-au scos, iar apoi pe urmă atîta au fost de buni, încît că roii au paroit. Și altele asămeni.

Iar cînd au fost la 17 avgust³¹, simbătă spre duminică, la 7 ciasuri de noapți, au sosit capi-oglan cu mazilie, îmbrăcînd caftan de domnie la 12 ale aceștii luni măria sa Scarlat Alexandru Călimah voevod³². Acest domn au fost bun, milostiv cătră toți, drept la giudecăți, strajnec la minie, adevărul iubea, minciuna o certa, știa bine moldovenește și pentru aciasta la divanuri nu să făcia fățării. Divanuri adeaseori pe săptămînă făcia. Și au purces la Țarigrad, 22 avgust, în mezil, avînd grijă, fiind în primejdiia vieții pentru hainlicul domnului Ipsilant al Țării Românești³³.

Acest domn Moruz voevod³⁴, cînd au eșit din Eși, luni, avgust 20, au eșit cu un alai, ca și cînd intră, numai cît era înbrăcat cu capot și cu șalvari și cu pistoare întrarmat foarte frumos. Toți boerii călări, toți zvirlia cu grîu.

Domniia întăi a lui Scarlat Alexandru Călimah voevod³² sin Alexandru Calimah cel bătrîn³⁵. La anu 1806, avgust 12, înbrăcînd caftan de domnie, îndată au răpezit pe Ianachi, ce au fost iuci-ciohodar capi-oglan, omul rău, cu ferman de mazilia lui Alexandru Moruz³⁴ și cu cărți de căimăcănie la toți boerii și la mitropolitul țării. Iar la 30 a aceștia luni, gioi la 8 ciasuri din zi, au venit și baș-caimacamu, dumnealui postelnic Costache Negre, și cît au fost caimacan, cu consulu rosesec întîlnire n-au

31. 1806.

32. Scarlat Callimachi, domn al Moldovei (1806).

33. Constantin Ipsilanti, domn al Țării Românești (1802-1806).

34. Alexandru Moruzi, în a doua sa domnie în Moldova (1802-1806).

35. Alexandru Callimachi, domn al Moldovei (1795-1799).

avut, neprimindu-l consulu, nici voia să-l știe de caimacan. Și la 13 octomvrie, 1806, sosind și mărie sa Scarlat voevod în scaon, simbătă spre 9 ciasuri de zi, au intrat în Iași. Iar tot simbătă spre duminică, la 10 ciasuri de noapte, au sosit înștiințare că au îmbrăcat caftan de domnia țării iarăș Alexandru Moruz³⁶, pentru multe pricini ce au fost între Poartă turcească și între curtea Rosici, care aice le trecem cu condeiu, ca să scrie alții, carii vor ști adevărat. Iar la (loc gol) au sosit și mărie sa voevodul la Focșani și au venit pă la Tecuci și de acolia s-au întors innapoi, avînd frică despre Poartă. Și cînd au șăzut la Focșani au făcut multe giudecăți și o boerie, că s-au făcut ris de un cinstit caftan de vel stolnic, că l-au dat lui Gălușcă, care era nevrednic de aciastă triaptă. Și apoi s-au dus la Țarigrad cu pace și cu mare părere de rău țării.

Deosăbit, la 16 noemvrie 1806, au intrat în Iași cu oști rușești cneaz Dolgoruki ghegeneral cu 10.000 egări și cu puținței carabinieri. Iar luni, 19 noemvrie, spre marți, la 3 ciasuri de noapte, au intrat și șefu, ghegeneral Mihelson comandiriul acestor oști și au zăbovit în Iași pîn la 11 dechemvrie, ce au purces la Țara Româniască. La 8 a aceștii luni au venit și măriia sa Costandin Alexandru Ipsilant voevod de la Rosiia și au zăbovit în Iași numai pîn la 12 dechemvrie și au purces iarăș la Țara Românească, domn de 2 țări, lăsînd caimacam pe postelnic Caliarhi dimpreună cu mitropolitul țării kir Veniamin și cu toți marii boiari.

La anu 1810, iuli, au adus în Iași și pe mărie sa Scarlat Calimah, rob, de oștile rusăști, cu 19 oameni ai curții sali și la avgust l-au pornit în Rosiia, unde au șăzut pîn s-au făcut pace.

La anu 1809, au venit în Eș reiz-efendi și cu beizadia Dumitrachi Moruz spre încheere păcii, dar din multe pricini nu s-au săvirșit pacea și la 1809, martie au purces fără nici o ispravă, trecînd pisti Dunăre la veziriul. Și au tot urmat bătăliia. La 1809, avgust 5, au trecut și oștile rusăști Dunăre pe la Galați, luînd Tulcea, Isacce și altile, cu feldmareșal cneaz Prozorovski, unde piste 6 zile au și murit, bătrîn fiind de 90 și mai bini de ani, rămîind glavnoi comandir Kamînțki cel tînăr și după acesta Bagration pîn la 1811, ci-au venit Kotuzov glavnoe comandir. Și la 1812, iuli 3, s-au încheiat pacea între Poarta othomaniască

36. În a trefa sa domnie în Moldova (1806-1807).

și între curtea Rosiei, în București, fiind reiz-efendi și beizadia Dimitrachi Moruz marile dragoman, dînd turcii rușilor parte den a stînga Prutului. Și așa au adus din robie pe mările sa Scarlat Calimah și l-au făcut domn în Moldova³⁷, îmbrăcînd caftan de domnie, în locu mării sale la Țarigrad beizadia Iancul Calimah.

La 2 oct(omvrie) 1812, marți, s-au ridicat din Iaș senatorul Milașevici și mitropolitu țării Gavriil și trecînd Prutul s-au dus la Chișinău, asemenea și toți moscalii, ciți au fost, mergînd și baș caimacam la Eș, postelnic Costachi Negre.

La 1812, noemvrie 7, au venit și mările sa vodă în Iaș, punînd și mitropolit țării pe prea osfințitul mitropolit kir Veniamin, ce în vremea oștilor paretisise scaonul mitropiliii și să liniștia la sf. mănăstire Niamțul. Iar doamna mările sali au venit la ghenar 1813, și la întîlnire au avut mare jălanie, nevăzîndu-l trei ani după luare în robie.

La let 1812, octomvrie, mergînd la Șumla la vezirul reiz-efendi și cu dragomanu beizadia Dumitrachi Moruz, după săvîrșire păcii, au tăet veziriu pe beizadia Dimitrachi, dîndu-i vină că s-au grăbit cu încheere păcii, viclenînd cu dare părții den a stînga Prutului. Au paraladisit și la Țarigrad enicerii pe frate-său, beizadia Panaiotachi Moruz, vinuînd că au fost unit cu frate-său, dragomanul. Puțin au scăpat cu viață Alexandru vodă Moruz.

În vara anului 1815, din pricina secetii, păpușoi s-au făcut foarte puțini și răi, asemenea și fin, încît la marti 1816 au agiuns chila de păpușoi citi 30 lei, și nu să găsia. Iar la 11 mart 1816 au început a ploa foarte tare, țîind aceli ploi 9 zile și la 20 mart au început a ninge și a viscoli 3 zile fără veste, puîndu-să un omăt foarte mare, care au ținut pîn la 29 mart. Și fiindcă oame-nii sfîrșise finu, au perit multe vite și nici să cumpere fin nu să găsia³⁸.

Să să știe de cînd am început a învăța grecește, de la alfavita, la anul 1798, iuni 5, la dascălul Necola, și am învățat pâr la 1799, apr(ilie) 3. Și apoi au dat ciuma la maiu, în zilele pre luminatului domn Costandin Ispilant voevod³⁹, și toată vara pâr pre la iuli 25 am șăzut la țară, neînvățînd nemică, fără numai

37. 1812-1819.

38. Ms. r. 298, f. 182 $\underline{\underline{v}}$ — 189. Ed.: *Catalogul*, I, p. 648-651.

39. Domn al Moldovei (1799-1801).

nebunii învățam. Și am început a învăța iarăși, însă nu la Ne-
cola, ce la epistatu Gheorghî de la școala domniască la apot-
hichi tonpedon pîn la 1800, ghenar 1. Și am învățat la gramatică
păr la 1800, oct(omvrie) 26, și am început a lua mathimă la Hri-
solora, și am luat mathimă la Hrisolora păr la 1801, ghenar 4.
Și apoi am făcut început la Esop, și am luat mathimă la Esop
păr la 1801, noemv(rie). Și apoi am început la tomos defteros la
catelomu tas apoticas che mizonas icodomiso păr la 1802, fevr-
(uarie). Și apoi am început la cuvîntul sfîntului Vasile pentru
post păr la apr(ilie), și la apr(ilie) am început la tomos protos
la necrini diialoghi păr la avgust 25. Și apoi am început la tomos
devteros cuvîntul sf. Ioan Zlataust pentru închinăciune păr la
noemv(rie) 4. Și am început la Erodifanes și am învățat păr la
1803, iunie 1. Și apoi am eșit de la dascălul Grigori și am măs
la dascălul Paisie și am început a învăța la epistolarion a lui
Sinesie, iar a 4 zi mi-au dat o falangă pentru nebunii — și mai
mult degiaba. Și nu-mi era atîta ciudă că m-au bătut, cît îmi era
ciudă că păr atunce, de cînd învățam, n-am mîncat falangă, cum
și de atunce încoace n-am mîncat. Și am învățat la dascălul Pai-
sie păr la 1805, mart 30. Și apoi n-am învățat păr la 1805 iuni 19.
Și apoi am început a învăța la dascălul Chiriiac la Olintiaçus
logus⁴⁰.

1821, fevr(uarie) 22, marți sara la 2 ciasuri din noapte, au
venit în Eș luminare sa Alexandru Ipsilant, fiiul răposatului
domn Costandin Ispilant. Și îndată ci-au venit, au și rînduit ar-
năuți ce avia alcătuiți aice în Eș și au prins pe toți turcii ce era
la Beilic și în iarmaroc, și prădîndu-i de toată avere, i-au tăet pe
toți cîți au prins, afară de bașbeșliaga cu doi neferi, ce mersăsi
singuri la curte, și vro 7 turci neguțitori, mehteri bașa și tătaru,
pornind și pe la tîrguri să-i taia pe toți.

1821, mai 8, duminică, am purces din Eși cu bejăniia spre
Bucovina, și umblind, nemernicînd din loc în loc pîn la Burdu-
jăni, am trecut în Bucovina, mai 21, cu mari spaimă de eteriștii,
ci au venit la Dumbrăveni și la Plopeni de au prădat casile boi-
rești. Și m-am așăzat în tîrgul Sucevii în casa lui kir Nicolai
Riga și săzînd pîn la 23 iuni, mi-au venit cărți de la frate-mieu
Nicolai, ce venisă meimandar cu chehaia-beiu a lui Iusuf pașa

40. Ms. r. 298, f. 1 v̄ — 2, Ed.: *Catalogul*, I, p. 643-644. Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, Iași, 1936, p. 12.

ocirmuitorul oștilor turcești în Eși. Am eșit din Suceavă la 28 iuni și mergînd la Eși, la 14 iuli m-am rînduit caimacamu samiș la Bacău și cămăraș la Ocnă. Apoi de la Ocnă la 1 avgust m-am dus și la Ibraila, la serascheriul Iusuf pașa. Iar nevasta și copii i-am ținut în Suciava pîn la 1 dechemvrie și i-am adus aice la Ocnă.

(Insemnările lui Iordachi și ale fiului său Antohi Sion).

(Ms. r. 298, f. 1 v — 3, 182 z — 189. Ed.: CATALOGUL, I, p. 645-651).

8

Cităvași răzmirițe ce s-au întîmplat în țara noastră, pă cite le țin minte și le-am petrecut, precum în jos le arăt anume spre știința urmașilor miei.

1. În leat 1784⁴¹ au venit domnu în Țara Rumânească domnul Mavrogheni⁴². Au intrat în țară cu oștire turcească și s-au bătut cu nemții. Atît știu, ce s-au urmat, mai multu nu țin minte.

2. În leat 1802, octomvrie 14, au fost un cutremur mare, care au ținut aproape de un cias necurmat, cit au căzut multe case, biserici, au zdrobit mai toate binalile mari. Atunci au căzut și turnul Colții din București. Erea zi de sārbara, în zio de cuviosa Paraschiva.

3. În leat 1806 au venit iarăși muscali în Țara Rumânească. Pă la dechemvrie 12 au venit în București și au șezut în țară șase ani. Au făcut bătaie cu turcii, au luot robi mulți turci cu miile și i-au trecut spre Rusiia. Apoi auzi(nd) muscalii că franțezii au intrat în Rusiia, au făcut pace cu turcii și au slobozit robii. Și muscalii s-au dus spre Rusiia, unde s-au făcut un război mare cu franțezii. Și Dumnezeu ajuta muscalilor și, au biruit pe franțezi, cîndu au arsu și orașul Mosca.

4. În leat 1812 au venit domnu în Țara Rumânească Caragea⁴³ și au șezut șase ani. Au luotu bani mulți din țară și au fugitu cu ei în Țara Nemțască.

5. În leat 1818 au venit domnu Țării Rumănești Suțul⁴⁴ și au domnit numai vreo doi ani și s-au început zavera, care se luera pă taină în totă lumea.

41. Corect : 1786.

42. Nicolae Mavrogheni (1786-1790).

43. Ioan Caragea (1812-1818).

44. Alexandru Suțu, a doua sa domnie (1818-1821).

În leat 1819, octmvrrie, au otrăvit pă Iosif (e) piscopolul Argeşului, aflindu-să în Bucureşti.

În leat 1820⁴⁵ au murit şi domnul Suţul, şi-l ţinea tăinuit vreo doo săptămîni, pînă au început zavera a să da pe ţară, în leat 1821, ghenar întii. Capul zaverii era în Moldova domnu Ipsilant, în Țara Rumânească domnu Tudor, iar în Grecia un Riga şi Corais. Dar sfat de prapaganție în Țara Rumânească : Thoma Brătiiianul, Golescul Dinicu, Ilarion Argeşeu, Dionisie Lupul. Şi au făcut multe jafuri boerilor.

Apoi tot în leat 1821, iunie în do, au venit turci în Țara Rumânească şi au făcut multe omoruri, s-au vărsat multu sînge de rumân.

Dar din leat 1822 pînă la leat 1828 au fostu domnu țării Grigorie Ghica⁴⁶, pînă la venirea muscalilor.

6. În leat 1828 au venit muscalii iar în Țara Rumânească şi au izgonit pă turci din țară şi au scos pă domnul Grigore Ghica din domnie şi au luat cîrma muscalii. Fermeşal era Dibici. În Bucureşti era un Jaltufii, muscal forte aspru şi straşnic, cîndu au făcut podvodu toţi, de la ban la țigan şi preoţii, de au cărat făină de la Focşani muscalilor la Varna şi la Şumenea, că murea de fome. Au surgunit şi pă mitropolitul Grigorie la Başarabiia. Au murit şi Jaltufii în Bucureşti. Au venit în locu-i Keselev, care au cîrmuit pînă au făcut Regulamentu⁴⁷ şi au pus domnu pă Alexandru Ghica⁴⁸. Au înformat miliţii, s-au înbrăcat şi domnul în haine de militar, 1832⁴⁹. Iar războiul au ținut numai patru ani cu turcii şi au luat toate cetăţile dinprejurul Dunării. S-au făcut hotar Țării Rumâneşti Dunărea jumătate.

7. În leat(ul) acesta 1832⁵⁰ au fostu şi o secită mare şi au ieşit şi o boală, olera⁵¹, necunoscută în țară pînă atunci. Muria omenii grabnic numai în doo trei casuri, îi apuca o vărsătură, urdinari şi să (...) ⁵² minile, care prididea cu lăsare de sînge şi alte picături. Mulţi scăpa, dar au murit mulţime, ca în vremea ciumii cei năprasnice, dar nu să molipsea om de om, ca de ciumă.

45. Corect : 1821.

46. Grigore al IV Ghica (1822-1828).

47. Organic.

48. 1834-1842.

49. Corect : 1834.

50. Corect : 1834.

51. În 1831.

52. Hirtia distrusă.

În leatul 1838 au mai fostu un cutremur mare, la 11 ghe-nare, în zio de sfintu Theodosie, sara la doo ciasuri din noapte. Au fărîmat multe biserici si case au croitu. În București au că-zut o parte de bolte ale Sfîntului Gheorghe cel Nou. Au mai fostu un cutremur la leat 1830, noemvrie 15, noptea la mezul noptii, dar nu așa mare, decit forte simțitor.

8. În leat 1847, în zio de Paști, s-au aprin u Bucureștii cu foc mare, incit zu arsu țîrgul mai tot și o mulțime de bi-erici și mahalale. Era domnul Iorgul Bibescul⁵³, pre care l-au dat constituția jos din scaun, care s-au și urmat.

În leat 1848 s-au făcut iarna un semn, o ste cu codă pă ceri la apus. Iar vara, la luna lui iunie, s-au făcut constituția. Au mai fost o stea cu codă foarte mare înaintea zaveri la leat 1820, au șezut pă ceri șase luni. Ținea de sara, pînă dîmîneața. Iar cia de la constituție au ținut numai vreo doao luni, dar mare la ve-dere. Constituția au ținut numai vreo trei luni, și au venit tur-cii și muscalii. Cu turcii era Omer pașa, cu muscalii era Du-hamel.

Tot în leat(ul) acesta 1848, septemvrie 13, au arsu și Piteștii jumătate. Sara la doo ciasuri din noapte au început focul de la hanul nostru de lingă Sfîntul Niculaie. Și au arsu 4 biserici și țîrgul tot. Focul să zice că era dat de crai, că era toți mari, țigani cu rumânii să zicea că sint frați, să pupa în gură. Capii constituții au fostu : Iliian⁵⁴, Niculae Goleșcu, domnu, Brătienii și frații Golești, Costache Ruset și alții. Din cler : preotul Ion zmagoveanu, peste Oltu popa Șapcă și alții.

La venirea turcilor în București au isit populu din Bucu-rești și cu preoții și mitropolitul, ca să nu lase pă turci să între în București. Și în Dealu Spirii s-au împotrîvit și militarii și pompierii turcilor. Apoi s-au făcut o vîrsare de singe, s-au pră-pădit și militari și pompieri și turci mulți.

Apoi s-au unit muscalii cu turcii și au gonit pe toți, ciți erau amestecați în constituții. Cu sitele au surghinit la mănăstirea Văcăreștilor, iar pe capetile lor, precum Goleștii, Brătienii, Ru-set, Bălceștii, Boli(n)tinii, Magherul și alții, la număr 18, s-au surghinit în Țarigradu, Țara Nemțască, pă la Parisu.

53. Gheorghe Bibescu (1842-1848).

54. Corect : Iliad (Eliade Radulescu).

Apoi au pus domnu pă Știrbei⁵⁵, tot sultanul, și au domnit vreo doi trei ani și au fugit în Țara Nemțască, lăsîndu cîrma asupra boerilor celor mari: Iordache, fii Lupescu și alții. Apoi peste doi ani s-au întorsu domnul Știrbei din Țara Nemțască, la leat 1854, cu oaste nemțască. Și au șezut turcii și muscalii în București pînă la 1852. Au plecat turcii și muscalii, iar nemții au șezut pînă la 1856. Apoi au plecat nemții din țară. Dar și domnul Știrbei au fugit iar înuntru la nemți, și au luat cîrma, cu numire de caimacam, fostul domnu Alexandru Ghica, în leat 1857. S-au dezrobit toți țiganii boerești de la toți particulariile și s-au dat poruncă de la guvernii ca cine va voi să erte țigani, bine, fără bani, iar care nu va voi fără bani, să-i lase să li se plătească cite zece galbeni sufletul, precum s-au și urmat.

Iar muscalii au mersu în Țara Nemțască de au dat ajutor nemților, că-i bătuse unguri, și cu ajutorul muscalilor au prăpădit pă unguri cu totul. Fermeșalul muscalilor au fostu Liderș.

După pacea cu ungurii, au venit în București șapte comisari de la toți împărații și s-au sfătuit să pue țara în regulă. Au st(r)însu un divan, ce-i zicea divanul afog⁵⁶ și s-au luat de tot județul cite 7 (oa)meni, ce le zicea dipotați, doi din partea țărănilor, doi din partea boerilor și doi din partea neguțitorilor și unul din partea preoților.

Acest divan au fost în leat 1857 și 1858, cînd s-au întors și toți cei surguniți: Goleștii, Brătienii și ceilanți.

Iar în leat 1858, toamna pă la octomvrie, s-au arătat 2 stele cu codă pă ceri, una dimineața spre răsărit, care ținea 2 sau trei ciasuri și să ascundea, care au urma(t) numai 12 zile; acealaltă s-au arătat la apus, care ținea sara de la sfințitu sorelui pînă la ci (...⁵⁷) mare, și din sară în sară mai creștea lumina, încît să făcuse o spaimă în oameni. Că au crescut 40 de zile, s-au mărit peste fire, era forte lată și lungă de sute de stînjeni. Apoi la 40 de zile au perit.

În leat 1859, ghenar în 24 făcut alegere de domnul camera și au ales domn pă Alexandru Ion Cuzea⁵⁸, ce să alesă și la Moldova. Și au unit țările amîndoa cu un domn, Moldova și Rumâniia. Și au fost multă neunire pentru minestere, căci unii vrea să se țină de lucrurile cele vechi. Apoi au izbutit ai nației,

55. Barbu Știrbei (1849-1856).

56. Corect: Ad hoc.

57. Foaia ruptă.

58. 1859-1866.

cu mare greotate s-au răzbetut. De la înființarea domnului Cuzea au trecut 16 luni pînă au pus minester nou din cei de libertate, pe care îl cerea nația. Și au luat cîrma ministri noi în leat 1860, iuni 28. Și ministrii libertății au fost numai o lună și au dat dimisie.

Pe la leat 1853 au început muscalii război iar cu turcii și au venit vremea dă s-au întins cu bătaia din marginea Dunării pã la Sevastopol și la Crimeia. Apoi s-au sculat franțezii și englezii de au dat ajutor turcilor împotriva muscalilor și au ținut bătaia vreo trei ani. Au sfărmat și din Sevastopolul multe cetăți. Apoi au făcut pace și Sevastopolul s-au făcut la loc, mai bun decît erea.

În leat 1860, iunie 20, s-au arătat iar o stea cu codă, la deal spre meazănoapte și au ținut numai 12 zile.

Tot în acest an 1860, s-au arătat mulțime de lăcuste. Despre primăvară au ișit mulțime mare de lăcuste din pămînt, ce să îngropase de cu toamnă aici. Apoi stăpînirea au luat măsuri. Au sculat mii de oameni în picere și au umblat de le-au omorît mii și milioane, cînd erea mici de nu putea zbura, făcea gropi și cu plasă de pînză mare de sute de coturi le prindea și le băga în gropi și le ardea cu fin și le călca cu picerile și așa le-au mai stîrpit, dar nu de tot.

Apoi pã la luna lui iulie, tot în anul acesta, au venit alte lăcuste despre răsărit, mulțime de întunerice. Și au trecut spre apus. Și pã unde au șezut, au făcut mare stricăciune în bucate.

În acești doi ani, în leat 1860 și leat 1859 de la suirea domnului Cuzea pã scaun au fost mare lipsă în țară de bani. Iar leat 1859 au fost și neroditor. Au căzut mulțime de niguțători în faliment, atîta zarafii, cit și arindașii moșiilor, care unora li s-au întimplat și morte de inimă rea.

Tot în acest leat 1859, iulie 12, au murit și fiul micu, Dimitrie Brădeanul, grabnică moarte la moșiia Vedea lui Albu, ce o ținea în arinde.

În leat 1860 au fost lăcuste în țară. Au mincat rodurile cele mai necopte, dar nu de rînd, numai unde poposa iar, căci le gonea lumea, că era multe forte, că pã unde trecea să făcea un nor de la pămînt pînă la nori. Erea groză celor ce nu mai pomenise venire de lăcuste. Că stai în drum cînd te întâlneai cu trecerea lor, așa mulțime erea.

În leat 1861 au murit sultanul, împăratul turcilor, anume (loc gol).

Și tot în acest leat 1861, în luna iunie 27, s-au arătat o stea cu codă destul de mare spre meazănoapte și au ținut numai 10 zile, mare, apoi au început să se înalție în sus și să micșora pînă pe abea se vedea spre bolta cerului și pînă în 40 de zile au perit.

În această vară, iunie, iulie, avgust, n-au ploat, s-au făcut mare secită și lipsă de porumb și de fin mai virtos.

În acești ani cu leat 1860 și 1861, pă lingă lipse de produse și de bani, apoi politica era forte încurcată, că ministrii țării să schimba pă luni și de doo partide ; liberari și aristocrați, cu ura unii împotriva altora și gretăți în țară, birul greu pă toată op(ș)tea, și pă țărani și pă boere, și zăciueli pă din moșie și de casă din toate cîte are omul să dea bir. Iar schimbările ce să făcea prin județe în slujbași era de spaimă, că stăptămîna erea în slujbă la orice dregătorie, te pomeneai cu unii îi punea în slujbă de să mira el singur ce l-au găsit, că nu știa de unde să o apuce. Aceasta să urma din pricină că gonea unii pre alții, adică partida boerească, ce li zicea artistrocați, și partida liberarilor, ce li zicea de constituție, din tinirime, erea capu lor Goleștii și Brătienii + Costache Ruset.

(Însemnările protopopului C. Sachelarie).

(Ms. r. 4576, f. 2-4 v).

9

Începui a scrii pentru prigonirile ostășăști, ce au fost în anii vieții mele, însă de la 18 ani încoace. Toma p(stelnicel⁵⁹).

La l(eat) 1787 mai, au trecut pă la Focșani la Țarigrad un han de la Crîm, și după aceia au pornit oastea, turcii cu Rusiia.

La octomvrii al anului următor au venit Bekir pașa cu oastea la Focșani, în zilele lui Petre Mavrogheanie voevod⁶⁰, și au fost nelipsiți pînă la l(eat) 1789, iulii 20. Și fiindcă era neamțul întru ajutor Rusii, au eșit pe la valea Oituzului, pe Trotuș. Și pe de altă pa(rte), despre Siret, au eșit moscalii de s-au întîmpinat și au lovit patru ordii turcești, una era la Vadu Turculi pă apa Putnii, al doilea era alta la satu la Prunculeasă tot pe apa Putnii, al treilea ordie era la gura Putnii la Papuceasă, și una în Focșani. Și i-au izgonit cu bătae pă toți pînă la București. Și oastea neamțului s-au așăzat toată cu ordie la Focșani, iar oastea muscalului au trecut Siretu îndărăt și s-au așăzat la Birlad și

59. Născut în anul 1769. Însemnările sînt scrise în Focșani.

60. Corect :Nicolae Mavrogheani, domn al Țării Românești (1786-1790).

la Tecuci, în pământul Moldovii. Și au șezut amândoa armiile pînă la septembrie.

Și viind vizirul de la Brăilă cu mulțamea de turci nenumărată, cit și alte oștiri tot turcești de la București, au eșit neamțul și rusul la bătae la Tîrgul Cuculi și s-au bătut pînă i-au înfrînt pe turci, însă din proniia lui Dumnezeu, căci dedese bătae trei zile și trei nopți și cei mai mulți s-au înecat, unii în apa Rîmnecului, alții în Lacul Negru s-au înnoit, și vrînd să trea(că) Buzeu la Gurgueți, unde le era pod, acolo s-au înecat mai toți, numai cit au scăpat vizirul și cu puținică oastea la Brăilă.

Și după accia s-au pornit nemții la București, octomvrie 20, de i-au se(os) și pă oastea care rămăcese în București, pînă i-au trecut Dunăre, la Rușciuc.

Iar la l(eat) 1791 au luat moscalii cetatea Ismail cu năvală, dechemvrie 12.

Și au șezut pînă la l(eat) 1792, iuni, de au legat pacea cu Rusia, la apa Nistrului, prin Alexandru vodă Muruz. Și l-au făcut Poarta otomănească domn țării Moldovii⁶¹ și pă Mihai vodă cel bătrîn l-au făcut domn Țării Rumânești⁶².

De la l(eat) 1792 au fost liniște, pace pînă la l(eat) 1806, dechemvrie 6, și au venit rușii la Focșani, cu război a(su)pra turculi. Și au șezut pînă la l(eat) 1812, dechemvrie 2. Si au venit Gheorghie Caragea voevod⁶³, domn Țării Munteneste, și la Moldova Scarlat vodă Călimah⁶⁴.

(C. r. v. 61, dublet, din biblioteca Casei Bisericii, nr. 117, două foi albe de la sfîrșit).

10

INSEMNĂRI.

No. 1-iu. La l(eat) 1799 au fost vĂcĂritu.

2-lea. La 1802 au fost cutremurul cel mare.

3-lea. La 1806 au venit muscalii în Țara Rumănească.

4-lea. La 1813⁶⁵ au venit domn Caragea⁶³.

5-lea. L(eat) 1814 au fost ciuma cea mare.

6-lea. 1818 au venit domn Suțu⁶⁶.

61. A domnit din martie pînă în decembrie 1792.

62. În a doua sa domnie (1791-1793).

63. Corect : Ioan Gheorghie Caragea (1812-1818).

64. În a treia sa domnie (1812-1819).

65. Corect : 1812.

66. Alexandru Suțu (1818-1821).

- 7-lea. 1821 au eșit domnu Tudor de au făcut zavera.
- 8-lea. 1822 s-au făcut domn Grigore Ghica ⁶⁷.
- 9-lea. 1828 au venit muscali în Țara Rumânească.
- 10-lea. 1831 s-au început holera în Țara Rumânească.
- 11-lea. 1834 s-au făcut domn Alexandru Ghica ⁶⁸.
La 843 ⁶⁹, octomvrie 14, au fugit domnu Alexandru Ghica.
- 12-lea. 1844 ⁶⁹, s-au făcut domn Gheorghe Bibescu.
1847, la 23 martie, s-au ars țirgu, în zio de Paști.
- No. 13. 1848, iunie 11, s-au început libertatea.
Și la 13 iulie ⁷⁰ au fugit domnu Bibescu din capitala București.
- 14-lea. 1848. septemvrie 11, au venit turcii la Cotroceni și la 13 septemvrie au intrat în capitala București.
- 15-lea. 1848 (loc gol) au venit și muscalii.
- 16-lea. 1849 s-au făcut domn Barbu Stirbeiu ⁷¹.
la 1852, fevr(uarie) 21, pă la 5 ceasuri și 3 sferturi după ameză, s-au arătat întâiu pre boltă curcubeu și în urmă ploie cu fulgere și trăsnete și tunete, țiind tunetile și ploaia mare ceasuri unu și un sfert.
- 1856, dechemvrie 14 spre 15, simbătă pă la 7 ceasuri dimineața, tunete, dă spre Cornu Capri și fulgere cu ploaie repede și cald, fără vint. București.
- Leat 1848 iunie 11, pă la 4 ceasuri și ci(fert) evropienești, s-au început plăzmuirea programi și instituția, făcindu-(să) libertate.
Ipac la 18 iunie noaptea au fugit guvernul din pricină că vine rusu.
- Ipac la 20 iunie s-au dăscoperit minciuni de venirea rusului, și iarăși s-au făcut libertatea. În urmă s-au întors iarăși guvernul.
- L(eat) 1848, septemvrie 11, pă la trei ceasuri după 12, au venit turcii la Cotroceni.
- L(eat) 1848, septemvrie 13, au năvălit turcii în capitala București, pă la 4 ceasuri și jumătate după amiază. Și care s-au înprotivit i-au făcut pradă morții, perind și din turci, iar mai mulți creștini, și toată stăpinirea au luat-o asupra-lea.
(C. r. v. 879, f. 9 v — caiet 3 — pîndă la f. 5 v — caiet 2, și fața interioară a peretelul ultlm).

67. 1822-1828.

68. 1834-1842.

69. Corect : 1842.

70. Corect : iunie.

71. 1849-1856.

Acest Catavasier⁷² este al dumnialui logofătului Mihăiță de divan, aflindu-se și dascăl la această beserică a Sfintei Vineri, și cine va vrea să citească să mă pomenească, căci el va muri și va putrezi, iar numele să va pomeni în veci. Scris-am și acestea de mai jos ca să să pomenească și să fie ștuite la toți cei ce vor vrea să citească. Mih(a)iu logo(făt).

Leaturile :

1802, octomvrie 14, s-au cutremurat tot pământul și s-au dărîmat multe mănăstiri și case i mănăstirea Colți.

1804, s-au ars tot tîrgul Bucureștilor, aprinzîndu-să de la Șarban Vodă din Liptcani, avgust 28, du(minecă).

1806, au venit muscalii în București, aflîndu-se mulțime multă de turci, la dechemvrie 13, într-o joi pă la noao ceasuri. Și s-au bătut cu turcii și au luat toate cetățile du pre marginea Dunării.

1808, au murit tată-mieu, Radu mărgelar, iulie 3.

1811, m-am făcut logofăt de divan și m-am pus și dascăl la Sfînta Vineri, maiu întiiu.

1812, s-au făcut pace, maiu 17, și s-au dus toți muscalii pînă la octomvri 2. Și au venit caimacam de la turc Gheorghe Arghiropolu iar pacea cu turcul s-au făcut priu luminăția sa grafu Kotuzov Mihail Ilarionovici.

1812, noemvri 24, duminecă, au venit luminăția sa domnul nostru Ioan Gheorghe Caragea voevod în casile lu Racoviță. Și au șăzut cu doamna sa pînă la facerea acestui de mai jos halai.

1812, dech(emvrie) 12, joi, au intrat cu halai în casile domnești pă podul lui Șarban Vodă, începîndu-se halaiu de la Sfîntul Spiridon, fiind și în zioa acestui hram.

1812, dech(emvrie) 13, vineri, au intrat și doamna Elena cu halai, tot pă acest pod și tot de la Sfîntu Spiridon cel Nou.

1812, dech(emvrie) 16, luni, s-au făcut mitr(opolit) Nictarie, episcop ce au fost Rîmnic(ului).

1812, dech(emvrie) 17, s-au făcut Galaction episcop, în locu mitr(opolitului), la episcopiia Rîm(nicului).

1812, dech(emvrie) 18, s-au făcut toate boeriile cu caftan ale veliților.

1812, dech(emvrie) 22, duminecă noaptea, pînă a nu să face zio, fiind ceasul la 12, adecă simbătă noaptea spre duminecă, s-au

72. Ediția Rîmnic, 1784.

aprint casile domnești și au ars de tot. Și s-au mutat vodă i cu ha-remu noaptea in casile lui Scarlat Ghica, și apoi s-a mutat, făcindu-se curte casile lui Costache Ghica și ale Grigorașului.

1813, ghenar 20, luni noaptea spre marți, pă la 10 ceasuri, s-au cutremurat pământul.

1813, ghenar 30, au fost iarăși cutremur, zioa pă la opt ceasuri din zi.

1813, mart 7, vineri noaptea spre simbătă, pă la unsprezece ceasuri din noapte, iar s-au cutremurat pământul.

1813, avg(ust) intiiu, s-au spart Bucureștii de ciumă. Și au fost ciumă mare, cit atlä dată spun că n-au mai fost, și au ținut pină la mart, leat 1814.

1814. mart 5, pă la opt ceasuri, s-au cutremurat păm(ntul) noaptea, joi spre vineri, însă nu prea tare, ci încet.

(C. r. v. 469, două foi albe de la început).

12

MULTELE ÎNTÂMPLARI ALE VREMII.

L(eat) 1771, venirea muscalilor, cînd împărătea Ecaterina. Fost-au stăpînitori ani 3, luni 11, zile 3. Au fost mare lipsă în toate.

1789, stăpînirea Austrii au fost 1 an și luni 10. Înainte domnu Mavroghene⁷³ să arată înainte intru dom(nie) împotrivitor nemților.

Cutremuru ce s-au făcut la sfînta și cuvioasa Paraschiva, multe mănăstiri, biserici care s-au zdrumicat.

1821, au fost zavera din greci. Apoi unit au fost și Ipsilanții cu zavera, anume Alexandru i Necolache și Iorgu, frații. Îndestule pagube au facut țării, sint scrise în istorii.

1822, au sosit și slăvit chehaia bei cu ostașii săi în orașu Tirgoviști. Zaverzii s-au imprăștiat ca finul (?) orbilor. Frica turcească au gonit in Brașov pă boeri și mai pă toți. S-au aflat șăzind cu ordiia din susu orașului. Mulți creștini au perit dă turci, cu nume dă zaverzii.

Leat 1829, au venit muscali dîn spre Brăila, amăriți și ei și caii lor. Și pină la l(eat) 835 s-au rădicat din țară și din spitaturi și de la băi.

73. Nicolae Mavrogheni, domn al Țării Românești (1786-1790).

L(eat) 1831 s-au scris norodu cu a să face Regulament din povața excelenții sale domnului prezedent Kisilov, rămîind în București ca să așeze întocmirea la acest scris al norodului.

S-au întimplat nu numai aici în multe părți ale țărilor o boală ce-i zice holera. Mulți au murit din creștini.

1829, ni s-au arătat o mare spaimă, o lumină mare din cer, apoi cutremur, sfărîmînd multe case, biserici, ziduri.

1829, aici în oraș au arsu cîteva prăvălii în Tirgu din Lăuntru.

1831, s-au început a să luoa din țară militari, în locu românilor, spre a să cinsti rumâni.

1840, osebit dă zaconu a să judeca noroadele prin toate satele, apoi și școale, case mari, prin toate satele pentru învățatura copiilor, prin toate satele sint făcute temeinice. Ispravnici: otcîrmuitori; zapacii: suptocîrmuitori în fieșticare județ; apoi prezedenți cu judecători, maghistrat, stringători de milostenii.

1843, s-au așăzat d(omn) măriia sa Ghiorghie Bibescu. Măriia sa cu boerii au scos jugărit la cei ce vin cu vînzări la tîrguri, dă bou, dă un cal parale 2 bune. Și noi, orașanii, avem o sarcină: ce aducem de afară la casile noastre plătim dă bou parale doao bune, asemenea și dă cal înhămat, numai apa ne-a rămas moștenire.

La l(eat) 1847, în zioa Paștilor, au ars cu foc de la milostivu Dumnezeu Bucureștii, să zic mai a treia parte.

Să arată mai sus venirea muscalilor la l(eat) 1771. Mai înainte venirii să rădicase norodu, alta nu auzeai decît „stupai”. Rămăsese boerii și ceilalți fără cai. Ce mai găsea, lua.

Un semn făcut acesta s-au arătat și aici, în Țara Rumânească. Acest semn s-au arătat și aici în lume, în l(eat) 1848. Iar aici, în orașul Tirgoviștii, mai cu mare elan i cu haine împodobiți, cu doi ai orașului neguțători, boerinași, împodobiți cu multe steaguri, cu carele singuri să boerea, care mai mare să fie. O, ce bucurie așteptasă levircinii la oricare boerie. Deodată ni-au venit doao împărății: muscalii și cu turcii. Să tăcem, să vedem.

(Ms. r. 4717, f. 12 v̄ — 14 v̄).

13

INSĂMNARE CUTREMURILOR URMATI ȘI ALTILI.

Let

1732, s-au cutremurat pămîntul într-o duminică sara, noembrie 28.

- 1768, au fost robii de turci la Focșani, luni 2, la muscalii dintăi.
- 1788, au venit nemțai la Focșani și s-au bătut cu turcii la Codru Meiului, maiu 18 zili.
- 1802, s-au cutremurat pământul la Vinere Mari, fiind cutremurul 14 minuti, octomv(rie) 14.
- 1813, s-au însămnat de ciumă în Gălați, săptemvr(rie) 14.
- 1819, s-au tăet ciuma și n-au mai fost în Moldova nicăiri.
- 1810, mai 10, s-au arătat comites, ste cu cuadă, cari au stătut pîn la 1812, avg(ust) 15. Și au biruit muscalii pe împăratul franțuzăsc, Napoleon, și au luat 1137 tunuri în ace bătălii și li-au zidit în țara franțuzului turni spre pomenire biruinții, fiind împărat Rusii Alexandru Pavlovici.
- 1812, s-au închis Prutul, săpt(emvrie) 30.
- 1816, s-au întunecat soarili la noemvri 7, la 7 ceasuri din zi.
- 1814, s-au cutremurat pământul în Dumnica Orbului diminiața, fiind în scaun domn Scarlat Alicesandru Calimah voevod⁷⁴ și mitropolit pre osfințitul Veniiamin Costachi (Negel), al doile după ducire moscalilor.
- 1819, iar s-au arătat comites, ste cu coadă, iuni 18.
- 1820, ghenar 9, vineri spre simbătă noapte, au ars toati magazinili la scheli Gălații, și am însămnat de această întimplari groaznică.
- 1821, ghenar 18, vineri spre simbătă noapte, la 9, s-au cutremurat pământul, și după acest cutremur și comites, adică ste cu coadă în chip de paloș. Aceste toati s-au întimplat întru acest an, fevr(uarie) 21, luni, în săptămîna întâi a postului mare, la 3 ciasuri din zi. Giulere agasi au tăiat pe tupucciu cu toți turcii în Gălaț. Si casa lui au ars-o grecii și au ars și tîrgu dispre Dunări. Și au fugit norodul, digerindu-le la mai mulți picioarili, și copii morți pre cali, și fimeci fătati, cu pruncii morți di gerul ci era, și alti grozăvii. Și îndată s-au stricat pace.
- 1821, duminică, maiu 6, au fost mari bătălii turcii cu grecii. Și au ars turcii tot tîrgu Galații. Și au perit mulțimi de creștini de sabii și de foc, și preuți tăiați în bisărici, și multă pradă au fost. 1821.

74. În a treia sa domnie în Moldova (1812-1819).

- 1821, iuni 2, au robii greci pe Ianachi Gociu și l-au jupuit cu
 trii ertăgani odată, și frații-său, lui Ghiorghe Gociu, i-au
 tăiet capul tot într-o zi. Și cetind ziceți : „Dumnezeu să-i
 iarti“.
- 1821, s-au cutremurat pământul, iuli 17.
- 1821, iar s-au cutremurat pământul și huet mari, 9 ciasuri
 din zi.
- 1822, simbătă, la 9 ciasuri din zi, iarăș cutremur, mic, iară huiat
 au fost mari, ghenari 21.
- 1822, duminică, apr(ilie) 23, după săvârșire liturghii, iarăș s-au
 cutremurat pământul.
- 1822, april 27, au ucis tâlharii la schitu Hușanii, ocolu Racovii,
 trii monahi și un vătav, însă :
- 1 Theodosii (
 - 2 Gherasim (Dumnezău să-i iarti
 - 3 Veniamin (
 - 4 Iordachi Măriian, vătav, sau Ichim.
- 1823, dechvr(ie) 23, s-au arătat comites, adică ste cu coadă.
- 1831, au fost holeră în pământul Moldaviei. Și să poveste că n-au
 mai fost holeră în Moldova de 214 ani.
- 1833, au fost foamiti mari, încit au ajuns chila de popușoi pîn
 la 18 lei chila, iar întru al doile vară au ajuns, scăzînd
 scumpete, și pîn la 15 lei și 20 lei chila.
- 1837, au dat o ploai cumplită, încit au rupt iazuri, dialuri și
 s-au dărîmat și casă, în cari casă, una la satul Bălițăștii,
 au înecat opt suflete, la avg(ust) 26 zili. Dumnezău să-i
 iarti și să-i odihniască.
- 1829, noemvr(ie) 13, s-au cutremurat pământul, noapte, la 10
 ciasuri, în vite ragit și pasărilor și toati.
- 1843, s-au arătat u simn (pe) cer dispre apus, di cu sară, ca un
 sul, așa lumina, ca raze de soare, la mart 3 pînă la mart 15
 au țînut.
- 1843, săpt(emvrie) 20, s-au cutremurat pământul, la 6 ciasuri
 din zi.
- 1847, s-au cutremurat pământul, la trei ciasuri din noapte.
- 1848, iar au fost holeră mare, cît la orașu Esii au murit daozeci
 și trii di mii de suflete. Și au vînit moscalii di au trecut
 în Țara Muntenească. Și boer(ii) urgisiți. S-au bătut cu
 turcii.
- 1852, au fost iarna golă, nu au nins nimică păr la mart 28, s-au
 întîmplat simbăta Paștilor, și au început a ninge cu lapo-

viță păr la april și omăt și s-au luot di Sfintul Gheorghe. Codrul au cheit. Mai 8 tot nu era încheet di ispravă, și omăt și după Ispas la locul era pen gropi. Fîn nu si găsi nicăire. Viti au perit multi. Vara ploii multi, griu, păpușoi mulți, și s-au stricat fîn și toate cele, pagubă distulă. Omidi pi copaci, totă frunza au mîncat.

1855, dechemvr(ie) 23, s-au cutremurat pămîntul diodată huet au fost mare.

1855, au fost scumpeti mari în griu, agiungînd chila pără la 7 galbeni, însă cîti 37 lei galbinu.

(Din „Însămnare domnilor și cutremuri și altile“, 1840, manuscris alcătuit pentru vornicul Toader Negruți).

(Ms. r. 1136, f. 6—8 v.).

14

1802, octomvrie 14 zile, să să știe că să cutremurare pămîntul, de care cutremur multe mănăstiri să dărîmară, cît în București și turnul cel vestit de înalt, anume Colțea. să dărîmară.

Pe aciastă vreme să întîmplare și fuga boerilor din București și de la Craiova la Brașov și pe la Sibiiu de frica turcilor, a Pasmangiului, veniră.

1806, dechemvrie 12 zile, să să știe că intrară moscali(i) în București, fără veste, cu mare meșteșug. Și fiindu mulți turci în București de frica muscalilor fugiți, orășeni(i), cu oareșce arnăuți, luîndu-să după dînși(i) pre mulți i-au tăiat. Și ținură bătaia cu turci(ii) șase ani, adică la anu 1812, avgust 9, încheiară pacea. Și la încheerea păcii rămaseră Basarabia a muscalilor, Prutul hotar.

După încheerea păcii muscalilor cu turcii, veniră domn în București, anume Ioan Nicolae Caragea voivod, la anu 1813⁷⁵, avgust.

Și la anu și luna aciasta să izvodiră ciuma și ținură pină la anu 1819⁷⁶.

Și la anu 813, octomvrie în 20 de zile să izvodiră ciuma și în Brașov. Care cetate, îndată să închisără și o ținură închisă pină la Paște, murind și în Săcele vro doo case, adecă în Turcheș una și în Batfală doo, iară mai multe nu.

75. Corect : 1812.

76. Corect : 1814.

Iară de aciastă minie a lui Dumnezeu, în București mai cu samă și în Gălați foarte mulți oameni au murit, și prin toată țara.

După încheerea păcii muscalilor cu turci(i) la anu 812, foarte aspră bătălie pornind Napoleon Bonaparte, împăratul franțuzilor, cu Alexandru, împăratul rușilor, pe Bonaparte bătându-l la anu 814, mai 18, s-a încheerea pacea în cetatea Parizului, în Țara Franțuzească.

Fiind noi, săceleni(i), economi(i) oilor, cît și brescani(i)⁷⁷, și mulți din partea țuțuenilor⁷⁸ cu oile la Basarabia, la anu 812, octom(vrie) în 19, închizînd muscali(i) Prutu, am fost închiși în Basarabia doi ani și jumătate. Și cu ajutorul împărății noastre, ciștarăm slobozenia de a eși.

(Însemnările lui Nicolae Țircă⁷⁹ din Cernat).

(C. r. v. 641, dublet 1, cele două foi albe de la slrșit).

15

OBSERVAȚIE

- 1830, octomvr(ie) 6, am intrat în miliția pămîntenească în București.
- 1830, octomvr(ie) 14, am plecat cu trenziportu din București în Craiova.
- 1830, octomvr(ie) 28, am sosit cu trenziportu în Craiova la cotat (?).
- 1830, noemvr(ie) 9, m-a așezat la 1-iu polcu, 2-lea batalion, 5-lea rotă.
- 1830, noemvr(ie) 12, m-am mutat din Craiova cu tot batalionu în Zitian.
- 1830, noemvr(ie) 14, am luat de la coronă mondir, pantaloni, cizme, șapcă.
- 1830, noemvr(ie) 21, au plecat soldații din rota 5-lea la București.
- 1830, dechemvr(ie) 2, am luat de la coronă cămașa, izmene, prin Gancerovu muscalu.
- 1830, dechemvr(ie) 15, am luat mantaoa de la coronă.

77. Oierii din Brețc.

78. Oierii din Marginimea Sibiului.

79. Născut la 24 august 1785.

- 1830, dechemvre 24, au venit soldații din București.
 1830, dechemvre 25, au venit roata din Zitian în Craiova.
 1831, ghenarie 12, s-au dus roata din Craiova la Zitian.
 1831, ghenarie 31, s-au mutat roata din Zitian în s(atul) Filiași.
 1831, februarie 18, am venit cu 5 soldați spre învățătură în Florești.
 1831, mai 16, am făcut lagăru și m-am mutat din Florești cu tot batalionu 2-lea în lagăr.
 1831, iulie 15, am plecat din lagăr cu tot polcu la București.
 1831, iulie 24, am sosit la București și era holeră.
 1831, iulie 25, ne-am mutat cu polcu în baraganele de holeră, unde și s-au mulepsit polcu.
 1831, avgust 2, m-am dus cu roata a 5-lea la Herestrău spre paza carantinei de holeră.
 1831, avgust 22, s-au făcut smotru la polcu 2-lea la Colentina, cind mi-am priimit și eu cinu patrii mele de al 2-lea comandir de ploton.
 1831, sept(emvrie) 7, am venit cu roata din Herăstrău la București, lingă Belvedere.
 1831, sept(emvrie) 16, s-au făcut smotru la polcu 1-iu la Belvedere Goleșcului.
 1831, sept(emvrie) 22, au plecat batalionu al 2-lea spre paza hotarului pă lingă Dunăre, la Giurgiu.
 1831, sept(emvrie) 26, am sosit cu roata 5-lea în th(îrgul) Giurgiu.
 1831, dechemv(rie) 20, am plecat din th(îrgul) Giurgiu cu ucenia comanda la București.
 1831, dechvr(ie) 22, am sosit la casarmă la hanu Goleșcului în București.
 1831, decevr(ie) 30, m-am așezat ca să șez la ucenia comanda la casele Chițescu, împotrivă de havta⁸⁰.
 1832, aprili 25, am plecat de la București la Oltenița, unde mi s-au încredințat și ploton pentru paza liniei Dunării.
 1832, mai 30, au venit polcovnicu Odobescu și au așezat pecheaturile pă marginea Dunării, unde am împărțit tot plotonu.
 1832, avgust 8, au venit toată roata 5-lea de la Călărași și s-au unit cu plotonu meu la Oltenița.

(Însemnările lui D. A. Pappasoglu).

(Ms. g. 1120, f. 33-34).

80. Poate : obahtă.

ÎNSEMNARE PENTRU MULTE CURILOAZE ȘI ÎNTÎMPLĂRI PRICINI, ÎNSĂ :

În anul 1833 s-au făcut prefăcanie sfintei episcopii Buzău de prea sfinția sa părintele Chesarie, episcopul Buzăului, cu multă osteneală și mare cheltuială, precum să vede, fiind iconom părintele Ilarion.

Iar la l(eat) 835 o au sfințit biserica cu multă țărămonie însuși pomenitul episcop. Și atunci au și făcut iconom nou pă arhidiaconul pre sfinții sale kir Filotheiu, însă murind Ilarion.

La leat 836, maiu, s-au început a să aduna du prin județe copii de preoți pentru seminar, fiind din înalta poruncă a mării sale Alexandru Dimitrie Ghica voevod⁸¹, ca să se facă seminare, adecă școale de învățătura copiilor pe la toate episcopiile țării.

Și la l(eat) 836, iulie, s-au și adunat copii și am și făcut începere cu învățătura psaltichii, fiind eu orînduit profesor vocal de prea sfinția sa părintele Chesarie episcopul, plătindu-mi pă an lei una mie. Și pentru alte învățături au fost alt deosebit profesor.

Iar la leat 837, maiu, s-au apucat și au făcut seminar nou în curtea cea de al doilea, pentru că nu avea loc copii în casele cele domnești.

Tot într-acest an și lună, într-o zi marți, pe la 9 ceasuri seara, au venit știre din București că au trăsnit pă d(umnia lui) clucer Dimitrache Jucurz, fiind la București, dar nu l-au omorît, ci au scăpat cu viață, fiind orînduit mai înainte de vreo două luni de stăpînire ca să fie acestui oraș Buzău magistrat. Apoi l-au cerut norodul ca să le fie și dipotat și le-au priimit pe amîndoa.

Iar la leat 1837, april 3, au murit copilul Vasilache al Casandri, soții mele, fiind copilul de ani 20, făcut cu cel dintîiu al ei bărbat, de lingoare.

Și la l(eat) 836, noemvrie, au răposat tatăl mieu, Manole Slăvulescu, în București, fiind cu sora mea într-o casă, și eu aflîndu-mă la Buzău, nu m-au lăsat episcopul ca să viu să-l îngrop, decît i-am trimis soră-mii bani ca să-l îngroape.

La l(eat) 834, avgust, am făcut o pereche case pă locul sf(in-tei) episcopii și am cheltuit lei 4.000. Și la l(eat) 836, iulie, am

81. Domn al Țării Românești (1834-1842).

mai făcut o pereche case tot aci, lângă cele dintii, cheltuind cu dînsele lei două mii trei sute și optzeci.

Si la leat 837, maiu, au venit știință din București pentru d(umnia lui) biv căminar Stefan Moz⁸² că au eșit mofluz și Dumnezeu să-l lumineze ca să despăgubească sărăcimea.

La leat 837, maiu în 10, am fost de am îngropat pă Ghiță Stroescu, vărul lui d(umnia lui) Gheorghe Pandelescu, la Sarata, în județul Buzăului, la biserica de la vale, căci acolo șădea răposatul.

Și tot într-acest leat, maiu în 23. duminică, am fost la satul Ianca, județul Slăm Rimnic, de am sfințit o biserică a d(umnia lui) Costache Niculescu, fiind și prea sfinția sa părintele Stratonichia, cu slobozenia episcopului Buzăului, la sfințire, iar episcopul să afla la București. Și cînd ne-am întors de la pomenitul sat, am pătimit foarte rău pă drum din pricina ploilor, ne-a statut caii, și noi am dormit pă cîmp, pînă ce ne-au trimis boi de la episcopie și ne-au adus.

Tot într-acest leat 837, aprilie, au schimbat pă sameșul cinst(itei) ocîrmuirii a (județului) Buzău, adecă pă d(umnia lui) pole(ovnic) Enache Antonescu, și au trimis de la București pă altul, Grigore Făcheci, în zilele d(umnia lui) ocîrmuitorului Aleco Cocorăscu.

Tot într-acest leat 837, maiu 22, s-au însurat Petre, băiatu de la tipografie, nepotul căpitănesii Saftii. Și i-au cununat d(umnia lui) Vasile Buga, directorul tipografiei sf(intei) episcopii Buzău. S-au măritat și căpităneasa Safta de al doilea căsătorie și au luat un covaciu cam bătrîn, fiindu-le naș tot Buga drectorul.

La leat) 837, iunie, s-au făcut scăzămînt icosarilor celor noi, ce era lei 13, par(ale) 20. Și să scăzuse prin șeretlicul zarafilor de rămăsese numai lei 11, ajunseseră bătae de joc pe la tîrgul Drăgăiciei și mulți din oameni au păgubit. Apoi după aceasta s-au sculat norodul cu jăluire la măria sa domnul Alexandru Ghica vodă ca să se facă la un fel moneda aciasta, căci care cum putea așa îl da, fiind un lucru făcut fără știrea stăpînirii. Și așa văzînd măria sa rătăcirea ce era în norod, au poruncit, cu publicații, ca să umble icosaru tot cum au fost întiiu de la turc lei 13, par(ale) 20.

Tot în leatu 837, ghenarie în 1, s-au făcut paralele leu 60.

82. Moscu.

Tot într-acest an, iulie, au venit Buzău foarte mare, pînă lingă grădina episcopiei. Si au luat și podul cel zugrăvit din mijloc, făcînd și alte multe și mari răutăți, care n-au mai fost.

Octomvrie, anul 837, am fost cu episcopu la Brăila și la Galați, și cu dusul, cu șaderea și cu venitu acasă, am zăbovit 3 săptămîni. Și atunci m-am bolnăvit mai rău de tuse, fiindcă am răcit pã drum, cînd ne-am întors, luni, octomvrie 11, și am zăcut pã picioare pînă la noemvrie în 7. Și atunci m-au pornit vlădica la București, împreună cu logofătul Șarban, ca să mă caut cu dohtor de boala tusii, și m-am căutat 12 zile cu dohtorii și cu d.d. dohtor Theodosie. Apoi am tăiat dohtoriile, căci eram siliți a veni iarăși la Buzău. Cînd le-am spus dohtorilor că am luat afeon o jumătate de an, cunoscînd că mă ușurează de tuse, s-au spăimîntat unii, alții sta ca pã gînduri și ziseră : „Măi frate, tare trup de om ai fost, de nu ferească Dumnezeu nu ai murit, apoi ai mîncat otravă grozavă, mare e mila lui Dumnezeu și ne mirăm cum poți umbla pã picioare. Să știi, frate, iată să-ți facem cunoscut că toată neputința de slăbiciunea ce o ai pînă acum este din otrava afionului făcută. Dar iată să-ți spunem să nu mai îndrăznești a mai lua așa otravă, căci apoi te dai gropii cu zile multe. Noi am eșit din păcat, ți-am spus să nu mai îndrăznești la el, și cine din norod te vede așa slab și că pătîmești de tuse, ei pã loc te socotesc că ești și ofticos. Dar înzadar le este părerea. Așa și noi puteam zice așa, dar nu e eșe, căci te-au darăpănat otrava afionului și pentru că ai luat mai mult ca o jumătate de an afion, socotind că-ți folosește de tuse, putem zice că ți-ai scurtat din viață ca 20 de ani“. Mila Domnului să fie cu toți. Amin. (V. Slăvulescu).

(Ms. r. 4308, f. 35 v — 38).

G L O S A R

A

Aciuoai (**aciuoie**) = metal dur din care se turnau clopotele.

acciz = taxă pe articolele de consum, percepută la intrarea lor în comună.

afion (**afeon**) = suc de mac ; opiu.

afierosi = a dărui.

afierosit = dăruit.

aga = ofițer turc ; comandant ; (la noi) șeful agiei.

aglient = agentul diplomatic al Austriei.

aghenție = agenția diplomatică austriacă.

agie = dregătorie însărcinată cu poliția capitalei, cu strângerea impozitelor de la locuitorii acesteia, cu facerea străzilor podite, cu stabilirea prețurilor la articolele alimentare și cu stingerea incendiilor.

ajutorință (**agiutorință**) = dare directă ; slujbă avînd ca sarcină perceperea acestei dări.

alai = pompă cu care se primea domnul nou-numit, sau se înmormîntau domnii și chiriarhii.

alexandrean = de Alexandria.

alfavita = alfabet.

altoire = vaccinare.

amarathima = blestem, afurisanie.

anafemisit = afurisit, blestemat.

anafima = v. anathema.

anagnost = tînăr care face serviciu și citește în biserică, aduce lumînările și ține haina preotului.

anaratha = afurisanie, blestem.

anathema = afurisanie.

aninoșan = de la m-rea Aninoasa.

apelățisire = apel.

apostasie = răscoală, revoluție (1821).

apoxenisi = a înstrăina, a îndepărta.

arestălui = a aresta.

arhieri = a păstori în calitate de episcop sau mitropolit.

armadia = armată.

armășie = dregătorie însărcinată cu paza închisorilor și cu comanda artileriei ; personalul acestei dregătorii.

armaș mare = comandantul artileriei ; mai marele peste închisori.

arnăut = mercenar albanez sau de alt neam în slujba domnilor fanarioți și în cea a boierilor.

aromeală = starea în care se găsește cel ce este trezit din ațipeală.

arvat = croat ; mercenar în oastea lui Tudor și în cea a lui Ipsilanti (1821).

astruca = a înmormînta.

așcherliu — soldat turc.

așezămînt = catagrafie, recensămînt, fiscal.

athomanicesc = v. otomanicesc.

axios (corect : **axion**) = cîntare, imn bisericesc de laudă.

az = eu.

B

Babiță = pasăre de baltă ; pelican.

bacal = băcan.

balagan = spital militar improvizat contra epidemiilor de ciumă și holeră.

balota = a vota.

balotație = vot.

baragan = v. balagan.

ban = cea mai mică monedă (ireală) indigenă, avînd o valoare nominală (3 bani = o para ; 120 de bani = 1 leu).

baniță = măsură de capacitate pentru cereale, egală cu 20 de ocale.

Basmantul = Pazvantoglu (pașa de Vidin).

baș-beșleagă = comandantul beșliilor (jandarmilor turci, angajați să păzească țara de ilegalitățile otomane).

baș-caimacam = prim-caimacam.

bașcă = pivniță ; celulă.

Bălgrad (Belgrad) = Alba Iulia.

bășică = cupolă.

Beci (Beaci) = Viena.

Beilic = palat în Iași și în București pentru găzduirea demnitarilor turci.

beizadea (beizadi, bezade) = fiu de domn.

belacoasă = stofă de mătasă ; atlas.

bezdadea = v. beizadea.

bina = clădire.

bimbașă (bumbașa) = comandant peste o mie.

birar = strîngător de bir.

biti = bătuți.

biv = fost.

blagocestiv = cuvios, evlavios.

blagorodnic = nobil, de neam.

Blagoveștenie = Bunavestire (25 martie).

blanc = (galben) cu marginea netedă.

Boaz = Bosfor.

Bogorodița = Născătoare de Dumnezeu.

bolniță = spital la mănăstire.

brat = frate.

breaslă = corporație de meșteșugari sau de negustori ; categorie de boiernași (privilegiați).

bumbașa = v. bimbașa.

bumbașir = v. mumbașir.

butuci = instrument de tortură, alcătuit dintr-o bucată groasă de lemn cu găuri, în care se băgau picioarele sau mîinile celui cc urma să fie căznit.

C

C. c. = chezaro-crăiesc.

cabegiu = v. capegiu.

caftan = haină de onoare dată de

- sultan domnului la numirea în scaun, sau de domn boierilor la intrarea în funcție sau la acordarea titlului de boierie.
- caimacam** — locuitor de domn.
- calintiriu** = carantină (împotriva ciumii).
- caloghros** = călugăr.
- calografie** = caligrafie.
- caloian (caluian)** = de la m-rea Călui.
- calpacciu** = căciular.
- canțilar** = cancelar.
- capegiu (capigiu)** = portar al seraiului, însărcinat deseori cu anumite misiuni în Principate.
- capigi-başă** = căpetenie de capegii ; trimis în țară cu ordinul de instalare sau de mazilire a domnului.
- capio-oglan (olan)** = trimis al noului domn de la Poartă cu vestea numirii sale în scaun, înainte de a sosi în țara.
- capitan (căpitan)-pașa** = v. capudan-pașa.
- capitulație** = capitulare.
- capot** = caftan.
- capuchehaia (capechihae, capichehaia)** = reprezentantul (agentul) domnului la Poartă sau pe lângă comandanții cetaților turcești de la margine.
- capudan-pașa** = mare amiral al Porții.
- caput** = v. capot.
- carătă** = caretă.
- carboangă** = v. carboavă.
- carboavă** = rublă (în 1768 valoarea 12 lei).
- catagrafie** = recensământ fiscal.
- catană** = soldat austriac, dar și român înrolat în armata austriacă.
- cathedra** = capitală (de județ).
- catihiziție** = inițiere în dogmele religiei creștine.
- cavalerie** = decorație.
- căbel** = v. ciblă.
- căimăcămie** = dregătoria de caimacam.
- călăraș de Țarigrad** = soldat călare ce ducea știri (scrisori) la Constantinopol.
- cămăraș** = slujbaş la camera domnească ; funcționar la ocna de sare.
- ceauș** = ușier la curtea sultanului sau a domnului ; curier ; slujitor la închisoare ; aprod.
- celang** = monedă (?) de argint.
- chehaia (chehae)-bei** — intendent al vizirului sau al unui pașă ; comandantul trupelor turcești în Principate (1821).
- chilă** = măsură de capacitate pentru cereale, egală (cu începere din 1831) în Moldova cu 240 de ocale, iar în Țara Românească cu 400 de ocale.
- Chiov (Chiu)** = Kiev.
- chirator (corect : curator)** = episcop.
- chezariu** = cezar, împărat.
- cifert** = sfert (dare plătită trimestrial) ; plata pe un trimestru a unei dări, care se achita într-un anumit număr de sferturi pe an.
- cilen** = membru.
- cin** = rang ; grad (militar).
- cinteză** = mică pasere cîntătoare, trăind în stoluri.

cihodar (cihodar) = slujbaș care se îngrijea de încălțăminte domnului.

cirac = om de casă ; protejat, favorit.

ciuhcia = v. aciuoai.

ciuper = ciubăr (măsură de capacitate pentru grîne).

ciblă = măsură de capacitate pentru cereale, egală cu o ferdelă (baniță).

cîmpulungean = de la m-rea Cîmpulung.

cîrjalii = cete de tîlhari turci, instruiți de Pazvantoglu.

cîșlegi = perioadă de timp în care nu se postește.

clăți = a cutremura.

cloftor = Klastar, stînj.

cneaz = principe.

cnejie = principat.

cogca-bașa = mai marele.

colăcări = (cu înțelesul de) a dona.

comandir = comandant.

comision = delegat cu aducerea unei porunci.

comites = cometă.

conăclui = a conăci.

„**condestuția**” = v. „constituția”.

conformarisire = formare, alcătuire.

„**constituția**” = proclamația de la Izlaz ; revoluție, guvern (regim) democrat revoluționar (1848).

consulaturi = consulat.

consulați = consulii puterilor străine.

copil de casă = fiu de boier care servea la curte pe lângă domn.

copilăria de casă = slujba copiilor de casă.

corboavă = v. carboavă.

cordon = pază militară pe linia Dunării și a Carpaților.

Cordun = Bucovina.

coreț = măsură de capacitate pentru cereale, egală cu 4 pătrari (dimerlii, banițe).

coroană = monedă austriacă egală cu jumătate de florin, valorînd aproximativ un leu.

costandă = monedă de argint de 9-10 bani.

cotmencan = de la m-rea Cotmeana.

cozian = de la m-rea Cozia.

crai = rege ; (peiorativ) dezmațat.

cralevschi = de Craiova.

crăie = regat.

crăițar = v. creițar.

crăițar = monedă austriacă de aramă (a suta parte dintr-un florin), al cărei curs varia la noi (în 1851) între 2 și 5 parale, (în 1856) fiind de 4 parale și jumătate.

Crim = Crimeea.

crugul lunii = ciclu lunar ; element cronologic (perioadă de 19 ani solari, după a cărei împlinire fazele lunare revin la aceleași date ale lunilor).

crugul soarelui = perioadă cronologică de 28 de ani, după a cărei trecere zilele săptămîinii cad iarăși pe aceleași date de lună.

cubea = cupolă.

cuca = căciulă înaltă cu pene de struț, îmbrăcată pe dinafară cu catifea roșie, pe care o primea domnul de la sultan cînd i se acorda tronul, drept una din insignele domniei.

cucuruz = porumb.

culant = curent.

cup (in...) = total.
cupa = mulțime.
curator = episcop.

D

Damla = dambla.
davagiu = reprezentant, delegat.
delă = dosar.
delibașă = comandant de delii ; șeful gărzii domnești.
desetină (deseteană) = dare (ze-
ciuală) pe stupi și porci.
deșugubină = amendă pentru omor.
diastimă = interval de timp, răs-
timp.
diaur (corect : ghiaur) = nume de
batjocură dat de turci creștinilor.
Dii = Vidin.
dijmărit = dare din stupi și porci.
diorithosi = a îndrepta, a corecta.
distihie = nenorocire.
divan = sfat (consiliu) domnesc ;
consiliu de miniștri.
divan-efendi = reprezentant (secre-
tar) turc în divanul domnesc.
dnă = v. dni.
dni = zile.
doclad = raport.
dolni = de jos.
donț = soldat rus de la Don.
dragoman = mare demnitar turc
însărcinat cu funcția de inter-
pret, tâlmaci, traducător.
dram = cea mai mică măsură de
greutate, egală cu 3,19 grame.
dric = drug de strâns finul pe car.

E

Egăr = vânător (soldat) rus.
ego = a(l) lui (ei).

elciu = ambasador, trimis extraor-
dinar pe lângă Poartă.
engolpion = iconiță rotundă de
smalt, aur sau argint, pe care o
poartă arhiereul atârnată la
piept.
enhirisi = a înmîna.
eparfire = eparhie (întindere de
țară sub jurisdicția spirituală a
unui episcop).
eparhie = (în sens de) țară.
epicalisi = a invoca (în ajutor), a
chema ca martor.
epicrație = împărăție.
epistasie = funcția epistatului ; **ep.**
mazililor = slujbă care avea ca
sarcină strângerea dărilor de la
mazili.
epistat = purtător de grijă, admini-
strator.
erei (ereu) = preot.
ereița = preoteasă.
ertăgan = iatagan.
Eș = Iași.
Eteria = organizație secretă revo-
luționară grecească ; răscoală
grecească (1821).
eterist = membru al eteriei ; revo-
luționar grec (1821).
eudoxis (ecdosis, edoxis) = binecu-
vîntare.
evlavist = evlavios.
evropeni = europeni.
evropienesc = european.

F

Falangă = sul de lemn de care se
legau picioarele pentru a se bate
la tălpi ; bătaie la tălpi.

falce = măsură de suprafață în Moldova, egală cu 332 m² sau cu 2 pogoane și jumătate în Țara Românească.

felelui = a răspunde (în sens de a garanta).

ferdelă, (**feadel**, **feardeală**, **feldel**, **ferdel**) = mierță, baniță (în 1832 în Moldova banița de 12 ocale se numea ferdelă).

ferdelar = cel ce confecționează ferdele; cel ce măsoară cu ferdele.

feredei (corect : **feredeu**) = baie.

ferman = v. firman.

fermeșal = feldmareșal.

filadă = broșură.

filocalie = dragoste de frumos, de lucruri (acțiuni) frumoase.

finanț = funcționar militar de vază austro-ungară.

firfiric = monedă austriacă, al cărei curs varia la noi (în 1851—1856) între 13 și jumătate și 27 de parale.

firman = poruncă scrisă a sultanului; decret al Porții în numele sultanului.

firmașal = feldmareșal.

flăriț = v. florinț.

florinț = v. florin.

florin = monedă austriacă de argint în valoare de 100 de creițari, la noi fl. varia (în 1854—1855) între 213 și 222 parale).

fraicorpus = corp de voluntari (franțirozi).

ftori = v. vtori.

funduș = fond.

G

galben = monedă de aur (în 1771 a fost schimbat în Țara Românească cu 4 taleri și jumătate, în 1808 cu 10 taleri, iar în 1830 a fost fixat la 31 de lei și 20 de parale).

gaziu = soldat turc ce lupta pentru legea sa.

găleată = unitate de măsură de cereale.

gealat (**gialat**) = călău, gîde.

gialep (corect : **gelep**) = negustor străin care cumpără oi pentru turci.

giubea = haină largă și lungă de postav.

glavnic = v. glavni.

glavni (**glavnoi**) = de căpetenie; de frunte.

gociman = episcop la biserică.

gospod = domnesc.

gospodin = domn.

goștină = dare pe vite (văcărit).

graf = conte.

grămătic = scriitor.

greășnic (**greșnic**) = păcătos.

greițar = v. creițar.

H

agie = v. agie.

hain = trădător.

hainlic = trădare.

halai = v. alai.

hangeac = v. sangeac.

harem (**harim**) = soția, fiicele și slugile domnului; partea palatului domnesc rezervată familiei și personalului de serviciu al domnului.

harți (hîrți) = (săptămîna) cînd se
manîncă de fruct miercurea și
vinerea.

hatîhumai = ordin scris al
sultanului ; hatîșerif.

hărăpesc = arab.

heler = ban.

hîrtii (pe țară) = dari în bani.

hojma = mereu.

horeve = dănuiește.

horgoș = moneda care circula în
Transilvania.

hotnog = comandant peste 100 ;
capitan.

hristian = creștin.

hronograf (hronograf) = cronică.

hurezean = de la m-rea Hurezi.

husăș = monedă de argint maghia-
ră de 20 de cruceri (creițari).

huzmet = venit principal al dom-
niei provenit din dijmărit, oie-
rit, vinărici, ocne și vămi.

I

I = și.

ialciu = v. elciu.

iangan = incendiu.

ianiot = din Ianina.

Ibraila = Braila.

icosar (icudar) = monedă de aur
turcească, al cărei curs a va-
riat la noi între 12 și 15 lei.

icrei = v. erei.

ierosilie = jefuire de biserică, de lu-
cruri sfinte.

iliș = dare extraordinară.

imbrohhor = demnitar turc care în-
grijea de grajdurile sultanului.

imperatorie = împărăție.

imperie = imperiu.

indiction = perioadă convențională
de 15 ani, servind la calcularea
datei unui eveniment ; indictio-
nul bizantin, folosit și la noi, își
avea începutul constant la 1
septembrie.

informa = (cu înțeles de) a forma.
ingolpie = v. engolpion.

„**instituția**” = „constituția” (1848).

ipac = de asemenea, la fel.

ipistat = v. epistat.

ipopsifios = candidat la episcopie,
mitropolie.

ipopsisios = v. ipopsifios.

iproci (iprociu) = și așa mai de-
parte.

iscal = am iscălit.

isihie = liniște, tihnă.

isnaf = breaslă ; tagmă.

Ispas = Înălțarea Domnului (se săr-
bătorește la 40 de zile după
Paști).

ispitire = absolvire (a unui curs, a
unei școli).

ispravnic = purtător de grijă ; șef
de județ.

isprăvenie = sfârșit.

istov (istuv) = total ; de tot ; cu to-
tul.

iuci (corect : ici) — **cihodar** = în-
grijitor de încălțămînta dom-
nului.

I

Imparștină = împărțeală.

împăcăluitor = împăciuitoare.

împlinitor = executiv.

J

Jăcman = jefuitor.

jena = soție.

jude = judecător al satului ; primar.

jugărit = taxă pe carul cu mărfuri aduse de vânzare la oraș.

K

Kir (kirei, kirie, kiriu, kgr) = domn (titulatură pusă înainte de numele unui episcop sau mitropolit).

L

Lavră = mănăstire mare cu chilii.

lazaret (lăzăret) = carantină ; spital ; adăpost izolat pentru persoane bănuite a fi contaminate de ciumă, holeră.

lăudan (corect : lavdan) = un fel de stofă de mătasă.

leah (plural : leși) = polon.

leat (let) = an.

leatopiseț (letopiseț) = anale ; cronică.

lega = a opri, a interzice.

letanie = rugăciune.

lețcaie = jumătate de para.

leu = monedă care servea ca unitate de plată și valută națională în Țara Românească și Moldova, dar care în realitate nu exista, ci avea numai o valoare nominală, reprezentând 40 de parale sau 120 de bani și folosindu-se la calcularea diferitelor monede străine care circulau efectiv la noi.

levire (levircin) = aderent al „libertății” (1848).

libertate (libirtație) = regimul democratic instaurat de revoluția de la 1848.

lipcean (lipțican) = v. lipscan.

lipscan = negustor (de mărfuri de Lipsca) ; negustor.

loagher (logor) = lagăr.

logofăt = secretar.

lude = om ; individ.

lunovnic = lunar, pe fiecare lună.

M

Maghistrat = sfat orășenesc ; primarie ; primar.

mahala = cartier (al orașului).

mahalagia = locuitor în mahala.

mahmudea = monedă de aur turcească, al cărei curs era în Țara Românească (în 1822) 25 de lei, (în 1832) 42 de lei (m. întregă moale) și 30 de lei (m. tare).

maranatha = blestem, afurisanie.

marhă (marvă) = vite.

mathimă = studiu, știință, cunoștință.

mavrofor = eterist grec în uniformă neagră, făcând parte din batalionul sacru al lui Al. Ipsilanti (1821).

mazil = destituit, scos din funcție (domnie, boierie) ; boiernaș făcând parte dintr-o categorie socială privilegiată.

mazili = a demite, a destitui.

mazilire (madzilie) = destituire.

măriaș (mărieș) = monedă austriacă în valoare de 17 cruceri (creițari), (în 1835) la Tîrgoviște m. valora 1 leu și 25 de parale).

mehterbaşa = şeful mehterilor (muzicanţilor), şef de muzică.
meimandar (corect : **meimendar**, **mehmendar**) = însoţitor ; comisar însărcinat cu însoţirea şi întreţinerea unui oaspe.
meremet = reparaţie.
merţă = v. mierţă.
meşterşugi = a face un şiretlic, un vicleşug.
meşteşug (meşterşug) = tertip, viclenie, vicleşug, stratagemă, dibăcie.
metanie = apartenenţa (consacrarea) unui călugăr de (la) o anumită mănăstire.
metoh = sucursală a unei mănăstiri mari sau a unei episcopii.
mezil = poştă.
micaton (corect mucadim) = stofă de mătăasă pentru brîie şi turbane.
mierţă = măsură de capacitate pentru cereale de 10 dimerlii (baniţe).
miliţie = armată naţională (1831).
mirie = (în sens de) plată, mulţumită.
mirotocivi = izvorîtor de mir.
mirţă = v. mierţă.
mişină = grămadă, mulţime, amestec.
mitoc = v. metoh.
mnogo = mult.
mocan = păstor transilvănean.
mofluz = în stare de faliment.
moloşag = moină, timp moale şi umed iarna după frig, cînd se topeşte zăpada.
morbos (morbuz) = boală.
Mosc (Mosca, Muscu) = Moscova.

moscal (muscal, muscan) = rus.
moscălesc (muscălesc) = rusesc.
moschicesc = rusesc.
muhazar = împuternicit, plenipotenţiar, delegat.
muhmadea = v. mahmudea.
mumbaşir = agent de execuţie, executor.
murahaz = v. muhazar.

N

Nacialnic = superior.
naslednic = urmaş.
nastavnic = administrator de mănăstire.
Necopoe = Nicopol.
nefer = soldat.
nemţan (nemţean) = de la m-rea Neamţului.
Novi (Ioan) = (Ioan) cel Nou.

O

Obărlatnand = locotenent.
oblastie = regiune, provincie.
obşteasca adunare = „parlament” boieresc sub Regulamentul organic.
oca = măsură de greutate, egală cu 1,287 kg.
ocrugliu = de circumscripţie (sanitară).
odivoi = a cinsti, a prăznui.
Odrii = Adrianopol.
oierit = dare pe oi.
olac (de...) = repede, în grabă, întins.
olan = v. ulan.
omaş = om.

Oreava = Rahova.
ordie = armată; tabără; bătaie, războiă
orgie = urgie.
orinduială = dare.
ort = monedă reprezentînd 10 parale, adică un sfert de taler sau leu.
osfeștanie = sfințirea mică a apei la anumite ocazii.
ostavcă (in...) = (în) retragere, pensie.
ot = din, de la.
ot prez = de peste.
ot tam (otam) = de acolo.
oteț (otiț) = părinte.
otnogi = v. hotnog.
otomanicesc = otoman.

P

Paic = soldat din garda sultanului.
palmac = subdiviziune a palmei; a opta parte din palmă = 0,03484 m.
palmă (gospod-domnească) — măsură de lungime = 0,19620 m. (1/10 dintr-un stîngen domnesc).
para = monedă de origine turcească, reprezentînd a 40-a parte dintr-un leu (40 de parale = 1 leu) sau 3 bani.
paracamilafcă = potcap acoperit cu un vâl negru, atîrnat pe spate, purtat de călugări și episcopi.
paradosi = a preda (un curs).
paraladisî = (în sensul de) a tăia, a ucide.
paretisi = a demisiona (din scaunul arhieresc).
paretisis = demisie.

parigorie = mîngîiere.
parhuș (parohus) = paroh.
paroi = a roi din nou.
parștină = împărțeală.
Pasmangiu = Pasvantoglu.
patrierși = a păstori în funcție de patriarh.
părunău = școlar (?)
periorisi = a izola.
peșchergiu = slujbaș însărcinat cu ținerea peșchirelor (ștergarelor) și șervetelor la curtea sultanului.
pihotă = infanterie.
piotaș = pihotaș, pedestraș.
pis = v. pisah.
pisah = am scris.
pisal = a scris.
pisanie = inscripție pe piatră.
pisar (pisariu) = scriitor, secretar.
pitac = poruncă domnească scrisă.
pîrgar (mare, al doilea, mic) — consilier comunal.
pliroforie = lămurire, informație.
planită = planetă, zodie.
po = cite.
pod = stradă (podită).
podvoadă (potvod) = transport, cărătură.
pogon = măsură de suprafață, egală cu 24 de prăjini în lung și 6 în lat, deci 0,49 ha.
pogonit = dare pe vii.
pogrebanie (pogribanie) = înmormîntare.
pol = jumătate.
polc = regiment.
polcovnic-de Tîrgoviște = subaltern al spătarului în acest oraș.
politie = oraș.
pont = articol (dintr-un tratat).
popadi = preoteasă.

posnic — pentru post.
postrig — călugărire.
potuvcadă (potveazi) = v. pod-
 voadă.
pravaganție = propagandă.
pravlepsi = a îndrepta.
prăjină = unitate de măsură de pă-
 mint, egală cu 18 palme dom-
 nești și un pumn, adică 3 stinjeni
 domnești (6,886 m.).
pređiteci = înainte mergătorul.
predlojenie = propunere.
prefăcanie — reparare, restaurare.
preiega = a lega (o carte).
Preobrajenie = Schimbarea la față
 (6 august).
prepodomna = prea cuvioasa.
prestăvi (pristăvi) = a muri.
preștol (preastul) = masa din mij-
 locul altarului.
provint (corect : proviant) = pro-
 vizii.
**proklet (procleat, procliat, procle-
 tos)** = blestemat.
proclețit = blestemat.
programa = programul revoluției
 (1848).
proin = fost.
proscomedie = prima parte a litur-
 ghiei.
psaltichie = muzică vocală biseri-
 cească.
psif = v. ipopsifios.
publicarisî = a publica.
publi'esc = public.
punos = tare (?).

R

Radovschi = de Rădăuți.
răformă (reformă) = Regulamen-
 tul organic (1831).

răivan = rădvan.
răsura = dare șuplimentară ce se
 plătea ca leafă slujbașilor.
răzmeriță (răzmiriță, rezmiriță)
 = rășcoală (1821) ; război.
rebeliaș = răsculat, revoluționar.
rebelie = rășcoală (1821).
reglement = Regulamentul organic
 (1831).
reiz (corect : reis) — efendi = can-
 celar ; ministru de externe al
 Turciei.
revoltar = revoluționar.
Rim = Roma.
rimlean = roman.
rimnicean = de la m-rea Rîmnicu-
 lui ; de Rîmnic.
rimnicevschi = de Rîmnic.
roată = companie.
roboă (robotă) = clacă.
rocodelie = lucru de mîină.
rod = neam.
romanschi = de Roman.
Rosia = Rusia.
rucaviță = mîinecă.
rusumat = impozit indirect, consti-
 tuind venitul domnului.

S

Sabornic = adunat la o înțelegere,
 învoială.
sadovean = de la m-rea Sadova.
salahor = demnitar la curtea sulta-
 nului, echivalent cu comisul.
samalagea = stofă de Damasc țesu-
 tă din bumbac și mătasă.
sameș (samiș) = administrator fi-
 nanciar.
sangeac = steag verde cu semiluna
 în virf, una din insignele dom-

- niei ; diviziune administrativă otomană.
- saraor** = salahar (muncitor).
- sarascher** = v. seraschier.
- sămeșie** = administrație financiară ; funcție de administrator financiar.
- sănătoriu** = senator.
- sărai (serai)** = palatul sultanului și al domnilor la Constantinopol.
- sărăcustă** = interval de 40 de zile ; sarindar.
- sărdariu** = v. serdar.
- sărindar** = rugăciune ce se face de către preot timp de 40 de zile în șir pentru un mort de la înmormântarea lui ; ceea ce se plătește preotului pentru această rugăciune.
- sărindărean** = de la m-rea Sărindar.
- săruta** (cu înțelesul de) = a dărui.
- scădere (a banilor)** = reformă monetară pentru a opri inflația.
- schelă** = port.
- schită** = v. sfită.
- scorni (cu înțelesul de)** = a scoate, a alunga.
- seimeni (siimeni)** = corp de lefegii ; mercenari.
- selo** = sat.
- seraschier** = comandant de căpetenie al unei armate sau al unei provincii turcești.
- serdar** = comandantul călărimii, însărcinat cu paza hotarului de răsărit (Moldova) ; căpitanul poștelor și îngrijitorul conacelor (Țara Românească) ; rang boieresc de clasa a doua.
- sfanț (sfanțic, sfanțih)** = monedă austriacă de 20 de creițari (în Țara Românească valora 2 lei și 10 parale).
- Sietagora (Sfintagora)** = Sf. Munte.
- Sfișov** = Șiștov.
- sfită** = veșmînt preoțesc, odăjdii.
- sfirtar** = sfert.
- siclitar** = secretar.
- silihtar aga** = prim-mareșal al palatului sultanului ; purtătorul săbiei sultanului.
- sinait** = de Sinai.
- simbatriot** = compatriot.
- simfonie** = înțelegere.
- sin (snă)** = fiu, fiică.
- sinet** = act, document, diplomă.
- slova pashaliei (corect : pascaliei)** = litera (cifra) uneia dintre cele 35 de zile din răstimpul de la 22 martie pînă la 25 aprilie, în care pot cădea Paștile.
- smoțru** = exercițiu militar.
- solenel** = solemn.
- spăia** = muncă la boier, clacă.
- spătărie** = dregătorie însărcinată cu comanda militarilor, cu paza țării și cu supravegherea hotarelor ; personalul acestei dregătorii.
- spășenie** = iertare.
- spestal** = spital.
- stărostie austriacă** = sucursală în județ (ținut) a agenției Austriei, avînd misiunea de a apăra interesele supușilor austriaci.
- stihar** = veșmînt bisericesc, ca o tunică lungă, pe care o poartă preotul în timpul slujbei.
- stînjen domnesc** = unitate de măsură de pămînt, egală cu 1,962 m. (stînjenul lui Șerban Vodă).
- stobor** = îngrăditură cu scînduri,

împrejmuire ; adunare de oameni la biserică (sobor).
stolnicel = subaltern al stolnicului ; boiernaș.
Stretenie = Întîmpinarea Domnului (2 februarie).
stupai = pleacă ! du-te !
sucman = manta țărănească de lână țesută și dată la pivă.
sud = județ.
sudui = a înjura.
sulgiu = dare pe vaci.
surguci = mănunchi de pene împodobite cu pietre scumpe de la căciula domnească.
surguni = a surghiuni.
surlă = instrument muzical în formă de flier.

Ș

Șalalăgea = v. smalagea.
șetrar mare = dregător care avea sub îngrijirea sa corturile domnești.
ștenfăluit = timbrat.
șugubină = v. deșugubină.

T

Tabință (?) = (poate) **diba** = stofă de mătăasă țesută cu aur.
taler = leu (40 de parale sau 120 de bani).
tam = acolo.
tălpis (tălpiz, telpiz) = viclean, șiret.
telal = negustor ambulant care-și striga marfa.
temnie = săpătură în pământ unde se țineau stupii iarna.
terfelău (terfelăi) = carte veche.

ticălos = sărman.
tij = de asemenea.
tismenean = de la m-rea Tismana.
titor = ctitor.
tirnosi = a sfinți (o biserică).
toi = v. tui.
trage birul cu fugiții = a fugi.
transfirelui = a transfera.
trăgătoare = măsură de capacitate pentru cereale, egală (la București în 1856) cu 11 ocale.
treleat (treklet) = de trei ori afurisit.
trepăda = a umbla mereu dintr-o parte în alta, a tot alerga încoace și încolo.
treapăd (triapăd) = amendă în contul deplasării executorului ; diaree.

treți = al treilea.
trichel (tricher) = sfeșnic cu trei lumînări.
tui = coadă de cal albă, atîrnată de o lance vopsită în roșu, cu semiluna în vîrf, servind de grad militar ; insignă a domniei.

Ț

Țarigrad = Constantinopol.
ținteza = v. cintezea.
țiră (o...) = puțin.

U

U = la.
ucenie = instrucție.
uezd = ținut.
ughi = galben unguesc.
ulan = soldat călare, cavalerist.
urdie = v. ordie.

urdinare = diaree.

Uspenie (Bogorodiței) = Adormirea
(Moicii Domnului, 15 august).

usporțit = tăiat.

Y

Ypopsifiv = v. ipopsifios.

V

V = în.

varmeghie (varmeghe) = comitat.

văcărit = dare pe vite.

vădrărit = dare pe vin.

văleat (vălet, veleat, velet, vleat, vlet) = an.

vătaf = mai mare peste.

vechil = locțiitor, reprezentant, împuternicit, delegat.

vel = mare.

velichi = mare.

velit = mare.

ves = tot.

vicareos = vicar.

vichil = v. vechil.

vinars = rachiu.

vinăricer = strângător al vinăriciului.

vinărici = dare pe vin.

vivliothichie = bibliotecă.

volantir (volentir, volinter) = v. volintir.

volintir = oștean de-al lui Tudor ; militar eterist (1821) ; voluntar în armată străină.

volic = liber.

volostie = plasă.

Vovedenie = Intrarea în biserică (21 noiembrie).

Vozia (Vozie) = Oceakov.

Voznesenie = Înălțarea Domnului (Ispas).

vtori = al doilea.

Z

Za = de.

zacan = ordin ; lege.

zahara = provizii (de război).

zapt (a face...) = a pune stăpînire.

zapciu = administrator de plasă (plai) ; **z. de pămînteni** = cel ce strîngea birul dajnicilor indigeni ; **z. de străini** = cel ce percepea dajdia supușilor străini.

zaporjan = cazac de la Praguri ; soldat rus ; mercenar.

zavera = răscoală (1821).

zavergiu = cel ce face zaveră.

zăt = v. zet.

zătoni = a aduna, a arunca claie peste grămadă.

zdrumica = a sfărîma, a face bucăți.

zemlea = țară.

zet = ginere.

zlot = monedă de argint de 2 coroane ; **zlot unguresc** = galben (ughi).

znagovean = de la m-rea Znogov.

zurba = răscoală.

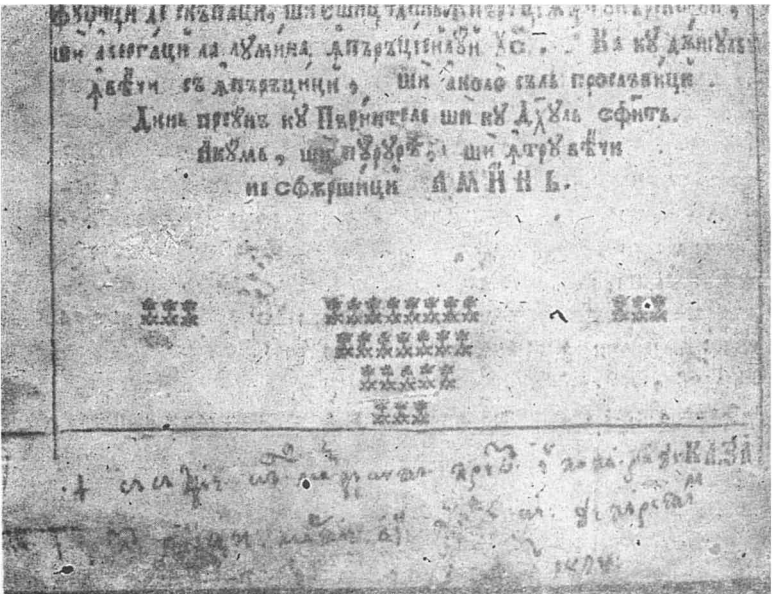
zurbalic = răscoală.

CUPRINSUL

’	Introducere	V
I.	Istorie politică internă	1
II.	Razboaie. Ocupații străine. Năvăliri de pradă . . .	65
III.	Istorie economică, socială, administrativă. Drept . .	102
IV.	Starea timpului și influența sa asupra agriculturii și a pieței	115
V.	Inundații	162
VI.	Lăcuste	167
VII.	Epidemii. Epizootii	171
VIII.	Învățămînt	178
IX.	Prețul și circulația cărților	182
X.	Incendii	232
XI.	Cutremure de pămînt	238
XII.	Eclipse. Comete. Mitologie populară	280
XIII.	Cronici mici	295
	Glosar	326

Autograful lui Antim Ivreanu (190) (ins. nr. 12, cap. IX)

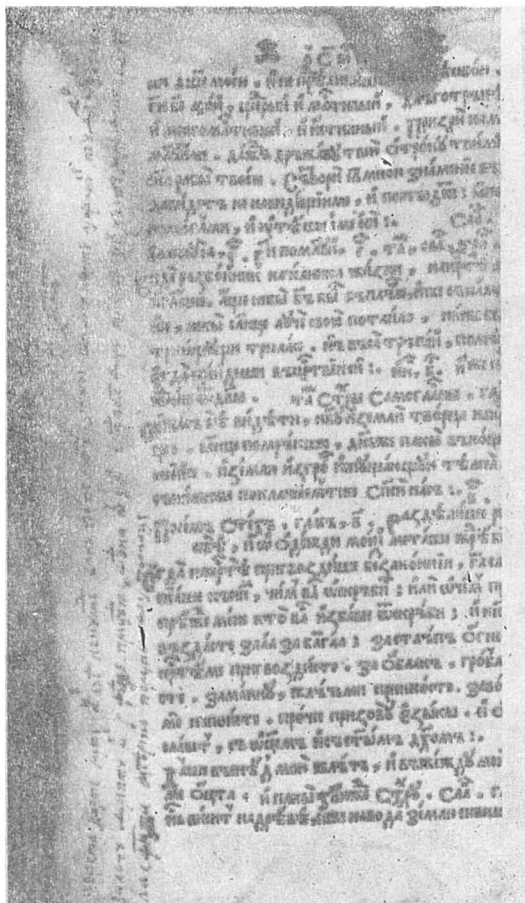
Autograful papei Radu Șapcă din Cel i (1828) (ins. nr. 37, cap. IX)

The image shows three pages of handwritten Romanian text. The top page features a large, decorative initial 'S' and several lines of text in a cursive script. The middle page contains a list of names and dates, including 'Anul 1706' and 'Anul 1715'. The bottom page has a large, ornate initial 'A' and more text. The paper is aged and shows some staining.

Autograful spătarului Patrascu Costin (1687)
Autograful lui Stefan Padure (1706)
Autograful lui Gh. Asachi (1815)

The image shows a page of handwritten Romanian text. It features a large, decorative initial 'C' at the top left. The text is written in a cursive script and includes several lines of text. There are some markings and scribbles on the page, possibly indicating corrections or additions. The paper is aged and shows some staining.

Insemnarea preotului Lazar despre călătoria sa in Italia (1757)
ms. ms. r. 3231, f 123)

Insemnarea lui Neculae fiul popei Manea din Zimnicea, despre Zălogirea unei cărți, pe făină (1733)

(ins. nr. 41, cap. IX)

Insemnarea lui L. Batcu despre copierea cronicii lui Radu Popescu (1765)

(ins. nr. 10, cap. III)

Орихори

Сфжршітѣ . Архидіако Мирали Давидовъ .
 ші къ животоу еѣ , ꙗ Граммі-
 тинъ Раданіица .

Гар дѣла ждѣмълатъ Оав Туперноу,
 Ді Димитрие Михайло Рн: Тѣ: Рѣ.

Вѣстѣе съплатилъ, съдѣлалъ
 денгелн рѣчѣр . аъ сѣртіа мѣ
 илвѣ. Сѣтѣ. г. н. д. 1873.

[Handwritten signature]

Autograful lui Ienăchiță Văcărescu (1787)
 (ins. nr. 4, cap. VIII)

[Faded handwritten text in Cyrillic script]

[Handwritten signature]

Insemnarea despre iarna grea din Moldova (1783)
 (ins. nr. 24, cap. IV)

Handwritten text in Cyrillic script, dated 1800. The text is dense and appears to be a historical record or a letter. At the bottom, there is a signature and the year 1800.

Insemnarea lui Grigore Iăgăfăt despre eclipsa de lună (1797)
(ins. nr. 36, cap. XII)

Handwritten text in Cyrillic script, dated 1821. The text is dense and appears to be a historical record or a letter. At the bottom, there is a signature and the year 1821. A circular stamp is visible on the right side of the page.

Insemnarea arh. Chiriac despre răscoala lui Tudor (1821)
(ins. nr. 120, cap. 1)

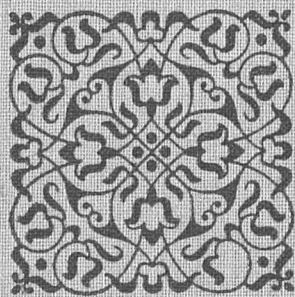
Redactor : ELENA CHIRIAC
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI
Referent științific : IOAN CAPROȘU

Apărut 1975. Format 61x86/16. Coli tipo 22 plus
1 planșă a 8 pagini.

B un de tipar la 11.VIII.1975. Tiraj 2.700 exemplare.
Editura „Junimea”, str. Gheorghii Dimitrov nr. 1
Iași — România

Tipărit la Intreprinderea poligrafică
Bacău, strada Eliberării nr. 63,
sub comanda nr. 5.057 75

**ÎNSEMĂNĂRI
DE DEMULT-un volum
enciclopedic de istorie
românească scrisă
„de cei mici” (N. Iorga)**